

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาสี)
ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโรง อำเภอสว่างวีระชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร.0936359515 E-mail:Journal.idir@mcu.ac.th.

<http://www.Ojs-ethajong.org/index.php/jidir>

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2568

Vol. 1 No. 8 January - February 2025

JIDIR
Vol.8
No.1

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2568 Vol. 1 No. 8 January - February 2025
ISSN 2985 - 1378 (Print) ISSN 2774-0846 (Online)

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2568

จำนวนพิมพ์ : 30 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และสหวิทยาการอื่นๆที่น่าสนใจของความรู้เชิงนวัตกรรม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ
raphind@yahoo.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต
krisada.sae@mcu.ac.th

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร
psbud@hotmail.com

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม
maghavin9@gmail.com

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ธีรโชติ เกิดแก้ว
tongin2000@gmail.com

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

บุษกร วัฒนบุตร
busaaiey2516@gmail.com

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

ปริมปรีชญ์ คณินพศุตย์
jpkhaninphasut@gmail.com

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

วันชัย สุขตาม
wanchai2526@srur.ac.th
วันทนา เนาว์วัน
wanthana_nt@hotmail.com
สายชล ปัญญชิต
saicholpa@g.swu.ac.th
อนันต์ อุปสอด
ananupsod9541@gmail.com

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
ประเทศไทย
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,
ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช
สุภัทรชัย สีสะใบ
พระมหาสมชาย ขนติสรโณ
พระมหาสมค์กร อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

กรกต ขาบัณฑิต
พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณที สุวรรณจิรไพศาล
กษพรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ
นายพลวัฒน์ สีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Vol. 8 No. 1 January – February 2025

Number of prints: 30 copies

Release Date Is 6 Copies Per Year.

Issue 1 January - February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November – December

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have the Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Huminites Science Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Business Administration, Management, and other interdisciplinary areas that offer innovative knowledge by accepting articles in both Thai and English.

Editor-in-chief:

Phrapalad Raphin Buddhisar
raphind@yahoo.com

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University,
Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam
wanchai2526@srur.ac.th
Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com
Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th
Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand
Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollwat Seeta

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Interdisciplinary Innovation.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali),

4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
3. พระวชิรภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปโย, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี มั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณิต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษามือ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheerachan
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Purimanurak
5. Prof. Dr. Phra Mathevatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sangkharakchakrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantane
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

Outside Professional:

1. พระเมธาวันัยรส, รศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญศรี
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สภากาชาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสรีบุญ อินทรรัตน์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruj
Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangs
Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri
Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลัปลีง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนัจกร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาบุตรกุล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวนิสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandakasem Rajabhat University
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
36. Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
Stanford University

37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut Surat Thani Rajabhat University
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก มหาวิทยาลัยนครพนม	38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak Nakhon Phanom University
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut North Bangkok University
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin Surindra Rajabhat University
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	41. Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak Chom Bueng Rajabhat University
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri Ubon Ratchathani University
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชูกร นาคธน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla Chom Bueng Rajabhat University
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส มหาวิทยาลัยขอนแก่น	45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat Khonkaen University
46. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	46. Dr. Chitwimon Khlaisuban Suan Dusit University
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย	47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	48. Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao Phetchaburi Rajabhat University
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa Roi Et Rajabhat University
50. อาจารย์ ดร.อนงค์วิญา สาริบุตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง	50. Dr. Anongwitya Saribut Ramkhamhaeng University
51. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	51. Dr. Wiyada Waranonwanit North Bangkok University
52. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	52. Dr. Kitsana Thongkaeo Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

คมสันต์ ขุนแสน และคณะ บทความเรื่อง “ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า 1. ความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี มีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความต้องการดำรงชีวิต ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการเจริญเติบโต อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2. เสนอแนะการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ด้านความต้องการดำรงชีวิตอยู่โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.62 และ S.D. = 0.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างพื้นที่ค้าขายของชุมชนเพิ่มขึ้น $\bar{X}$ = 4.70 และ S.D. = 0.60 ด้านความต้องการความสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.55 และ S.D. = 0.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตำบลบ้านเก่า $\bar{X}$ = 4.63 และ S.D. = 0.55 ด้านความต้องการเจริญเติบโต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.55 และ S.D. = 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ติดตาม และประเมินผลการทำงานกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนา และต่อยอด $\bar{X}$ = 4.62 และ S.D. = 0.61

กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล และคณะ บทความเรื่อง “อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย” พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 216 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ใน ช่วงวัย (Generation) ระหว่าง 38 – 53 ปี จำนวน 122 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 125 คน สายการบินต้นทุนต่ำที่ใช้บริการมากที่สุดคือ สายการบินแอร์เอเชีย จำนวน 194 คน แอปพลิเคชันที่ใช้บริการมากที่สุดคือ แอปพลิเคชันของสายการบิน จำนวน 190 คน ทศนคติการยอมรับแอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.46) การใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่

ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.32) การทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ มีเพียงสื่อสังคมออนไลน์ด้านชุมชนออนไลน์ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

มนัสสวาส กุลวงศ์ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” พบว่า 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพอยู่ในระดับมาก ด้านเส้นทางท่องเที่ยว ศักยภาพอยู่ในระดับมาก และด้านการบริหารจัดการ ศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่ โปรแกรมท่องเที่ยววิถีไหนต นา เล เท่ บางเขียด และโปรแกรมท่องเที่ยววิถีไหนต นา ท่า บางเขียด 3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ได้แก่ การบริการนักท่องเที่ยว การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดการความปลอดภัย

การณีย์ พรหมแก้ว และคณะ บทความเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า 1. ความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความหลากหลายใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งเกิดจากระบบอุปถัมภ์ที่เอื้อประโยชน์ระหว่างระบบราชการและการเมือง ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระบบการบริหารงานรัฐ ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจเกิดจากการนำทรัพยากรสาธารณะไปสู่กลุ่มผู้มีอิทธิพล ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างในความคิดและความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ 2. สำหรับแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้ง สามารถดำเนินการได้ 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การบังคับและกดดันโดยใช้อำนาจรัฐและกฎหมายซึ่งมีประสิทธิภาพในสถานการณ์เร่งด่วน การประนีประนอมโดยใช้การเจรจาและคนกลางเพื่อค้นหาความร่วมมือ และการแก้ปัญหาร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ระบบราชการ และประชาชนในพื้นที่ 3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งถูกนำเสนอใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การแก้ไขโดยไม่ใช้กฎหมายบังคับ อาทิ เมตตาการุณกรรม เมตตาวิจิตรกรรม และเมตตาโมกกรรม การใช้กฎ

ข้อบังคับ เช่น สีสันสัญญาณและทิวทัศน์สัญญาณ และการกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมตามหลักสาธารณโภคี แนวทางดังกล่าวมุ่งสร้างความยั่งยืนและสมานฉันท์ในสังคม

หุติยเศรษฐ์ กันนุช และปณณธร หอมบุญมา บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า 1. สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยสภาพปัญหา 5 ด้าน ได้แก่ 1. สภาพปัญหาด้านประชากรแฝง 2. สภาพปัญหาด้านครอบครัว 3. สภาพปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ ในส่วนของกฎหมาย 4. สภาพปัญหาด้านความขัดแย้งในชุมชนขาดความสามัคคี และ 5. สภาพปัญหาด้านงบประมาณขาดการสนับสนุนงบประมาณในการใช้จ่ายในการตั้งด่านป้องกันอาชญากรรม 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบไปด้วยการประชาสัมพันธ์ การลงพื้นที่เข้าถึงประชาชน การจัดโครงการรณรงค์การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมจากการผลักดันจากผู้นำชุมชน ความปลอดภัยจากผู้แจ้งปัญหา และการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

พระปลัดอภิชาติ อภิชาติ (เนตรนพ) และคณะ บทความเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” พบว่า 1. หลักการบริหารจัดการด้านการอำนวยการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.172^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.200^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ด้านฉันท์ะ ควรส่งเสริมความรักและความพอใจในการทำงาน ด้านวิริยะ ควรจัดระบบการทำงานและแบ่งงานตามความรับผิดชอบและความสามารถของบุคลากร ด้านจิตตะ ควรวางแผนและดูแลบุคลากรด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจทำงาน ด้านวิมังสา ควรประเมินผลการทำงานเพื่อลดข้อผิดพลาดและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง

กาญจนา คำจุติ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชั่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยะยอ จังหวัดตรัง” พบว่า 1. การสื่อสาร

เพื่อสังคมไร้คอร์รัปชัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเปิดเผยข้อมูล ด้านการสื่อสารเชิงรณรงค์ ด้านการเผยแพร่ตัวอย่างที่ดี อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมสื่อมวลชนอิสระ และด้านการสนับสนุนการรายงานทุจริต อยู่ในระดับปานกลาง 2. องค์ประกอบการสื่อสาร สามารถร่วมกันทำนายนการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชัน ได้ร้อยละ 75.4, สถาบันทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายนได้ร้อยละ 55.2 และหลักสัมมาวาจา ร่วมกันทำนายนได้ร้อยละ 52.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การประยุกต์หลักสัมมาวาจาเพื่อพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชน ในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบดังนี้ การสื่อสารตรงไปตรงมา ทำให้ผู้ฟังรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน สร้างความไว้วางใจในสังคม ใช้ภาษาที่สุภาพและเป็นมิตรทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเคารพและความใส่ใจ สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และหลักการพูดคำที่เป็นประโยชน์ ข้อมูลที่ชัดเจนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาและสามารถตรวจสอบการทำงานขององค์กรได้ มีช่องทางทางในการส่งสารประชาชนสามารถติดตามได้ง่าย แสดงถึงความโปร่งใส และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับสาร ฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน

วิมลรัตน์ กองแก้ว และคณะ บทความเรื่อง “การศึกษาขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา” พบว่า องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การติดตามและประเมินผล 2. การกำหนดเป้าหมาย 3. การเป็นเจ้าของร่วมกัน 4. การสร้างขวัญและกำลังใจ และ 5. การมีแผนสำรอง โดยทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาให้ เพราะหากขาดความสำนึกรับผิดชอบจะนำไปสู่ปัญหาการบริหารจัดการที่ขาดความโปร่งใส ไม่ยึดหลักนิติธรรม การทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการศึกษาต่อไป

ธวัช แยมปิว บทความเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะกรณีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา” พบว่า 1. วุฒิสภาของไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ถูกแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความไม่โปร่งใสและไม่สะท้อนประชาธิปไตย เนื่องจากไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง วุฒิสภามีบทบาทในการตรวจสอบรัฐบาลและร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี แต่การแต่งตั้งสมาชิกส่วนใหญ่อาจทำให้เกิดข้อกังวลเรื่องอิสระและการถ่วงดุลอำนาจ ส่วนวุฒิสภาของญี่ปุ่นมีสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน สะท้อน

ประชาธิปไตยและมีบทบาทในการตรวจสอบรัฐบาล แม้ว่าจะมีความชอบธรรม แต่ก็มีการวิจารณ์ว่าอาจเข้าซ้อนทับกับสภาผู้แทนราษฎรและขาดความครอบคลุมในการเป็นตัวแทนทุกกลุ่มประชากร 2. วุฒิสภาของไทยในปัจจุบันที่ถูกแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขาดความชอบธรรมจากการเลือกตั้งโดยตรง ทำให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย ความอิสระ และความโปร่งใสในบทบาทการเลือกนายกรัฐมนตรีและการตรวจสอบรัฐบาล เนื่องจากอาจเอนเอียงไปตามแนวทางของผู้แต่งตั้ง ส่งผลให้ประชาชนมีความกังวลในความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองไทย ขณะที่วุฒิสภาของญี่ปุ่นได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งสะท้อนความเป็นประชาธิปไตยและช่วยเสริมความชอบธรรมในฐานะตัวแทนประชาชน การเลือกตั้งนี้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเพิ่มความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของการเมือง โดยวุฒิสภามีบทบาทในการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการทำงานของสภากลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากประชาชนมากขึ้น

พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กำพล สิริภทฺโท) บทความเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622” พบว่า มาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กำหนดให้พระภิกษุไม่มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่สามารถรับมรดกผ่านพินัยกรรมได้ กฎหมายนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ที่เน้นให้พระสงฆ์ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินทางโลก เพื่อลดภาระที่อาจขัดขวางการปฏิบัติธรรม เหตุผลสำคัญของกฎหมายนี้ได้แก่ 1. ป้องกันการใช้สถานะพระภิกษุเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ 2. ลดความขัดแย้งในครอบครัวเรื่องการแบ่งมรดก 3. คงความบริสุทธิ์ของพระภิกษุ อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธินี้อาจขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการปิดกั้นสิทธิของบุคคลตามสถานะทางศาสนา และอาจทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะหากไม่มีพินัยกรรมระบุสิทธิของพระภิกษุอย่างชัดเจน ผลทางกฎหมายของมาตรา 1622 คือ พระภิกษุไม่มีสิทธิเรียกร้องมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่หากมีพินัยกรรม พระภิกษุยังสามารถรับมรดกได้ นอกจากนี้ หากพระภิกษุสืบทอดจากสมณะเพศ สิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรมจะกลับคืนมา แต่จะไม่สามารถเรียกร้องทรัพย์สินย้อนหลังได้ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจากกฎหมายนี้ คือความไม่เข้าใจเกี่ยวกับพินัยกรรมและการตีความที่อาจนำไปสู่ข้อพิพาท โดยสรุป กฎหมายนี้มีเป้าหมายเพื่อรักษาความเป็นสมณะของพระภิกษุ แต่ยังเปิดช่องให้ได้รับมรดกผ่านพินัยกรรม ซึ่งช่วยลดข้อขัดแย้งและรักษาความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

พระครูสุวรรณสุตาลังการ (เต็ม จารุณโณ) บทความเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาของราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” พบว่า การคุ้มครองด้านศาสนาในไทยและเมียนมาร์มีความคล้ายคลึงกันในแง่ของการรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่แตกต่างกันรายละเอียดและการปฏิบัติ ไทยให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเป็นพิเศษและสนับสนุนผ่านกฎหมายและ

งบประมาณ ขณะที่เมียนมาร์ แม้รับรองเสรีภาพทางศาสนา แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดและการเลือกปฏิบัติต่อศาสนาอื่น 1. ด้านศาสนบุคคล ไทยคุ้มครองพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติศาสนาอย่างเสมอภาค แม้ว่าศาสนาพุทธจะได้รับการสนับสนุนมากกว่า ในขณะที่เมียนมาร์ ศาสนาพุทธมีอิทธิพลสูงและได้รับการสนับสนุนจากรัฐอย่างเข้มแข็ง แต่ศาสนาอื่นกลับเผชิญข้อจำกัดและความขัดแย้ง 2. ด้านศาสนสถาน ไทยมีการคุ้มครองที่ครอบคลุมทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ส่วนเมียนมาร์เน้นสนับสนุนศาสนสถานพุทธเป็นหลัก และศาสนาอื่นมักเผชิญอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม 3. ด้านศาสนวัตถุ ไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองโบราณสถานและองค์การศาสนา ร่วมดูแล ในขณะที่เมียนมาร์ใช้วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ศาสนาวัตถุ โดยเน้นศาสนาพุทธเป็นหลัก 4. ด้านศาสนพิธี ไทยให้เสรีภาพทางศาสนาและการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเท่าเทียม ส่วนเมียนมาร์ แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองเสรีภาพทางศาสนา แต่ศาสนาอื่นยังเผชิญข้อจำกัดและความไม่เท่าเทียม สะท้อนถึงบทบาทของศาสนาในสังคมที่แตกต่างกันของทั้งสองประเทศ

พระจอม มหาปณฺโณ และคณะ บทความเรื่อง “วิกฤตของพระสงฆ์ : ศึกษาผู้ใช้อำนาจทางการเมืองครอบงำปิดกั้นกิจของสงฆ์” พบว่า วิกฤตของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณที่ถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยอ้างว่า “ไม่ใช่กิจของสงฆ์” ขณะที่สิทธิด้านอื่น ๆ ยังคงถูกยอมรับ การควบคุมนี้เกิดจากผู้นำทางการเมืองที่ใช้อำนาจไม่เป็นธรรม ปิดกั้นความคิดเห็นของพระสงฆ์ และชี้นำศาสนาให้สนับสนุนนโยบายของตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้เสรีภาพของพระสงฆ์ถูกลิดรอน และสร้างความขัดแย้งในสังคมที่ต้องการเสียงของผู้นำจิตวิญญาณในช่วงเวลาสำคัญ ทำให้ประเด็นนี้ควรถูกพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากมีผลกระทบต่อทิศทางของสังคมในอนาคต

พระครูภาวนาโชติคุณ (ก๊วยไ้ ชุตินฺธโร) และพระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก) บทความเรื่อง “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล: เปรียบเทียบตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกับต่างประเทศ” พบว่า ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ซึ่งได้รับการยอมรับในหลายประเทศเพื่อตอบสนองต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากพฤติกรรมองค์กร การลงโทษทางอาญาต่อองค์กรช่วยสร้างความเชื่อมั่นในกฎหมายและเพิ่มความยุติธรรมในการดำเนินคดี การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการลงโทษพบว่า สหรัฐฯ ใช้มาตรการที่หลากหลาย เช่น โทษปรับ คุมประพฤติ และริบทรัพย์สิน ขณะที่ฝรั่งเศสกำหนดโทษที่เข้มงวดขึ้นผ่านประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1992 ส่วนไทยยังไม่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดโทษนิติบุคคลโดยตรง แต่ใช้กฎหมายเฉพาะ เช่น โทษปรับ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการควบคุมพฤติกรรมองค์กร การปรับปรุงแนวทางการลงโทษอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

พระมหาวรวัฒน์ อภินนฺโท (วิชัย) บทความเรื่อง “ความเสมอภาคทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย : วิเคราะห์เชิงปรัชญาเซ็น” พบว่า ความเสมอภาคทางสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตยผ่านกรอบปรัชญาเซ็น ซึ่งเน้นการตระหนักรู้ การปล่อยวางจากกรอบความคิดแบบตัดสิน และการมองเห็นความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ปรัชญาเซ็นช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย โดยเน้นแนวคิด “ความเป็นหนึ่งเดียว” (Oneness) ซึ่งเชื่อมโยงกับความยุติธรรมและเสมอภาคทางสังคม การศึกษาเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเซ็นสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างมุมมองใหม่ในการเข้าใจและดำเนินการต่อความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตยอย่างสมดุลและลึกซึ้ง นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคและสร้างสังคมที่มีความผาสุก

สกลยา ขวหมื่นไวย และพระอธิการประเสริฐ ปลูกญาโว บทความเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ของนักการเมืองท้องถิ่น” พบว่า ความคิดเห็นของเยาวชนไทยต่อสถานะของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ โดยวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ บทบาทและปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางแก้ไข เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของประชาธิปไตย นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายจากการเชื่อมโยงระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น บทความยังเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของเยาวชน ซึ่งไม่เพียงช่วยสร้างความเข้าใจในระบบการเมือง แต่ยังนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการตัดสินใจจึงมีผลต่อการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ฉันทนา โพธาราม บทความเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย” พบว่า การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ไม่จำกัดเพียงภาครัฐ แต่รวมถึงครอบครัว การศึกษา และชุมชน การสร้างจิตสำนึกนี้ต้องอาศัยการบูรณาการด้านการศึกษา ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย บทความยังเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีพื้นฐานจากประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมอย่างสันติและสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ด้วยเหตุผล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีบทบาททางการเมืองผ่านกิจกรรม เช่น การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการประชาพิจารณ์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ดังนั้น การบูรณาการความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน และสร้างความสมดุลทางการเมืองในระยะยาว

พระอธิการจาลึก สญญโต บทความเรื่อง “ความยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดตะวันตก กับพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในมุมมองตะวันตกและพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยแนวคิดตะวันตกมีรากฐานจากตำนานเทพี Themis ซึ่งสะท้อนถึงการสร้างกฎหมายและคุณธรรม และพัฒนาสู่หลักกฎหมายทั่วไป เช่น สุภาพัฒนกฎหมายและ

หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ขณะที่ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ความยุติธรรมเกิดจากการปฏิบัติตามธรรมะ ซึ่งเป็นกฎของธรรมชาติที่เน้นความเสมอภาคและความถูกต้อง แนวคิดทั้งสองมุ่งสร้างสมดุลในสังคมผ่านการพิจารณาความจริงและการปฏิบัติที่เที่ยงธรรม แม้มีต้นกำเนิดและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระครูชินวীরบัณฑิต (เอก ชินวโร) และพระครูภาวนาโชติคุณ (ก๊วยไ้ ชุตินโร) บทความเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญาของไทยและต่างประเทศ” พบว่า แนวคิดและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญาของไทยและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์เกณฑ์การกำหนดจุดเริ่มต้นของสภาพความเป็นมนุษย์และการคุ้มครองชีวิตในแต่ละบริบทที่สะท้อนถึงความแตกต่างทางกฎหมายและวัฒนธรรม ประเทศไทยกำหนดให้สภาพบุคคลเริ่มต้นเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดาอย่างสมบูรณ์และมีชีวิตรอด โดยไม่พิจารณาปัจจัยทางกายภาพ เช่น การหายใจหรือการตัดสายสะดือ ขณะที่อังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เน้นว่าทารกต้องสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ส่วนแคนาดาใช้หลักเกณฑ์ทางการแพทย์ เช่น การทำงานของระบบหายใจและการไหลเวียนโลหิต ในสหรัฐฯ หลักเกณฑ์แตกต่างกันไปตามมลรัฐ โดยบางแห่งยึดหลัก "Born Alive" และบางแห่ง เช่น นิวยอร์ก คุ้มครองตัวอ่อนตั้งแต่อายุครรภ์ 24 สัปดาห์ขึ้นไป การศึกษาพบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรม ระบบกฎหมาย และความก้าวหน้าทางการแพทย์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางของแต่ละประเทศ

สภยา ขาวหมื่นไวย์ บทความเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของโสเครตีส” พบว่า แนวคิดปรัชญาการเมืองของโสเครตีส นักปรัชญาชาวกรีก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากความกังวลเรื่องความตายของตนเอง นำไปสู่กระบวนการทบทวนใหม่ในปรัชญาการเมืองของกรีกโบราณ โดยเฉพาะหลักคำสอนของเพลโตที่เน้นความรู้ที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว และการแยกแยะระหว่างเหตุผล อารมณ์ และความปรารถนาในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง บทความยังเชื่อมโยงแนวคิดของโสเครตีสกับการพัฒนาปรัชญาการเมืองในยุคกลาง ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์ โดยเน้นการแบ่งแยกระหว่างอาณาจักรทางโลกและอาณาจักรศักดิ์สิทธิ์ การศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจถึงอิทธิพลของแนวคิดทางศาสนาต่อการสร้างระบบการปกครองและการบริหารสังคม รวมถึงความเชื่อมโยงของแนวคิดของโสเครตีสกับแนวคิดประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตยที่ส่งผลต่อรูปแบบการปกครองในยุคต่อมา

พระครูภาวนาโชติคุณ (ก๊วยไ้ ชุตินโร) บทความเรื่อง “ความผิดทางอาญาฐานยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย : เปรียบเทียบตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกับต่างประเทศ” พบว่า กฎหมายอาญาเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในไทยและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์วิวัฒนาการทางกฎหมายและมุมมองทางสังคม ในประเทศไทย การยุยงหรือช่วยเหลือให้ฆ่าตัวตายเป็นความผิดตามมาตรา 293 ขณะที่อังกฤษยกเลิกการมองว่าการฆ่าตัวตายเป็น

อาชญากรรม แต่ยังคงกำหนดโทษต่อผู้ร้าย สหรัษฎ มีแนวทางต่างกันในแต่ละรัฐ ฝรั่งเศสมองว่าการฆ่าตัวตายเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล และสวีเดนเซอร์แลนด์ลงโทษเฉพาะกรณีที่มีเจตนาแสวงหาผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่า แม้แนวคิดกฎหมายแต่ละประเทศแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่ถือว่าการยุยงให้ฆ่าตัวตายเป็นความผิด เพื่อคุ้มครองชีวิตมนุษย์และรักษากฎจริยธรรมทางสังคม

พระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสภา) และพระอธิการจาลึก สญญโต บทความเรื่อง “หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความแตกต่างของความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครอง” พบว่า แนวคิดการแบ่งประเภทความผิดทางอาญาที่พัฒนาตามบริบทของสังคมและกฎหมายโดยแนวคิดดั้งเดิมแบ่งความผิดออกเป็น "Mala in Se" ซึ่งเป็นความผิดที่ชั่วร้ายในตัวเอง เช่น การฆ่าและการปล้น และ "Mala Prohibita" ซึ่งเป็นความผิดที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกฎหมาย เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร ปัจจุบันมีแนวคิดใหม่ เช่น "Real Crime" ซึ่งเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และ "Public Torts" ซึ่งเป็นการละเมิดต่อสาธารณะที่ไม่ร้ายแรง เช่น การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ โทษทางปกครอง ซึ่งใช้ลงโทษสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบแต่ไม่ร้ายแรง เช่น การละเมิดกฎจราจร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โทษนี้มักอยู่ในรูปแบบของโทษทางการเงินและอยู่ในอำนาจของหน่วยงานปกครอง ต่างจากโทษอาญาที่มีลักษณะรุนแรงกว่า เช่น การจำคุกหรือประหารชีวิต ซึ่งมีเป้าหมายในการลงโทษและป้องปรามการกระทำผิดร้ายแรง บทความสรุปว่า การพัฒนาแนวคิดการแบ่งประเภทความผิดช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบททางสังคมมากขึ้น

พระครูชินวীরบัณฑิต (เอก ชินวิโส) บทความเรื่อง “มาตรการการใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์: กฎหมายว่าด้วยการจัดการพระสงฆ์ที่ละเมิดธรรมวินัยในโลกยุคดิจิทัล” พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล โดยใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, YouTube และ TikTok เพื่อเผยแผ่ธรรมะและให้คำปรึกษาทางจิตใจ แม้ว่าจะช่วยขยายการเข้าถึงประชาชน แต่ก็มีความเสี่ยง เช่น การละเมิดธรรมวินัยและการถูกโจมตีทางไซเบอร์ เพื่อควบคุมการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์ บทความเสนอแนวทาง เช่น การออกระเบียบควบคุม การอบรมธรรมวินัยออนไลน์ และการตรวจสอบพฤติกรรม โดยมหาเถรสมาคมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากรัฐและประชาชนช่วยให้พระสงฆ์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มาตรการเหล่านี้มุ่งรักษาความบริสุทธิ์ของธรรมวินัยและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

จักรวาล เหมือนแจ่ม บทความเรื่อง “การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นรากหญ้ากับทิศทางประชาธิปไตยในอนาคต” พบว่า บทบาทของชนชั้นรากหญ้าในการสร้างประชาธิปไตยไทย ผ่านการเมืองภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเกษตรกรผู้ใช้แรงงาน และชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องสิทธิและผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย เช่น ค่าจ้างขั้นต่ำ สิทธิในที่ดิน และสวัสดิการสังคม แม้จะมีบทบาทสำคัญ แต่ชนชั้นรากหญ่ายังคงเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดจากอำนาจรัฐ บทความเสนอแนวทาง

เสริมสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนผ่านการกระจายอำนาจ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการให้ความรู้เรื่องสิทธิพลเมือง เพื่อผลักดันประชาธิปไตยไทยไปสู่ความมั่นคงในอนาคต

พระอริการจาสิก สยญโต และพระครูชินวীরบัณฑิต (เอก ชินวโร) บทความเรื่อง “อาบัติ วินัยเรื่องของพระ ในทัศนะการลงโทษทางอาญา” พบว่า อาบัติในพระพุทธศาสนา หมายถึงการละเมิดกฎสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเสริมสร้างศรัทธา การศึกษานี้วิเคราะห์อาบัติในบริบทของทัณฑวิทยา โดยแบ่งเป็นสองมิติหลัก ได้แก่ การข่มขู่ยับยั้ง ผ่านบทบัญญัติที่ชัดเจน เช่น การดำหนิในที่สาธารณะ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการแก้ไขฟื้นฟู ผ่านการสอนธรรมะและฝึกเจริญสติ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่อาบัติมี 3 ด้าน ได้แก่ การขาดความละเอียด การขาดความรู้ในพระวินัย และการขาดสติ แนวทางป้องกันที่มีประสิทธิภาพคือการศึกษาและฝึกฝนพระภิกษุเพื่อลดแนวโน้มการกระทำผิด โดยเน้นการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าการลงโทษที่รุนแรง ทั้งนี้ การจัดการอาบัติเป็นกระบวนการฟื้นฟูที่ช่วยให้พระภิกษุกลับคืนสู่ความบริสุทธิ์ ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางสมดุลของพระพุทธศาสนา และสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระเทพวชิรโกศล (เทพธีรวงศ์ ขนดีโก) และคณะ บทความเรื่อง “อิทธิพลของระบอบประชาธิปไตยกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484” พบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่สะท้อนการบูรณาการแนวคิดประชาธิปไตยเข้าสู่โครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทย โดยกฎหมายฉบับนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับประชาธิปไตยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 บทความนี้วิเคราะห์ผลกระทบของระบอบประชาธิปไตยต่อโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ โดยเน้นการบริหารที่มีระบบ การกระจายอำนาจ และการปรับตัวให้สอดคล้องกับบทบาทผู้นำทางศาสนา พระราชบัญญัตินี้นำไปสู่โครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน การแต่งตั้งตำแหน่งทางสงฆ์อย่างเป็นระบบ และการกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ระดับท้องถิ่นดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างความโปร่งใส และเพิ่มการตรวจสอบในกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของแนวคิดประชาธิปไตยต่อการปกครองสงฆ์ไทย

พระมหากรวิวัฒน์ อภิณโฑ (วิชัย) และพระรฤทธิ วรทีธิญาโณ (เขียนโคกกรวด) บทความเรื่อง “อาวุธเปลี่ยนโลกกับการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์” พบว่า แนวคิด “อาวุธเปลี่ยนโลก” ของเนลสัน แมนเดลา ที่มองว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือทรงพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาขยายตัวผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งมีบทบาททั้งเชิงสร้างสรรค์และเป็นภัย โดยช่วยเปิดเสรีทางความคิด ขณะเดียวกันก็อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือควบคุมข้อมูลของผู้มีอำนาจ นำไปสู่การแบ่งแยกทางสังคมและการปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดเห็น บทความเน้นการบูรณาการแนวคิดของแมนเดลาในบริบทการเมืองไทย โดยส่งเสริมให้ประชาชนใช้สื่อออนไลน์อย่างมีสติและความรับผิดชอบ เพื่อลดการบิดเบือนข้อมูลและการควบคุมที่เกินควร ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในสังคม

พระจอม มหาปณฺโณ บทความเรื่อง “วิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของ **ฉมาค รุสโซ**” พบว่า แนวคิดของรุสโซและความเกี่ยวข้องกับการเมืองไทยในปัจจุบัน โดยเน้นถึงลักษณะของการปกครองและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นในพลวัตทางการเมืองร่วมสมัย แนวคิดของรุสโซช่วยให้เข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และผลกระทบของเสียงพลเมืองต่อทิศทางและนโยบายของรัฐบาล การวิเคราะห์นี้ยังเปิดโอกาสให้พิจารณาบทบาทของสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้มีอำนาจ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาระบบการปกครองที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ภูวดิษฐ์ นันทสกุลสิทธิ์ บทความเรื่อง “การพัฒนากลไกข่าวกรองในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย : บทบาทของรัฐและความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์” พบว่า แนวทางพัฒนากลไกข่าวกรองเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งชาติของไทย โดยเน้นบทบาทของรัฐและความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลต่อการจัดการภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้กลยุทธ์ด้านความมั่นคงยังคงแข็งแกร่ง การพัฒนากลไกข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลและวิเคราะห์ภัยคุกคามอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักรู้ในระดับชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ

พระมหาจักร์พัฒน์ อาภาโส (เคนติ) บทความเรื่อง “แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนด้วยหลักศีล 5” พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้ หลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน โดยวิเคราะห์ผ่านแนวคิดพุทธธรรมและทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ การศึกษาพบว่าหลักศีล 5 สามารถใช้เป็นกรอบในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร ผ่าน 5 ประการสำคัญ ได้แก่ การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคล ความซื่อสัตย์และโปร่งใส ความสัมพันธ์ที่เหมาะสม การสื่อสารด้วยความจริงใจ และการส่งเสริมสติและความรับผิดชอบ แนวทางปฏิบัติผ่าน การกำหนดนโยบาย การพัฒนาบุคลากร และการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมขององค์กรอย่างสมดุล

อรุณรักษ์ ธนเลิศลาภ บทความเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อป้องกันภาวะซึมเศร้าในสังคมไทย” พบว่า ภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับการบริหารภาครัฐสามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ โดยการตระหนักถึงปัญหา (ทุกข์) ระบุสาเหตุ (สมุทัย) ค้นหาวิธีบรรเทา (นิโรธ) และปฏิบัติตามแนวทางที่เหมาะสม (มรรค) เช่น สมาธิและการเจริญสติ นโยบายสุขภาพจิตที่บูรณาการหลักพุทธศาสนา เช่น โครงการฝึกสมาธิในโรงเรียน การเสริมสร้างชุมชน และลดการตีตราผู้ป่วย ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสร้างสังคมที่เข้มแข็งทางจิตใจ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(6)
บทบรรณาธิการ	(10)
สารบัญ	(22)
บทความวิจัย :	
ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี	1 - 14
คมสันต์ ชุนแสน, มนต์ธิดา นิพัทธ์หงษ์, พชร วรธรรมวัฒน์	
อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย	15 - 30
กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, นาริรัตน์ สีสะมาด, ศุภโชค สุทธิโชติ	
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	31 - 45
มนัสสวาส กุลวงศ์, นุชเนตร กาฬสมุทร, ธิดาพร เรืองเริงกุลฤทธิ	
การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช	46 - 58
การัณย์ พรหมแก้ว, ธัชชนันท์ อิศรเดช, สุรพล สุยะพรหม	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	59 - 73
ทศิย์เศรษฐ์ กันนุช, ปิณณธร หอมบุญมา	
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอนองแสง จังหวัดปทุมธานี	74 - 88
พระปลัดอภิชาติ อภิชาติ (เนตรนพ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นัทฤต ที่ปงโร)	
การพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยายียด จังหวัดตรัง	89 - 101
กาญจนา คำจตุติ, ยุทธนา ปราณีต, อนุภูมิ ไชวเกษม, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	

การศึกษาองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา วิมลรัตน์ กองแก้ว, นวพร วรรณทอง, วาโร เฟ็งสวัสดิ์	102 - 117
การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะกรณีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา ธวัช แยมปัว	118 - 132
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก ของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กำพล สิริภทฺโท)	133 - 148
การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการอุปถัมภ์คุ้มครอง พระพุทธศาสนาของราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ พระครูสุวรรณสุตาลังการ (เต็ม จารุวนโณ)	149 - 162
บทความวิชาการ:	
วิกฤตของพระสงฆ์ : ศึกษาผู้ใช้อำนาจทางการเมืองครอบงำปิดกั้นกิจของสงฆ์ พระจอม มหาปญฺโญ, กัญจนันท์ ฤกษ์ พฤษมัยกุล, จักรวาล เหมือนแจ่ม	163 - 173
ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล: เปรียบเทียบตามประมวลกฎหมายอาญา ของไทยกับต่างประเทศ พระครูภาวนาโชติคุณ (ก๊วยไ้ ชุตินฺธโร), พระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโศโก)	174 - 188
ความเสมอภาคทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย : วิเคราะห์เชิงปรัชญาเซ็น พระมหาวรวัฒน์ อภินนฺโท (วิชัย)	189 - 197
แนวทางการส่งเสริมเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ของนักการเมืองท้องถิ่น สัทยา ขาวหมื่นไวย, พระอธิการประเสริฐ ปญฺญาวโร	198 - 208
การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบ ประชาธิปไตยในสังคมไทย ฉันทนา โพธาราม	209 - 218
ความยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดตะวันตกกับพระพุทธศาสนาเถรวาท พระอธิการจาสิก สญฺญโต	219 - 233
การศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญาของไทยและ ต่างประเทศ พระครูชินวีร์บัณฑิต (เอก ชินวโร), พระครูภาวนาโชติคุณ (ก๊วยไ้ ชุตินฺธโร)	234 - 247

วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของโสเครตีส สัณยา ขาวหมื่นไวย์	248 - 261
ความผิดทางอาญารฐานยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย : เปรียบเทียบตามประมวล กฎหมายอาญาของไทยกับต่างประเทศ พระครูภาวนาโชติคุณ (ก๊วยฮั้ว ชุติณธโร)	262 - 275
หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความแตกต่างของความผิดทางอาญาและความผิดทาง ปกครอง พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก), พระอธิการจาลึก สญญโต	276 - 288
มาตรการการใช้เทคโนโลยีและโซเซียลมีเดียโดยพระสงฆ์: กฎหมายว่าด้วย การจัดการพระสงฆ์ที่ละเมิดธรรมวินัยในโลกยุคดิจิทัล พระครูชินวีรบัณฑิต (เอก ชินวิโส)	289 - 300
การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นรากหญ้ากับทิศทางประชาธิปไตยใน อนาคต จักรวาล เหมือนแจ่ม	301 - 315
อาบัติ วินัยเรื่องของพระ ในทศนการลงโทษทางอาญา พระอธิการจาลึก สญญโต, พระครูชินวีรบัณฑิต (เอก ชินวิโส)	316 - 329
อิทธิพลของระบอบประชาธิปไตยกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 พระเทพวชิรโกศล (เทพธีรวงศ์ ขนดีโก), วรพรรณ จันทรากุลศิริ, พระครูธรรมธรรฐาพร ปภสสโร	330 - 344
อาวุธเปลี่ยนโลกกับการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์ พระมหาวรวัฒน์ อภินนุโท (วิชัย), พระรฤทธิ วรฤทธิญาโณ (เขียนโคกกรวด)	345 - 353
วิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของฌอง ฌาค รุสโซ พระจอม มหาปณเฑาะ	354 - 363
การพัฒนากลไกข่าวกรองในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย : บทบาทของรัฐและความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์ ภูวดิษฐ์ นันทสกุลสิทธิ์	364 - 374
แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนด้วยหลักศีล 5 พระมหาจักร์พัฒน์ อาภาโส (เคนต์)	375 - 391
การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อป้องกันภาวะ ซึมเศร้าในสังคมไทย อรุณรักษ์ ธนเลิศลาภ	392 - 401

ภาคผนวก	402
กระบวนการพิจารณาบทความ	403
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	405

ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี*

THE ECONOMIC DEVELOPMENT NEEDS OF THE PEOPLE IN BAN KAO SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, KANCHANABURI PROVINCE

คมสันต์ ขุนแสน, มนต์ธิดา นิพัทธ์หงษ์, พชร วรณภักดิ์

Komsan Khunsan, Monthida Niphatong, Patchara Wanpiwat

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Kanchanaburi Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: komsankhunsan91@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี และ 2. เพื่อเสนอแนะการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำผลข้อมูลดิบที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี มีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความต้องการดำรงชีวิต ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการเจริญเติบโต อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2. เสนอแนะการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ด้านความต้องการดำรงชีวิตอยู่โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.62$ และ $S.D. = 0.58$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างพื้นที่ค้าขายของชุมชนเพิ่มขึ้น $\bar{X} = 4.70$ และ $S.D. = 0.60$ ด้านความต้องการความสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.55$ และ $S.D. = 0.61$ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตำบลบ้านเก่า $\bar{X} = 4.63$ และ $S.D. =$

*Received November 25, 2024; Revised December 18, 2024; Accepted December 30, 2024

0.55 ด้านความต้องการเจริญเติบโต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.55 และ S.D. = 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ติดตาม และประเมินผลการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนา และต่อยอด $\bar{X}$ = 4.62 และ S.D. = 0.61

คำสำคัญ: ความต้องการ; การพัฒนาเศรษฐกิจ; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research paper are 1. To study the economic development needs of the people in the Ban Kao Sub-District Administrative Organization. and 2. To recommend the economic development of the Ban Kao Sub-District Administrative Organization. Kanchanaburi Province Quantitative research was conducted with a sample of 375 people using a questionnaire as a tool to collect data and analyze the raw data results by using descriptive statistics and hypothesis testing with frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: The overall economic development needs of the residents in the Ban Kao Subdistrict Administrative Organization were at a high level across all aspects, including basic needs, relational needs, and growth needs. Recommendations for the economic development of Ban Kao Subdistrict Administrative Organization were as follows: Basic Needs: The overall needs were rated at the highest level $\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.58). The highest-rated item was the need for the organization to create additional community trading spaces $\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.60). Relational Needs: The overall needs were rated at the highest level $\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.61). The highest-rated item was the need for the organization to allow residents to participate in planning the subdistrict's economic development $\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.55). Growth Needs: The overall needs were rated at the highest level $\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.62). The highest-rated item was the need for the organization to monitor and evaluate economic activities to ensure further development and enhancement $\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.61).

Keywords: Requirement; Economic Development; Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

เศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 คาดว่าจะขยายตัวที่ร้อยละ 1.8 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 1.6 ถึง 2.0) ชะลอลงจากปี พ.ศ. 2565 ที่ขยายร้อยละ 2.6 โดยมีปัจจัยสำคัญจากการหดตัวของภาคอุตสาหกรรมสะท้อนจากดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (Manufacturing Production Index : MPI) โดยเฉพาะสินค้าในหมวดยานยนต์ และคอมพิวเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งนี้มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งปี พ.ศ. 2566 คาดว่าจะหดตัวที่ร้อยละ -1.5 ต่อปี ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากอุปสงค์ที่ชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ขณะที่มูลค่าการนำเข้าของไทยจะหดตัวที่ร้อยละ 1.9 ในส่วนของสถานการณ์ค่าเงินบาทในปี พ.ศ. 2566 พบว่าค่าเงินบาทมีความผันผวนโดยอ่อนค่าในช่วง 3 ไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2566 และเกิดการแข็งค่าขึ้นในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2566 โดยมีสาเหตุหลักมาจากการเร่งขึ้นดอกเบี้ยของธนาคารกลางสหรัฐอเมริกา ผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจจีน และนโยบายการเงินผ่อนคลายของญี่ปุ่นโดยค่าเงิน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ภาพรวมเศรษฐกิจของภาคกลางเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศรองลงมาจากกรุงเทพมหานครโดยภาคกลาง 17 จังหวัดมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ณ ราคาประจำปี พ.ศ. 2566 เท่ากับ 3,522,515 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เมื่อเทียบขนาดเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2566 กับปี พ.ศ. 2565 พบว่าภาคกลาง 17 จังหวัด มีสัดส่วนการผลิตลดลงสำหรับกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.4 เป็นร้อยละ 32.5 ภาคกลางเป็นภาคที่มีการพัฒนา และใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างเพียบพร้อมทำให้มีความสะดวกในการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศรวมทั้งมีแหล่งน้ำ และระบบชลประทานค่อนข้างสมบูรณ์เมื่อเทียบกับภาคอื่น โดยมีพื้นที่ชายแดนติดกับเมียนมาจึงมีศักยภาพ และโอกาสในการพัฒนาทั้งทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และบริการ ทำให้มีสัดส่วนการผลิตสูงรองจากกรุงเทพมหานคร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566)

ในส่วนของเศรษฐกิจจังหวัดกาญจนบุรีในปี พ.ศ. 2566 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 4.8 ชะลอตัวจากปี พ.ศ. 2565 ที่ขยายตัวร้อยละ 6.4 สูงกว่าที่คาดการณ์ไว้เดิม ณ เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2565 ที่คาดการณ์ว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.4 โดยคาดว่าจะได้รับแรงสนับสนุนจากด้านอุปทาน และด้านอุปสงค์ของจังหวัดเป็นสำคัญโดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านอุปทานคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 4.8 ชะลอตัวจากปีก่อนที่ขยายตัวร้อยละ 6.9 สะท้อนจากภาคเกษตรกรรมชะลอตัวจากปริมาณผลผลิตของข้าว อ้อย และไก่เนื้อ เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูง ทั้งปุ๋ย และสารเคมีทำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชที่ต้นทุนต่ำกว่า

ประกอบกับต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อสูงขึ้นจากภาคอาหารสัตว์ และค่าพลังงานปรับตัวสูงขึ้น (สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของตำบลบ้านเก่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 13 อาชีพรับจ้างร้อยละ 8 อาชีพค้าขายร้อยละ 9 มีจำนวนแหล่งธุรกิจบริการ 8 แห่ง โรงเรียนจำนวน 2 แห่ง ปizzeria 24 แห่ง อาคารร้านค้าขนาดกลาง และอาคารร้านค้าขนาดเล็ก 47 แห่ง ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า มีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับทำนน้ำในตำบลบ้านเก่า 2 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาลำน้ำทางล่องทำนน้ำโดยติดตั้งเสาไฟฟ้าแบบรอกสลิงหมุนยกพร้อมโคมไฟถนนแอลอีดีจำนวน 30 ชุดและโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แนวเขื่อนป้องกันตลิ่งพังบริเวณทำนน้ำในตำบลบ้านเก่า (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า, 2566) บริบททางด้านเศรษฐกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ยังไม่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีรายได้ต่ำ มีที่ดินทำกินน้อย ขาดการออม และมีภาระหนี้สิน นอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากโครงการทำเหมืองน้ำลิกทวาย ทำให้ที่ดินมีราคาแพงขึ้น ค่าจ้างแรงงาน และค่าครองชีพสูงขึ้น (สำโรง สายมาอินทร์, 2560)

การวิจัยนี้ นอกจากจะให้ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในตำบลบ้านเก่าแล้ว ยังสามารถนำไปสู่ประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ดังนี้ 1. มิติเชิงนโยบาย การกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 2. มิติทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจผลการวิจัยจะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของตำบล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อเสนอแนะการดำเนินงานในการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบ่งรูปแบบ

ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ การวิจัยเอกสาร และส่วนที่สองคือ การวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลบ้านเก่า อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งหมด 16,027 คน ข้อมูล ปี พ.ศ. 2567 (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างคณะผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปสำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีของ Krejcie & Morgan (Krejcie, R.V. And Morgan, D.W. 1970) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น 95% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มี ทั้งหมด 375 คน โดยใช้สุ่มตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ผู้บรรลุนิติภาวะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

3.2 คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี 3) ข้อเสนอแนะ โดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านระเบียบงานวิจัยรัฐประศาสนศาสตร์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 คณะผู้วิจัยได้ติดต่อสอบถามองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล และเอกสาร จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ในหัวข้อที่เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

4.3 คณะผู้วิจัยได้ติดต่อผู้นำชุมชนเพื่อขอทำวิจัยกับประชาชนในพื้นที่โดยทำแบบสอบถามในเรื่องความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

4.4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามประชาชนในตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 375 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 375 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเอกสารคณะผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ข้อมูล ผลงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

5.2 วิจัยภาคสนามคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ในลักษณะของตาราง โดยคณะผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies), คิดเป็นร้อยละ (Percent), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 วิจัยภาคสนาม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการดำเนินงานในการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ในลักษณะของสถิติพรรณนา อธิบายความต้องการของประชาชน โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequencies), ค่าร้อยละ (Percent), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตตำบลบ้านเก่า จำนวน 375 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 62.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.70 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่ที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 10.70 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 37.90 ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 31.10 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 – 9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.90 ส่วนใหญ่ระยะเวลาที่อาศัยอยู่คือ 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 81.60

2. ความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการด้านความต้องการดำรงชีวิตอยู่โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}=4.62$ และ S.D. = 0.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างพื้นที่ค้าขายของชุมชนเพิ่มขึ้น $\bar{X} = 4.70$ และ S.D. = 0.60 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชน $\bar{X} = 4.68$ และ S.D. = 0.55 รองลงมาคือ ความต้องการให้มีการเพิ่มแหล่งทุนสนับสนุนสำหรับการประกอบอาชีพ $\bar{X} = 4.66$ และ S.D. = 0.57 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างความมั่นคงให้กับ ผู้ประกอบการ $\bar{X} = 4.58$ และ S.D. = 0.55 รองลงมาคือ ความ

ต้องให้การองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า นำสินค้าชุมชนมาวางขายเพิ่มขึ้น $\bar{X} = 4.48$ และ S.D. = 0.61

2.2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการด้านความต้องการความสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.55$ และ S.D. = 0.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตำบลบ้านเก่า $\bar{X} = 4.63$ และ S.D. = 0.55 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สนับสนุนโครงการที่เน้นการสร้างงานในชุมชน $\bar{X} = 4.55$ และ S.D. = 0.60 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า พัฒนาทักษะ และความรู้ของประชาชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน $\bar{X} = 4.53$ และ S.D. = 0.62 รองลงมาคือ ความการให้มีการสร้างเครือข่ายการค้าเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านเก่า $\bar{X} = 4.53$ และ S.D. = 0.62 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสนับสนุนการประกอบอาชีพดั้งเดิมของคนในชุมชน เช่น การจักสาน และการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น $\bar{X} = 4.45$ และ S.D. = 0.63

2.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการด้านความต้องการเจริญเติบโตโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.55$ และ S.D. = 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ติดตาม และประเมินผลการทำงานกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาและต่อยอด $\bar{X} = 4.62$ และ S.D. = 0.61 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร $\bar{X} = 4.58$ และ S.D. = 0.67 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสนับสนุนโครงการด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่ $\bar{X} = 4.56$ และ S.D. = 0.58 รองลงมาคือ ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ประชาสัมพันธ์สินค้าของตำบลผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook และ Website เป็นต้น $\bar{X} = 4.53$ และ S.D. = 0.61 ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างความร่วมมือระหว่างนักลงทุนกับประชาชนในพื้นที่ $\bar{X} = 4.47$ และ S.D. = 0.67

3. เพื่อเสนอแนะการดำเนินงานในการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านความต้องการดำรงชีวิตอยู่

3.1.1 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างพื้นที่ค้าขายของชุมชนเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.70$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีพื้นที่ค้าขายของชุมชนมากยิ่งขึ้น เช่น ตลาดชุมชน และเปิดตลาดบริเวณชายแดนไทย-พม่า เป็นต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่ตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

3.1.2 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า นำสินค้าชุมชนมาวางขายเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.48$) ดังนั้น องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการนำสินค้าของชุมชนมาวางขายเพิ่มขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์จากการเกษตรของคนในชุมชน คือ ผลไม้และผักสด เช่น มะม่วง กล้วย หรือถั่วฝักยาว และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลไม้ เช่น กล้วยอบกรอบ และผลไม้แปรรูป เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการขายสินค้าทางการเกษตรของคนในชุมชน

3.1.3 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชน ($\bar{X} = 4.68$) ดังนั้น องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรสนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชน เช่น การสนับสนุนด้านทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ และการสนับสนุนเรื่องแหล่งทุน เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และเพิ่มโอกาสในการทำมาหากินของประชาชนในตำบลบ้านเก่า

3.1.4 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสร้างความมั่นคงให้กับ ผู้ประกอบการ ($\bar{X} = 4.58$) ดังนั้น องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการสร้างความมั่นคงให้กับผู้ประกอบการ เช่น การจัดบริการที่ปรึกษาทางธุรกิจ เพื่อช่วยผู้ประกอบการในการวางแผนธุรกิจ วิเคราะห์ตลาด หรือจัดให้มีการเข้าเยี่ยมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อุปกรณ์การค้าขาย และอุปกรณ์การเกษตร เป็นต้น

3.1.5 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีการเพิ่มแหล่งทุนสนับสนุนสำหรับการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 4.66$) ดังนั้น องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการเพิ่มแหล่งทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชน กองทุนเกษตรกรและกองทุนกักขังเพื่อพัฒนาธุรกิจ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีทุนเริ่มต้น หรือขยายธุรกิจได้เพิ่มขึ้น

3.2 ด้านความต้องการความสัมพันธ์

3.2.1 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตำบลบ้านเก่า ($\bar{X} = 4.63$) ดังนั้น องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น หรือจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสำรวจความคิดเห็น หรือสำรวจความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ครอบคลุมเพิ่มขึ้น

3.2.2 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสนับสนุนการประกอบอาชีพดั้งเดิมของคนในชุมชน เช่น การจักสาน และการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.45$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการสนับสนุนการประกอบอาชีพดั้งเดิมของคนในชุมชน เช่น อาชีพจักสาน และการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน เป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชน ในอันที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตมากยิ่งขึ้น

3.2.3 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสนับสนุนโครงการที่เน้นการสร้างงานในชุมชน ($\bar{X} = 4.45$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการสนับสนุนโครงการที่เน้นการสร้างงานในชุมชน เช่น โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะอาชีพ โครงการวิสาหกิจชุมชน และโครงการส่งเสริมอาชีพดั้งเดิม เพื่อลดปัญหาการว่างงาน หรือการเสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจของชุมชน

3.2.4 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า พัฒนาทักษะ และความรู้ของประชาชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ($\bar{X} = 4.53$) ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการพัฒนาทักษะ และความรู้ของประชาชน เช่น การจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับช่างฝีมือ หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพ อันเป็นการสร้างรายได้จากทักษะที่ได้รับมากขึ้น

3.2.5 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีการสร้างเครือข่ายการค้าเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านเก่า ($\bar{X} = 4.53$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการสร้างเครือข่ายการค้าเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เช่น จัดให้มีเครือข่ายเกษตรกร หรือสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดเนื่องจาก การมีเครือข่ายการค้าจะช่วยเปิดโอกาสให้ธุรกิจชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นทั้งใน และนอกพื้นที่ นำไปสู่การเพิ่มยอดขาย และรายได้ของชุมชน

3.3 ด้านความต้องการเจริญเติบโต

3.3.1 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่าสนับสนุนโครงการด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่ชุมชน ($\bar{X} = 4.56$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในพื้นที่ชุมชน เช่น จัดให้มีงบประมาณ หรือจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการดินให้มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาการผลิตให้สูงขึ้น

3.3.2 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า สร้างความร่วมมือระหว่างนักลงทุนกับประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X} = 4.47$)

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างนักลงทุนกับประชาชนในพื้นที่ เช่น การตั้งกลุ่มร่วมลงทุน และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างนักลงทุนกับประชาชน เพื่อสร้างความยั่งยืน และความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชน

3.3.3 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร ($\bar{X}=4.58$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร ให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ และให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิต เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และเพิ่มความยั่งยืนทางธุรกิจการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพราะจะทำให้สินค้าสามารถคงอยู่ในตลาดได้ยาวนาน และตอบสนองความต้องการของตลาดได้ดี

3.3.4 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ประชาสัมพันธ์สินค้าของตำบลผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook และ Website เป็นต้น ($\bar{X}=4.53$) ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์สินค้าของตำบลผ่านช่องทางออนไลน์อื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากเดิม เช่น Youtube และ Tiktok เป็นต้น เพื่อเพิ่มการเข้าถึงลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์ หรือเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า และชุมชนมากยิ่งขึ้น

3.3.5 จากผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ติดตาม และประเมินผลการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนา และต่อยอด ($\bar{X}=4.52$) ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า ควรจัดให้มีการติดตาม หรือ ประเมินอัตราการว่างงาน และกิจการของคนในชุมชน เช่น ยอดจำหน่ายสินค้า หรือการใช้จ่ายของคนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า เพื่อประเมินความสำเร็จ และประสิทธิภาพของคนในชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ

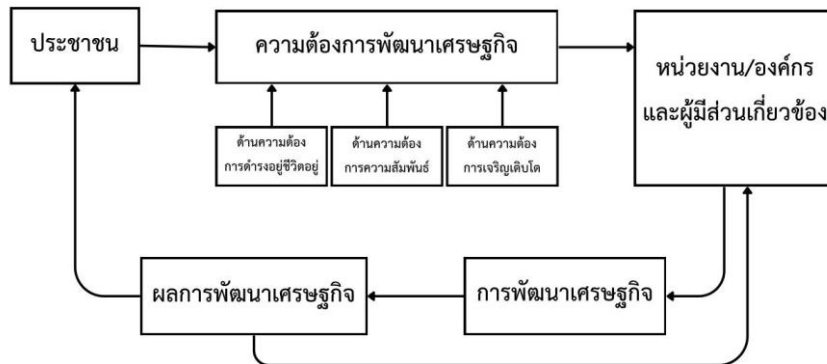
อภิปรายผล

1. ความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนในเขตตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีความต้องการด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของตำบลบ้านเก่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความต้องการดำรงชีวิตอยู่ ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการเจริญเติบโต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี ศิริยม (2563) เรื่อง ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อภิปราย

ผลได้ว่า ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต รองลงมา คือ ด้านการพัฒนา ทางเศรษฐกิจชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ประชาชนที่มีเพศ รายได้ อายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เสนอแนะการดำเนินงานในการพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การเสนอแนะการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชน โดยจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงทิพย์ พรหมอักษร (2565) เรื่องข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ส่งเสริมบทบาท ของชุมชน กรณีศึกษาการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม โอภิปรายผลได้ว่า การดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน ภายใต้งาน 2 ประการคือ 1. การกำหนดแผนการดำเนินงาน 2) การดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน จึงทำให้โครงการต่าง ๆ ที่จะนำไปพัฒนาในระดับชุมชนไม่สามารถจะเกิดขึ้นจากระดับชุมชนได้ด้วย ทั้งนี้ด้วยรูปแบบการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน ที่เป็นลักษณะของ การรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้การกำหนดโครงการ การจัดสรรงบประมาณ ตั้งต้นที่ อยู่ส่วนกลางเป็นหลัก จึงทำให้กรมการพัฒนาชุมชนไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางตามหลัก ทฤษฎีพัฒนาชุมชนได้โดยที่การกำหนดโครงการหรือการพัฒนาต่าง ๆ ต้องเริ่มต้นที่ความต้องการประชาชน และใช้ ปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้ง เพราะฉะนั้นจึงทำให้เห็นว่าในระยะที่ผ่านมาการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน จึงต้องเน้นข้อสั่งการจากส่วนกลางเป็นหลัก โดยเป็นในลักษณะของ ทฤษฎีการนำ นโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง (Top-down Theories of Implementation) โดยตัวทฤษฎี เน้นการเริ่มต้นจากข้างบนโดยวัตถุประสงค์เพื่อสร้างทฤษฎีทั่วไป ยึดถือตามแนวกระบวนการและขั้นตอน นโยบาย เน้นการนำการตัดสินใจระดับบนไปปฏิบัติ จึงทำให้หลาย ๆ โครงการไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของระดับพื้นที่

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า ภาพนี้เป็นแผนภาพเชิงกระบวนการที่แสดงถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ผ่านการทำงานร่วมกันของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งเกิดผลการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้น โดยรายละเอียดของภาพมีดังนี้

1. ประชาชน ซึ่งเป็นต้นทางที่แสดงถึงผู้มีความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจต่าง ๆ

2. ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ ประชาชนแสดงออกถึง ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยความต้องการถูกแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ๆ 1. ด้านความต้องการดำรงชีวิตอยู่ ความต้องการพื้นฐานสำหรับการใช้ชีวิต 2). ด้านความต้องการความสัมพันธ์ความต้องการในเชิงสังคม 3. ด้านความต้องการที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต ความต้องการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจ

3. หน่วยงาน/องค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจจะถูกส่งต่อไปยัง หน่วยงาน/องค์กร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกลไกในการตอบสนอง และดำเนินงานตามความต้องการเหล่านั้น

4. การพัฒนาเศรษฐกิจ หน่วยงาน/องค์กรนำความต้องการดังกล่าวมาพัฒนาต่อไปในรูปของ การพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จัดทำแผนหรือนโยบาย หรือรวบรวมข้อมูลความต้องการของประชาชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ

5. ผลการพัฒนาเศรษฐกิจ การดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจส่งผลให้เกิด ผลการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งย้อนกลับไปตอบสนองต่อประชาชนอีกครั้ง เพื่อให้คุณภาพชีวิตและ

ความต้องการของประชาชนได้รับการเติมเต็ม และช่วยให้หน่วยงานประเมินผลลัพธ์และประสิทธิภาพในการทำงาน ช่วยปรับปรุงแผนงานและนโยบายการพัฒนาต่อไป สร้างการเรียนรู้และพัฒนาการทำงานให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านการจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจควรจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่นเปิดพื้นที่เศรษฐกิจ หรือเปิดตลาดค้าขายบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา หมู่ที่ 12 บ้านพุน้ำร้อน และสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า กับผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นการเปิดพื้นที่การค้าบริเวณชายแดนสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่โดยเฉพาะการเพิ่มโอกาสทางการค้าให้กับผู้ประกอบการในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ด้านการส่งเสริมผู้ประกอบการควรจัดให้มีการส่งเสริมผู้ประกอบการในชุมชน เช่น การสนับสนุนด้านเงินทุน การพัฒนาบรรจุภัณฑ์การพัฒนาคุณภาพสินค้า และการส่งเสริมการค้าขายออนไลน์ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีโอกาสในการต่อยอดธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการและคนในชุมชนด้านการพัฒนาศักยภาพให้แก่คนในชุมชนควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับทักษะและศักยภาพของคนในชุมชนเช่น การทำเกษตรสมัยใหม่ การแปรรูปสินค้าเกษตร และการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ศูนย์นี้จะสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพ และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตการจذبอบรมทักษะจะเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน และนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่การค้าขายบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา ตำบลบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อระบุปัญหาที่อาจกีดกันการค้า เช่น อุปสรรคทางกฎหมายภาษี และข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การลดข้อจำกัด และเพิ่มความราบรื่นในการค้าข้ามพรมแดน

2. ควรศึกษาความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับสินค้าชุมชนในตำบลบ้านเก่าจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อวิเคราะห์ความต้องการที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของชุมชนตำบลบ้านเก่า

เอกสารอ้างอิง

- มยุรี ศิริยม. (2563). ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลนคร
รังสิตอำเภอ ธัญบุรี. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์ และ
สังคมศาสตร์*, 6(1), 133-145.
- สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี. (2566). *เศรษฐกิจในจังหวัดกาญจนบุรีปี พ.ศ. 2566*.
สืบค้น 20 มิถุนายน 2567, จาก [https://www.opsmoac.go.th/kanchanaburi-
dwl-files-461891791820](https://www.opsmoac.go.th/kanchanaburi-dwl-files-461891791820).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *ภาวะเศรษฐกิจภาคกลางในเดือนธันวาคม 2566*. สืบค้น
20 มิถุนายน 2567, จาก [https://media.thaigov.go.th/uploads/document/
142/2024/01/pdf/Doc20240129132525000000.pdf](https://media.thaigov.go.th/uploads/document/142/2024/01/pdf/Doc20240129132525000000.pdf).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาส
ที่สี่ของปี พ.ศ. 2565*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2567, จาก [https://www.nesdc.go.
th/ewt_dl_link.php?nid=13445](https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13445).
- สำเร็จ สายมาอินทร์. (2560). *วิถีชุมชนคนบ้านเก่า : ศึกษากรณี ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง
กาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (รายงานผลการวิจัย)*. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราช
ภัฏกาญจนบุรี.
- แสงทิพย์ พรหมอักษร. (2565). *ข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงาน
กรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ส่งเสริมบทบาทของชุมชน กรณีศึกษา การดำเนินงาน
โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า. (2566). *สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2566*.
สืบค้น 20 มิถุนายน 2567, จาก [https://bankaokan.go.th/public/list/
data/index/menu/1144](https://bankaokan.go.th/public/list/data/index/menu/1144).
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า. (2567). *จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วน
ตำบลบ้านเก่า พ.ศ. 2567*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2567, จาก [https://bankaokan
.go.th/public/list/data/index /menu/1144](https://bankaokan.go.th/public/list/data/index/menu/1144).
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research
activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-
610.

อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อ ความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย*

INFLUENCE TOWARDS APPLICATION AND SOCIAL ONLINE ACCEPTANCE AFFECTING PURCHASE INTENTION OF THAI PASSENGERS' LOW-COST AIRLINES

กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, นารีรัตน์ สละมาด, ศุภโชค สุทธิโชติ

Krit Witthawassamrankul, Nareerath Selamad, Supachoke Suthichoti

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Kasem Bundit University

Corresponding Author E-mail: krit.wit@kbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย 2. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย 3. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย และ 4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย โดยใช้เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามแจกต่อผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ จำนวน 400 คน ใช้การวิเคราะห์สถิติด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความถดถอย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 216 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ใน ช่วงวัย (Generation) ระหว่าง 38 – 53 ปี จำนวน 122 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 125 คน สายการบินต้นทุนต่ำที่ใช้บริการมากที่สุดคือ สายการบินแอร์เอเชีย จำนวน 194 คน แอปพลิเคชันที่ใช้บริการมากที่สุดคือ แอปพลิเคชันของสายการบิน จำนวน 190 คน ทศนคติการยอมรับแอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.46) การใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.32) การทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่

*Received October 7, 2024; Revised December 2, 2024; Accepted December 4, 2024

แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ มีเพียงสื่อสังคมออนไลน์ด้านชุมชนออนไลน์ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

คำสำคัญ: การยอมรับแอปพลิเคชัน; สื่อสังคมออนไลน์; สายการบินต้นทุนต่ำ

Abstract

This research aimed 1. to study the level of Influence towards application acceptance of Thai passengers' low-cost airlines 2. to study the level of social online acceptance of Thai passengers' low-cost airlines 3. to study the level of purchase intention of Thai passengers' low-cost airlines and 4. to study Influence towards application and social online acceptance affecting purchase intention of Thai passengers' low-cost airlines. The researcher used questionnaire and distributed to 400 Thai low-cost airline passengers. The statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA and regression analysis.

The results found personal factors. Mostly the respondents were males ($f=216$), were from Generation 38 – 53 Year ($f=122$), doing personal business ($f=125$), used Thai Air Asia Airlines ($f=122$) and using the airline applications ($f=190$). The Influence towards application of the low-cost airlines was at a moderate level (Mean = 3.46), Using social media was at a moderate level (Mean = 3.32). The overall purchase intention of the low-cost airline tickets was at a high level (Mean = 3.42). Hypothesis testing found that different personal factors affecting the Influence towards the differences of application acceptance at a statistical level of 0.05. Influence on the low-cost airlines affected the purchase intention of the low-cost airline. Only social media factors for the dimension of online community did not affect the purchase intention of the low-cost airline ticket purchase.

Keywords: Application Acceptance; Social Media; Low-cost Airline

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ ระบบอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ การติดต่อสื่อสาร หรือจะเป็นการอำนวยความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ เช่น การซื้อสินค้าและบริการผ่านแอปพลิเคชัน การทำธุรกรรมทางการเงินทางออนไลน์ การค้นหาข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์ และอื่น ๆ โดยมีสาเหตุหลักมาจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป มีความต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ตลอดจนมีระบบการเงินที่พัฒนาและสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์ การมีโทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์ที่สามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตและบริการที่ง่ายทำให้คนสามารถเลือกหาข้อมูลจากสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ที่ต้องการสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตและปัจจัยส่วนบุคคล เช่น การใช้บริการแอปพลิเคชันในการซื้ออาหารและเครื่องดื่ม การใช้บริการแอปพลิเคชันของธนาคารเพื่อทำธุรกรรมทางการเงิน การใช้บริการแอปพลิเคชันเพื่อเรียกรถรับส่ง การใช้บริการแอปพลิเคชันเพื่อสั่งจองห้องพักโรงแรม และการใช้บริการแอปพลิเคชันเพื่อการซื้อบัตรโดยสาร เป็นต้น โดยข้อมูลการวิจัยการตลาด พบว่า คนไทยมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 8.44 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ 6.54 ชั่วโมงต่อวัน แบ่งเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตจากโทรศัพท์มือถือ 5.07 ชั่วโมงต่อวัน การใช้งานจากคอมพิวเตอร์ 3.38 ชั่วโมงต่อวัน

ปัจจัยอย่างหนึ่งที่เร่งให้มีการใช้แอปพลิเคชันและการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตคือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนไทยอย่างมากเนื่องจากการที่คนชอบการมีส่วนร่วมการรับรู้สิ่งต่าง ๆ การเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง เช่น ครอบครัวหรือเพื่อน การได้รับข้อมูลจากผู้มีอิทธิพล เช่น ผู้เชี่ยวชาญ และศิลปินดารา ทั้งนี้สื่อสังคมออนไลน์เป็นการสะท้อนสังคมจริง โดยมีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารให้ข้อมูลผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น กระดานข่าวสาร การตอบคำถาม ห้องสนทนา เป็นต้น สื่อสังคมออนไลน์อาจจะมาในรูปแบบของธุรกิจก็ได้ เช่น การโฆษณาออนไลน์ โดยเฉพาะธุรกิจบริการซึ่งต้องการมีปฏิสัมพันธ์และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อลูกค้า ตัวอย่างของสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Line, Twitter, Instagram จากการศึกษาพบว่า คนไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์มากถึง 2.48 ชั่วโมงต่อวัน สูงกว่าค่าเฉลี่ยโลกที่ 2.25 ชั่วโมงต่อวัน โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ทำงานมากถึง 47.0% บนค่าเฉลี่ยโลก 40.4% และยังใช้สื่อสังคมออนไลน์หาข้อมูลแบรนด์ที่สนใจ 55.5% จากค่าเฉลี่ยโลก 44.8% จึงสรุปได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์นั้นมีบทบาทต่อการใช้อุปกรณ์ (Buranthaveekoon, 2021)

ธุรกิจหนึ่งที่มีความนิยมในการใช้บริการแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์คือ ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรมและสายการบิน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่

อาศัยข้อมูลเป็นจำนวนมาก มีการเปรียบเทียบราคาและคุณภาพของบริการที่ได้รับ ลักษณะของชุมชนออนไลน์หรือการสื่อสารเกี่ยวกับธุรกิจดังกล่าว จะประกอบไปด้วย กระดานสนทนา การให้คะแนน การตอบคำถาม การแนะนำ Review เป็นต้น ธุรกิจในการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจต้องอาศัยความเชื่อมั่นอย่างสูง ผู้ใช้บริการจึงต้องหาข้อมูลเป็นจำนวนมาก มีการเปรียบเทียบก่อนการตัดสินใจซื้อ และชำระเงิน ในปัจจุบันนี้ ธุรกิจสายการบินได้รับความนิยมในการใช้แอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น หลังจากที่ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมได้รับความนิยมจากการจองห้องพักและหาข้อมูลออนไลน์จากแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ก่อนหน้านี้ สาเหตุประการสำคัญคือ คนมีความคุ้นชินกับการใช้แอปพลิเคชันและมีการกระตุ้นจากสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น เช่น การเห็นโฆษณาในเว็บไซต์ การได้รับข้อมูลจากชุมชนออนไลน์ เมื่อคนคุ้นเคยกับการใช้แอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์แล้วจึงได้เริ่มยอมรับและใช้บริการซื้อบัตรโดยสารและค้นหาข้อมูลของบัตรโดยสารสายการบิน โดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำ ผ่านแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากสายการบินต้นทุนต่ำมีราคาบัตรโดยสารไม่แพงมาก การเดินทางในประเทศเป็นการใช้ระยะเวลาสั้น สามารถตัดสินใจได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยบางประการที่ส่งผลให้การยอมรับการใช้แอปพลิเคชันเพื่อซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีความสำคัญเนื่องจากในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทในการสร้างสังคมและการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลทั่วโลกอย่างมาก ธุรกิจที่เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้ใช้สามารถยอมรับและส่งผลต่อการซื้อได้ จึงเป็นวิธีการที่น่าสนใจโดยคาดหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจ สร้างรายได้ให้แก่สายการบิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย
2. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย
3. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรของการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารสายการบินสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย จำนวน 400 คน ซึ่งจากข้อมูลของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า มีจำนวน 245,085 คนในปี พ.ศ. 2566 (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ณ ท่าอากาศยาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎีโดยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การยอมรับแอปพลิเคชันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสาร ส่วนที่ 3 การยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบัตรโดยสาร ส่วนที่ 4 ความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำทางช่องทางออนไลน์ ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้านความตรง (Validity) เป็นการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารธุรกิจการบินจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.96 และด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ทำโดยการทดลองแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายกันจำนวน 40 ชุด (Tryout) เท่ากับ 0.98 จึงนำแบบสอบถามไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งได้มีการตรวจสอบคุณภาพในด้านความตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนการนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในเดือน 1-30 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ณ กรุงเทพมหานคร

2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยวารสาร นิตยสาร บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลด้วยความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ได้แก่ เพศ ช่วงวัย (Generation) อาชีพ สายการบินต้นทุนต่ำที่ท่านใช้บริการบ่อยที่สุด และแอปพลิเคชันที่ท่านใช้บริการบ่อยที่สุด และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วัดระดับอิทธิพลของการใช้แอปพลิเคชัน, สื่อสังคมออนไลน์, และความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำทางช่องทางออนไลน์

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย และใช้การทดสอบค่าที (T-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย

1.1 ผลการวิจัยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 และเป็นเพศหญิง 184 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ช่วงวัย (Generation) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี ช่วงวัยระหว่าง 38 – 53 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมา คือ ช่วงวัยระหว่าง 8 – 20 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 ช่วงวัยระหว่าง 54 - 72 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ช่วงวัยระหว่าง 21 – 37 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมา คือ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 อาชีพข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 อาชีพรับจ้าง จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 และอาชีพนักธุรกิจ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 สายการบินต้นทุนต่ำที่ใช้บริการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สายการบินแอร์เอเชีย จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 รองลงมา คือ สายการบินไทยไลอ้อนแอร์ จำนวน 69

คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 สายการบินนกแอร์ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 สายการบินไทยเวียตเจ็ท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และอื่น ๆ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 แอปพลิเคชันที่ใช้บริการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้แอปพลิเคชันสายการบิน จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมา คือ Facebook จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 อื่น ๆ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 TikTok จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 Instagram จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 Line จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

1.2 ผลการวิจัยอิทธิพลของการใช้แอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสาร

ตารางที่ 1 อิทธิพลของการใช้แอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสาร

อิทธิพลของการใช้แอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสาร			
1.การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEU)	3.55	1.082	มาก
2.การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness: PU)	3.59	1.086	มาก
3.การรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk: PR)	3.25	1.031	ปานกลาง
รวม	3.46	0.994	ปานกลาง

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญเกี่ยวกับอิทธิพลของการใช้แอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสารการรับรู้ถึงเรื่องความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEU) ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 1.082) เห็นด้วยมาก เรื่องการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness: PU) ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 1.086) เห็นด้วยมาก และเรื่องการรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk: PR) ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 1.031) เห็นด้วยปานกลาง (Davis, Bagozzi & Warshaw (1989) เมื่อพิจารณาจากรายข้อพบว่าโดยรวมอิทธิพลของการใช้แอปพลิเคชันของการซื้อบัตรโดยสารอยู่ในระดับ เห็นด้วยปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46

2. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทย

ตารางที่ 2 อิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของการซื้อบัตรโดยสาร

อิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของการซื้อบัตรโดยสาร	$\bar{X}$	S. D	การแปลผล
1.ด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM)	3.69	1.101	มาก
2.ชุมชนออนไลน์ (Online Communities: OC)	3.02	1.121	ปานกลาง
3.โฆษณาออนไลน์ (Online Advertisement: OA)	3.26	1.170	ปานกลาง
รวม	3.32	0.994	ปานกลาง

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญเกี่ยวกับอิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของการซื้อบัตรโดยสาร ด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 1.101) เห็นด้วยมาก เรื่องชุมชนออนไลน์ (Online Communities: OC) ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 1.121) เรื่องโฆษณาออนไลน์ (Online Advertisement: OA) ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.170) และแสดงการวิเคราะห์ข้อมูลอิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของการซื้อบัตรโดยสารโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32

3. เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำจากช่องทางออนไลน์

ความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำจากช่องทางออนไลน์	$\bar{X}$	S. D.	การแปลผล
1.ตั้งใจเลือกซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำจากแอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำ	3.56	1.166	มาก
2.ข้อมูลบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำจากแอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำ	3.33	1.271	ปานกลาง
3.แนะนำให้ผู้อื่นซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำผ่านแอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำ	3.27	1.283	ปานกลาง
4.รับฟังความคิดเห็นข้อมูลบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก่อนจะซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ	3.49	1.247	มาก
5.ข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ก่อนการซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ	3.40	1.185	ปานกลาง
รวม	3.42	1.043	มาก

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำจากช่องทางออนไลน์ ส่วนใหญ่ตั้งใจเลือกซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำจากแอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำ ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.166) อยู่ในระดับมาก พร้อมรับฟังความคิดเห็นข้อมูลบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก่อนจะซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.247) ข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ก่อนการซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำ ($\bar{X} = 3.40$, S.D.

= 1.185) และแสดงการวิเคราะห์ข้อมูลความตั้งใจใช้อัตราโดยสายการบินต้นทุนต่ำจากช่องทางออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42

4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้อัตราโดยสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย

4.1 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ ช่วงวัย (Generation) อาชีพ การใช้สายการบิน การใช้แอปพลิเคชัน กับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยการใช้สถิติ t-test และ One-Way ANOVA ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Sig. < 0.05) โดยที่ค่า $t = -5.498$ และ Sig. = 0.000*

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Sig. < 0.05) โดยที่ค่า $t = -4.907$ และ Sig. = 0.000*

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ช่วงวัย (Generation) กับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันพบว่า ช่วงวัย (Generation) ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 62.382$ และ Sig. = 0.000*

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ช่วงวัย (Generation) กับการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า ช่วงวัย (Generation) ที่แตกต่างกันมีการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 75.291$ และ Sig. = 0.000*

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชีพกับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 56.544$ และ Sig. = 0.000*

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชีพกับอิทธิพลของการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 56.488$ และ Sig. = 0.000*

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการใช้สายการบินกับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน พบว่า การใช้สายการบินที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 11.398$ และ $\text{Sig.} = 0.000^*$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการใช้สายการบินกับการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า การใช้สายการบินที่แตกต่างกันมีการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 7.114$ และ $P = 0.000^*$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการใช้แอปพลิเคชันกับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน พบว่า การใช้แอปพลิเคชัน ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 6.060$ และ $\text{Sig.} = 0.000^*$

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการใช้แอปพลิเคชันกับการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า การใช้แอปพลิเคชันที่แตกต่างกันมีการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ค่า $F = 7.786$ และ $\text{Sig.} = 0.000^*$

ทั้งนี้ จากการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน (Application) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล (ได้แก่ เพศ ช่วงวัย (Generation) อาชีพ การใช้สายการบิน การใช้แอปพลิเคชัน) ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน (Application) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

4.2 ผลการทดสอบสมมติฐานอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ในแต่ละด้าน ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยระหว่างอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ด้านการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (PEU) ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยง (PRI) (Davis, Bagozzi & Warshaw (1989) ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI)

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) พบว่า อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่ส่งผลต่อความตั้งใจ

ซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ด้านการรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้ (PEU) เท่ากับ $\text{Sig.}=0.000^*$ ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) เท่ากับ $\text{Sig.}=0.000^*$ และด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยง (PRI) เท่ากับ $\text{Sig.}=0.018^*$ (Davis, Bagozzi & Warshaw (1989)

การพิจารณาน้ำหนักผลกระทบของตัวแปรอิสระคืออิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) พบว่า อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ด้านการรับรู้ประโยชน์ (PU) ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทยมากที่สุด ($\beta=0.440$) รองลงมา คือ อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ด้านการรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน (PEU) ($\beta=0.309$) และอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยง (PRI) ($\beta=0.115$) ตามลำดับ (Davis, Bagozzi & Warshaw (1989)

ผลของสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient of Determination หรือ R^2) มีค่า $R^2=0.668$ แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน ด้านการรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน (PEU) การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU) และการรับรู้ถึงความเสี่ยง (PRI) (Davis, Bagozzi & Warshaw (1989) ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) คิดเป็นร้อยละ 66.80 ที่เหลืออีกร้อยละ 33.20 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยระหว่างสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) ด้านชุมชนออนไลน์ (OC) และด้านโฆษณาออนไลน์ (OA) ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI)

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ ด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) เท่ากับ $\text{Sig.}=0.000^*$ ด้านชุมชนออนไลน์ (OC) เท่ากับ $\text{Sig.}=0.786$ และด้านโฆษณาออนไลน์ (OA) เท่ากับ $\text{Sig.}=0.000^*$

เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์ ด้านชุมชนออนไลน์ (OC) มีค่า $\text{Sig.}=0.786$ ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า มีเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ด้านชุมชนออนไลน์ (OC) ที่ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI)

การพิจารณาน้ำหนักผลกระทบของตัวแปรอิสระคือสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ ด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทยมากที่สุด ($\beta=0.525$) รองลงมาคือ สื่อสังคมออนไลน์ ด้านโฆษณาออนไลน์ (OA) ($\beta=0.438$) และสื่อสังคมออนไลน์ ด้านชุมชนออนไลน์ (OC) ($\beta=0.007$) ตามลำดับ

ผลของสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient of Determination หรือ R2) มีค่า R2= 0.837 แสดงให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) ด้านชุมชนออนไลน์ (OC) และด้านโฆษณาออนไลน์ (OA) ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย (PI) คิดเป็นร้อยละ 83.70 ที่เหลืออีกร้อยละ 16.30 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย” สามารถอภิปรายสมมติฐานและอภิปรายปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชัน สื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจในการซื้อบัตรโดยสารสายการบิน ได้ดังนี้ การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคล (ได้แก่ เพศ ช่วงวัย (Generation) อาชีพ การใช้สายการบิน การใช้แอปพลิเคชัน) ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน (Sig. < 0.05)

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้ชายและผู้หญิงคิดไม่เหมือนกัน โดยเพศที่ต่างกันมีความรู้สึกนึกคิดที่จะตัดสินใจแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพงศ์ ไทรแก้ว (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชากรที่ใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ใน กรุงเทพมหานครที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนทางด้านช่วงวัย (Generation) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อทัศนคติการยอมรับแอปพลิเคชันที่ต่างกัน เนื่องจากผู้สูงอายุอาจมีการตอบหรือให้ความสนใจกับแอปพลิเคชันน้อยเนื่องจากเป็นสิ่งที่ตนใช้น้อย เพราะมีการเดินทางน้อย การไม่ต้องการการเรียนรู้ใหม่

การไม่ต้องการความเสี่ยงจากการใช้งาน เช่น การชำระเงินผิดพลาด การเลือกข้อมูลผิด และปัจจัยอื่น ๆ เช่น โรคระบาด ความจำเป็นในการเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Factor Related to Decision Making on Selection of Airline for the Upper Middle Class Elderly People in Bangkok and Metropolitan Area after Covid-19 (Suwansingha, 2024) ทั้งนี้ การวิจัยเรื่องกระบวนการตัดสินใจใช้บริการจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการใช้แอปพลิเคชันในการจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์แตกต่างกันด้วย (ภิญญนารา แก่นจำปา, 2562)

ทางด้าน อาชีพ พบว่ามีการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละอาชีพจะมีแนวคิด แนวทาง รูปแบบการดำรงชีวิต ความต้องการ ความคาดหวัง การรับรู้ข่าวสาร ทักษะคติ และ พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ประกอบกับบางอาชีพมีความจำเป็นและความต้องการในการทำธุรกรรมทางการเงินเวลาชำระค่าบัตรโดยสาร เช่น อาชีพพ่อค้าแม่ค้าที่มีการรับเงินสดจากการค้าขาย จะมีการซื้อบัตรโดยสารและรับรู้ข่าวสารบัตรโดยสารผ่านช่องทางเคาท์เตอร์เซอร์วิสและจ่ายเงินสดเลยไม่ผ่านทางแอปพลิเคชัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสิณี เสถียรกาล (2559) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทางด้าน การใช้สายการบินที่แตกต่างกันส่งผลต่ออิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากบางสายการบินมีการทำการตลาดทางด้านราคาที่ถูกมาก ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้โดยสารเข้าสู่การใช้แอปพลิเคชันหรือสื่อสังคมออนไลน์ของสายการบินนั้นทันทีโดยไม่เข้าดูแอปพลิเคชันหรือสื่อสังคมออนไลน์ของสายการบินอื่นก่อนเลย อีกทั้งหากผู้โดยสารมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของสายการบินที่ตนพอใจในเรื่องคุณภาพของการบริการ ก็ทำให้เกิดการเข้าสู่การใช้แอปพลิเคชันหรือสื่อสังคมออนไลน์ของสายการบินโดยมองผ่านในเรื่องของปัจจัยด้านราคาเข้าไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ เกียรติศิริ (2558) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ปัจจัย การยอมรับเทคโนโลยีผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ในด้านการรับรู้ประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ทางด้านการใช้แอปพลิเคชันที่แตกต่างกันส่งผลต่ออิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากแอปพลิเคชันของสายการบินที่มีระบบความปลอดภัยสูง สามารถค้นหาข้อมูลที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารได้ มีการรับรู้ประโยชน์ที่ดี สามารถช่วยผู้โดยสารได้รับความ สะดวกสบายมาก

ยิ่งขึ้น และแอปพลิเคชันมีความพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา มีความเสถียรสูง คุณภาพของแอปพลิเคชันมีการอัปเดตสม่ำเสมอ ผู้ใช้งานสามารถเข้าใช้ได้โดยไม่ซับซ้อน ให้ความสำคัญกับด้านการรับรู้ใช้งานง่าย โดยการใช้งานของแอปพลิเคชันสามารถเข้าใจรายละเอียดของเนื้อหาในการใช้งานได้ง่ายที่สุด จะส่งผลให้เกิดความเชื่อถือ และมีการป้องกันการทำงานของระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่ดีต่อผู้โดยสาร ส่งผลต่ออิทธิพลที่เปิดรับการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภิสรา คุณรัตน์ (2561) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชัน Mobile Banking ของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร พบว่า ในด้านความสามารถของระบบโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจุบันมีการพัฒนากันอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย” สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้ว่า

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยคือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้โดยสารสายการบินต้นทุนต่ำชาวไทยที่มีผลต่อการยอมรับแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์คือ เพศ ช่วงวัย อาชีพ การใช้สายการบิน การใช้แอปพลิเคชัน โดยมีการยอมรับแอปพลิเคชัน ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้เรื่องความสะดวกในการใช้งาน และการรับรู้ถึงความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ส่งเสริมความตั้งใจใช้แอปพลิเคชันออนไลน์คือ การบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) และโฆษณาออนไลน์ (Online Advertisement: OA) หากต้องการให้การใช้แอปพลิเคชันได้รับการยอมรับมากขึ้น สายการบินควรมีการสร้างการรับรู้และให้ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือทำให้ผู้ใช้รับรู้ว่าการใช้แอปพลิเคชันออนไลน์ซื้อบัตรโดยสารสายการบินต้นทุนต่ำไม่มีความเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สายการบินควรสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้โดยสารในการใช้แอปพลิเคชันซื้อบัตรโดยสาร เนื่องจากการรับรู้ถึงความเสี่ยงของผู้โดยสารอยู่ในระดับปานกลาง (Perceived Risk: PR) ผู้โดยสารยังเชื่อว่าการใช้แอปพลิเคชันสายการบินต้นทุนต่ำสามารถเกิดความผิดพลาด มีความปลอดภัยน้อย และไม่เสถียร ดังนั้น สายการบินควรหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการซื้อบัตรโดยสารเกิดจากด้านการบอกต่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Word of Mouth: E-WOM) มากกว่าสังคมออนไลน์และโฆษณาออนไลน์ ดังนั้น สายการบินจึงควรใช้วิธีการโฆษณาให้เข้าถึงผู้ซื้อบัตรโดยสารมากขึ้นด้วยการใช้สื่อที่หลากหลายและสารที่เข้าถึงคนที่ทุกเพศทุกวัยอย่างไม่ซับซ้อน และบ่อยครั้ง

3. ผู้โดยสารมีความตั้งใจในการซื้อบัตรโดยสารจากสายการบินต้นทุนต่ำผ่านแอปพลิเคชันเนื่องจากความสะดวกด้านเวลาเป็นครั้งคราว สายการบินควรสร้างความมีส่วนร่วมให้แก่ผู้โดยสารในด้านข้อมูล ประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับนอกเหนือจากการซื้อบัตรโดยสารเพื่อให้ผู้โดยสารเกิดการใช้จ่าย บอกต่อ และมีความภักดีจากการใช้บริการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จึงเป็นไปตามข้อคำถามที่กำหนด การศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบ เช่น การใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้คำตอบที่หลากหลายจากประเด็นที่สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์

2. การศึกษาครั้งนี้พบว่า การรับรู้ ความเสี่ยงจากการใช้แอปพลิเคชันของสายการบินอยู่ในระดับปานกลาง ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัญหาที่เกิดจากการรับรู้ความเสี่ยงในการใช้แอปพลิเคชันสายการบิน และแนวทางการแก้ไขปัญหากการรับรู้ความเสี่ยงในการใช้แอปพลิเคชันสายการบินโดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ เกียรติศรีศรี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2566). *รายงานประจำปี บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).
- ปิยพงศ์ ไทรแก้ว. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ภิญญ์นารา แก่นจำปา. (2562). กระบวนการตัดสินใจใช้บริการจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วาสิณี เสถียรกาล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภิสรา คุณรัตน์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินแอปพลิเคชัน Mobile Banking ของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- Buranthaveekoon, N. (2021). *How Much is Popular Social Media in Thailand? Marketeer Online*. Retrieved March 20, 2024, from Doi: <https://marketeeronline.co/archives/208649>
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness perceived ease of use and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–339.
- Suwansingha, N. (2024). Factor Related to Decision Making on Selection of Airline for the Upper Middle Class Elderly People in Bangkok and Metropolitan Area after Covid-19. The 4th International Students Conference on Academic Multidisciplinary Research 2024, pp.193-198.

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด
อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา*

CULTURAL TOURIST ATTRACTIONS DEVELOPMENT FOR DESIGNING
EXPERIENTIAL TOURISM ACTIVITIES PALMYRA PALM CULTURAL
COMMUNITY, BANGKEIAD SUBDISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

มนัสสวาส กุลวงศ์, นุชเนตร ภาพสมุทร์, ธิดาพร เรืองเริงกุลฤทธิ์

Manassawas Kullawong, Nootchanate Kansamut, Tidaporn Ruangroengkulrit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Rajamangala University of Technology Srivijaya

Corresponding Author E-mail: nootchanate.k@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 50 คนใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 วิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพอยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพอยู่ในระดับมาก ด้านเส้นทางท่องเที่ยว ศักยภาพอยู่ในระดับมาก และด้านการบริหารจัดการ ศักยภาพอยู่ในระดับมาก 2. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถี

*Received December 23, 2024; Revised January 2, 2025; Accepted January 8, 2025

of cultural tourism in the palmyra palm cultural community, bangkeiad subdistrict, singhanakhon district, songkhla province, include improving tourist services, enhancing tourism communication, promoting community-based tourism, developing human resources, and ensuring safety management.

Keywords: Tourist Attractions Development; Cultural Tourism; Palmyra Palm Cultural Community

บทนำ

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่หลากหลายทั้งในด้านทรัพยากรทางชีวภาพและกายภาพ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ เชิงวัฒนธรรม และเชิงหัตถกรรม ซึ่งรวมถึงวิถีชีวิตชุมชนที่มีความเก่าแก่ ศิลปะงดงาม มรดกทางวัฒนธรรม และประเพณีที่โดดเด่น นอกจากนี้ยังมีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ได้รับการยอมรับและรู้จักในระดับโลก ซึ่งสามารถนำทรัพยากรเหล่านี้มาประยุกต์ร่วมกับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่เพื่อสร้างสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าเพิ่ม และตอบสนองความต้องการของตลาดโลก การพัฒนาเช่นนี้จะช่วยสร้างฐานเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็งและรักษาความสมดุลของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สร้างรายได้แก่ประเทศ อย่างไรก็ตาม การเปิดพื้นที่ท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยขาดการบริหารจัดการที่ดี อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมดั้งเดิม ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนและทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมไปได้ คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (2557) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวชุมชนยังเชื่อมโยงกับการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อวางแผนและปฏิบัติการให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือและปัจจัยสนับสนุนเพื่อก่อให้เกิดความเป็นรูปธรรมขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของคนในชุมชนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังต้องสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวในหลากหลายมิติ เช่น ความงาม ศิลปะ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษาและการแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น (เสกสรรค์ สนวา และคณะ, 2563)

ชุมชนบางเขียด ต.บางเขียด อ.สิงหนคร จ.สงขลา เป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมหนึ่งในคาบสมุทรมลายูที่มีความพร้อมในการพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของคาบสมุทรมลายู เนื่องจากมีความพร้อมในด้านวัฒนธรรมทั้งไทยพุทธ อิสลามและจีน ภูมิปัญญาในงานหัตถกรรม ที่มีอัตลักษณ์วิถีเฉพาะของตน ชุมชนบางเขียดเป็นชุมชนโบราณสมัยอยุธยาที่

อยู่ในกลุ่มทะเลสาบสงขลา ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำน้ำตาลโตนดและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด เช่น สบู่ตาลโตนด รวมถึงการทำเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวันจากตาลโตนด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถพัฒนาไปสู่แหล่งเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากการลงสำรวจพื้นที่พบว่าชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กมีเพียงวัดบางเขียดเท่านั้นที่นักท่องเที่ยวรู้จัก นอกจากนี้ ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวอื่น ๆ แต่ไม่ได้รับการพัฒนา เช่น แหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงจำเป็นต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ นอกเหนือไปจากแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ อีกทั้งยังไม่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบหรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวเลย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนดกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาในบริบทของชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันด้วยนวัตกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย พ.ศ. 2561-2565 การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบางเขียดเริ่มด้วยการศึกษาบริบทของพื้นที่ด้านภูมิปัญญา ความรู้ วิถีวัฒนธรรมลักษณะทางกายภาพ นิเวศวิทยา โดยข้อมูลที่ได้นำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวต้นแบบต่อไป และเพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยชุมชนเอง ทั้งในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ด้านความปลอดภัย การจัดการสิ่งแวดล้อม การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การทำสื่อประชาสัมพันธ์ รวมถึงการสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น ราชัญชุมชน เยาวชนคนเล่าเรื่อง เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Methods) โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ดังนี้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) ที่สร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน 1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล 2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีतालโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอลำลูกกระพือ จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3. ด้านเส้นทางท่องเที่ยว และ 4. ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว 3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เทปบันทึกเสียง และจดบันทึกในรายละเอียดเพิ่มเติมลงในสมุดบันทึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีการติดต่อ นัดหมาย วันเวลา ขอบพบผู้ให้สัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลกลับคืนมาตรวจทาน คัดแยกข้อมูลแบบสอบถามครบตามจำนวน นำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย, และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและความเรียง การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ตามลำดับขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.11	0.52	มาก
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.88	0.54	มาก
3. ด้านเส้นทางท่องเที่ยว	4.11	0.50	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.06	0.49	มาก
รวม	3.77	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.52) ด้านเส้นทางท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.50) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.49) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

2. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ผลจากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนดตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จึงนำมาสู่การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จากภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นสู่การสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ด้วยการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวจำนวน 2 โปรแกรม ได้แก่

1. โปรแกรมท่องเที่ยววิถีไหนต นา เล เท่ บางเขียด

**โปรแกรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
วิถีไหนต นา เล เท่บางเขียด**

ราคาทริป **650.-**

นั่งสวอแหวโบราณ ชมวิวตลิ่งทอมน้ำป่าไหนต สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ฟังตำนานเกร็ดอาหารยัดเขียด เรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์บ้านสวนนาจรรดา
ทำ Mocktail ตาลไหนต ย้อนรอยประวัติศาสตร์ร้อยปี วัดบางเขียด
กราบตาหลวงยกขอได้ไหวรับ ชมแหล่งผลิตเฟอร์นิเจอร์ตลิ่งไหนตแห่งเดียวของภาคใต้
ขึ้นเที่ยวด้วยปั่นไถร้อยสายร้อยง่าย ๆ กับแกวไหนต
เรียนรู้วิถีภูมิปัญญาการเคี้ยวตลิ่ง ชิมก๋วยเตี๋ยวต้มยำ สลัดเรียกบอกปลาหมึก
นั่งชมความงามพระอาทิตย์ตก แลนก ยกยอ

อัตราส่วน ไกด์นำเที่ยว อาหาร 1 มื้อ อาหารว่าง 2 มื้อ ค่าส่งเรือ
ของที่ระลึกผ้าข้อมือสติกเกอร์ไหนตไหนต พร้อมประกันการเดินทาง
สิ่งที่ต้องเตรียม หมวกแว่นครีมกันแดด ยาประจำตัว

สนใจติดต่อ
สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา
คุณชญาวิกรม สุพลวงษ์ไธ
☎ 088-7862379
องค์การบริหารส่วนตำบลบางเขียด
คุณฉวกร พันละม้าย
☎ 086-9579031

เล น้า ป้า ตาล มาเติมความหวานที่บางเขียด

ภาพที่ 1 โปรแกรมท่องเที่ยววิถีไหนต นา เล เท่ บางเขียด
ที่มา คณะผู้วิจัย

2. โปรแกรมท่องเที่ยววิถีไหนต นา ท่า บางเขียด

**โปรแกรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
วิถีไหนต นา ท่าบางเขียด**

ราคาทริป **550.-**

นั่งสวอแหวโบราณ ชมวิวตลิ่งทอมน้ำป่าไหนต สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ฟังตำนานเกร็ดอาหารยัดเขียด เรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์บ้านสวนนาจรรดา
ทำ Mocktail ตาลไหนต ย้อนรอยประวัติศาสตร์ร้อยปี วัดบางเขียด
กราบตาหลวงยกขอได้ไหวรับ ชมแหล่งผลิตเฟอร์นิเจอร์ตลิ่งไหนตแห่งเดียวของภาคใต้
ขึ้นเที่ยวด้วยปั่นไถร้อยสายร้อยง่าย ๆ กับแกวไหนต เรียนรู้วิถีภูมิปัญญาการเคี้ยวตลิ่ง
ชิมก๋วยเตี๋ยวต้มยำ บั๊ตย้อมพร้อมใช้ ชมวิวเลสาบด้ายกาพประทับใจ @หน้าน้อยวิชัย

ราคานี้พร้อม ไกด์ท้องถิ่น อาหาร 1 มื้อ อาหารว่าง 2 มื้อ
ของที่ระลึกผ้าข้อมือสติกเกอร์ไหนตไหนต พร้อมประกันการเดินทาง
สิ่งที่ต้องเตรียม หมวกแว่นครีมกันแดด ยาประจำตัว

สนใจติดต่อ
สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสงขลา
คุณชญาวิกรม สุพลวงษ์ไธ
☎ 088-7862379
องค์การบริหารส่วนตำบลบางเขียด
คุณฉวกร พันละม้าย
☎ 086-9579031

“ทุ่ง น้า ป้า ไไหนต ออกมาเป็นคนโปรดมาหาเราที่บางเขียด”

ภาพที่ 2 โปรแกรมท่องเที่ยววิถีไหนต นา ท่า บางเขียด
ที่มา คณะผู้วิจัย

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของพื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนดในตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยมีการหารือร่วมกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการศึกษาได้สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมการสนับสนุนด้านงบประมาณ

2. การพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยว ร่วมกันสร้างการตลาดเชิงรุกเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับวิถีของชุมชน โดยให้ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ และนำเสนอในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา

3. การพัฒนาด้านบริการนักท่องเที่ยว วางแผนการบริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประสานงานกับนักท่องเที่ยวไปจนถึงการพัฒนาคุณภาพการบริการ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า รวมถึงการยกระดับมาตรฐานของสินค้าของฝากจากชุมชน

4. การจัดการข้อมูลและการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว คัดเลือกข้อมูลที่น่าสนใจและถ่ายทอดเรื่องราววิถีภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

5. การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายและแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นวิถีของชุมชน โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของจังหวัดสงขลา ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว เช่น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และเทคนิคการสื่อความหมายในการนำชมสถานที่ท่องเที่ยว

7. การจัดการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนควรจัดทำแผนรองรับกรณีฉุกเฉินสำหรับนักท่องเที่ยว การซักซ้อมแผน และการประเมินความพร้อมในการดูแลความปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 1. ด้านสิ่งดึงดูดใจและกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่าชุมชนบางเขียด ต.บางเขียด อ.สิงหนคร จ.สงขลา มีความพร้อมในการพัฒนาสู่แหล่ง

ท่องเที่ยว เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเป็นแนว ยาว มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากร เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติมีจุดชมวิวยกยอ แล่นกน้ำ มีบรรยากาศ ของวิวทิวทัศน์สองข้างทางเต็มไปด้วยธรรมชาติมองเห็นทะเลสาบสงขลาเป็นจุดชมวิว ชมพระอาทิตย์ตกที่สวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พชรินทร์ เสริมการดี (2556) เรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ที่ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดบางเขียดมี สถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรมทั้งดงาม และวัดภูตบรรพต (วัดเขามิ) เป็นเคารพนับถือของชาวบางเขียด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำน้ำตาลโตนดและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด เช่น สบู่ตาลโตนด ร่วมถึงการทำเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวันจากต้นตาลโตนด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถ พัฒนาไปสู่แหล่งเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือการเดินทางท่องเที่ยวที่เรียนรู้ การใช้ประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยมีการมีส่วนร่วมจากคนในท้องถิ่นนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเพียงฤทัย เสงี่ยมศิลป์ และคณะ (2560) เรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอสรีประจันต์ พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยอิงจากวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเรียนรู้วิถีการเกษตรของชาวศรีประจันต์ได้ 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนบางเขียด ต.บางเขียด อ.สิงหนคร จ.สงขลา ต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ แก่นักท่องเที่ยวได้แก่ ที่พัก (โฮมสเตย์) อาหาร จุดนัดพบและจุดจอดรถของชุมชน ร้านค้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ห้องน้ำ การเดินทางของรถประจำทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยว หน่วยรักษาความปลอดภัย เป็นต้น และต้องนำผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ขนมพื้นบ้าน ผักสดปลอดสารพิษ กุ้งแม่น้ำ ปลาแม่น้ำ ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด เป็นต้น 3. ด้านเส้นทางท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนบางเขียด ต.บางเขียด อ.สิงหนคร จ.สงขลา ควรพัฒนา

ปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น ป้ายชี้ทางป้ายสื่อความหมาย ปรับปรุงถนนเข้าหมู่บ้าน และส่งเสริมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์หมู่บ้านด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ต้องกำหนดเส้นทางและเชื่อมต่องกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ชัดเจนปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์เสริมการดี (2556) เรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล พบว่า เพราะการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจจะสามารถดึงดูดกลุ่มวัยรุ่นวัยทำงาน นอกจากนี้ต้องจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวด้วย 4. ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว พบว่า คนในชุมชน หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบชนบทเพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน การสร้างกิจกรรมให้มีลักษณะเด่น นอกจากนี้ ควรปรับปรุงความสะอาดภูมิทัศน์ให้สวยงาม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะตามแนวคิดของ บุญเลิศจิต ตั้งวัฒนา (2548) กล่าวถึงเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถทำได้โดยการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ต้องปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและน่าสนใจมากขึ้น เน้นด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญากรณ ไชยคช และคณะ (2559) เรื่อง ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 อำเภอบेतง จังหวัดยะลา พบว่า ชุมชนควรจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว

2. วัตถุประสงค์การวิจัย ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มี 2 โปรแกรม ได้แก่ 1. “ท่องเที่ยววิถีโหนด นา เล เท่ บางเขียด” และ 2. “ท่องเที่ยววิถีโหนด นา ท่า บางเขียด” เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเกิดจากการนำผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาวิเคราะห์และปรับปรุงให้เหมาะสม โดยสอดคล้องกับแนวคิดของเทิดชาย ช่วยบำรุง (2564) ที่กล่าวว่า

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ช่วยให้ทุกคนสามารถแสดงศักยภาพของตนเอง และสร้างความภาคภูมิใจในการพัฒนาชุมชน การที่จะประสบความสำเร็จในการท่องเที่ยว ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โดยต้องมีการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2561) เรื่อง เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรมีลักษณะ “จตุรภาคี” ซึ่งประกอบด้วย 1. หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2. ภาคท้องถิ่นที่ควรสนับสนุนงบประมาณและให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนปฏิบัติการและกิจกรรมท่องเที่ยว 3. ภาคเอกชนและชุมชนที่ควรรวมกลุ่มเพื่อสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยว การบริการ และการดูแลความปลอดภัย และ 4. ภาคสถาบันการศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมในพื้นที่

3. เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการพัฒนาด้านบริการนักท่องเที่ยว การจัดการข้อมูลและการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน และการจัดการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ แก้วมณี (2557) เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านหัวเขาจีน ที่เสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนบ้านหัวเขาจีนควรมีการวางแผนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการดำเนินการ ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโตนดปาดนั้น อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ที่เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงศักยภาพในการปรับปรุงภูมิทัศน์และความสะอาดเพื่อให้มีความสวยงาม และสร้างจิตสำนึกทั้งแก่นักท่องเที่ยวและชุมชน การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติ และการเตรียมมัคคเทศก์ท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอด

เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาการตลาด โดยการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้เพื่อสอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย การจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิว และการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

องค์ความรู้จากงานวิจัย

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย
ที่มา: คณะผู้วิจัย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1.การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาในด้านนี้รวมถึงการสร้างระบบการบริหารที่มีการวางแผนล่วงหน้า การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดการการไหลของนักท่องเที่ยวเพื่อหลีกเลี่ยงการแออัด 2.การพัฒนาตลาดการ

ท่องเที่ยว การศึกษาความต้องการของตลาดและกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการโปรโมท เช่น การทำโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเว็บไซต์ จะช่วยขยายตลาดได้กว้างขึ้น 3.การพัฒนาด้านบริการนักท่องเที่ยว การสร้างบริการที่สะดวกสบายในเรื่องของที่พัก การเดินทาง และอาหาร การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีทักษะในการต้อนรับและบริการลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริการ 4.การจัดการข้อมูลและการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น โดยการใช้สื่อสารที่หลากหลาย เช่น ป้ายข้อมูลไกด์ทัวร์, แอปพลิเคชันมือถือ, หรือแม้แต่การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (AR/VR) เพื่อช่วยให้ผู้เข้าชมเข้าใจและมีส่วนร่วมในประสบการณ์การท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น 5.การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน จะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดแสดงงานฝีมือท้องถิ่น การสอนทำอาหารพื้นบ้าน หรือการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน จะช่วยสร้างรายได้และส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 6.การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริการและการจัดการท่องเที่ยว โดยการฝึกอบรมพนักงานในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการลูกค้า การดูแลนักท่องเที่ยว การจัดการทัวร์ และการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยเสริมสร้างทักษะและความสามารถในการรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวในอนาคต 7.การจัดการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การสร้างมาตรการความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและทำให้พวกเขารู้สึกมั่นใจในการเดินทาง การพัฒนากลยุทธ์ด้านความปลอดภัยควรครอบคลุมการจัดการความเสี่ยงในกรณีฉุกเฉิน เช่น การมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ การปฐมพยาบาล และการให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและระหว่างการเดินทาง.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน เช่น การจัดบ้านพักโฮมสเตย์ ศูนย์การประสานงานด้านการท่องเที่ยว ดูแลด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค ฯลฯ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำและสมาชิกในชุมชนเสนอโครงการของงบประมาณเพื่อพัฒนางานด้านต่าง ๆ ในชุมชนพัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคของชุมชนทุก ๆ ด้านเพื่อเตรียมความพร้อม

กับการรับนักท่องเที่ยวประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทำป้ายบอกทาง การประชาสัมพันธ์ สถานที่จอดรถ เป็นต้น

2. บุคลากรในชุมชนพัฒนาตนเองให้เป็นภาคีองค์กรท้องถิ่นและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านผ่านการอบรมจากสถาบันการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิธีการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนจากหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบและนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีของการบริหารจัดการในการจัดทำหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านหัวเขาจีน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2564). *ความปกติสุขในความปกติใหม่ การท่องเที่ยวไทยในสถานการณ์ฉุกเฉิน*. กรุงเทพฯ: สุพีเรีย พรินติ้งเฮ้าส์.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2561). รูปแบบความหลากหลายของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถี ชุมชนริมแม่น้ำแม่กลองอย่างสร้างสรรค์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มศักยภาพสูงของจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University*, 11(2). 1756-1774.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริยาสาสน.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนพานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 27(83), 97-112.
- ปรัชญาภรณ์ ไชยคช และคณะ. (2559). *ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. ใน การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- เสกสรรค์ สนวา และคณะ. (2563).การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชีวิต
ของคนในชุมชน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(1),
259-276.
- เพียงฤทัย เสี่ยงมศิลป์ และคณะ. (2561). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรตำบลวังยาว อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี (รายงานวิจัย).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช*

BUDDHA DHAMMA FOR POLITICAL CONFLICT MANAGEMENT AT LOCAL LEVEL IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

การณย์ พรหมแก้ว, ธัชชนันท์ อิศรเดช, สุรพล สุธะพรหม

Karan Phromkeaw, Thatchanan Issaradet, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: thanawatyotheadjan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่ 2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งระดับท้องถิ่น และ 3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพุทธศาสนาและรัฐศาสตร์ ข้าราชการ นักการเมือง และผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น 25 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเจาะจง และเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง จากนั้นจึงวิเคราะห์และนำเสนอผลในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความหลากหลายใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งเกิดจากระบบอุปถัมภ์ที่เอื้อประโยชน์ระหว่างระบบราชการและการเมือง ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระบบการบริหารงานรัฐ ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจเกิดจากการนำทรัพยากรสาธารณะไปสู่กลุ่มผู้มีอิทธิพล ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างในความคิดและความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ 2. สำหรับแนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้ง สามารถดำเนินการได้ 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การบังคับและกดดันโดยใช้อำนาจรัฐและกฎหมายซึ่งมีประสิทธิภาพในสถานการณ์เร่งด่วน การประนีประนอมโดยใช้การเจรจาและคนกลางเพื่อค้นหาความร่วมมือ และการแก้ปัญหาาร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมของภาคการเมือง ระบบราชการ และประชาชนในพื้นที่ 3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งถูกนำเสนอใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การแก้ไขโดยไม่ใช้กฎ

*Received November 22, 2024; Revised January 3, 2025; Accepted January 6, 2025

ข้อบังคับ อาทิ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม การใช้กฎข้อบังคับ เช่น สีสบัญญัติและทิวาสบัญญัติ และการกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมตามหลักสาธารณโภคี แนวทางดังกล่าวมุ่งสร้างความยั่งยืนและสมานฉันท์ในสังคม

คำสำคัญ: พุทธธรรม; การจัดการความขัดแย้ง; การเมืองท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to 1. study the general state of political conflicts in the area, 2. examine strategies for managing conflicts at the local level, and 3. apply Buddhist principles to resolve conflicts in the area. The study employs a qualitative research methodology, with key informants including 25 individuals comprising Buddhist and political science scholars, government officials, politicians, and community leaders. The sample group was selected using a purposive sampling method, and data was collected through in-depth interviews guided by structured interview questions. The data were subsequently analyzed and presented in an essay format.

Research Findings 1. The Nature of Conflicts Political conflicts in Nakhon Si Thammarat were found to manifest in three significant dimensions Political conflicts, stemming from patronage systems that benefit the interconnections between bureaucracy and politics, resulting in injustice in the state administration. Economic conflicts, caused by the diversion of public resources to influential groups, lead to increased economic inequality. Socio-cultural conflicts, reflecting differences in beliefs and ideologies among local communities. 2. Conflict Management Strategies Conflict management can be undertaken through three primary approaches Enforcement and pressure, using state authority and legal mechanisms, which are effective in urgent situations. Compromise, through negotiations and mediation to foster cooperation. Collaborative problem-solving, involving active participation from political entities, bureaucratic systems, and the public in the area. 3. Application of Buddhist Principles The application of Buddhist principles to conflict management was proposed in three forms non-regulatory measures, such as Metta-kaya-kamma (acts of loving-kindness), Metta-vaci-kamma (speech of loving-kindness), and Metta-mano-kamma (thoughts of loving-kindness).

kindness). Regulatory measures, including Sila-samannata (harmony in moral discipline) and Ditthi-samannata (harmony in views). Equitable resource distribution, guided by the principle of Samannabhoga (sharing resources for public benefit). These strategies aim to promote sustainability and harmony in society, ensuring that conflicts are resolved constructively and inclusively.

Keywords: Buddhadharma; Conflict Management; Local Politics

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญวิกฤตการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบร้ายแรงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และความแตกแยกในหมู่ประชาชน ทำให้ความรักและความสามัคคีในชาติลดลง นอกจากนี้ยังส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศในสายตานานาชาติ โดยเฉพาะปัญหาความไม่ปลอดภัยและความมั่นคงภายในที่บั่นทอนความเชื่อมั่นในระดับโลก ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยเริ่มก่อตัวชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2537 (พินิจสุกใส, 2553) และยิ่งทวีความรุนแรงในช่วง พ.ศ. 2547-2553 ซึ่งเป็นยุคที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยความขัดแย้งดังกล่าวมีที่มาจากความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน และส่งผลกระทบจากการเมืองระดับชาติมาสู่การเมืองท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเกิดความขัดแย้งในมิติต่าง ๆ เช่น การใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ และความไม่ลงรอยระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของภาคใต้ พบว่าความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นมีแนวโน้มจะลุกลามไปสู่ความรุนแรงในอนาคต สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการหาวิธีบริหารจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ

จากฐานข้อมูลความขัดแย้งของสถาบันพระปกเกล้า พบว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมืองระดับประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2547-2553 ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในหลายมิติ เช่น ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับผู้นำหมู่บ้าน และระหว่างประชาชนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน ในกรณีพื้นที่ตำบลท่าประจะ อำเภอชะอวด พบปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำหมู่บ้าน และประชาชน ส่งผลให้การจัดระบบประมาณขาดความเท่าเทียม และประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจนโยบายหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เพื่อลดผลกระทบจากความขัดแย้งดังกล่าว จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ริเริ่มแนวทางจัดการความขัดแย้งที่น่าสนใจและเป็นรูปธรรม เช่น การจัดโครงการหมู่บ้านรักษาศีลเพื่อสร้างความปรองดองในชุมชน การจัดตั้งศูนย์

สมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปปรองดอง และกิจกรรมสลายสีเสื้อที่เชิญตัวแทนจากกลุ่มการเมืองต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทย (กปปส.) และแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เป็นต้น เข้าร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจและลดความแตกแยกในพื้นที่ ตัวอย่างกรณีความขัดแย้งล่าสุด ได้แก่ กรณีที่พรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังประชารัฐมีความคิดเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับการส่งผู้สมัคร ส.ส. ในเขต 3 จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งพรรคร่วมรัฐบาลมีข้อตกลงว่าพื้นที่ใดเป็นฐานเดิมของพรรคใด อีกพรรคจะไม่ส่งผู้สมัครแข่งขัน แม้ในที่สุดจะยืนยันว่าไม่มีความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล แต่กรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของความขัดแย้งที่ยังคงมีอยู่ (เนาวหิมา, 2564) ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนากลไกการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำประชาชนและกลุ่มที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความยั่งยืนและความสมานฉันท์ในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานบริการสาธารณะและจัดการความขัดแย้ง ด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างความสงบสุข ความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ยังคงอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาถึงการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ได้แก่ 1. กลุ่มนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน 3. กลุ่มนักการเมือง จำนวน 6 คน 4. กลุ่มข้าราชการ จำนวน 7 คน 5. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน รวม 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ความเป็นมาและวิถีชีวิต ประกอบไปด้วย การปกครอง การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม 3. ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมือง 4. หลักสารณียธรรม 6 และ 5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับ Focus Group โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงานเพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นใช้ในการสัมภาษณ์

4.2 ขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยจะไม่บันทึกเสียง

4.3 ขั้นตอนการบันทึกข้อความเพื่อการวิจัยจากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการรวบรวมตำรา เอกสาร บทความ ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มาเป็นข้อมูลในการศึกษาประเด็นปัญหาค้างนี้

4.4 ขั้นตอนการบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช การสนทนากลุ่มในครั้งนี้

นี้ ประกอบไปด้วย นักการเมืองในเขตเทศบาลตำบลท่าประจักษ์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1-6 จำนวน 7 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เชิงข้อความอย่างละเอียด(Content Analysis) และนำเสนอผลในรายงานวิจัยเพื่อสรุปแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์สำหรับการบริหารจัดการความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเด็นในการนำเสนอข้อสรุปเอาไว้ดังนี้

1.1 ด้านความขัดแย้งทางการเมือง พบว่า 1. ระบบราชการ ผลการศึกษาพบว่าระบบอุปถัมภ์ที่ฝังตัวในระบบราชการเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้ง การให้ความสำคัญต่อบุคคลในเครือข่ายอุปถัมภ์มากกว่าบุคลากรคนอื่น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ และการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนี้ประโยชน์สาธารณะที่ควรเป็นของประชาชนถูกโอนย้ายไปยังกลุ่มผลประโยชน์ในเครือข่ายอุปถัมภ์ การขาดธรรมาภิบาลในระบบราชการนี้ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้งภายในองค์กร 2. ระบบการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ระบบอุปถัมภ์ที่ผูกโยงกับเครือข่ายการเมืองส่งผลต่อความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากร โดยเฉพาะเมื่อระบบราชการและการเมืองทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์สาธารณะถูกควบคุมโดยชนชั้นนำ ก่อนจะค่อย ๆ กระจายลงสู่ประชาชนตามลำดับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ความไม่เท่าเทียมนี้นำไปสู่ความขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่น

1.2 ด้านความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ พบว่า 1. ระบบราชการ ระบบอุปถัมภ์ในระบบราชการเปิดโอกาสให้นายทุนและกลุ่มผลประโยชน์เข้าถึงข้อมูลสำคัญและร่วมกำหนดนโยบายในท้องถิ่น โครงการสาธารณูปโภคพื้นฐานจึงมุ่งเน้นประโยชน์ทางธุรกิจมากกว่าประโยชน์ต่อประชาชน การกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมนี้ทำให้ประชาชนรู้สึกถูกกีดกันและเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มนายทุน 2. ระบบการเมือง ระบบการเมืองในพื้นที่สนับสนุนกลุ่มทุนผ่านผลประโยชน์ตอบแทน เช่น การให้กลุ่มทุนที่สนับสนุนการหาเสียงเลือกตั้งได้สิทธิกำหนดนโยบายหรือได้รับงานจากรัฐ ความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมและความขัดแย้งระหว่างประชาชนและชนชั้นนำ

1.3 ด้านความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรม 1. ระดับบุคคล ความแตกต่างในความเชื่อ ทศนคติ และอุดมการณ์ทางการเมือง ทำให้เกิดความขัดแย้งในระดับบุคคล โดยเฉพาะเมื่อขาดการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง 2. ระดับชุมชน ชุมความคิดที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน เช่น แนวคิดอนุรักษนิยมในพื้นที่เกษตรกรรม และแนวคิดเสรีนิยมในพื้นที่ชายทะเล ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างชุมชน นอกจากนี้ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา อาชีพ และรายได้ยังเป็นปัจจัยย่อยที่เสริมสร้างความขัดแย้งในสังคมวัฒนธรรมอีกด้วย

2. การบริหารความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1. ด้านการบังคับและกีดกันมีแนวทางการบังคับและกีดกัน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1. การกีดกันโดยใช้กลไกอำนาจทางการเมือง โดยที่นักการเมืองและข้าราชการใช้อำนาจที่ได้รับจากประชาชนในฐานะตัวแทน เพื่อแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยดำเนินการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและกลไกของรัฐ มุ่งสร้างความยุติธรรมและยุติความขัดแย้งอย่างสันติ 2. การกีดกันโดยใช้เครือข่ายภายใต้ระบบอุปถัมภ์ โดยใช้อิทธิพลภายนอกหรือ เช่น ระบบอุปถัมภ์หรือกลุ่มอิทธิพล เพื่อกีดกันกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอำนาจในพื้นที่ ให้ละเว้นจากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวและคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ การดำเนินการลักษณะนี้ช่วยหลีกเลี่ยงความรุนแรงและลดข้อพิพาทในพื้นที่ 2. ด้านการประนีประนอมมี 4 รูปแบบ คือ 1. การแข่งขัน โดยผู้แพ้ยอมหลีกเลี่ยงให้ผู้ชนะที่มีทรัพยากรหรืออำนาจมากกว่า เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ผู้ชนะในบางครั้งแสดงน้ำใจด้วยการเชิญคู่แข่งมาร่วมพัฒนาท้องถิ่น 2. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าเพื่อลดความตึงเครียด เช่น ในช่วงวิกฤติทางการเมือง โดยมีผู้อาวุโสในชุมชนเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย 3. การร่วมมือโดยใช้คนกลาง เช่น ตัวแทนจากระบบราชการหรือชุมชน ประสานงานระหว่างคู่ขัดแย้งเพื่อแสวงหาข้อยุติ 4. การยินยอม ฝ่ายที่ขัดแย้งลดผลประโยชน์ของตนเองเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลาย อาจเกิดจากการสละใจหรือการกีดกันผ่านกลไกทางการเมืองและจารีตประเพณี และ 3. ด้านการแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยมุ่งเน้นการใช้เหตุผลและความร่วมมือจากทุกฝ่ายร่วมกัน ด้วยใช้อำนาจภายใต้กฎหมาย นักการเมืองทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกลุ่มทุนและชุมชน และชุมชนทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลให้กระบวนการดำเนินไปอย่างโปร่งใส พร้อมทั้งสื่อสารข้อเท็จจริงใช้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และยุติธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากประชาชน ซึ่งช่วยคลายความขัดแย้งและป้องกันความรุนแรง การบริหารความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานวิธีการทั้ง 3 ด้าน โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความสมานฉันท์ ความร่วมมือ และการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการความขัดแย้งพบว่า สามารถประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 ได้ดังนี้ 1. การแก้ไขโดยไม่ใช้กฎข้อบังคับ ด้วยการใช้เมตตากรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม ในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างชนชั้นนำ ผู้นำชุมชน และประชาชน 2. การแก้ไขโดยใช้กฎข้อบังคับ ด้วยการใช้ศีลสามัญญตา โดยบังคับใช้จารีตและกฎหมายที่สร้างความยุติธรรมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และทฤษฎีสัญญาตา ด้วยการส่งเสริมการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และสร้างความเสมอภาคในสังคม และ 3. การกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม (สาธารณโภคี) โดยเน้นธรรมาภิบาลในการจัดการทรัพยากร เช่น การกระจายรายได้ โอกาสทางเศรษฐกิจ การเปิดสอบบรรจุที่ยุติธรรม และการประมวลโครงการที่โปร่งใส เพื่อสร้างความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 สามารถช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายได้ว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน โดยมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสองระบบหลัก ได้แก่ ระบบราชการและระบบการเมือง ในระบบราชการความขัดแย้งเกิดจากการแบ่งกลุ่มระหว่างผู้ที่อยู่ในระบบอุปถัมภ์และผู้ที่อยู่นอกระบบ ซึ่งนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมในการปฏิบัติงานและการพิจารณาผลประโยชน์ ส่วนในระบบการเมืองความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรไปสู่ชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเหลื่อมล้ำและความไม่พอใจในหมู่ประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสีบวงษ์ สุขะมงคล (2557) เรื่อง การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 - 2555 พบว่า สาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองมาจากความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประชาชน รวมถึงการขัดแย้งในอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง และงานวิจัยของจิรวัดน์ เกื้อทาน (2562) เรื่อง ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน: กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความขัดแย้งเกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง การใช้อำนาจเกินขอบเขต และการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียม เช่น การเลือกปฏิบัติหรือการใช้มาตรฐานที่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพงศกรณ์ พิลาบุตร (2558) เรื่อง ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่าความขัดแย้งมีหลายมิติ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ผลประโยชน์ โครงสร้าง ความสัมพันธ์ และคุณค่า ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมือง องค์ประกอบ

สำคัญของการพัฒนาทางการเมือง ได้แก่ การสร้างความเท่าเทียม ความสามารถของระบบการเมือง การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีเหตุผล และความเป็นอิสระของระบอบย่อย ดังนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่พบได้ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย และมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับบริบทความขัดแย้งทางการเมืองในระดับประเทศ

2. การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองทั้ง 3 ด้าน อภิปรายได้ว่า 1. ด้านการบังคับและกดดัน มักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะในบริบทของการเมืองท้องถิ่นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์ (2561) เรื่อง การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้ง ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อมูลข่าวสาร โครงสร้าง ผลประโยชน์ และวัฒนธรรม ทั้งนี้ การแก้ไขด้วยกลไกของภาครัฐมักมีการใช้ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และข้อมูลสนับสนุนการจัดการปัญหา แต่การแก้ไขผ่านการบังคับหรือกดดันจำเป็นต้องมีความระมัดระวัง เพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างปัญหาใหม่ 2. ด้านการประนีประนอม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้งในระดับชุมชนโดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพนนัต หวานชื่น และคณะ (2556) เรื่อง การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นกับผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความขัดแย้งหลักเกิดจาก 1. ความไม่ชัดเจนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย 2. การแข่งขันทางการเมืองระหว่างผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น และ 3. ความขัดแย้งส่วนบุคคล การแก้ไขความขัดแย้งใช้การเจรจาผ่านคนกลางที่ได้รับความเคารพจากทั้งสองฝ่าย เช่น นายอำเภอ ผู้อาวุโส หรือผู้นำทางศาสนา และ 3. ด้านการแก้ปัญหาร่วมกัน การแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในระดับชุมชนและการเมืองท้องถิ่นมักเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์ (2561) เรื่อง การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการกระตุ้นความร่วมมือ โดยการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว และการส่งเสริมกิจกรรมที่ใช้ประเพณีวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคี กระบวนการแก้ปัญหาร่วมกันยังรวมถึงการสร้างระบบเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูล และการบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยรัฐสนับสนุนงบประมาณและข้อมูล ขณะที่ภาคประชาสังคมทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการดำเนินกิจกรรม อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองต้องอาศัยการผสมผสานวิธีการหลายรูปแบบ ทั้งการบังคับ ประนีประนอม และการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อสร้างความสมานฉันท์และพัฒนาการเมืองในระยะยาว

3. การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมในการจัดการความขัดแย้ง อภิปรายได้ว่าในสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยปัญหาและความขัดแย้ง หลักสารณียธรรมนับเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดความรุนแรงและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงออกทางกาย วาจา และใจด้วยความเมตตา กิริยาที่สุภาพเรียบร้อย การให้ความร่วมมือ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสมานฉันท์และลดความขัดแย้งในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (2564) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมือง พบว่า การนำหลักสารณียธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันช่วยเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยนักการเมืองที่มีการแสดงออกด้วยความเหมาะสมทั้งในเรื่องการแต่งกายและการสื่อสาร ใช้จิตเมตตาปรารถนาดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและการประพฤติสุจริตในทุกมิติ สามารถสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งในกลุ่มประชาชนได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐา แยมสรวล (2559) เรื่อง การประยุกต์หลักสารณียธรรมในวิชาชีพพยาบาล พบว่า หลักสารณียธรรมช่วยส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในองค์กร โดยสามารถนำมาใช้ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านครอบครัว ส่งเสริมความรักและความอบอุ่น 2. ด้านการพัฒนาตนเอง ช่วยให้บุคลากรมีจิตใจที่เข้มแข็งและสงบสุข และ 3. ด้านองค์กร ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างสันติสุขในองค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งสามารถแก้ไขได้โดยใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหา จากการศึกษาผู้วิจัยค้นพบ 3 แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ 1. การแก้ไขโดยใช้กฎ เป็นการนำหลักเมตตาทกกรรม เมตตามโนกรรม เมตตาวจีกรรม เป็น

แนวทางในการควบคุมตนเอง 2. การแก้ไขโดยใช้กฎข้อบังคับ (กฎลายลักษณ์อักษร) เริ่มจากการมีวิธีคิดที่ถูกต้องแล้วประชาชนก็จะยอมรับในกฎ หรือยอมรับในศีลสามัญญต 3. การแก้ไขปัญหาโดยกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมโดยใช้หลักสาธารณโภคีให้เกิดความเท่าเทียมกันเพื่อลดข้อขัดแย้ง ดังนั้น การจัดการความขัดแย้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงต้องอาศัยทั้งการบังคับ การประนีประนอม และการแก้ปัญหาร่วมกัน และการประยุกต์หลักพุทธธรรม เช่น สาราณียธรรม จะช่วยสร้างความเมตตา ความเท่าเทียม และความปรองดองในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านหลักสาราณียธรรม 6

2. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ในการจัดการความขัดแย้งระดับท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเกิดความยอมรับกัน

3. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นควรมีนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการ เพื่อให้การบริหารตามอำนาจหน้าที่ มีระบบการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ อำนาจหน้าที่ในการทำงานที่ชัดเจน ยึดมั่นในการปฏิบัติในการบริหารที่สุจริต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อสร้างความรักความสามัคคี

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีส่วนร่วมและยอมรับอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ท้องถิ่นลดความขัดแย้งลง

3. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้าร่วมประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย เพื่อให้เหมาะสมต่อสภาพการณ์ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการส่งเสริมให้บุคลากรนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ควรมีการศึกษาวิจัยหลักพุทธธรรมอื่น ๆ เช่น หลักอริยสัจ 4 หรือหลักพรหมวิหาร 4 ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- จิรวัดน์ เกื้อทาน. (2562). ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองต่อชุมชน: กรณีศึกษาบ้านไทยสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(2), 103-118.
- ณฐา แยมสรวล. (2559). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 1(1), 49-58.
- ทัศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์. (2561). การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดชัยนาท. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(1), 2780 – 2800.
- นพนนต์ หวานชื่น และคณะ. (2556). การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องถิ่นที่ตำบลบางขันแตกพื้นที่ตำบลฉวาง อำเภอนางรอง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 3(1), 121-137.
- แนวหน้า. (2564). *บทเรียนมีมาแล้ว! 'ปชป.' จัดมรยาตติงพชร.แข่งชิงสส.นครศรีฯ ชี้ควรเลี่ยงขัดแย้ง*. สืบค้น 15 สิงหาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/EGgKH>
- พงศกรณ์ พิลานบุตร. (2558). ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 1(1), 75-90.

- พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสาร
ทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พิชญา สุกใส. (2553). การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ. 2547-
2553. กรุงเทพฯ: ชมรมการจัดการความขัดแย้งแห่งประเทศไทย.
- สีบวงษ์ สุขะมงคล. (2557). การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย
ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2555. วารสารเกษมบัณฑิต, 15(1), 39-55.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาล
นครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
PUBLIC PARTICIPATION IN CRIME PREVENTION
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA MUNICIPALITY AREA,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ทศิต์เศรษฐ์ กันนุช, ปันณธร หอมบุญมา

Tutises Kannuch, Pannathorn Hombunma

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Pannathorn1970@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 35 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยสภาพปัญหา 5 ด้าน ได้แก่ 1. สภาพปัญหาด้านประชากรแฝง 2. สภาพปัญหาด้านครอบครัว 3. สภาพปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ ในส่วนของกฎหมาย 4. สภาพปัญหาด้านความขัดแย้งในชุมชนขาดความสามัคคี และ 5. สภาพปัญหาด้านงบประมาณขาดการสนับสนุนงบประมาณในการใช้จ่ายในการตั้งด่านป้องกันอาชญากรรม 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัด

*Received October 12, 2024; Revised January 28, 2025; Accepted February 2, 2025

พระนครศรีอยุธยา ประกอบไปด้วยการประชาสัมพันธ์ การลงพื้นที่เข้าถึงประชาชน การจัดโครงการณรงค์การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมจากการผลักดันจากผู้นำชุมชน ความปลอดภัยจากผู้แจ้งปัญหา และการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ประชาชน; อาชญากรรม

Abstract

This research article aims 1. To study the problems of public participation in crime prevention in Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 2. To study the pattern of people's participation in crime prevention around Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This is qualitative research by collecting data using in-depth interviews with 35 key informants. The data were analyzed in terms of content and description.

The research results found that 1. Problems in public participation in crime prevention around Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province consisted of 5 problem areas: 1. Problems in the latent population, 2. Problems in the family, 3. Problems in the officials in terms of the law. 4. Problems with conflicts in the community lack unity and 5. Problems with budgets lacking budget support for spending on setting up checkpoints to prevent crime. 2. The form of public participation in crime prevention around Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province consists of 4 areas: 1. Participation in decision-making 2. Participation in implementation 3. Participation in receiving benefits 4. Participation in evaluation 3. Guidelines for promoting and supporting public participation in crime prevention around Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. It consists of public relations, field visits to reach the public, organizing campaigns to raise awareness of participation from community leaders, safety from informants, and budget and equipment support related to crime prevention and suppression.

Keywords: Participation; Public; Crime Prevention

บทนำ

จากสถานการณ์ของโลกปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 ประเทศไทยก็ได้ผลกระทบเช่นกัน ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของการดำรงชีวิตของคนในประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน อาทิ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาแรงงาน ปัญหายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523)

ปัจจุบันรูปแบบของอาชญากรรมมีความรุนแรงมีความสลับซับซ้อน การก่ออาชญากรรมหลากหลายรูปแบบมากขึ้นรวมถึงกลุ่มคนที่กระทำความผิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าสังคมในปัจจุบัน เป็นยุคของการสื่อสารแบบไร้พรมแดน โดยเฉพาะสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นดาบสองคมและเป็นอีกหนึ่งช่องทาง วิธีการของกลุ่มผู้กระทำความผิดนำมาใช้เป็นช่องทางในการก่ออาชญากรรม สำหรับทางสถิติตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึง 31 สิงหาคม 2564 พบว่าทั่วประเทศมีการรับแจ้งความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และเพศมีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยใช้การสำรวจผ่าน (People Poll) เพื่อปรับรูปแบบการทำงานของตำรวจโดยนำเทคโนโลยีมาช่วยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโพลล์ ผ่านกูเกิ้ลฟอร์ม ซึ่งให้สถานีตำรวจทั่วประเทศทั้ง 1,484 แห่ง สำรวจความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อยสถานีละ 100 คน มีผลการสำรวจตั้งแต่วันที่ 1-20 สิงหาคม 2564 มีประชาชนตอบแบบสอบถามจำนวน 197,860 คน เป็นหญิง ร้อยละ 51.70 ชาย ร้อยละ 48.30 อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าหน้าที่ในป้องกันอาชญากรรม ถือเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การทำงานของตำรวจในยุคปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในสภาวะขาดแคลนด้านกำลังพลและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ จึงต้องพยายามปฏิบัติหน้าที่อย่างมีอาชีพร่วม โดยมุ่งเน้นก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายหรือผลสำเร็จได้นั้นตำรวจจะต้องรู้จักการกำหนดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด และตรงประเด็น ทั้งนี้การทำงานจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่ดี มีการบูรณาการทั้งด้านกำลังพล เครื่องมือเครื่องใช้ มีการประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ ทุกภาคส่วนในแต่ละพื้นที่ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2541)

เขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมีนักท่องเที่ยวมาไหว้พระ ชมโบราณสถาน และแวะมาทานอาหาร ซื้อสินค้าของฝากต่าง ๆ เป็นพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง โดยผู้คนส่วนใหญ่ในเกาะเมืองมีอาชีพค้าขายเป็น

อาชีพหลัก พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาลต่าง ๆ เพราะการเดินทางสะดวกเหมาะที่จะเดินทางมาเที่ยวในระยะสั้น เพราะมีระยะทางไม่ไกลมากจากกรุงเทพมหานครด้วยเหตุที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์รวมของการท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้คนจากต่างถิ่น ผู้คนมากมายซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมขึ้นได้ จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2550)

ตารางที่ 1 สถิติการเกิดคดีอาญาของสถานีตำรวจเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างปี พ.ศ.2563 – พ.ศ.2564

ประเภทความผิด	พ.ศ.2563		พ.ศ.2564		เปรียบเทียบ(เพิ่ม/ลด)	
	รับแจ้ง	จับ	รับแจ้ง	จับ	รับแจ้ง	จับ
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศ	227	214	232	215	2.20%	92.67%
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	693	604	786	677	13.42%	86.13%
ความผิดพิเศษ	96	91	61	54	-36.42%	88.52%
ความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	7,229	7,980	7,000	7,679	-3.17%	83.28%

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงปัญหาหรืออุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม และแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมควรเป็นอย่างไร ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวจะสามารถนำมาเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา รวมถึงพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือของภาคประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันนำไปสู่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลในเชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นจากการวิจัยหลักการ ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเน้นการพูดคุยแบบเจาะลึก เป็นกันเอง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนมากที่สุด

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 35 คน ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มอาสาสมัครชุมชน จำนวน 5 คน และกลุ่มประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ 10 ตำบล ตำบลละ 2 คน จำนวน 20 คน ซึ่งมีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured interview) ที่สร้างขึ้นโดยมีคำถามหลักครอบคลุมประเด็นในเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม พื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ตามคำแนะนำ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ และอธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย ตลอดจนระยะเวลาที่จะใช้ในการวิจัยให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบ และขอความร่วมมือใน

การขอนัดหมายวันเวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีโอกาสเตรียมตัว เตรียมข้อมูล และความคิดเห็นล่วงหน้า เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและครบถ้วน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นการพูดคุยแบบเจาะลึกเป็นกันเองและอัดเทปคำสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงทำการถอดเทปเป็นเอกสารคำสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อความประมวลผลและสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปข้อค้นพบ เพื่อเป็นข้อมูลที่สกัดได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่ม โดยการแยกแยะ และถอดประเด็นเนื้อหาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมเขตพื้นที่ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1. ด้านประชากรแฝงเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เสพติด แอลกอฮอล์ มั่วสุม ทะเลาะวิวาท ไม่ให้ความร่วมมือกับคนในพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ 2. ด้านครอบครัว ได้แก่ สภาพครอบครัวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เป็นครอบครัวที่แตกแยก รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ 3. ด้านเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ในส่วนของกฎหมายเจ้าหน้าที่บางครั้งไม่มีอำนาจเต็มที่จะทำได้ อำนาจหน้าที่ไม่เอื้อต่อเจ้าหน้าที่ที่จะทำอะไรกับผู้ร้าย ทำอะไรไปบางที่ก็หาว่าเจ้าหน้าที่ทำเกินกว่าเหตุ ประชาชนไม่กล้าที่จะแจ้งปัญหาที่แท้จริง 4. ด้านความขัดแย้งในชุมชน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชน ขาดความสามัคคี ความอิจฉากันของคน การแบ่งกลุ่มคนรวยคนจน และ 5.ด้านงบประมาณ ได้แก่ ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการใช้จ่ายในการตั้งด่านป้องกันอาชญากรรม

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมกิจกรรมประชาคม คอยเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประกอบด้วย ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ แจ้งข้อมูลข่าวสารหากมีสิ่งผิดปกติ 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประกอบด้วย มีความมั่นคงในชีวิตทรัพย์สิน สร้างความ

เชื่อมั่นให้กับชุมชนตนเอง และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วย ประเมินจากเสียงตอบรับประชาชน หรือลงพื้นที่เข้าประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1.1 สภาพปัญหาด้านประชากรแฝงในพื้นที่ พบว่า ในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรแฝงอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่สำคัญ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ปัญหาด้านยาเสพติด หรือปัญหาการทะเลาะวิวาทกันในพื้นที่เนื่องจากประชากรแฝงจะมีใช้คนคุ้นเคยในชุมชน และที่สำคัญประชากรแฝงเหล่านี้ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับคนในพื้นที่ในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้การป้องกันอาชญากรรมเป็นไปด้วยความยากลำบาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิภัทร สินทรโก และคณะ (2563) เรื่อง ผลกระทบและแนวทางแก้ไข ปัญหาประชากรแฝงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ประชากรแฝงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านความปลอดภัยของคนในชุมชนประชาชนจะได้รับผลกระทบจากปัญหาประชากรแฝงคือ ปัญหาด้านอาชญากรรม ด้านการจัดการขยะ และด้านสังคม ส่วนด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบทางบวกและปัญหาด้านวัฒนธรรมประชากรแฝงไม่มีส่วนทำให้กระทบด้านวัฒนธรรม

1.2. สภาพปัญหาด้านครอบครัวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่า ในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เกิดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งครอบครัวถือว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพราะเป็นสถาบันแรกที่บ่มเพาะพฤติกรรม ขัดเกลานิยามของบุคคลให้อยู่ร่วมกับสังคมได้ ซึ่งครอบครัวจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้เป็นพลเมืองที่ดี สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมวางไว้ให้ปฏิบัติ หากครอบครัวใดขาดความรักและความผูกพันซึ่งกันและกันก็จะทำให้เด็กหันไปคบเพื่อนที่ชักจูงกันไปในทางที่เสื่อมเสียและรวมตัวกันก่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน เมื่อเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาความอดอยาก การแข่งขันแย่งการหาทำมาหากินมากยิ่งขึ้น และอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถที่จะหาเลี้ยงชีพตนเองและ

ครอบครัวได้ รวมถึงการเพิ่มของประชากรที่ไม่พร้อมภายในชุมชน ทำให้แก้ปัญหาโดยหันมาก่ออาชญากรรม หรือค้าขายของผิดกฎหมาย เนื่องจากมีรายได้ไม่เพียงพอในการเลี้ยงชีพและครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของปานวลัย ศรีราม และคณะ (2561) พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ พบว่า 1. ด้านความรุนแรงทางด้านวาจาปัญหาที่พบในด้านนี้ สมาชิกในครอบครัวมักพูดจาให้เด็กน้อยใจหรือบางครั้งพ่อแม่เองพูดจาไม่สุภาพกันในบ้านหรือกับคนที่สนิทสนมโดยลืมนึกไปว่าลูกได้ยินและรับฟังคำไม่สุภาพเหล่านั้น แล้วนำไปแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว 2. ด้านความรุนแรงทางด้านร่างกาย ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดทั้งในวัยเด็กและวัยรุ่น หากสมาชิกในครอบครัวตีเด็กทันทีเมื่อเด็กทำให้โกรธ จะหล่อหลอมให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทางก้าวร้าว ทำให้เด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่สุภาพออกมา และ 3. ด้านความรุนแรงทางสังคม เกิดจากสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นไม่ตรงกันบ่อยครั้ง เกิดผลกระทบตามมา คือ ครอบครัวหรือแม้กระทั่งตัวเด็กขาดความสงบสุขเนื่องจากการทะเลาะเบาะแว้ง การด่าทอทุบตี และพฤติกรรมทั้งหมดนี้ส่งผลให้เป็นพฤติกรรมนำไปสู่การก่ออาชญากรรมต่อไป

1.3. สภาพปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ พบว่า ในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ในด้านกฎหมายเจ้าหน้าที่บางครั้งไม่มีอำนาจเต็มที่จะทำได้ นโยบายต่าง ๆ ที่ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดมา ยังไม่สามารถใช้ได้ครอบคลุมกับทุกพื้นที่ เนื่องจากบางพื้นที่ที่มีความเป็นเอกเทศ และยึดถือประเพณีดั้งเดิมสูง นโยบายที่ตำรวจสั่งการไปใช้ได้แค่บางกลุ่มเท่านั้น และในบางพื้นที่ก็จะเชื่อฟังแค่ผู้นำชุมชนเท่านั้น จะไม่ฟังหรือยอมรับความคิดหรือแนวคิดใด ๆ ของคนนอกชุมชนเลย เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องสำรวจพื้นที่และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของอริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า (2562) เรื่อง ตำรวจชุมชน พบว่า โดยใช้แนวคิดของตำรวจชุมชนสัมพันธ์มาใช้ในการกำหนดนโยบาย โดยใช้หลักการสนับสนุน ซึ่งตำรวจจะต้องแสวงหาความร่วมมือในการสนับสนุนงานตำรวจจากชุมชนในพื้นที่ แสวงหาการสนับสนุนจากการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานของชุมชน มาช่วยเหลืองานตำรวจ ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนนั้นแล้ว การจะปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ ย่อมเป็นสิ่งที่ง่ายขึ้น

1.4. สภาพปัญหาด้านความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนอยู่รวมกันด้วยความแออัด สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เกิดความขัดแย้ง และขาดความสามัคคีภายในชุมชนรวมถึงความอิจฉาริษยา ประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมในลักษณะนี้อีกส่วนหนึ่งคือไม่อยากที่จะต้องเดือดร้อนกับปัญหาที่ไม่ได้ก่อ จึงเลือกที่จะไม่ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องนำหลักการตำรวจชุมชนสัมพันธ์มาใช้ใน

การปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอริย์ธัช แก้วเกาะสบบ้า (2562) เรื่อง ตำรวจชุมชนพบว่า พบว่าตำรวจชุมชนควรเน้นการให้บริการเชิงรุก โดยออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนเป็นประจำ ทำการประชาสัมพันธ์แนวทางการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชน เข้าใจวัตถุประสงค์และการเข้าปฏิบัติงานของตำรวจ เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อลดความขัดแย้งภายในชุมชน รวมถึงสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ดำเนินงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้กับหมู่บ้านและชุมชนในเรื่องการป้องกันอาชญากรรม

1.5. สภาพปัญหาด้านงบประมาณในพื้นที่ พบว่า ในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ยังขาดการสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายในการตั้งด่านป้องกันอาชญากรรม เพราะการจะของบประมาณจะได้ก็ต่อเมื่อมีการจัดกิจกรรมขึ้น แต่โครงการอาสาสมัครตำรวจบ้านจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทุกเดือน ซึ่งเป็นค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เป็นต้น รวมไปถึงค่าอาหาร เครื่องดื่มที่ต้องจัดให้กับอาสาสมัครชุมชนที่ปฏิบัติหน้าที่ ดูแลความสงบสุขของชุมชนในเวลากลางคืน ซึ่งในค่าใช้จ่ายส่วนนี้ไม่สามารถเบิกของบจากทางราชการได้ ประชาชนช่วยกันออกค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งปัญหาในเรื่องงบประมาณนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการรณรงค์โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การหาเบาะแสปัญหาของอาชญากรรมในพื้นที่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะเห็นว่าการกำหนดหรือการวางแผนโครงการส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งประชาชนทั่วไปจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น แต่การกำหนดโครงการหรือวางแผนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้กำหนดโครงการ อาสาสมัครส่วนใหญ่จะช่วยแจ้งค้นหาเบาะแส เมื่อเกิดเหตุขึ้นก็จะมีส่วนเข้ามาช่วยในการระงับเหตุมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตวิร์ เกษมสุข (2554) เรื่อง การใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน พบว่า ได้รูปแบบของการมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อม ๆ กันใน

ทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคมโดยเฉพาะชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

2.2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพบว่า ส่วนใหญ่การดำเนินการในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการการประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ ร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาสัมพันธ์ การรับเรื่องร้องเรียนอาชญากรรมที่เกิดขึ้น การตั้งด่านตรวจ/สกัด การเฝ้าระวังติดตาม การสนับสนุนด้านการเงินและอุปกรณ์ และการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยเฉพาะความรู้เรื่องยาเสพติด ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มเหล่านี้จะเป็นคนในพื้นที่ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีจิตสำนึกในการรักพื้นที่ทำให้มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือบางรายเป็นอาสาสมัครชุมชนลงพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งทำด้วยความสมัครใจ กลุ่มอาสาสมัครชุมชนจะเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลุ่มขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม เนื่องจากเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ได้ง่ายกว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ประชาชนไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น หรือแจ้งปัญหา แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาจะเห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังมีส่วนในการเฝ้าระวัง บางรายมีการสนับสนุนด้านการเงิน โดยใช้งบประมาณของตนเองในการจัดกิจกรรมภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนศ เกษศิลป์, (2562) ที่พบว่าการจัดสภาพทั่วไปของชุมชนมุ่งสนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตนเอง และส่วนรวมให้พ้นจากปัญหาอาชญากรรมเป็นการลดช่องว่าง และโอกาสในการก่ออาชญากรรมได้ดีอีกทาง

2.3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ถ้าเป็นผลประโยชน์จริง ๆ กับตัวเองไม่มีผลประโยชน์อะไร แต่ผลที่ได้รับโดยตรงคือชุมชนมีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่น่าอยู่มากขึ้น ส่วนใหญ่ผลประโยชน์จะอยู่กับส่วนรวมมากกว่าทั้งนี้ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าสำหรับตัวเอชนั้นไม่ได้ต้องการอะไร ผลประโยชน์ที่ได้นั้นชุมชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีสำหรับชุมชน ทำให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจ และรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อาชญากรรมลดน้อยลง รวมทั้งกรณีอาชญากรรมที่เกิดจากยาเสพติด เมื่อได้รับการบำบัด กลับมาสู่ชุมชนแล้ว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นปกติ มีอาชีพ ก็จะทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลงหรือไม่มีปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นอีก ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ดีแก่สังคมนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนศ เกษศิลป์ (2562) เรื่อง การพัฒนาต้นแบบการจัดสภาพแวดล้อมร่วมกับชุมชนเพื่อลดความเสี่ยง การเกิดอาชญากรรมในพื้นที่สถานศึกษา : กรณีศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา พบว่า ได้ศึกษายุทธวิธีการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกัน อาชญากรรมได้แก่ การออกแบบสภาพแวดล้อมให้มองเห็นได้อย่างชัดเจน มีแสงไฟส่องสว่างเพียงพอ มี

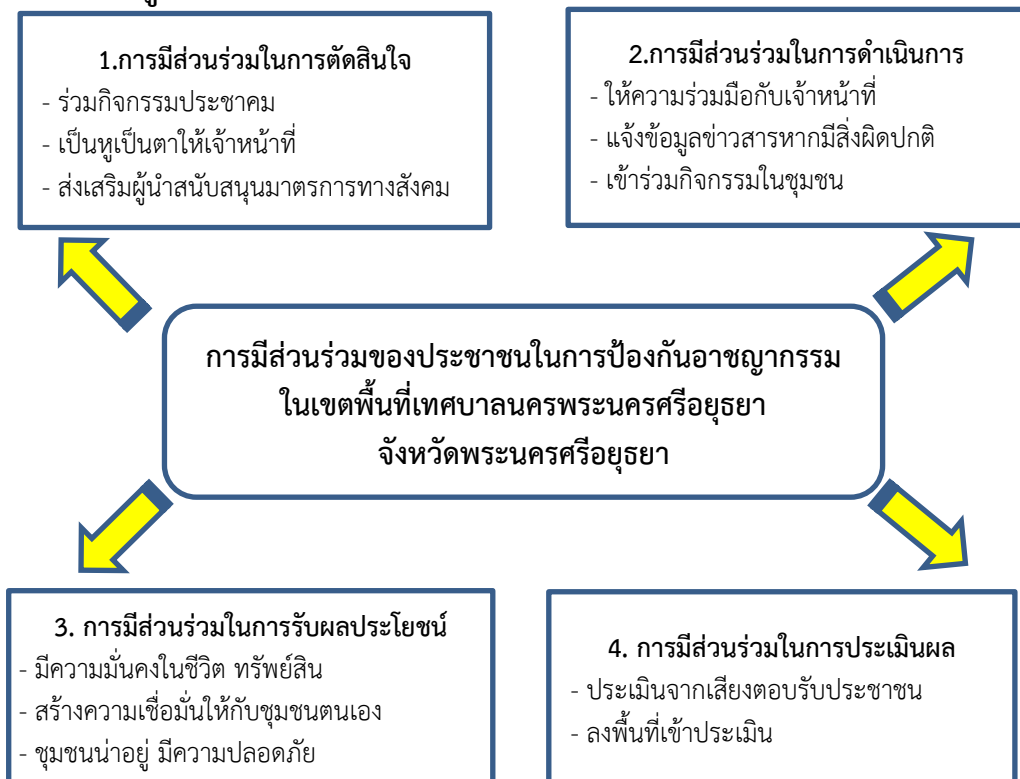
กล้องวงจรปิดตามจุดต่าง ๆ เสริมสร้างการจัดกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ อาจจะเป็นลานแอโรบิก สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ เพื่อให้มีผู้คนพลุกพล่านไปมาอันจะเป็นการช่วยลดอาชญากรรมได้อีกทางหนึ่ง

2.4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลพบว่า การประเมินผลส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องจะประเมินผลกันเอง แต่ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างบางกลุ่ม จะเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครชุมชน ที่มีการประเมินติดตามผลโดยการลงพื้นที่เพื่อฟังเสียงตอบรับที่ดีจากประชาชน ทำเป็นแบบประเมินความพึงพอใจบ้าง โดยผลที่ได้วัดจากเสียงตอบรับที่ดีจากประชาชน หรือปัญหาอาชญากรรมในชุมชนลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย หาญวังม่วง (2559) เรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่อำเภอบรรตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่อำเภอบรรตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านการพบปะเยี่ยมเยียน การร่วมกิจกรรมด้านการศึกษา การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนด้านการประชุมวางแผนร่วมกับผู้นำชุมชน และประชาชน ด้านการเตรียมการจัดระบบงานและประเมินความพร้อม ด้านการแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชน ด้านการจัดระบบประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจ ด้านการติดตามผลประเมินผลและปรับปรุง

3. แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบไปด้วยการประชาสัมพันธ์ ลงพื้นที่เข้าถึงประชาชน จัดโครงการรณรงค์การสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วม จากการผลักดันจากผู้นำชุมชน ความปลอดภัยจากผู้แจ้งปัญหา และการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยังยุทธ อาจมกล (2559) เรื่อง การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา พบว่า การแสวงหามาตรการในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจึงมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยาเพื่อให้ปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลงที่สุด การใช้มาตรการการนำความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมซึ่งเป็นมาตรการที่จะช่วยให้ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ไม่มากก็น้อย ความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชนเป็นวิธีการเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนในพื้นที่ให้เข้าถึงสาเหตุที่มาของปัญหาโดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตลอดจนการบูรณาการการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการเสนอปัญหาร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ควบคุมและป้องกันอาชญากรรมรวมทั้งการนำทรัพยากรในพื้นที่เข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเน้นกิจกรรมที่สร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ธรา พัสตุประดิษฐ์ และกิตติธนทัต เลอวงศ์รัตน์ (2563) เรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองกำกับการ 3 กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว พบว่า ข้าราชการตำรวจต้องมีการบังคับใช้กฎหมายและกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะช่วยลดการเกิดอาชญากรรม ลดความรุนแรงของปัญหา อีกทั้งควรมีการประสานงานการทำงานร่วมกันเพื่อให้การรักษาความปลอดภัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น และในการปฏิบัติงานทุกผลิตภัณฑ์ควรมีการแจ้งและรายงานปัญหาทุกครั้งเพื่อให้ทุกคนรับทราบในเวอร์ถัดไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม

ในเขตพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ในเขต

พื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ด้านที่สำคัญ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมหรืออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และสามารถส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้านมากขึ้น
2. นโยบายการสนับสนุนงบประมาณและเครื่องมืออุปกรณ์จากภาครัฐให้กับประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแจ้งปัญหาหรือข่าวสารมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชนควรให้ความร่วมมือกับหน่วยของภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน ช่วยกันคิดว่าปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเป็นอย่างไร มีแนวโน้มอย่างไร เพื่อที่จะให้คนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหา และยังคงส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ตามหมู่บ้าน วิทยุชุมชน ให้ความรู้ด้านอาชญากรรม การติดป้ายเตือนต่าง ๆ ภายในชุมชน
2. ควรที่จะกำหนดกฎระเบียบภายในสังคมหรือในพื้นที่ที่มีปัญหาอาชญากรรมเป็นส่วนใหญ่ให้มีการเข้มงวดมากยิ่งขึ้น และควรให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไป เน้นที่จะทำกิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์ ปลุกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจังให้แก่คนภายในชุมชน รวมถึงตระหนักถึงปัญหาด้านอาชญากรรมและผลเสียที่จะตามมา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่อื่น ๆ ในเชิงลึกเพื่อนำมาเปรียบเทียบ และนำไปเป็นข้อมูลในการเข้าไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ตั้งวิทย์โมโนย. (2548). *การมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2556). *การใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธเนศ เกษศิลป์. (2562). *การพัฒนาต้นแบบการจัดสภาพแวดล้อมร่วมกับชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่สถานศึกษากรณีศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา* (รายงานวิจัย) กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. (2541). *อาชญากรรมการป้องกันและการควบคุม*. กรุงเทพฯ: พรทิพย์การพิมพ์.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักพันทวิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ปานวลัย ศรีราม และคณะ. (2561). *ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้* (รายงานวิจัย). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี.
- พิมพ์ธรา พัสดุประดิษฐ์ และกิตติชนทัต เลอวงศ์รัตน์. (2563). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองกำกับการ 3 กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ยงยุทธ อาจมณ. (2559). *การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย หาญวังมั่ง. (2559). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่อำเภอบรรตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2550). *แผนปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ประจำปี 2550*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมตำรวจ.

- อธิภัทร สินทร์โก และคณะ. (2563). ผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหาประชากรแฝงของ
องค์กรปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา. วารสารราชพฤกษ์, 8(2), 119-127.
- อริย์รัช แก้วเกาะสบ้า.(2562). ตำรวจชุมชน. กรุงเทพฯ :สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน
ราษฎร.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี*

EFFICIENCY OF TEMPLE ADMINISTRATION OF SANGHA ADMINISTRATORS AT NONG SUEA DISTRICT IN PATHUM THANI PROVINCE

พระปลัดอภิชาติ อภิชาโต (เนตรนพ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นัทฤต ที่ปงโร)

Phrapalad Apichat Abhichato (Netnop), Phra Udomsittinayok (Kumphol Kunungkaro),
Phrakhrui Wirojkanachakhet (Natthakrit Dhepankaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Aphichatnetnop333@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และ 2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 140 รูป และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลขึ้นไป และคฤหัสถ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด จำนวน 10 รูปหรือคน สติติที่ใช้ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน รวมไปถึงการสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักการบริหารจัดการด้านการอำนวยการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.172^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.200^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

*Received January 12, 2025; Revised February 3, 2025; Accepted February 3, 2025

วัดของพระสังฆาธิการ ด้านฉันทะ ควรส่งเสริมความรักและความพอใจในการทำงาน ด้านวิริยะ ควรจัดระบบการทำงานและแบ่งงานตามความรับผิดชอบและความสามารถของบุคลากร ด้านจิตตะ ควรวางแผนและดูแลบุคลากรด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจทำงาน ด้านวิมังสา ควรประเมินผลการทำงานเพื่อลดข้อผิดพลาดและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; พระสังฆาธิการ; อิทธิบาท 4

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1. to explore the correlation between work performance based on management principles and *Iddhipāda*, and efficiency of temple management by district Sangha administrators in Nong Suea District, Pathum Thani Province; and 2. to present guidelines for the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District, Pathum Thani Province. The study used a mixed-method research method, including a quantitative method collecting data by questionnaire from a sample of 140 monks in Nong Suea District, Pathum Thani Province. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 10 Sangha administrators at the district level or higher and lay people involved in temple management. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and content analysis technique.

The following results were found: 1. The results revealed that directing correlated negatively with the efficiency of temple management by district Sangha administrators in Nong Suea District at a low level ($r = -0.172^*$), with a statistical significance of 0.05 level. This indicates that at least one of the management principles correlated with the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District; therefore, the null hypothesis was accepted. From analyzing the correlation between work performance based on *Iddhipāda* (the four paths of accomplishment) and the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District, Pathum Thani Province, the results revealed that *Citta* (thoughtfulness) correlated negatively with the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District at a low level ($r = -0.200^*$), with a

statistical significance of 0.05 level. 2. Guidelines for improving the management effectiveness of monastic administration Chanda (Desire/Intention) Should promote love and satisfaction in work. Virya (Effort) Should organize the work system and divide tasks according to the responsibilities and capabilities of the personnel. Citta (Mind/Intention) Should plan and take care of personnel with determination and focus on their work. Vimamsa (Investigation) Should assess work performance to reduce errors and improve work practices to be correct.

Keywords: Efficiency; Administration; Sangha Administrators; Iddhipāda 4

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยพึงพา 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน (บุคลากร), เงิน (งบประมาณ), วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ (เทคนิคบริหาร) โดยคนหรือบุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เพราะความสำเร็จขององค์กร รวมถึงองค์กรทางศาสนา เช่น วัด ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย แม้จะมีทรัพยากรอื่นเพียบพร้อม แต่หากขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ องค์กรก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จันทร์เหาะ, 2547) การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถของพระภิกษุและสามเณร โดยเฉพาะเจ้าอาวาสที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และบริหารบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าอาวาสต้องสร้างความสามัคคีระหว่างผู้นำกับผู้ตาม และปฏิบัติงานตามภารกิจของคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย (ธีรวิทย์ ทองโอษฐ์, 2546) พระสังฆาธิการมีหน้าที่สำคัญในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา ดังคำกล่าวที่ว่า “พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ” โดยเฉพาะเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารคณะสงฆ์ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นที่เคารพเลื่อมใส เจ้าอาวาสจึงมีส่วนสำคัญในการนำคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปอย่างมั่นคง พร้อมทั้งส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในสังคม (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ในปัจจุบัน วัดหลายแห่งมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวัตถุ เช่น การก่อสร้างอาคารสถานที่ และการสร้างวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งกลักลับกลายเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และละเลยการศึกษาธรรมะหรือการพัฒนาด้านจิตใจที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา การพัฒนาวัดที่เน้นการขยายขนาดและสร้างความภาคภูมิใจในด้านวัตถุอาจทำให้เกิดการมองข้ามหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งคือการพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ การบริหารจัดการวัดในบางกรณีอาจไม่ได้ทำในลักษณะองค์รวมของสงฆ์ แต่กลับเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ขาดพลังในการดำเนินงานทุกด้านและอาจเกิดความบกพร่องได้ง่าย สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาและการดูแลวัดก็ไม่เต็มที่ ส่งผลให้การพัฒนาและบริหารวัดไม่ยั่งยืน การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง วัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ในทุก ๆ ด้าน (พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, 2525) ดังนั้น ความคาดหวังในการบริหารวัดที่ควรจะเป็นไปในปัจจุบันและอนาคต คือ วัดควรเป็นต้นแบบทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ และเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย และวัดควรเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ทุกวันอาทิตย์วัดควรมีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เปิดโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ อบรมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม หรืออาจจัดเป็นการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยแก่เด็กและเยาวชน เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน และวัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ชุมชนและท้องถิ่นควรให้โอกาสวัดดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พักทางใจของบุคคลในชุมชน สร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชน ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจพระพุทธศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ วัดควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น เป็นศูนย์กลางรับบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของและแรงงานในการพัฒนาท้องถิ่น จัดอบรมและฝึกอาชีพหรือส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมรายได้แก่สมาชิกครอบครัว วัดควรเป็นสถานที่บำบัดต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อประชาชน ครอบครัว สังคม และชุมชน ควรใช้ธรรมะเป็นเครื่องขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ควรระวังมิให้เป็นเครื่องมือของอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี (จุฬารัตน์ บุญยากร, 2550)

ภายใต้ความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม การบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนกลางมีศูนย์รวมอยู่ที่จังหวัด พระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงมีการกิจสำคัญในการที่จะบริหาร กิจการวัดในความรับผิดชอบของตนโดยให้ครอบคลุมหลักการบริหารจัดการองค์การ POSDC อันประกอบไปด้วย P (Planning) การวางแผน O (Organizing) การจัดการ องค์การ S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร D (Directing) การอำนวยการ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการจรรโลง พระพุทธศาสนาและสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรม โดยปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย และกฎหมายมหาเถรสมาคม อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการวัดในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น การขาดคณะทำงานสนับสนุน การ รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว รวมถึงการ ขาดงบประมาณ ความร่วมมือ และเอกภาพในการทำงาน ส่งผลให้การบริหารจัดการล่าช้า และพระสังฆาธิการมีภาระงานมากเกินไป โครงสร้างการบริหารที่เน้นอำนาจส่วนบุคคล ทำให้การพัฒนาวัดเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง สมาชิกในวัดและประชาชนรู้สึกห่างเหินจากการเป็น เจ้าของวัด จึงขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมพัฒนา นอกจากนี้ การบริหารที่ไม่มี ประสิทธิภาพยังส่งผลให้เกิดการประทุพผิตเสื่อมเสียในหมู่ภิกษุสามเณร ดังนั้น ระบบการ บริหารจัดการที่ดีและองค์รวมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวัดและคณะสงฆ์ให้มี ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการวัดนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรง แสดงพระธรรมเทศนาถึงอิทธิบาท 4 ประการ คือ เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วย ฉันทสมาธิ ปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดขึ้นจากความเพียรที่มุ่งมั่น เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิด จากวิริยะ และความเพียร สร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจาก จิตตะ และความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิมังสาสมาธิปธาน สังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสา และความเพียรสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า พระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ควรได้รับการ พัฒนาด้านความรู้ในการบริหารจัดการวัดในการปกครองให้มากขึ้น ทราบถึงการแสดง บทบาทในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการวัดในอำเภอหนองเสือ จังหวัด ปทุมธานี ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอ หนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 213 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 140 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มพระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งระดับเจ้าคณะตำบลขึ้นไป จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มคฤหัสถ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เป็นไปตามกรอบของ “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับ “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” โดยแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งดำเนินการขั้นตอน จากกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 140 ชุด แล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน และทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่จัดเก็บคืนมาทั้ง 140 ชุด และลงพื้นที่ภาคสนามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึก และการบันทึกเทป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าวัดความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน (รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม)

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ไม่มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักบริหารจัดการด้านการ

อำนวยการ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.172^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น เมื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 หลักการบริหารจัดการ อย่างน้อย 1 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ไม่มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.200^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น เมื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 อย่างน้อย 1 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอ หนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารวัดของพระสังฆาธิการตามหลักการบริหารจัดการ สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน ผู้บริหารจะต้องมีทักษะ มีความรู้ความสามารถในการกำหนดแผนและนโยบายเป็นอย่างดี จะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง และ ต้องยึดตามแผนงานหรือนโยบายของผู้บังคับบัญชา และมีความสอดคล้องกัน อีกทั้งต้องมีทั้งความรัดกุมและความยืดหยุ่นได้ 2. ด้านการจัดการองค์กร ผู้บริหารควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และขอบข่ายการทำงานให้กับบุคลากรอย่างชัดเจน และทำความเข้าใจร่วมกัน และผู้บริหารเองต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และงานหลักขององค์กร กำหนดหัวหน้าผู้รับผิดชอบงาน และสายการบังคับบัญชาให้ชัดเจน เพื่อการทำงานที่ถูกต้อง ไม่ซ้ำซ้อนกัน 3. ด้านการสรรหาและบริหารบุคลากร จะต้องมีการวางแผนในกระบวนการสรรหา ขั้นตอนและวิธีการคัดเลือก เพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานมากที่สุด รวมถึงแผนพัฒนาบุคลากรด้วยการดูแลเอาใจใส่บุคลากรในด้านต่าง ๆ ทั้งเรื่องของสวัสดิการ ความต้องการ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีใจรักองค์กรมากขึ้น 4. ด้านการอำนวยการ ผู้บริหารจะต้องมีการวินิจฉัยและสั่งการที่รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นมาตรฐานที่มีความเที่ยงตรง และติดตามการรายงานผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความชัดเจน และให้ความสำคัญกับเนื้อความ

ของการสื่อสารที่ใช้ในการสั่งการอย่างมาก เพื่อป้องกันความเข้าใจที่ผิดพลาด และจะต้องมีทักษะในการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร เมื่อมีการสั่งงานหรือมอบหมายงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความพอใจและปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ 5. ด้านการกำกับดูแล จะต้องมีการกำกับดูแลที่ถูกต้องจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ได้ผลตามที่ต้องการ หากการติดตามเกิดจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้ผู้จัดการแก้ไขปัญหาได้ไม่ตรงจุด โดยไม่อาจทราบได้ว่าควรแก้ไขอย่างไร หรือควรดำเนินการต่อไปอย่างไร ทั้งนี้ในส่วน of ข้อมูลการดำเนินงาน จะต้องสามารถกระตุ้นให้ผู้บริหารสนใจและเอาใจใส่ได้ทันเวลา เพื่อการแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยข้อมูลจากการติดตามผลอาจไม่เป็นประโยชน์เลยหากได้รับมาล่าช้ากว่าเวลาอันควร ดังนั้นการติดตามผลที่ดี จะต้องสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างทันเวลา มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารวัดของพระสังฆาธิการตามหลักอิทธิบาทธรรม สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1. ด้านฉันทะ: ควรสร้างความรักและพอใจในการทำงานโดยการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และแนวทางที่ชัดเจน การเรียนรู้และทำความเข้าใจงานร่วมกันจะช่วยสร้างความสำคัญในงาน จัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและสามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2. ด้านวิริยะ: ควรจัดระบบการทำงานที่สอดคล้องกับระเบียบ นโยบาย และเป้าหมาย ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการงาน และแบ่งงานตามความสามารถของบุคลากร เพื่อให้พึงพอใจและมีความเพียรพยายามในการทำงาน จนสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ด้านจิตตะ: พระสังฆาธิการควรวางแผนการทำงานให้ชัดเจน เอาใจใส่บุคลากร และร่วมมือกันปรับปรุงงาน รวมถึงทบทวนความสำเร็จเพื่อทำงานได้ตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ 4. ด้านวิมังสา: ควรมีการวางแผน ทบทวน และติดตามการปฏิบัติงานอย่างละเอียด การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ลดข้อผิดพลาด และส่งเสริมประสิทธิภาพในกระบวนการต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี นั้น แยกวิเคราะห์ความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเด็น ซึ่งสามารถนำประเด็นมาอภิปรายได้ ดังนี้

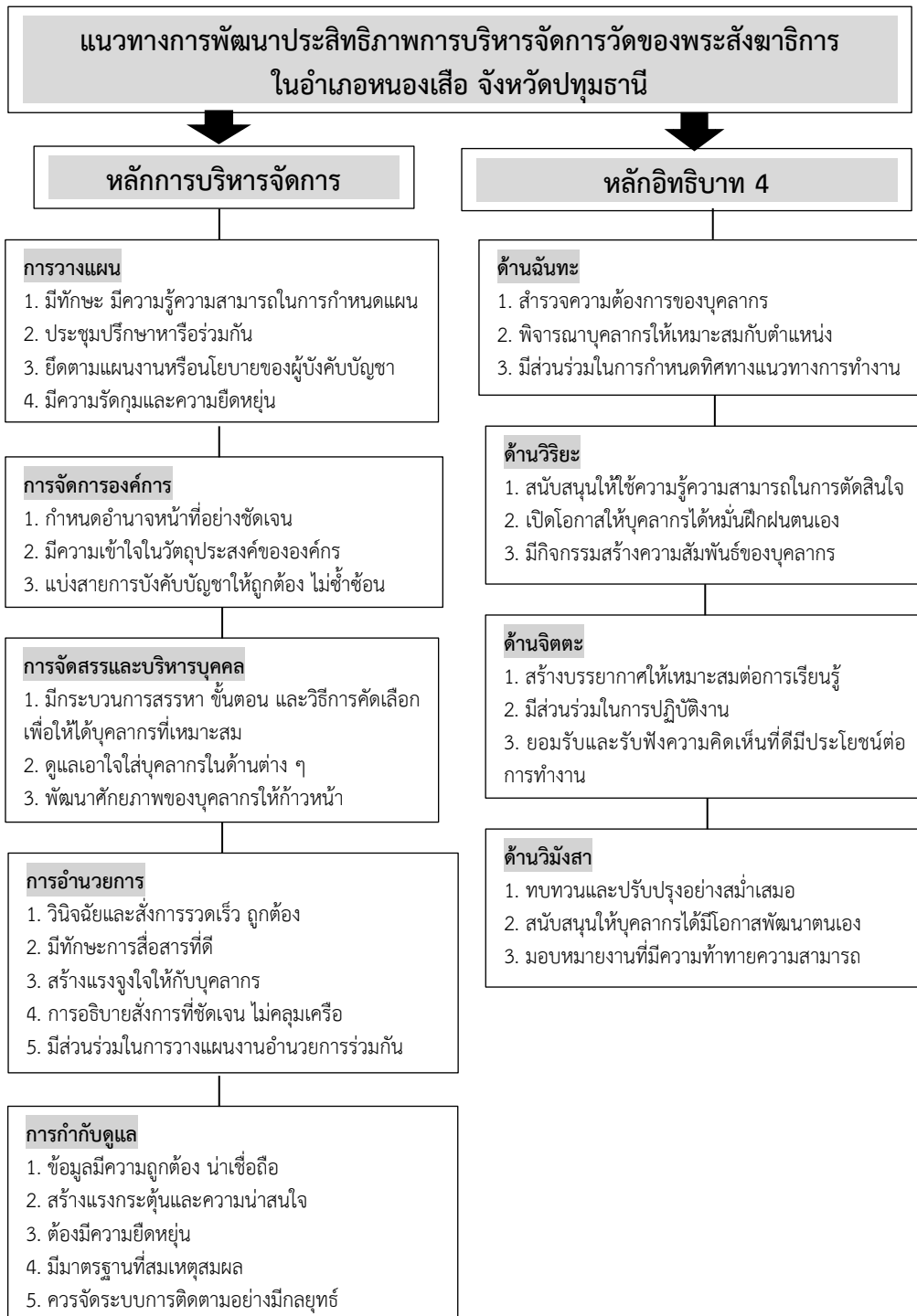
1.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักบริหารจัดการด้านการอำนวยการ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า หลักบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสังฆาธิการในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีความเข้าใจในหลักบริหารจัดการค่อนข้างน้อย แต่ในทางปฏิบัตินั้น สามารถใช้ทักษะในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นทักษะความสามารถของตัวบุคคล จะเห็นได้จากผลของความสัมพันธ์ด้านการอำนวยการ จึงจำเป็นต้องมีสอนงาน มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะความสามารถ ผู้ปฏิบัติงานอื่นให้มีทักษะความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จึงจะส่งเสริมการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูอาทรวรธรรม (บุญธรรม หมั่นคลัง) (2565) เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย กล่าวคือ เมื่อเจ้าอาวาสนำหลักการทำงานที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารก็จะส่งผลให้การบริหารจัดการวัดพัฒนาขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าในการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสนั้น หากได้มีการนำหลักการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานมาปรับใช้ร่วมกับการบริหารจัดการวัดอย่างเป็นจริงเป็นจังอย่างเข้าใจแล้วก็จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้การทำงานมีเป้าหมายที่ชัดเจนและตรงจุดมากขึ้น ได้งานที่มีคุณภาพ ในเวลาและปริมาณที่เหมาะสมทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายอันเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินการต่าง ๆ ไปได้มาก เจ้าอาวาสที่มีความรู้และความชำนาญและมีทักษะที่ดีก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดีและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้เป็นเพราะหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน อันประกอบไปด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งพระ

สังฆาธิการในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีจิตตะ คือ ความเอาใจใส่ จดจ่อต่อการปฏิบัติหน้าที่และการทำงาน จึงส่งผลให้การบริหารจัดการวัดมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หากต้องการให้การบริหารจัดการวัดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวบุคคลและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักอิทธิบาท 4 อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพิมพ์ กองสุข (2565) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอ หนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการตามหลักการบริหารจัดการและหลักอิทธิบาทธรรม นั้น สามารถประยุกต์ใช้ควบคู่กันไปได้ พระสังฆาธิการควรมีคุณธรรม 4 ประการในการบริหารงาน ได้แก่ ฉันทะ ความรักในงานของตน มีจิตมุ่งมั่นในงานบรรลุผลสำเร็จ ปฏิบัติด้วยความดีงาม สุจริต และยุติธรรม วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ท้อถอย มีความบากบั่นและใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนางานที่รับผิดชอบ จิตตะ ความตั้งใจจริง เอาใจใส่ในงาน มีความกระตือรือร้น รอบคอบ และไตร่ตรองเหตุผลเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณา ตรวจสอบข้อบกพร่อง วางแผนปรับปรุงงาน และยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัตติกาล สุขสิงห์ (2565) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร พบว่า การนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กร เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นความมั่นคงในหน้าที่และรายได้ และผู้บริหารที่ต้องการความก้าวหน้าในตำแหน่งและบทบาทสำคัญ การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานควรส่งเสริมความขยัน อดทน ใส่ใจในงาน และความรับผิดชอบ ในขณะที่การพัฒนาผู้บริหารควรมุ่งเน้นการตัดสินใจที่รอบคอบ การวางแผนที่ดี และการใช้เหตุผลอย่างเหมาะสม การประยุกต์ใช้แนวทางนี้จะช่วยให้บุคลากรทั้งสองกลุ่มสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์กรพัฒนาสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี สามารถดำเนินการตามหลักบริหารจัดการและการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้ดังนี้ หลักบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน ผู้บริหารต้องมีทักษะและความรู้ในการกำหนดแผนและนโยบาย โดยต้องมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทุกฝ่าย และยึดตามแผนงานของผู้บังคับบัญชา ทั้งต้องมีความรัดกุมและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การจัดการองค์กร ผู้บริหารต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อให้การทำงานไม่ซ้ำซ้อนหรือก้าวถ่าง พร้อมทั้งเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กร การสรรหาและบริหารบุคลากร ต้องมีการวางแผนกระบวนการสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมและการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ เช่น สวัสดิการ และทักษะการทำงาน การอำนวยการ ผู้บริหารต้องมีการวินิจฉัยและสั่งการที่รวดเร็วและถูกต้อง พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และร่วมกันวางแผนงานเพื่อสร้างคุณภาพ การกำกับดูแล ต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างถูกต้องและทันเวลา โดยใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ด้านฉันทะ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรสำรวจความชอบและความศรัทธาของตนเองในงาน หากไม่ใช่งานที่รักหรือชอบ สามารถปรับเปลี่ยนหรือตั้งคำถามเกี่ยวกับงาน เพื่อปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและสร้างความพึงพอใจในงาน รวมถึงมีนโยบายการหมุนเวียนตำแหน่งงาน ด้านวิริยะ สนับสนุนให้บุคลากรใช้ความรู้และความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการทำงาน และส่งเสริมการฝึกฝนตนเอง รวมทั้งการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารในองค์กร ด้านจิตตะ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และยอมรับผู้อื่น เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและมีการยอมรับ การฟังความคิดเห็นที่ดี และการเลื่อนตำแหน่งตามความสามารถ ด้านวิมังสา ทบทวนและปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ แก้ไขข้อผิดพลาดและพัฒนาในส่วนที่ดีอยู่แล้ว รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาผ่านการศึกษาอบรม และมอบหมายงานที่ท้าทายเพื่อพัฒนาทักษะและแนวคิดในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดแผนงานในการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด โดยนำทฤษฎีหลักการบริหารที่เป็นหลักสากลมาประยุกต์ใช้กับการบริหารวัด เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาโดยการนำหลักธรรมอื่น ๆ เช่น หลักไตรสิกขา หลักภavana 4 เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำ ทักษะการทำงานต่าง ๆ เป็นต้น

3. ควรศึกษาการประยุกต์หลักอริยบทธรรมกับหลักการบริหารจัดการให้เกิดเป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น เพื่อสามารถที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือพระสงฆ์ว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

จิรัตติกาล สุขสิงห์. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 5(1), 211-219.

จุฬารัตน์ บุญยากร. (2550). *วัดพัฒนา 50*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์. (2546). *การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญช่วย จันทร์เหาะ. (2547). *พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระครูอาทรวรธรรม (บุญธรรม หมั่นคลัง). และคณะ. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 239-251.

- พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. (2525). *บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- ศศิพิมพ์ กองสุข และคณะ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทกับ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 19-33.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. (2566). *สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษา ปี พ.ศ. 2566*. ปทุมธานี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. (อัดสำเนา).
- Taro Yamane. (1973). *Statistics : an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row

การพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง*

THE DEVELOPING OF COMMUNICATION FOR A CORRUPTION-FREE SOCIETY OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN HUAIYOT DISTRICT, TRANG PROVINCE

กาญจนา คำจตุติ, ยุทธนา ปราณีต, อนุภูมิ ไชวเกษม, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Kanjana Damjutti, Yuttana Praneet, Anubhumi Sowkasem, Termsak Tong – In
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Kanjana.dam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สภาพปัจจุบันของการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 2. องค์ประกอบเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง และ 3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสัมมาวาจาเพื่อการพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา และวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสื่อสารเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชัน โดยรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเปิดเผยข้อมูล ด้านการสื่อสารเชิงรณรงค์ ด้านการเผยแพร่ตัวอย่างที่ดี อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมสื่อมวลชนอิสระ และด้านการสนับสนุนการรายงานทุจริต อยู่ในระดับปานกลาง 2. องค์ประกอบการสื่อสาร สามารถร่วมกันทำนายการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชัน ได้ร้อยละ 75.4, สถาบันทางสังคมสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 55.2 และหลักสัมมาวาจา ร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 52.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การประยุกต์หลักสัมมาวาจาเพื่อพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบดังนี้ การสื่อสารตรงไปตรงมา ทำให้ผู้ฟังรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและ

*Received January 5, 2025; Revised January 23, 2025; Accepted January 31, 2025

ครบถ้วน สร้างความไว้วางใจในสังคม ใช้ภาษาที่สุภาพและเป็นมิตรทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเคารพและความใส่ใจ สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และหลักการพูดคำที่เป็นประโยชน์ ข้อมูลที่ชัดเจนให้ประชาชนรู้สึกว่าพวกเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาและสามารถตรวจสอบการทำงานขององค์กรได้ มีช่องทางทางในการสื่อสารประชาชนสามารถติดตามได้ง่าย แสดงถึงความโปร่งใส และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับสาร ฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชน

คำสำคัญ: การพัฒนา; การสื่อสาร; สังคมไร้คอร์รัปชัน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aims to 1. study the communication for a corruption-free society for local government agencies in Huaiyot District, Trang Province. 2. study the components for a corruption-free society of local government organizations in Huaiyot District, Trang Province. and 3. present the application of the right speech principle to develop the communication of a corruption-free society of local administrative organizations to the people in Huaiyot District, Trang Province. Mixed-method research was used, with in-depth interviews with 18 key informants or people. Data were analyzed using descriptive content analysis and quantitative research. Data were collected from a sample of 399 people. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, and correlation analysis.

The research results found that 1. Communication to create a society free of corruption was at a high level overall when considering each aspect in the following order: public participation, information disclosure, campaign communication, and dissemination of good examples were at a high level. As for promoting independent media and supporting reporting of corruption, they were at a moderate level, respectively. 2. communication elements Able to jointly predict communication in a corruption-free society by 75.4%, Social institutions can joint predict by 55.2 %, and the principle of right speech can jointly predict by 52.7 %, with statistical significance at the 0.01 level. 3.The application of the principle of right speech to develop the communication of a corruption-free society of local administrative organizations to the people

in Huaiyot District, Trang Province, found as follows: Communication is straightforward. Makes the listener aware of accurate and complete information Build trust in society Using polite and friendly language makes people feel respected and cared for. Building confidence among the people. Principles of speaking useful words Clear information gives citizens the feeling that they are involved in development and can monitor the organization's work. There are channels for sending messages. People can easily follow. Showing transparency and local government organizations are the recipients of the message Listen to people's opinions and suggestions.

Keywords: Developing; Communication; A Corruption-Free Society; Local Administrative Organizations

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ทำลายสังคมอย่างรุนแรงและฝังรากลึก เป็นปัญหาที่สะท้อนวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ซึ่งการที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนนั้น คนในสังคมต้องมีความนิยมในการรักความดีและรู้สึกไม่ยอมรับพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันและการโกงทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ต้องเร่งสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเป็นรากฐานสำคัญเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ การสื่อสารจากสังคมรอบตัวจึงมีความสำคัญ หลักการสื่อสารทั่วไป ในยุคสมัยพระพุทธองค์ มีเพียงการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียนเท่านั้น จึงเน้นไปที่การพูด การฟัง ซึ่งมีลักษณะ 4 ประการคือ 1. พูดคำจริง 2. พูดคำสมานไมตรี 3. คำไพเราะ 4. พูดคำพูดที่มีประโยชน์ (ชัยวัฒน์ อุตพัฒน, 2523) ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสร้างสังคมไร้คอร์รัปชัน โดยการนำหลักการสื่อสารเชิงพุทธ และประชาชนผู้รับสารที่จะต้องมีส่วนร่วม ปัจจุบันแม้ว่าในแต่ละพื้นที่ให้ประชาชนสามารถร้องเรียนเจ้าหน้าที่ที่กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ได้ เช่น การนำรถประจำตำแหน่งไปใช้ส่วนตัว การละเลยหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า การกระทำการนอกเหนืออำนาจหน้าที่ เป็นต้น การสื่อสารที่สร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคอร์รัปชันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าการช่วยเหลือพวกพ้องในการทำผิดกฎหมาย หรือการสร้างความสำเร็จในชีวิตด้วยความซื่อสัตย์มากกว่าในการได้ทรัพย์สินมาจากการฉ้อราษฎร์หรือคดโกง ปัญหาคือการที่สังคมไทยขาดการเชิดชูบุคคลที่มีความซื่อสัตย์และทำความดี เป็นแบบอย่างของการสื่อสารที่ไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยะยอ จังหวัดตรัง เพิ่มการตื่นตัว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชัน จัด

กิจกรรมการส่งเสริมการแสดงออกทางสัญลักษณ์เพื่อสังคมไร้คอร์รัปชัน ท้องถิ่นพัฒนาประชาชนไม่ถูกเบียดเบียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารวิถีพุทธเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสัมมาวาจาเพื่อการพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 94,296 คน (สถิติประชากรศาสตร์ จังหวัดตรัง, 2567) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yaman) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) จำนวน 399 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการเปิดเผยข้อมูล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสื่อสารเชิงรณรงค์ต่อต้านคอร์รัปชัน ด้านการรับผิดชอบและการตรวจสอบ ด้านการสนับสนุนการรายงานการทุจริต และด้านการส่งเสริมสื่อมวลชนอิสระ จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยองค์ประกอบในการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ผู้สื่อสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร

และผู้รับสาร จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสถาบันทางสังคมในท้องถิ่นเพื่อสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการสื่อสารในสถานศึกษา ด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น ด้านชุมชน จำนวน 15 ข้อ ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสัมมาวาจาเพื่อพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ พุทธคำจริง พุทธคำสมานไมตรี พุทธคำไพเราะ พุทธคำมีประโยชน์ จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 75 ข้อ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.70-1.00 และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α – coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.979 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การประยุกต์หลักสัมมาวาจาเพื่อพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ควรสื่อสารอย่างไร กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวม โดยการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรังสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันด้วยหลักหลักสัมมาวาจาและหลักการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$) เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X}=3.79$), ด้านการเปิดเผยข้อมูล ($\bar{X}=3.78$), ด้านการสื่อสารเชิงรณรงค์ ($\bar{X}=3.74$), ด้านการเผยแพร่ตัวอย่างที่ดี ($\bar{X}=3.63$), ด้านการส่งเสริมสื่อมวลชนอิสระ ($\bar{X}=3.43$) และด้านการสนับสนุนการรายงานทุจริต ($\bar{X}=3.36$) ตามลำดับ

2. องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชัน หลักการสื่อสาร สามารถร่วมกันทำนายการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ได้ร้อยละ 75.4 สถาบันทางสังคม สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 55.2 และหลักสัมมาวาจา สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 52.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การประยุกต์หลักสัมมาวาจาเพื่อพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ดังนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสื่อสารด้วย 1. การพูดคำจริง สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้ฟังรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน สร้างความไว้วางใจในสังคม 2. หลักการพูดคำสมานไมตรี ใช้ภาษาที่สุภาพเป็นมิตรทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเคารพและความใส่ใจ ช่วยเพิ่มความไว้วางใจและสร้าง คำพูดที่เป็นมิตรและโปร่งใส มีการฟังความคิดเห็นของประชาชนและตอบสนองอย่างจริงจัง ช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน 3. หลักการพูดคำไพเราะ การพูดด้วยภาษาที่สุภาพสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและเปิดเผยไว้ด้วยกัน เสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร รู้สึกถึงความใส่ใจและความโปร่งใสในการดำเนินงาน การสื่อสารที่ดีทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการตรวจสอบและป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน และ 4. หลักการพูดคำที่เป็นประโยชน์ ให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการหรือบริการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ มีขั้นตอนการดำเนินงานหรือบริการขององค์กร ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาและสามารถตรวจสอบการทำงานขององค์กรได้ ตามหลักการสื่อสารผู้ส่งสารตรงไปตรงมา เนื้อหาของสารหรือโครงการ การให้บริการมีความชัดเจน ช่องทางในการส่งสารประชาชนสามารถติดตามได้ง่ายแสดงถึงความโปร่งใส และผู้รับสารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับสารในการฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการสื่อสารสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยายอย จังหวัดตรัง” ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการสื่อสารเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยายอย จังหวัดตรัง อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจาก ความสำคัญของการสื่อสารในบริบทของการสร้างสังคมที่โปร่งใสและลดปัญหาคอร์รัปชัน จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ ขององค์กร โดยการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความโปร่งใส มีเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดกิจกรรมรณรงค์และการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทุจริตสามารถช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิพรรณ จารุทวี (2565) เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมี การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับสูง และปัจจัยทางสังคมสามารถร่วมกัน ทำนายการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

2. องค์ประกอบของการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยายอย จังหวัดตรัง ปัจจัยหลักการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชัน ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการส่งสาร และผู้รับสาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยายอย จังหวัดตรัง ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อลดปัญหาคอร์รัปชัน โดยเฉพาะด้านผู้รับสารหรือประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานขององค์กรปกครอง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการสื่อสาร ทั้งสื่อออนไลน์การลงพื้นที่พบปะ และปากต่อปาก ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการทำงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวักร แสร์สุวรรณ (2565) เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย พบว่า เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลในปัจจุบันทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อกระจายข้อมูลสู่สาธารณะ

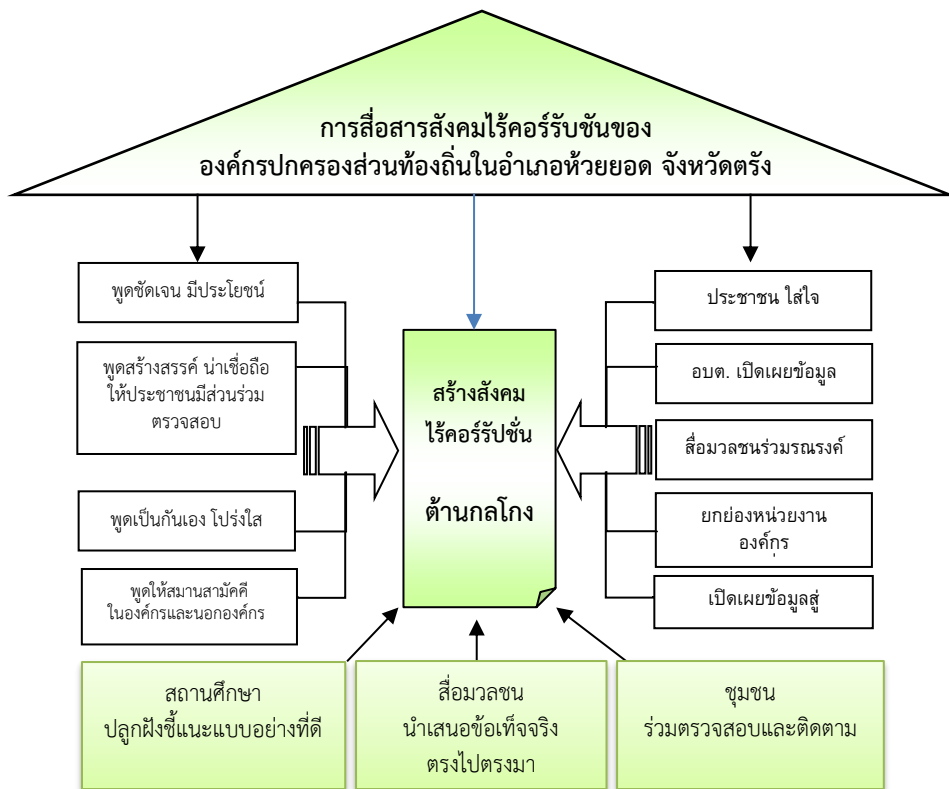
2. ปัจจัยสถาบันทางสังคมในท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และส่งผลต่อการพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอยายอย จังหวัดตรัง อภิปรายได้ว่า ปัจจัยสถาบันทางสังคมมีบทบาทในการสนับสนุนการสร้างสังคมที่โปร่งใสและปราศจากการทุจริต สื่อมวลชนท้องถิ่น มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน สื่อมวลชนท้องถิ่นรายงานข่าวสารที่เป็น

ประโยชน์ต่อประชาชน ให้ข้อมูลที่เป็นจริงและเปิดเผยเกี่ยวกับการทุจริต สถาบันการศึกษา สร้างความตระหนักรู้ การมีจริยธรรมและความโปร่งใสในหลักสูตรการเรียนการสอน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจในปัญหานี้และมีทักษะในการตัดสินใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพนม คลีณา (2553) เรื่อง การใช้สื่อรณรงค์ต่อต้านการทุจริต ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 - 2553 พบว่า การใช้สื่อตามแนวทางการสื่อสารมุ่งวัตถุประสงค์ในการปรับทัศนคติ ค่านิยมและจิตใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการใช้ถ้อยคำที่สละสลวย ความหมาย ลึกซึ้ง เน้นการใช้จุดมุ่งใจเชิงอารมณ์ อีกทั้งใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยมีการใช้ สื่อกิจกรรมมากกว่าสื่อมวลชน และยังพบว่ามีการใช้การวิจัยในขั้นตอนก่อนการดำเนินงาน และผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของสื่อรณรงค์ต่อต้านการทุจริตกับนโยบายด้านการ ป้องกันการทุจริตมีความสอดคล้องกัน

3. การประยุกต์หลักสัมมาวาจาในการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่าคะแนนโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก อภิปรายได้ว่า ความสำคัญของการสื่อสารที่ถูกต้องและมีคุณค่าในกระบวนการ สร้างสังคมที่โปร่งใสและปราศจากการทุจริต หลักการพูดสื่อสารที่มีประโยชน์ช่วยให้ข้อมูลที่ ถูกต้องต่อการตัดสินใจของประชาชน การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ช่วยสร้างความตระหนักรู้ เกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต หลักการพูดความจริงพูดความจริงช่วยสร้างความไว้วางใจในองค์กรปกครอง การให้ข้อมูลที่ ถูกต้องและเปิดเผยทำให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้อย่างมี ประสิทธิภาพ หลักการพูดที่สุภาพและมีมารยาทในการสร้างบรรยากาศที่ดีในสังคม การใช้ ภาษาที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรปกครองและประชาชน สามารถกระตุ้นให้ ประชาชนมีความสนใจ ติดตามและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และลดช่องว่างระหว่างองค์กร กับประชาชน สนับสนุนการสร้างสังคมที่โปร่งใสและปราศจากการทุจริตในอนาคต ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอนุรักษ์ อนุรักษ์โต (รัฐธรรม) และคณะ (2562) เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัว ของนักเรียนโรงเรียน กัลยาณิธีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หลักสัมมาวาจา เป็นลักษณะของการ พูดความจริง พูดไพเราะอ่อนหวาน พูดถูกต้อง ตามกาลสถานที่ พูดเป็นธรรม พูดออกไป แล้วไม่ทำใหตนเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ครอบครัว หรือผู้บริหารในทุกระดับ ทุก องค์กร สัมมาวาจาจึงเป็นแนวทางในการสร้างสันติภาพของคนในชาติและสังคมโลกอย่าง ยั่งยืนสืบไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน) (2554) เรื่อง การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้ว่า พบว่า สัมมาวาจา เป็นการกล่าว วาจาโดยชอบ ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นการแสดงออกทางวาจาด้วยความรู้ความเข้าใจในการ

ใช้วาจาที่ได้ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบ เมื่อได้พัฒนาให้เกิดสัมมาวาจาขึ้นแล้ว ย่อมมองเห็นเป้าหมายและประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ได้แก่ การวางรากฐานทางจริยธรรมให้แก่สังคม เพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ขึ้นไปตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการสื่อสารสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ สรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพ ในแต่ละด้านดังนี้

หลักการพูดจริง การสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ด้วยหลักการพูดจริง เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ หรือการสื่อสารที่ซื่อสัตย์และตรงไปตรงมาคือการนำเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยและไม่บิดเบือน ทำให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่สามารถเข้าใจและ

ตรวจสอบข้อมูลได้อย่างชัดเจน การพูดจริงเริ่มต้นจากการที่องค์กรปกครองต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญ เช่น งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง โครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบ การสื่อสารควรมีความชัดเจน และไม่ปิดบังข้อมูล เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้ สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนอย่างจริงจัง และเปิดกว้าง จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและลดปัญหาคอร์รัปชันได้

หลักการใช้คำพูดสุภาพ ในการสื่อสารเปิดเผยข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรใช้ภาษาที่สุภาพและชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่สำคัญ เช่น งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และโครงการพัฒนาต่างๆ การใช้ภาษาที่เป็นมิตรและเข้าใจง่ายจะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าใจและรับรู้ข้อมูลได้ดีขึ้น กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นเป็นวิธีที่ดีในการเสริมสร้างความโปร่งใส การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสอบถามและเสนอข้อคิดเห็น เช่น การประชุมสาธารณะหรือการรับฟังความคิดเห็นออนไลน์ จะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมและสนับสนุนให้ประชาชนรายงานการทุจริตหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดปัญหาคอร์รัปชันในระยะยาว สร้างบรรยากาศของความเคารพและความเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่ จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันที่ยั่งยืน

หลักการพูดคำสมานไมตรี เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยการใช้คำพูดที่สุภาพและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสื่อสารด้วยคำพูดสมานไมตรีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างสังคมไร้คอร์รัปชัน เน้นการสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และความไว้วางใจระหว่างองค์กรกับประชาชน คำพูดสมานไมตรี เช่น “พวกเราคือทีมเดียวกันเพื่อสร้างชุมชนโปร่งใส” หรือ “ขอบคุณที่ช่วยกันเฝ้าระวัง” ช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหา องค์กรควรใช้คำพูดที่เชิญชวน “ความคิดเห็นของท่านมีค่า” ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือ การเน้นความเป็นมิตร เช่น “เรายินดีร่วมแก้ไขทุกปัญหา” สร้างความรู้สึกเปิดกว้างและสร้างบรรยากาศเชิงบวก การสื่อสารเช่นนี้ไม่เพียงช่วยส่งเสริมความโปร่งใส แต่ยังสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างองค์กรและชุมชน

หลักการสื่อสารด้วยคำพูดที่มีประโยชน์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างสังคมไร้คอร์รัปชันควรมุ่งเน้นการสร้าง ความไว้วางใจ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม คำพูดที่สะท้อนถึงความซื่อสัตย์ เช่น “องค์กรของเรามุ่งมั่นสู่ความโปร่งใส” หรือ “ทุกการตัดสินใจเปิดเผยได้” ช่วยเสริมความเชื่อมั่นให้ประชาชน นอกจากนี้ การเน้นการมีส่วนร่วม

เช่น “ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน” และ “ร่วมมือกันสร้างความเปลี่ยนแปลง” ยังช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ องค์กรควรใช้คำพูดที่สนับสนุนการตรวจสอบ เช่น “ทุกความคิดเห็นของท่านมีความหมาย” “นี่คือรายงานประจำปีที่เปิดเผยต่อสาธารณะ” ยังเป็นการยืนยันถึงความตั้งใจขององค์กรในการสร้างสังคมที่โปร่งใสและปลอดจากคอร์รัปชัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สรุปการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสังคมไร้คอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

1. การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีศูนย์กลางข้อมูลที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เผยแพร่ข้อมูลงบประมาณ โครงการ และผลการดำเนินงาน พร้อมเปิดช่องทางแจ้งเบาะแสด้วยคำพูดที่ส่งเสริมความไว้วางใจ เช่น “เรายินดีรับฟังทุกข้อเสนอแนะ”

2. การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมเครือข่ายสื่อสารร่วมกับภาคประชาชน โดยใช้คำที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น “ร่วมกันสร้างชุมชนที่โปร่งใส”

3. การสื่อสารเชิงรณรงค์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่และประชาชนเกี่ยวกับการใช้คำพูดสร้างความเข้าใจ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในการสื่อสาร การรณรงค์ต่อต้านคอร์รัปชัน เช่น โปสเตอร์, วิดีโอ และกิจกรรมในชุมชน

4. การเผยแพร่ตัวอย่างที่ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรยกย่องตัวอย่างบุคคลหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ผ่านสื่อและกิจกรรมสาธารณะ กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่และประชาชนปฏิบัติตามตัวอย่างที่ดี

5. การสนับสนุนสื่อมวลชนอิสระ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสนับสนุนสื่อมวลชนที่มีความเป็นอิสระในการรายงานข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานขององค์กรและปัญหาคอร์รัปชัน สื่อมวลชนสามารถตรวจสอบและรายงานปัญหาได้อย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ จัดฝึกอบรมการใช้สัมมาวาจาให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยเน้นการใช้คำพูดที่สุภาพ ซื่อสัตย์ และโปร่งใส เพื่อส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

2. เปิดช่องทางการสื่อสารที่โปร่งใส พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันที่เปิดเผยข้อมูลการเงิน โครงการ และการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและเสนอความคิดเห็นได้ตลอดเวลา

3. การจัดประชุมสาธารณะและฟังความคิดเห็น สร้างช่องทางการสื่อสารในรูปแบบของการประชุมสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างความโปร่งใสและรับผิดชอบในกระบวนการทำงาน

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และรายงานการทุจริตผ่านคำพูดที่เชิญชวน เช่น “ทุกข้อมูลมีความสำคัญ” เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันคอร์รัปชัน

5. การเผยแพร่ตัวอย่างที่ดี เผยแพร่กรณีศึกษาหรือกิจกรรมที่สำเร็จจากการใช้หลักสัมมาวาจา ในการสื่อสารเพื่อสร้างความโปร่งใส เช่น การรายงานผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและโปร่งใส

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลต่อการลดปัญหาคอร์รัปชันและความเชื่อมั่นของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงในระดับการรับรู้และความไว้วางใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังจากการดำเนินกิจกรรมรณรงค์

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับ ผลกระทบของการสนับสนุนการรายงานการทุจริตต่อระดับการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. ควรวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของสื่อมวลชนอิสระในการเปิดเผยข้อมูลการทุจริตและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์. (2523). *หลักพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทิวากร แสร้งสุวรรณ. (2565). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(1), 99-112.

ณัชชา ชิตชม. (2564). รูปแบบการสื่อสารในองค์กรเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจในการทำงานเป็นทีมของ บุคลากรโรงพยาบาลเอกชน ABC ในจังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พนม คล้ายยา. (2553). การใช้สื่อรณรงค์ต่อต้านการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542-2553 (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2554). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ. *วารสารพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*, 3(1), 1-18.
- พระอนุรักษ์ อนุรภิโต (รัฐธรรม) และคณะ. (2562). การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัว ของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 3(2), 28-40.
- รวีพรรณ จารุทวี. (2565). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 15(1), 1-14.
- สถิติประชากรศาสตร์ จังหวัดตรัง. (2567). *สถิติประชากร*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2567, จาก <https://trang.nso.go.th/images/report/stitic/63/1.pdf>.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์
- Yamane Taro. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การศึกษาองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา *

A STUDY OF ACCOUNTABILITY COMPONENTS OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS

วิมลรัตน์ กองแก้ว, นวพร วรรณทอง, วาโร เฟ็งสวัสดี

Wimonrat Kongkaew, Nawaphorn Wannathong, Waro Phengsawat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: wimonrat.ko66@snru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสังเคราะห์องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา จากเอกสารและงานวิจัย 10 แหล่ง และ 2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสอบถาม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และ แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสังเคราะห์องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การติดตามและประเมินผล 2. การกำหนดเป้าหมาย 3. การเป็นเจ้าของร่วมกัน 4. การสร้างขวัญและกำลังใจ และ 5. การมีแผนสำรอง โดยทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาให้ เพราะหากขาดความสำนึกรับผิดชอบจะนำไปสู่ปัญหาการบริหารจัดการที่ขาดความโปร่งใส ไม่ยึดหลักนิติธรรม การทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้การศึกษาค้นครั้งนี้จึงมีประโยชน์ต่อการบริหาร

*Received January 8, 2025; Revised February 4, 2025; Accepted February 22, 2025

สถานศึกษาต่อไป องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในวงการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: ความสำนึกรับผิดชอบ; การเป็นเจ้าของร่วมกัน; การสร้างขวัญและกำลังใจ; การติดตามและประเมินผล; องค์ประกอบ

Abstract

This research article aimed to identify the components of accountability of school administrators. The process of the study was divided into two steps: 1. synthesizing the components of accountability from 10 documents and research articles, and 2. evaluating the appropriateness of the components by 10 experts, 5 experts participated as questionnaire key informants, and 5 as interview key informants. The research instruments included a synthesis form for accountability components, an evaluation form and a semi-structure interview form for the appropriateness of these components. The data were analyzed for frequency, mean, percentage, and standard deviation.

The research findings revealed that the accountability of school administrators comprised five components: namely 1. Monitoring and evaluation, 2. Goal setting 3. Shared ownership, 4. Morale and 5. Back up planning. All components showed the appropriateness level. The results of this study are beneficial for school administration and other organizations to use as guidelines in developing a sense of accountability among school administrators. This is important because a lack of accountability can lead to management problems characterized by a lack of transparency, disregard for the rule of law, and inefficient and ineffective work. For these reasons, this study is valuable for future school administration. The five components of accountability and their behavioral indicators for educational institution administrators are deemed appropriate and can be implemented by school administrators for future educational applications.

Keywords: Accountability; Shared Ownership; Morale; Monitoring and Evaluation; Components

บทนำ

ความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) เป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักธรรมาภิบาล หรือที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good governance) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความโปร่งใส การขัดกันผลประโยชน์ หลักนิติธรรมและการมีส่วนร่วมสาธารณะ (พลชัย ชุมปัญญา, 2566) ในบริบทของประเทศไทย ความสำนึกรับผิดชอบ หรือที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Accountability เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ชับซ้อน และคลุมเครือ และมีความเข้าใจว่ามีความหมายเดียวกันกับความรับผิดชอบ ที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Responsibility ทั้งนี้ ความแตกต่างของความสำนึกรับผิดชอบ และความรับผิดชอบ คือ ความสำนึกรับผิดชอบเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับความโปร่งใส หลักนิติธรรม และการมีส่วนร่วมสาธารณะ การยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไป ในขณะที่ความรับผิดชอบ คือ การยอมรับผลของกิจการที่อยู่ในความดูแลของตนหรือในหน้าที่การงานที่พึงกระทำ (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2564) เมื่อศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบจากแหล่งข้อมูล แนวคิด และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบมีหลากหลาย โดยมักกล่าวถึง การติดตามและประเมินผล การเป็นเจ้าของร่วมกับการกำหนดเป้าหมาย การสร้างขวัญและกำลังใจ และการมีแผนสำรอง (Samuel, 2003)

ในปี 2565 ความสำนึกรับผิดชอบ ถูกกำหนดเป็นค่านิยมหลักขององค์กร โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดทำนโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี มีการกำหนดให้ความสำนึกรับผิดชอบเป็นหนึ่งในค่านิยมหลักขององค์กรด้วย แสดงให้เห็นความต้องการให้บุคลากรมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและงานที่ต้องมีส่วนร่วมต่าง ๆ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจอย่างเต็มความสามารถ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตระหนักในความรับผิดชอบพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ สามารถอธิบายถึงพฤติกรรมและการกระทำของตนเองหรือของหน่วยงานได้ รวมถึงความรับผิดชอบในผลการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการนำความสำนึกรับผิดชอบไปใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่าความสำนึกรับผิดชอบยังไม่ได้ถูกนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบค่อนข้างมีความหลากหลายจึงยังไม่สามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติได้ชัดเจน ทั้งนี้ คณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำนึกรับผิดชอบมาใช้ในการราชการ โดยนำเสนอองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบ ไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1. การทำงานที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน 2. การที่บุคลากรในองค์กรมีความรู้สึกร่วมกันว่าพวกตนเป็นเจ้าของ 3. มีวิธีการทำงานหรือกลไกภายในองค์กรเพื่อช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมายไว้ 4. ภายในองค์กรต้องมีวัฒนธรรมที่ไม่ปล่อยให้คนที่ทำงาน เกีย่งงาน ไม่

ยอมปรับปรุงตัว 5. การวางแผนสำรองไว้ และ 6. การนำวิธีการวัด/ประเมินผลลัพธ์แบบใหม่และยกย่องผู้ที่ทำงานได้ตามเป้า (พัชร สิริธส, 2545) และยังพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับความสำนึกรับผิดชอบ และกำหนดองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1. การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน 2. การมีเป้าหมายที่ชัดเจน 3. การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ 4. มีระบบติดตามและประเมิน 5. มีการจัดการกับผู้ที่ไม่มีผลงาน และ 6. การมีแผนสำรอง (พัชร สิริธส, 2545) นอกจากนี้ในต่างประเทศยังมีการศึกษาและนำเสนอ องค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การกำหนดให้มีระบบประเมินผลและตัวชี้วัดที่ชัดเจน 2. การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง 3. ระบบการให้ทุนและให้โทษ และ 4. ความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) และได้มีงานวิจัยที่กล่าวถึงความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารเฉพาะผู้บริหารในสถานศึกษา ไว้ว่าเป็นการแสดงความสามารถต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวปฏิบัติเพื่อสนองต่อความคาดหวังของนักเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น (พลชัย ชุมปัญญา, 2566) โดยความสำนึกรับผิดชอบจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมีและปฏิบัติได้

การศึกษาองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบในงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของประเทศไทย และทำให้ทราบถึงพฤติกรรมบ่งชี้ของการมีความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการดูแลองค์กรที่ดี เพื่อจะได้นำองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษานำไปสู่การศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวรรณกรรมแบบเข้ม (intensive review) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จาก 10 แหล่งข้อมูล และนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบแบบประเมินความเหมาะสม จำนวน 5 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสมโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. นักวิชาการ อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 4 คน
3. ครู วิทยฐานะการพิเศษ จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสังเคราะห์องค์ประกอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสม

3.2 เครื่องมือในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย

1. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง และนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา 1. ผู้วิจัยส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ พร้อมแนบแบบประเมิน และแนบคิวอาร์โค้ดหากผู้ประเมินประสงค์ประเมินแบบออนไลน์ 2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ ประสานนัดวันในการสัมภาษณ์ และช่องทางการสัมภาษณ์ เช่น โทรศัพท์ วิดีโอคอล หรือการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว พร้อมขออนุญาตบันทึกข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลจากการสังเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละโดยคัดเลือกองค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 41 ขึ้นไป (Sholihah et al., 2020) ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลจากแบบประเมิน วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมาก หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปเพื่อให้ได้องค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยการศึกษาใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา จากการสังเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การติดตามและประเมินผล การกำหนดเป้าหมาย การเป็นเจ้าของร่วมกัน การสร้างขวัญและกำลังใจ และ การมีแผนสำรอง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบสังเคราะห์องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

นักการศึกษาคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
แหล่งข้อมูล													
องค์ประกอบ ของความสำนึก รับผิดชอบของ ผู้บริหารสถานศึกษา	พัชร ลิธโรส (2545)	ฉวีลาดี บุรีกุล (2545)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552)	รินทรภักดิ์ วุฒิปริชาสิทธิ์ (2562)	พัชร ลิธโรส (2565)	สุทธพิชัย คมชะง่าง (2566)	Samuel (2003)	Anderson (2005)	Perie & Park (2007)	Carucci (2020)	ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คัดสรร
1. การติดตามและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	100	✓
2. การกำหนดเป้าหมาย	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		8	80	✓
3. การเป็นเจ้าของร่วมกัน	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	7	70	✓
4. การสร้างขวัญและกำลังใจ	✓				✓	✓			✓	✓	5	50	✓
5. การมีแผนสำรอง	✓	✓		✓	✓		✓				5	50	✓
6. วิธีการทำงานหรือกลไกภายใน องค์กรเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	✓			✓	✓		✓				4	40	

ตารางที่ 1 แบบสังเคราะห์องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา (ต่อ)

นักการศึกษาคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
แหล่งข้อมูล												
องค์ประกอบ ของความสำนึก รับผิดชอบของ ผู้บริหารสถานศึกษา	พัชร ลิธโรต (2545)	ฉวีลาดี บุรีกุล (2545)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (2552)	รินทร์ลภัส วุฒิประสิทธิ์ (2562)	พัชร ลิธโรต (2565)	สุพิชัย คณะช่าง (2566)	Samuel (2003)	Anderson (2005)	Perle & Park (2007)	Carucci (2020)	ความถี่	ร้อยละ
7. การจัดการพฤติกรรมที่ไม่ เอื้อต่อการทำงาน	✓	✓					✓				3	30
8. จัดการกับคนอู้งาน				✓	✓						2	20
9. ระบบการให้ค่าและให้โทษ			✓					✓			2	20
10. การควบคุมภายในและการ บริหารความเสี่ยง			✓								1	10
11. การให้ผลสะท้อนกลับ						✓					1	10
12. ทบทวนวิธีการ การจัด กระบวนการ						✓					1	10
13. การจัดการเรียนรู้								✓			1	10
14. การจัดการทรัพยากรการ เรียนรู้								✓			1	10
15. กำหนดตัวบ่งชี้									✓		1	10
16. การออกแบบการตัดสินใจ									✓		1	10
17. การสื่อสาร									✓		1	10
18. การสนับสนุนการ ปฏิบัติงาน									✓		1	10
19. การปฏิบัติอย่างมี ประสิทธิภาพ		✓									1	10
20. ความรับผิดชอบต่อสังคม			✓								1	10
	7	6	4	6	7	6	6	5	7	3	-	-

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหาร
สถานศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ร้อยละ 41 ขึ้นไป ได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การติดตามและ
ประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 100 การกำหนดเป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 80 การเป็นเจ้าของ

ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 60 การสร้างขวัญและ คิดเป็นร้อยละ 50 และการมีแผนสำรอง คิดเป็นร้อยละ 50

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลจากแบบประเมิน วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมาก หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปเพื่อให้ได้องค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ความเหมาะสมขององค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า องค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้จากขั้นตอนที่ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงผลความประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่ได้จากแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, $S.D. = 0.09$) และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบพบว่า มีองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.00 ดังนี้ การติดตามและประเมินผล การกำหนดเป้าหมาย การเป็นเจ้าของร่วมกัน และการสร้างขวัญและกำลังใจ และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.80 คือ การมีแผนสำรอง จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $S.D. = 0.45$) เมื่อพิจารณาราย

องค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบ พบว่ามีองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.80 ทุกองค์ประกอบ และมีรายละเอียดการประเมินนิยามและพฤติกรรมบ่งชี้ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ความสำนึก
รับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความเหมาะสมจาก แบบสอบถาม			ระดับความเหมาะสมจาก แบบสัมภาษณ์		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.การติดตาม และประเมินผล	1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรม	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	1.2 ตรวจสอบผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	1.3 ตัดสินคุณค่าของผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนด	5.00	0.00	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
	1.4 ตรวจสอบความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินงานที่ผ่านมา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	1.5 วิเคราะห์ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานที่ผ่านมา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	1.6 วิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการและการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	1.7 นำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานโดยการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	เฉลี่ยภาพรวม	4.97	0.06	มากที่สุด	4.91	0.13	มากที่สุด
2. การกำหนด เป้าหมาย	2.1 สำรวจความต้องการของตนเองและผู้ได้บังคับบัญชาถึงสิ่งที่อยากได้เกิดขึ้นในอนาคต	5.00	5.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	2.2 การตัดสินใจในการกำหนดจุดประสงค์และเป้าหมาย	5.00	5.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	2.3 ระบุความสำเร็จที่เฉพาะเจาะจงและผลลัพธ์ที่วัดสามารถวัดได้	5.00	5.00	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
	2.4 กำหนดวิธีการหรือกลยุทธ์ที่สามารถปฏิบัติได้จริงและนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวก	5.00	0.00	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
	2.5 กำหนดเวลาเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายบนพื้นฐานความเป็นไปได้	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	2.6 กำหนดเป้าหมายเพื่อการจูงใจผู้ปฏิบัติงานพยายามทำงาน	4.80	0.40	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	2.7 มุ่งไปสู่การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด	4.60	0.49	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	เฉลี่ยภาพรวม	4.89	0.19	มากที่สุด	4.77	0.24	มากที่สุด
3. การเป็น เจ้าของร่วมกัน	3.1 ทำให้บุคคลในองค์กรมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.2 มีความเชื่อมั่น และศรัทธาในองค์กร	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.3 ต้องการเห็นความสำเร็จขององค์กร	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.4 ทำให้บุคลากรได้รับรู้และเข้าใจถึงเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด

**ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ความสำนึก
รับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา (ต่อ)**

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับความเหมาะสมจาก แบบสอบถาม			ระดับความเหมาะสมจาก แบบสัมภาษณ์		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. การเป็น เจ้าของร่วมกัน (ต่อ)	3.5 ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีหน้าที่และความ รับผิดชอบของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ เป้าหมายองค์กร	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.6 กระตุ้นให้บุคลากรทำงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการทำงาน	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	3.7 ต้องการดำรงไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกของ องค์กร	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	เฉลี่ยภาพรวม	4.91	0.13	มากที่สุด	4.94	0.08	มากที่สุด
4. การสร้างขวัญ และกำลังใจ	4.1 การที่บุคลากรได้รับผลจากการปฏิบัติงาน ของตนเองในเชิงบวกจากผู้บริหาร	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	4.2 สามารถโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรให้ปฏิบัติ หน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	4.3 เมื่อผลของการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ขององค์กรที่วางไว้ ได้รับการยกย่องชมเชยเมื่อ ทำงานได้สำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	4.4 การให้กำลังใจเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคใน การปฏิบัติงาน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	4.5 สนับสนุน หรือช่วยเหลือให้การปฏิบัติงาน บรรลุเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกันทุกคน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	เฉลี่ยภาพรวม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5. การมีแผน สำรอง	5.1 การวางแผนเตรียมพร้อมจัดการ เมื่อเกิด สถานการณ์ไม่คาดฝัน	4.8	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	5.2 จัดทำแผนการจัดการปัญหา อุปสรรค ใน การดำเนินงานในจุดใดจุดหนึ่งที่เป็นอุปสรรค ในการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	5.3 มีการสื่อสารแผนสำรองให้ทุกคนในองค์กร ได้ทราบ และเข้าใจนโยบาย วิธีการจัดการ ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
	5.4 มีการสื่อสารแผนสำรองได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์และเปิดเผย	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	เฉลี่ยภาพรวม	4.90	0.22	มากที่สุด	4.95	0.11	มากที่สุด
	รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	4.93	0.12	มากที่สุด	4.91	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบจากแบบสอบถามพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การสร้างขวัญและกำลังใจ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) การติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 4.97$ S.D. = 0.06) การเป็นเจ้าของร่วมกัน ($\bar{X} = 4.91$,

S.D. = 0.13) การมีแผนสำรอง ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.22) และการกำหนดเป้าหมาย ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบจากแบบสัมภาษณ์พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ สร้างขวัญและกำลังใจ ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) การมีแผนสำรอง ($\bar{X}$ = 4.95, S.D. = 0.11) การเป็นเจ้าของร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.08) การติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.91 S.D. = 0.14) และการกำหนดเป้าหมาย ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.41)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษารายองค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

องค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การติดตามและประเมินผล การกำหนดเป้าหมาย การเป็นเจ้าของร่วมกัน การสร้างขวัญและกำลังใจ และ การมีแผนสำรอง ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ การศึกษาของ พัชรี สีโรส (2545) ที่มีองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารเหมือนกัน 5 องค์ประกอบจากทั้งหมด 6 องค์ประกอบทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุขพิชัย คณะช่าง (2566) ที่เหมือนกันจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย และความคาดหวัง ชัดเจน การมีความรู้สึกร่วมกันถึงความเป็นเจ้าของ การวัดและประเมินผล และ การสร้างขวัญกำลังใจ นอกจากนี้ ในต่างประเทศ มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับ Samuel (2003) จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ การกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ ระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อบรรลุเป้าหมาย การมีความรู้สึกร่วมกันถึงความเป็นเจ้าของ การมีแผนสำรอง และการติดตาม วัดผลและประเมินผล จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษารายองค์ประกอบความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายเป็นรายองค์ประกอบ ดังนี้

1. การติดตามและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า ทุกแหล่งข้อมูลที่นำมาศึกษามีองค์ประกอบติดตามและประเมินผล มีค่าร้อยละ 100 มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่า การติดตามและประเมินผลมีความสำคัญสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากการติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงปฏิบัติ การบริหารสถานศึกษาจะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบ งานตามโครงการ/กิจกรรม ให้ดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อีกทั้งยังรวมถึงการวิเคราะห์ ข้อบกพร่อง จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา เพื่อให้สถานศึกษานำไปปรับปรุงการดำเนินงาน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต สนับสนุนแนวคิด

ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติและแนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับ การติดตามและประเมินผลว่าควรมีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการที่แก้ไขและปรับปรุงเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (2005) ว่าการติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด เนื่องจากการใช้ผลการประเมินเพื่อตัดสินนักเรียน โรงเรียนและบุคลากรทำให้สถานศึกษาเกิดการเร่งพัฒนาขึ้น และก้าวหน้าสู่ระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการติดตามและประเมินว่า “การติดตามและประเมินผล ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ มองหาจุดเด่น จุดด้อยและจุดที่ควรพัฒนา และนำมาสร้างแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

2. การกำหนดเป้าหมาย จากผลการวิจัยพบว่า การกำหนดเป้าหมาย มีค่าร้อยละ 80 และมีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่าการกำหนดเป้าหมาย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญรองลงมา อาจเป็นเพราะการกำหนดเป้าหมาย เป็นความสามารถของผู้บริหารในการสำรวจความต้องการของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาถึงสิ่งที่ยากได้เกิดขึ้นในอนาคต โดยระบุความสำเร็จที่เฉพาะเจาะจง และผลลัพธ์ที่ต้องสามารถวัดได้ กำหนดวิธีการหรือกลยุทธ์ที่สามารถปฏิบัติได้จริงและนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวก เพื่อมุ่งไปสู่การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนด สนับสนุนแนวคิดของพัชรี ลิโรส (2545) ที่ว่า การกำหนดเป้าหมายต้องมีการวางแผนให้ชัดเจน ระบุปัจจัยความสำเร็จ ขั้นตอนการทำงานและกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน อีกทั้งยังสนับสนุนแนวคิดของ Perie & Park (2007) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการกำหนดเป้าหมาย เป็นการเน้นย้ำถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งทุกคนในสถานศึกษาต้องทราบถึงเป้าหมายหลักที่ต้องการบรรลุ กำหนดและจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายให้ชัดเจน มองถึงสิ่งที่ต้องรับผิดชอบในภาพรวม และพิจารณาถึงเป้าหมายให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รินทรลภัส วุฒิปรีชาสิทธิ์ (2562) ที่พบว่า การกำหนดเป้าหมาย ควรทำเป็นเป้าหมายย่อยที่ต้องการบรรลุในการปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้จริง กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจน และมีกลไกที่จะพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพขึ้น และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายว่า “การกำหนดเป้าหมายในสถานศึกษาจะต้องสำรวจความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

3. การเป็นเจ้าของร่วมกัน จากผลการวิจัยพบว่า การเป็นเจ้าของร่วมกัน มีค่าร้อยละ 60 และมีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดจากกล่าวได้ว่า การเป็นเจ้าของร่วมกันมีความสำคัญต่อสถานศึกษา เป็นความสามารถของผู้บริหารในการทำให้บุคลากรมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความเชื่อมั่น และศรัทธา และต้องการเห็นความสำเร็จของสถานศึกษา กระตุ้นให้บุคลากรทำงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจทุ่มเท กำลังกายและกำลังใจในการทำงาน รวมถึงการทำให้บุคลากรได้รับรู้และเข้าใจถึงเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร ตรงตามแนวคิดของพัชรี สีโรรส (2565) ว่าการที่บุคลากรในองค์กรมีความรู้สึกร่วมกันว่า พวกตนเป็นเจ้าของและสำนึกว่าทุกคนในองค์กรต่างร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน ต้องมีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบ มีการทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานและผู้ได้รับมอบหมายถึงภารกิจ ความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่และเป้าหมายของผลงานของบุคลากรแต่ละคนที่สามารถวัดได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samuel (2003) ที่พบว่า การที่บุคคลในองค์กรมีความรู้สึกร่วมกันว่าพวกตนเป็นเจ้าของและสำนึกว่าทุกคนต่างมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มิใช่เป็นองค์การของคนหนึ่งคนใด จึงจะทำให้องค์กรบรรลุถึงเป้าหมายเดียวกัน และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กล่าวถึงการเป็นเจ้าของร่วมกันว่า “การเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมี การทำให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจและรับรู้ถึงเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน รวมถึงการกำหนดสิ่งที่ต้องการร่วมกัน เป็นการสร้างความมั่นใจของบุคลากรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

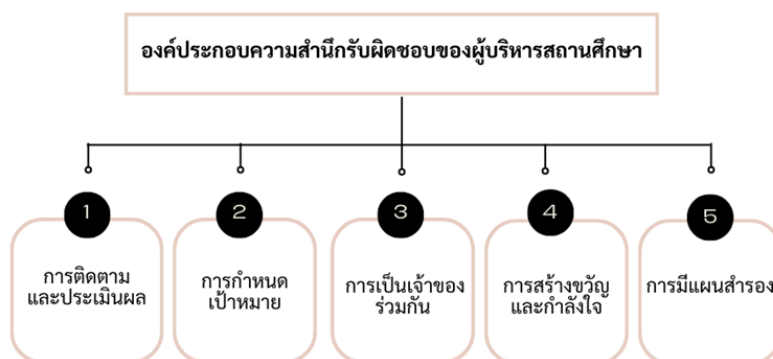
4. การสร้างขวัญและกำลังใจ จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างขวัญและกำลังใจ มีค่าร้อยละ 50 และมีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด การสร้างขวัญและกำลังใจสามารถทำให้บุคลากรได้รับผลจากการปฏิบัติงานของตนเองในเชิงบวก สามารถโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ เมื่อผลของการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ได้รับการยกย่องชมเชยเมื่อทำงานได้สำเร็จ หรือการให้กำลังใจเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสนับสนุนหรือช่วยเหลือให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างเท่าเทียมกันทุกคน สนับสนุนแนวคิดของสุขพิชัย คณะช่าง (2566) ที่ว่า การสร้างขวัญและกำลังใจ อาจเป็นรูปแบบแรงจูงใจจากภายนอก ที่ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรมีแรงที่ทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย องค์กรควรจัดแรงจูงใจจากภายนอกเสริมเข้าไปด้วยระหว่างทาง เช่น รางวัล คำชม หรือการยกย่อง และตรงตามแนวคิดของพัชรี สีโรรส (2565) ที่ว่า การยกย่องผู้ที่ทำงานได้ตามเป้าหมาย เป็นสิ่งที่ควรมีในองค์กรเพื่อพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบภายในองค์กรของตน จะสามารถสร้างประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลสูงสุดได้ และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กล่าวถึงการสร้างขวัญและกำลังใจว่า “การสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่ง

ที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนควรมี เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้บุคลากรทำงานได้อย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ ทุกคนควรได้รับการยกย่องชมเชย หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ที่สามารถจัดให้ได้ เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการทำงาน งานจึงออกมาสำเร็จ ได้ทั้งงานและได้ทั้งใจคนทำงาน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

5. การมีแผนสำรอง จากผลการวิจัยพบว่า การมีแผนสำรอง มีค่าร้อยละ 50 และมีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าการมีแผนสำรองเป็นการวางแผนเตรียมพร้อมจัดการเมื่อเกิดสถานการณ์ไม่คาดฝัน เป็นแผนการจัดการปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานในจุดใดจุดหนึ่งที่จะเป็นอุปสรรคในการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ต้องมีการสื่อสารแผนสำรองให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบ และเข้าใจนโยบาย วิธีการจัดการ ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และเปิดเผย ตรงตามแนวคิดของ พัทธี สิริโรส (2545) ที่กล่าวว่า การมีแผนสำรองเป็นการจัดทำแผนเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดฝัน ที่ระบุว่า ถ้าเกิดอุปสรรคขึ้นที่จุดใดจุดหนึ่ง จะมีหน่วยงานหรือทีมใดเข้ามาช่วย หรือจะต้องใช้ทรัพยากรใด ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานกลับมาอยู่ในแผนเช่นเดิม และสอดคล้องกับงานวิจัยของรินทรลภัส วุฒิปรีชาสิทธิ์ (2562) ที่พบว่า ผู้บริหารหน่วยงานต้องมีการสื่อสารและทำความเข้าใจแผนการปฏิบัติย่อยแก่ทุกคนที่รับผิดชอบ และให้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยและเข้าถึงได้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่า ทุกคนในสถานศึกษาจะต้องเข้าใจแผนปฏิบัติการที่วางไว้ เพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทุกคนต้องสามารถนำแผนไปใช้ได้เพราะมีความเข้าใจที่ตรงกัน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบของความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้ที่สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาและการพัฒนาต่งบ่งชี้ความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานมีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากจะทำให้การพิจารณาความสำนึกรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2545). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาศูนย์วัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.
- พลชัย ชุมปัญญา (2566). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวิถีใหม่ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรีย์ สิริโรส (2545). กลยุทธ์การสร้างระบบความพร้อมรับผิด (Accountability) ในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารข้าราชการ*, 47(1), 17.
- พัชรีย์ สิริโรส. (2565). *ตัวชี้วัดหลักสำนึกรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- รินทร์ภัส วุฒิปรีชาสิทธิ์. (2562). *แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐ ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: พรีเมียร์ โพร จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุขพิชัย คณะช่าง. (2566). *S.I.M.P.L.E Model เสริมความรู้ลึกเป็นเจ้าของงานและเพิ่ม Accountability ให้คนในทีม*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.brightsidepeople.com/>จะทำให้คนในทีมรู้สึกเป.

- อรพินท์ สฟโซคชัย. (2564). *ถอดรหัสธรรมาภิบาลท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- Anderson, J. A. (2005). *Accountability in education*. Paris: International Institute for Educational Planning.
- Carucci, R. (2020). *How to Actually Encourage Employee Accountability*. Retrieved June 9, 2024, from <https://hbr.org/2020/11/how-to-actually-encourage-employee-accountability>.
- Perie, M., Park, J., & Klau, K. (2007). *Key elements for educational accountability models. A paper commissioned by the council of chief state school officers accountability systems and reporting state collaborative*: Council of Chief State School Officers.
- Samuel, M. (2003). *The Accountability Revolution: Achieve Berking Result in Half - the Time*. (2nd ed.). Arizona: Fact on Demand Press.
- Sholihah et al., (2020). Development of Interactive Multimedia Learning Courseware to Strengthen Students' Character. *European Journal of Educational Research*, 9(3), 1267 - 1279.

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะกรณีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา*

A COMPARATIVE STUDY OF THE CONSTITUTIONAL LAWS OF THE KINGDOM OF THAILAND AND JAPAN: A STUDY OF THE PROCESS OF APPOINTING MEMBERS OF THE SENATE

ธวัช แยมป์ว

Thawach Yaempiw

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author Email: tvyp@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ ที่มา หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น 2. วิเคราะห์เปรียบเทียบที่มาของวุฒิสภาต่อระบบการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย ตำรา คำพิพากษา รวมถึงเปรียบเทียบกฎหมายกับประเทศอื่น ๆ และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. วุฒิสภาของไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ถูกแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความไม่โปร่งใสและไม่สะท้อนประชาธิปไตย เนื่องจากไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง วุฒิสภามีบทบาทในการตรวจสอบรัฐบาลและร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี แต่การแต่งตั้งสมาชิกส่วนใหญ่อาจทำให้เกิดข้อกังวลเรื่องอิสระและการถ่วงดุลอำนาจ ส่วนวุฒิสภาของญี่ปุ่นมีสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน สะท้อนประชาธิปไตยและมีบทบาทในการตรวจสอบรัฐบาล แม้ว่าจะมีความชอบธรรม แต่ก็มีกรณีวิจารณ์ว่าอาจเข้าซ้อนกับสภาผู้แทนราษฎรและขาดความครอบคลุมในการเป็นตัวแทนทุกกลุ่มประชากร 2. วุฒิสภาของไทยในปัจจุบันที่ถูกแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ขาดความชอบธรรมจากการเลือกตั้งโดยตรง ทำให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย ความอิสระ และความโปร่งใสในบทบาทการเลือกนายกรัฐมนตรีและการตรวจสอบรัฐบาล เนื่องจากอาจเอนเอียงไปตาม

*Received January 10, 2025; Revised February 14, 2025; Accepted February 17, 2025

แนวทางของผู้แต่งตั้ง ส่งผลให้ประชาชนมีความกังวลในความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองไทย ขณะที่วุฒิสภาของญี่ปุ่นได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งสะท้อนความเป็นประชาธิปไตยและช่วยเสริมความชอบธรรมในฐานะตัวแทนประชาชน การเลือกตั้งนี้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเพิ่มความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของการเมือง โดยวุฒิสภามีบทบาทในการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการทำงานของสภาล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากประชาชนมากขึ้น

คำสำคัญ: กฎหมายรัฐธรรมนูญ; สมาชิกวุฒิสภา; ราชอาณาจักรไทย; ญี่ปุ่น

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1. to study the concepts and theories related to the structure, origin, roles, and authority of the Senate in the Kingdom of Thailand and Japan, 2. to analyze the impact of the Senate's origin on the political systems and democratic principles in Thailand and Japan. The study employs qualitative research methodology, specifically documentary research, by gathering data from legal documents, textbooks, judicial decisions, and comparing the laws with those of other countries. The findings are presented using descriptive methods.

The research findings reveal that: 1. The Thai Senate under the 2017 Constitution is appointed by the National Council for Peace and Order (NCPO), which has led to criticism regarding its lack of transparency and failure to reflect democracy, as it is not elected directly. The Senate plays a role in overseeing the government and selecting the Prime Minister. However, most appointed members raise concerns about independence and the balance of power. In contrast, the Japanese Senate has members directly elected by the people, reflecting democracy and playing a role in government oversight. While it is legitimate, it has been criticized for potentially overlapping with the House of Representatives and lacking comprehensive representation of all population groups. 2. The current Thai Senate, appointed by the NCPO, lacks legitimacy due to the absence of direct elections, raising concerns about democracy, independence, and transparency in its role in selecting the Prime Minister and overseeing the government. This could lead to bias towards the appointing authority, resulting in a lack of public trust in the Thai political

system. On the other hand, the Japanese Senate is directly elected by the people, reflecting democracy and strengthening its legitimacy as a representative of the people. This electoral process promotes public participation and enhances confidence in the stability of the political system, as the Senate plays an effective role in balancing power and overseeing the work of the lower house, increasing transparency and public trust.

Keywords: Constitutional Laws; Members of the Senate; The Kingdom of Thailand; Japan

บทนำ

วุฒิสภา (หรือสภาสูง) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระบบรัฐสภาของหลายประเทศทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับสภาล่าง การเสนอแนะตรวจสอบและควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล การพิจารณากฎหมาย หรือการให้ความเห็นชอบต่อการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญต่างๆ ในประเทศต่างๆ วุฒิสภามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบการปกครองและระบบการเมืองของแต่ละประเทศ (Samuels, 2003) ในญี่ปุ่น วุฒิสภาหรือที่เรียกว่า “House of Councillors” เป็นส่วนหนึ่งของระบบรัฐสภาที่มีลักษณะเป็นระบบสองสภา (Bicameral System) ซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives) และวุฒิสภา (House of Councillors) โดยรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นฉบับปี ค.ศ. 1947 ที่ถือว่าเป็นผลมาจากการยกเลิกรัฐธรรมนูญเก่าหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ระบบการปกครองของญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบรัฐสภาประชาธิปไตย (Krauss, 2000) โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์แห่งรัฐแต่ไม่มีอำนาจบริหาร สำหรับราชอาณาจักรไทย วุฒิสภามีความเปลี่ยนแปลงหลายครั้งตามรัฐธรรมนูญที่ถูกปรับแก้ไขและยกร่างใหม่ ตลอดประวัติศาสตร์การเมืองไทยวุฒิสภาในไทยมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาต่างๆ ของรัฐธรรมนูญ แต่ในปัจจุบัน ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วุฒิสภาของไทยมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎร และให้ความเห็นชอบต่อการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญ เช่น นายกรัฐมนตรี และองค์กรอิสระอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การแต่งตั้งวุฒิสมาชิกในราชอาณาจักรไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ส่งผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของความเป็นอิสระและความโปร่งใสของระบบการแต่งตั้งวุฒิสมาชิก

ระบบการเมืองและกฎหมายของญี่ปุ่นและราชอาณาจักรไทย มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน แม้ทั้งสองประเทศจะมีรูปแบบของรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่

บริบททางประวัติศาสตร์และการเมืองที่ส่งผลต่อการกำหนดที่มาของวุฒิสภามีความแตกต่างอย่างมาก สำหรับญี่ปุ่น รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1947 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของระบบการเมืองประชาธิปไตยแบบตะวันตก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา ระบบรัฐสภาสองสภาของญี่ปุ่นถูกออกแบบมาเพื่อถ่วงดุลอำนาจและสร้างความยุติธรรมในระบบการเมือง วุฒิสภาในญี่ปุ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎร และเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและความยุติธรรมในการบริหารงานของรัฐบาล (Dower, 1999) การเลือกตั้งที่เป็นสัดส่วนแบบบล็อกและการเป็นตัวแทนของประชาชนแม้ว่าระบบวุฒิสภาของญี่ปุ่นจะได้รับการยกย่องว่าเป็นส่วนสำคัญของประชาธิปไตยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภายังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของการเป็นตัวแทนที่ครอบคลุมประชาชนในทุกภูมิภาค ระบบการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนในญี่ปุ่นใช้ระบบการเลือกตั้งแบบบล็อก (Block Voting) ทำให้มีปัญหาเรื่องความเป็นตัวแทนที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค เนื่องจากบางจังหวัดที่มีประชากรน้อยกลับได้รับการจัดสรรที่นั่งเท่ากับจังหวัดที่มีประชากรมากกว่า ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดความเป็นธรรมในเชิงการเมือง (Stockwin, 2008)

ปัญหาการมีบทบาทซ้ำซ้อนกับสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาญี่ปุ่นมีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎร แต่ในหลายกรณีบทบาทหน้าที่กลับทับซ้อนกับสภาล่างจนทำให้เกิดปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนในหน้าที่ของสภาทั้งสอง นอกจากนี้ ยังมีคำถามว่าการมีอยู่ของวุฒิสภาช่วยส่งเสริมการถ่วงดุลอำนาจได้จริงหรือไม่ เนื่องจากมักจะมีความขัดแย้งระหว่างสองสภาในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ การขาดความหลากหลายในวุฒิสภาอีกหนึ่งปัญหา คือ การขาดความหลากหลายในเชิงเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภูมิหลังทางเศรษฐกิจของสมาชิกวุฒิสภา โดยมักจะมีการกล่าวถึงการที่วุฒิสภาถูกครอบงำโดยกลุ่มนักการเมืองระดับสูงหรือนักธุรกิจที่มีอิทธิพล ทำให้กลุ่มคนที่เป็นชนชั้นกลางหรือชนชั้นล่างขาดตัวแทนที่แท้จริงในสภานี้ (Pempel, 1998) ในขณะที่ราชอาณาจักรไทย ระบบการเมืองไทยมีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ราชอาณาจักรไทยได้มีรัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่เป็นฉบับล่าสุด ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการสร้างกลไกทางการเมืองที่สนับสนุนให้คณะผู้มีอำนาจทางการเมืองสามารถควบคุมการเมืองไทยได้อย่างต่อเนื่อง การแต่งตั้งวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนและนักการเมืองที่สนับสนุนประชาธิปไตย เนื่องจากการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกในลักษณะนี้ไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง

ปัญหาการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) หนึ่งในประเด็นปัญหาที่สำคัญของวุฒิสภาไทยในปัจจุบันคือ การแต่งตั้งวุฒิสมาชิกโดยตรงจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความโปร่งใสและความเป็นอิสระของวุฒิสภา วุฒิสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งในลักษณะนี้อาจถูกมองว่าไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง แต่กลับเป็นกลุ่มที่ได้รับการแต่งตั้งจากกลุ่มอำนาจทางการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2561) ความขัดแย้งในการคัดเลือคนายกรัฐมนตรี วุฒิสภาไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีอำนาจในการร่วมลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถือเป็นอำนาจที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างมากเนื่องจากวุฒิสมาชิกไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน การที่วุฒิสภามีบทบาทในการคัดเลือคนายกรัฐมนตรีอาจถูกมองว่าเป็นการลดทอนความชอบธรรมของกระบวนการประชาธิปไตย เพราะสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งกลับมีสิทธิลงคะแนนเสียงในการตัดสินใจเรื่องสำคัญเช่นนี้ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2561) การขาดอิสระในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล วุฒิสภาควรมีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร แต่ในประเทศไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วุฒิสภากลับถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอำนาจที่มีอิทธิพลจากการแต่งตั้งโดย คสช. ส่งผลให้วุฒิสภาไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความไม่สมดุลของอำนาจระหว่างสภากลางและสภาสูง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในบริบทของประชาธิปไตย (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2562)

ปัญหาความชอบธรรมในบทบาทของวุฒิสภา การที่วุฒิสภาของไทยมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเมืองและการปกครองในระดับสูง แต่สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทำให้เกิดคำถามถึงความชอบธรรมในบทบาทของวุฒิสภา การขาดความชอบธรรมนี้ทำให้ประชาชนบางส่วนมองว่าวุฒิสภาไม่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของพวกเขา และอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยโดยรวม (พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, 2561) จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด เราจะเห็นได้ว่าวุฒิสภาทั้งในญี่ปุ่นและราชอาณาจักรไทยประสบกับปัญหาในหลายด้าน ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง ปัญหาในญี่ปุ่นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเป็นตัวแทนของประชาชนและบทบาทหน้าที่ที่ทับซ้อนกับสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่ปัญหาในราชอาณาจักรไทยเกี่ยวข้องกับความชอบธรรมของการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกและความเป็นอิสระในการตรวจสอบรัฐบาล

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับเรื่องบทบาท ที่มาหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภากับญี่ปุ่น เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งบทบาท หน้าที่อำนาจและที่มาของวุฒิสภาที่เหมาะสมกับราชอาณาจักรไทย ซึ่งการศึกษาปัญหาเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงข้อจำกัดและความท้าทายของการมีวุฒิสภาในระบบการเมืองของทั้งสองประเทศ และยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างความ เป็นประชาธิปไตยและความโปร่งใสในระบบการเมืองของประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ ที่มา หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบที่มาของวุฒิสภาต่อระบบการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก

2. แหล่งเอกสาร (Documentary Sources)

แหล่งเอกสาร (Documentary Sources) ประกอบด้วย 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. รัฐธรรมนูญแห่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1947

โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารดังนี้ 1. เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้มาของวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้มาของวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1947

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการได้มาของวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน อย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ต้องเก็บรวบรวม 5 ประเด็น คือ 1. รายละเอียดบรรณานุกรมของเอกสาร 2. รูปแบบของวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น 3. ที่มาและการได้มาของวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น 4. หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น 5. ผลกระทบของที่มาของวุฒิสภาต่อระบบการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น

2. แบบประเมินคุณภาพเอกสาร (Document Quality Assessment Form) ใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความครบถ้วน ช่วยคัดกรองเอกสารที่มีคุณภาพและเหมาะสมที่สุด ก่อนนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไป โดยมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสาร ดังนี้ 1. ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในเอกสาร 2. ความสมบูรณ์และความครอบคลุมของข้อมูลในเอกสารเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. ความทันสมัยของข้อมูล 4. ความเกี่ยวข้องของเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา 5. รูปแบบการนำเสนอและความชัดเจนของการสื่อสารในเอกสาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. คัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. อ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาของเอกสาร 3. บันทึกข้อมูลที่สำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูล 4. ประเมินคุณภาพของเอกสารโดยใช้แบบประเมินคุณภาพเอกสาร 5. จัดระเบียบและจำแนกข้อมูลโดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา 6. สรุปสาระสำคัญและประเด็นหลักลงในแบบสรุปสาระสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ ที่มา หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบวุฒิสภา

ราชอาณาจักรไทย: วุฒิสภาของไทยเปลี่ยนแปลงไปตามรัฐธรรมนูญที่ถูกปรับแก้หลายฉบับ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วุฒิสภาของไทยได้รับการแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าลดความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากการแต่งตั้งเช่นนี้อาจขาดความโปร่งใสและไม่ได้สะท้อนเสียงของประชาชนโดยตรง การมีวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจึงอาจส่งผลกระทบต่อการถ่วงดุลอำนาจในทางการเมือง

ญี่ปุ่น: ระบบการเมืองของญี่ปุ่นเป็นแบบประชาธิปไตยโดยมีสภาสูง (House of Councillors) และสภาล่าง (House of Representatives) ภายใต้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1947 ซึ่งจัดตั้งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สภาสูงของญี่ปุ่นเน้นบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก ซึ่งสะท้อนหลักการประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีบทบาทและเสียงในกระบวนการทางการเมือง โดยวุฒิสมาชิกได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับที่มาและวิธีการได้มาของวุฒิสภา

ราชอาณาจักรไทย: การแต่งตั้งวุฒิสมาชิก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ของราชอาณาจักรไทยถูกดำเนินการโดย คสช. การได้มาของวุฒิสมาชิกจึงถูกมองว่าอาจขาดความเป็นอิสระและไม่สะท้อนความต้องการของประชาชนโดยตรง วุฒิสภามีอำนาจร่วมลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งในบางกรณีอาจส่งผลต่อความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนไม่ได้มีส่วนในการเลือกวุฒิสมาชิกเหล่านี้โดยตรง

ญี่ปุ่น: วุฒิสภาญี่ปุ่นมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนตามหลักการประชาธิปไตยแบบตะวันตก ภายใต้รัฐธรรมนูญที่สหรัฐฯ เป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจัดทำ หลักการเลือกตั้งโดยตรงนี้มุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล รวมถึงสามารถถ่วงดุลอำนาจกับสภาผู้แทนราษฎรได้

1.3 วิเคราะห์หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภา

ราชอาณาจักรไทย: วุฒิสภาไทยมีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและร่วมลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรีร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งส่งผลให้มีอำนาจในระดับที่สูงขึ้นในกระบวนการเลือกนายกรัฐมนตรี การทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาลของวุฒิสภาไทยอาจถูกวิจารณ์ว่าขาดอิสระ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับการแต่งตั้งจากคสช. และไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง

ญี่ปุ่น: วุฒิสภาญี่ปุ่นมีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล โดยทำหน้าที่เป็นกลไกถ่วงดุลกับสภาล่าง การมีวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทำให้สภานี้มีความชอบธรรมในแง่ของตัวแทนประชาชน แต่ในบางกรณีมีการวิจารณ์ถึงบทบาทซ้ำซ้อนกับสภาผู้แทนราษฎร และปัญหาการเป็นตัวแทนที่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบที่มาของวุฒิสภาต่อระบบการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น

2.1 ผลกระทบของที่มาของวุฒิสภาต่อระบบการเมือง

ราชอาณาจักรไทย: วุฒิสภาของไทยในปัจจุบันมาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งทำให้วุฒิสภาขาดความชอบธรรมในฐานะตัวแทนของประชาชน เพราะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ผลกระทบต่อระบบการเมืองของไทยจึงทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ว่าวุฒิสภาอาจขาดความเป็นอิสระและมีความเอนเอียงไปตามแนวทางของผู้แต่งตั้งมากกว่าการทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม นอกจากนี้ วุฒิสภายังมีบทบาทในการเลือกนายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดข้อกังวลในเรื่องการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจภายในระบบการเมืองไทย

ญี่ปุ่น: ที่มาของวุฒิสภาญี่ปุ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งส่งผลให้สมาชิกวุฒิสภามีความเป็นตัวแทนของประชาชนโดยตรง ทำให้การทำงานของวุฒิสภามีความชอบธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การเลือกตั้งนี้ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองและเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบการเมือง นอกจากนี้ วุฒิสภาญี่ปุ่นยังทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจกับสภาล่างอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมเสถียรภาพของการเมืองภายในประเทศ

2.2 วิเคราะห์ผลกระทบต่อความเป็นประชาธิปไตย

ราชอาณาจักรไทย: การที่วุฒิสภาไทยมาจากการแต่งตั้งส่งผลกระทบต่อความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง สมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งอาจถูกมองว่าขาดความชอบธรรมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ บทบาทของวุฒิสภาในการเลือกนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้สะท้อนเสียงของประชาชนยังเป็นปัจจัยที่ลดทอนความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสในกระบวนการประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนเกิดความไม่พอใจและขาดความเชื่อมั่นในระบบการเมืองไทย

ญี่ปุ่น: การที่สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงช่วยสนับสนุนความเป็นประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้แทนที่มีแนวคิดสอดคล้องกับความต้องการของตน การเลือกตั้งวุฒิสมาชิกยังสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเมืองและทำให้วุฒิสภามีความชอบธรรมในการทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการทำงานของสภาล่าง ความโปร่งใสนี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยของญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ ที่มา หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาของไทยและญี่ปุ่น

หัวข้อ	ราชอาณาจักรไทย	ญี่ปุ่น

รูปแบบของวุฒิสภา	ระบบสองสภา (วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร)	ระบบสองสภา (House of Councillors และ House of Representatives)
ที่มาและวิธีการได้มา	แต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)	เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน
แนวคิดหลัก	ขาดความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากการแต่งตั้ง	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเป็นประชาธิปไตย
หน้าที่และอำนาจ	ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี	ตรวจสอบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล
การถ่วงดุลอำนาจ	มีอำนาจร่วมเลือกนายกรัฐมนตรีซึ่งอาจลดทอนความชอบธรรมทางประชาธิปไตย	ถ่วงดุลอำนาจกับสภาล่าง
ประเด็นปัญหา	ขาดอิสระและความชอบธรรม เนื่องจากการแต่งตั้งจากกลุ่มอำนาจ	ความซ้ำซ้อนในบทบาทกับสภาล่างและปัญหาการเป็นตัวแทนที่ไม่ครอบคลุม

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ ที่มา หน้าที่และอำนาจของวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น วุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น มีหน้าที่และอำนาจที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ในราชอาณาจักรไทยวุฒิสภามีอำนาจตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและร่วมลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นอำนาจสำคัญในกระบวนการเมือง อย่างไรก็ตาม สมาชิกส่วนใหญ่ของวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง แต่ได้รับการแต่งตั้งจาก คสช. ทำให้ขาดความอิสระและถูกวิจารณ์เรื่องความโปร่งใส ขณะที่ในญี่ปุ่นวุฒิสภามีบทบาทถ่วงดุลสภาผู้แทนราษฎรและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล โดยสมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรง สร้างความชอบธรรมและการมีส่วนร่วมจากประชาชน แต่บางครั้งก็ถูกวิจารณ์เรื่องบทบาทซ้ำซ้อนและการขาดการเป็นตัวแทนที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร สอดคล้องกับผลงานวิชาการของ กฤษดาภรณ์ แก้วสวนจิก และ ธวัชชัย จันทน์สม (2567) เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กล่าวว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภามีปัญหาทางกฎหมายหลายประการ คือ ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนตามหลักประชาธิปไตย ปัญหาสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองอาจก่อให้เกิด

ปัญหาซื้อเสียงได้ง่าย ปัญหาที่มาของสมาชิกวุฒิสภาแบบเลือกกันเองมีขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนและเสียเวลาเกินความจำเป็น ปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภา (ชุดแรก) ในการเลือกนายกรัฐมนตรี และปัญหาอำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จึงเสนอแนะให้แก้ไขในเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภาโดยเปลี่ยนที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งหมด และยกเลิกเงื่อนไขในการเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ต้องใช้คะแนนเสียงสมาชิกวุฒิสภาในการให้ความเห็นชอบไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม โดยเปลี่ยนเป็นใช้เสียงข้างมากของรัฐสภาตามปกติ

2. ที่มาของวุฒิสภามีผลกระทบต่อระบบการเมืองในราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยในราชอาณาจักรไทยวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำให้ขาดความชอบธรรมในฐานะตัวแทนประชาชน และถูกวิจารณ์ว่าขาดความเป็นอิสระและอาจเอนเอียงไปตามผู้แต่งตั้ง ซึ่งกระทบต่อการถ่วงดุลอำนาจและสร้างข้อกั้วลงในกระบวนการเลือกนายกรัฐมนตรี ขณะที่ในญี่ปุ่นวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ทำให้มีความชอบธรรมและสะท้อนความต้องการของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบการเมือง และวุฒิสภาทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจกับสภาล่างอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความเป็นประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในราชอาณาจักรไทย การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนโดยตรง ส่งผลให้เกิดข้อวิจารณ์เรื่องความชอบธรรมและความโปร่งใส อีกทั้งบทบาทในการเลือกนายกรัฐมนตรีที่ไม่สะท้อนเสียงของประชาชนยังทำให้ความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยลดลง ขณะที่ในญี่ปุ่น สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรง สร้างความชอบธรรมในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกับสภาล่าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนี้ช่วยเสริมความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวดล คงแสง และ เสาวนีย์ อัครโรจน์ (2565) เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กล่าวว่า วิธีการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังคงมีปัญหาในทางหลักการหลายประการ ทั้งปัญหาความไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง และ ปัญหาความไม่สอดคล้องกับหลักการเป็นผู้แทนปวงชนของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกกันเองแบบไขว้ ระหว่าง ผู้แทนกลุ่มสาขาอาชีพที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโตโร (โพธิ์ประชุม) เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและของ

ต่างประเทศ (2565) ได้กล่าวว่า การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่เป็นประชาธิปไตย คือไม่ได้ยึดโยงกับประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ทำให้สมาชิกวุฒิสภาที่ได้มานั้นไม่สามารถเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะกรณีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา ทำให้ค้นพบแนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติเพื่อการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยในอนาคต ที่เน้นการเพิ่มความเป็นประชาธิปไตย ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความชอบธรรมและความเชื่อมั่นในระบบการเมืองของประเทศ ดังปรากฏตามภาพที่ 1

แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติเพื่อการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทย ในอนาคต เพื่อความเป็นประชาธิปไตย ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการปรับปรุงบทบัญญัติเพื่อการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยในอนาคต ที่เน้นการเพิ่มความเป็น

ประชาธิปไตย ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความชอบธรรมและความเชื่อมั่นในระบบการเมืองของประเทศได้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้สมาชิกวุฒิสมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรง: การให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสมาชิกโดยตรง จะช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมและความโปร่งใส เนื่องจากประชาชนสามารถเลือกผู้แทนที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมในการทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบรัฐบาลได้อย่างแท้จริง

2. ปรับปรุงคุณสมบัติของผู้สมัครวุฒิสมาชิก: เพื่อให้สมาชิกวุฒิสมาชิก มีความสามารถในการทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครที่เน้นประสบการณ์ด้านกฎหมาย รัฐศาสตร์ หรือบริหารรัฐกิจ รวมถึงส่งเสริมให้มีตัวแทนจากกลุ่มสังคมที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนในทุกภาคส่วน

3. ลดบทบาทของกลุ่มผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสมาชิก: ควรลดบทบาทของคณะกรรมการที่มีอำนาจแต่งตั้ง เพื่อให้การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสมาชิกมีความเป็นอิสระมากขึ้น และปรับให้การเลือกตั้งหรือแต่งตั้งใดๆ ที่เกี่ยวข้องต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม

4. จำกัดอำนาจในการลงคะแนนเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี: วุฒิสมาชิกควรทำหน้าที่หลักในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายบริหารและสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าการมีบทบาทในกระบวนการเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ควรมาจากการเลือกตั้งของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อสะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง

5. เสริมสร้างกลไกการตรวจสอบ: เพิ่มการตรวจสอบและการสืบสวนที่โปร่งใสในกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสมาชิก และเปิดให้สาธารณชนสามารถติดตามกระบวนการนี้ได้ โดยการนำระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานหรือการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปใช้ จะช่วยเสริมความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการได้มาของสมาชิกวุฒิสมาชิกของราชอาณาจักรไทย เพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ระบบการเมืองไทยมีเสถียรภาพและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบัญญัติเพื่อการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสมาชิกของราชอาณาจักรไทยในอนาคต อาจเน้นไปที่การเพิ่มความเป็นประชาธิปไตย ความโปร่งใส

และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความชอบธรรมและความเชื่อมั่นในระบบการเมืองของประเทศ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้:

1. เสนอให้ยกเลิกอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และทำให้วุฒิสภากลายเป็นฐานอำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีที่ยึดโยงกับรัฐบาลโดยตรง ซึ่งอาจนำไปสู่การสืบทอดอำนาจที่ไม่เหมาะสม การยกเลิกอำนาจนี้จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถเดินหน้าสู่ประชาธิปไตยที่เหมาะสมและคล้ายคลึงกับระบบการเมืองของต่างประเทศได้

2. ควรให้มีการเลือกตั้งโดยตรง เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 114 แต่ปรากฏว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภาปัจจุบันไม่ได้ยึดโยงกับประชาชน

3. เสนอให้ยกเลิกการมีคณะกรรมการสรรหาที่ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) คัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาเอง เนื่องจากไม่สะท้อนความเป็นผู้แทนของประชาชน โดยเสนอให้สมาชิกวุฒิสภาควรได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง เพื่อให้มีความชอบธรรมและเป็นตัวแทนของประชาชน การมอบอำนาจควรเกิดจากการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นวิธีที่เชื่อมโยงกับประชาชนและทำให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจตามอาณัติของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎาภรณ์ แก้วสวนจิก และธวัชชัย จันท์สม. (2567). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(1), 145-172.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2562). *ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ : บทบาทของวุฒิสภายุติรัฐธรรมนูญ 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโตโร (โพธิ์ประชุม). (2565). *การศึกษาเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ* (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์. (2561). *วิกฤติรัฐธรรมนูญ 2560 : การเมืองและความชอบธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ภูวดล คงแสง และเสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2565). ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 14(3), 139-151.

- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2561). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560: การเมืองและกฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2561). การเมืองไทยหลังรัฐประหาร 2557 : วิฤตการเมืองและการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Dower, J.W. (1999). *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W.W. Norton & Company.
- Krauss, E.S. (2000). The Japanese Prime Minister and the Executive Institution. *Journal of Japanese Studies*, 26(1), 1-41.
- Pempel, T.J. (1998). *Regime Shift: Comparative Dynamics of the Japanese Political Economy*. Ithaca: Cornell University Press.
- Samuels, R.J. (2003). *Machiavelli's Children: Leaders and Their Legacies in Italy and Japan*. New York: Cornell University Press.
- Stockwin, J.A.A. (2008). *Governing Japan: Divided Politics in a Resurgent Economy*. Oxford: Blackwell Publishers.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก
ของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622*
LEGAL PROBLEMS REGARDING LIMITING THE RIGHT TO CLAIM
INHERITANCE ASSETS OF MONKS ACCORDING TO CIVIL AND
COMMERCIAL CODE SECTION 1622

พระครูภาวนารัตนารมณ (กำพล สิริภทโท)

Phrakrubhawanarattanaphorn (Kamphol Siribhaddo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: tiger8@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมพระสงฆ์ไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสารเป็นหลัก ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และรัฐธรรมนูญแห่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และแบบประเมินคุณภาพเอกสาร ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กำหนดให้พระภิกษุไม่มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่สามารถรับมรดกผ่านพินัยกรรมได้ กฎหมายนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ที่เน้นให้พระสงฆ์ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินทางโลก เพื่อลดภาระที่อาจขัดขวางการปฏิบัติธรรม เหตุผลสำคัญของกฎหมายนี้ ได้แก่ 1. ป้องกันการใช้สถานะพระภิกษุเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ 2. ลดความขัดแย้งในครอบครัวเรื่องการแบ่งมรดก 3. คงความบริสุทธิ์ของพระภิกษุ อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธินี้อาจขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการปิดกั้นสิทธิของบุคคลตามสถานะทางศาสนา และอาจทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะหากไม่มีพินัยกรรมระบุสิทธิของพระภิกษุอย่างชัดเจน ผลทางกฎหมายของมาตรา 1622 คือพระภิกษุไม่มีสิทธิเรียกร้องมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่หากมีพินัยกรรม พระภิกษุยังสามารถรับมรดกได้ นอกจากนี้ หากพระภิกษุสืบทอดจากสมณะเพศ สิทธิในการเป็นทายาทโดย

*Received January 9, 2025; Revised February 14, 2025; Accepted February 17, 2025

ธรรมจะกลับคืนมา แต่จะไม่สามารถเรียกร้องทรัพย์สินย้อนหลังได้ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจากกฎหมายนี้ คือความไม่เข้าใจเกี่ยวกับพินัยกรรมและการตีความที่อาจนำไปสู่ข้อพิพาท โดยสรุป กฎหมายนี้มีเป้าหมายเพื่อรักษาความเป็นสมณะของพระภิกษุ แต่ยังเปิดช่องให้ได้รับมรดกผ่านพินัยกรรม ซึ่งช่วยลดข้อขัดแย้งและรักษาความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

คำสำคัญ: การจำกัดสิทธิ; การเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก; พระภิกษุ

Abstract

This research article aims to study and analyze legal issues related to the restriction of Buddhist monks' rights to claim inheritance under Section 1622 of the Thai Civil and Commercial Code, ensuring alignment with the social context of the Thai monastic community. The study employs qualitative research methodology, primarily using documentary research, including the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand and the 1947 Constitution of Japan. Research instruments include data recording forms and document quality assessment forms. The data analysis is conducted using qualitative analysis techniques, with results presented descriptively.

The research findings indicate that Section 1622 of the Thai Civil and Commercial Code stipulates that Buddhist monks are not entitled to inherit as statutory heirs but may receive inheritance through a will. This law aligns with Buddhist teachings, which emphasize renouncing material possessions to minimize burdens that may obstruct religious practice. The primary reasons behind this legal restriction include: 1. Preventing the exploitation of monastic status for financial gain. 2. Reducing family conflicts over inheritance distribution. 3. Maintaining the purity of monastic life. However, this restriction may conflict with human rights principles, as it limits an individual's rights based on religious status and may lead to family disputes, particularly in cases where a will does not explicitly designate the monk's inheritance rights. The legal implications of Section 1622 are that Buddhist monks cannot claim

inheritance as statutory heirs, but they may receive it through a will. Additionally, if a monk disrobes, their right to inherit as a statutory heir is restored, but they cannot retroactively claim previously distributed inheritance. The main issue arising from this law is a lack of understanding regarding wills and legal interpretations, which may lead to disputes. In conclusion, the law aims to preserve the monastic integrity of Buddhist monks while allowing inheritance through a will, helping to reduce conflicts and ensure fairness for all parties involved.

Keywords: Limiting the Right; Claiming an Inheritance; Monks

บทนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 บัญญัติว่า “พระภิกษุนั้นจะเรียกร้อง เอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 แต่พระภิกษุนั้นอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้” เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่ถ้าพระภิกษุถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว ศาลก็พิพากษาให้พระภิกษุได้รับส่วนแบ่งมรดกด้วย ก็ไม่เป็นการขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 อย่างไรก็ตาม หากพระภิกษุประสงค์จะฟ้องเรียกร้องมรดกในฐานะทายาท ก็สามารถทำได้ โดยการลาสิกขาออกมาฟ้องคดีภายในอายุความตามมาตรา 1754 แต่ถ้าพระภิกษุจะฟ้องเรียกร้องทรัพย์อื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์มรดก เช่น การฟ้องเรียกร้องทรัพย์ในฐานะเจ้าของรวมนั้น พระภิกษุย่อมฟ้องร้องได้โดยไม่ต้องลาสิกขา เพราะไม่มีกฎหมายห้าม กฎหมายนั้นถือว่าเป็นสิทธิที่จะพึงกระทำได้ โดยไม่ได้ห้ามว่า พระภิกษุนั้นจะต้องลาสิกขา (พรชัย สุนทรพันธุ์, 2560)

ในปัจจุบัน สังคมเกิดข้อสงสัยว่า บรรดาทรัพย์สินทั้งหลายที่พระภิกษุได้รับมาจากการบริจาคในขณะที่ครองสมณเพศนั้น มีสถานะทางกฎหมายอย่างไร รวมถึงสิทธิของวัดในการรับมรดกของพระภิกษุด้วย ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาจากบทบัญญัติภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยอาจแยกพิจารณาเป็นประเด็น ๆ ดังนี้ 1. สิทธิตามกฎหมายของพระภิกษุในทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค 2. สิทธิในการได้รับมรดกของพระภิกษุตามกฎหมาย 3. การตกทอดมรดกของพระภิกษุตามกฎหมาย พระภิกษุแม้จะสละแล้วซึ่งเพศฆราวาสก็ตาม แต่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การบวชไม่ทำให้

สิทธิและหน้าที่ของบุคคลสูญสิ้นไป ดังนั้น หากพระภิกษุมีครอบครัว หรือญาติพี่น้องที่ตนเป็นทายาทโดยธรรมตามกฎหมายแล้ว พระภิกษุนั้นก็ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกได้เช่นกัน นอกจากนี้ พระภิกษุยังสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมตามกฎหมายได้อีกด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 หากพระภิกษุนั้นมีฐานะดังต่อไปนี้ พระภิกษุย่อมมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ (กิริติ กาญจนรินทร์, 2566) คือ 1. เป็นผู้สืบสันดาน ได้แก่ เป็นบุตร หลาน เหลน หรือสื่อของผู้ตาย 2. เป็นบิดา มารดาของผู้ตาย 3. เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้ตาย 4. เป็นพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันกับผู้ตาย 5. เป็นปู่หรือย่าของผู้ตาย 6. เป็นลุง ป้า น้า หรืออาของผู้ตาย หรือ 7. เป็นคู่สมรสของผู้ตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 กำหนดว่าพระภิกษุไม่มีสิทธิเรียกร้องมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เว้นแต่จะลาสิกขาภายในกำหนดอายุความ 10 ปี อย่างไรก็ตาม พระภิกษุสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 504/2461 ตีความว่า “พระภิกษุ” หมายถึงเฉพาะพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นักบวชศาสนาอื่นไม่อยู่ภายใต้ข้อบังคับนี้ พระภิกษุยังมีสิทธิต่อสู้อย่างเต็มที่ในฐานะจำเลยและฟ้องตามสัญญาแบ่งปันมรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขา สิทธิในการรับและจำหน่ายมรดกของพระภิกษุอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622-1623 โดยต้องเป็นพระภิกษุที่ได้รับอุปสมบทถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (พินัย ณ นคร, 2558) แม้การรับมรดกของพระภิกษุจะขัดกับพุทธบัญญัติ แต่กฎหมายไทยโบราณอนุญาตให้พระภิกษุรับมรดกหากเจ้ามรดกมีเจตนาอุทิศถวายผ่านพินัยกรรม กฎหมายลักษณะมรดกระบุว่าทรัพย์สินที่อุทิศแก่พระภิกษุจะเป็นสมบัติของวัดเมื่อพระภิกษุมรณภาพ หากไม่มีการระบุพินัยกรรม ทรัพย์สินของพระภิกษุจะตกเป็นของวัดโดยอัตโนมัติ ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่สังคมไทยยอมรับมาตั้งแต่โบราณว่าพระภิกษุสามารถถือครองมรดกได้ภายใต้เงื่อนไขที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักศาสนา (สุภาพ สาริพิมพ์, 2556; จตุรนต์ ชุ่มชุมภู, 2557)

กฎหมายลักษณะมรดกที่ยกมาข้างต้นสะท้อนมโนทัศน์ว่า การบวชในพระพุทธศาสนาเป็นการตายจากชีวิตทางโลกและเกิดใหม่ในฐานะบุตรของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งสืบทอดพระศาสนาของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับมรดกของพระภิกษุใน 3 ประเด็น (สมพรนุช ตันศรีสุข, 2562) ประเด็นแรก ทรัพย์สินใด ๆ ที่พระภิกษุได้รับมาในระหว่างที่บวช เมื่อพระภิกษุมรณภาพย่อมตกเป็นของพระสงฆ์ เพราะพระภิกษุ คือ ทายาทของพระพุทธเจ้า ลูกหลานญาติพี่น้องจะอ้างความเป็นทายาทของพระภิกษุเพื่อรับมรดกมิได้ เว้นแต่พระภิกษุนั้นจะยกให้ก่อนมรณภาพ ประเด็นที่สอง พระภิกษุจะอ้างความเป็นทายาทเพื่อรับมรดกของตระกูลมิได้ เพราะท่านเป็นบุตรของพระพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าขาดจากตระกูลเดิมของท่านแล้ว ประเด็นที่สาม ทรัพย์สินไม่ว่าจะ

เป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตที่เจ้ามรดกเจาะจงถวายให้พระภิกษุโดยตรงเป็นพินัยกรรม ญาติพี่น้องลูกหลานของท่านอาจใช้สอยในนามของพระภิกษุได้ทราบเท่าที่พระภิกษุยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น หลังจากพระภิกษุมรณภาพ ทรัพย์สินทั้งหมดจะตกเป็นของวัด ไม่มีใครสามารถฟ้องร้องทวงคืนจากวัดได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2478 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับมรดกของพระภิกษุ โดยมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง ห้ามพระภิกษุเรียกร้องมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เว้นแต่จะสีกและเรียกร้องภายในอายุความตามมาตรา 1754 ขณะที่มาตรา 1622 วรรคสอง และมาตรา 1623 อนุญาตให้พระภิกษุรับมรดกผ่านพินัยกรรม และกำหนดให้ทรัพย์สินที่ได้มาในสมณเพศตกเป็นของวัดเมื่อมรณภาพ หากไม่มีการจำหน่ายก่อน นักวิชาการมีความเห็นต่างเกี่ยวกับสิทธิในฐานะทายาทของพระภิกษุ โดยกลุ่มหนึ่งเห็นว่าหากมีฐานะทายาทก่อนอุปสมบทก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1622 ในขณะที่อีกกลุ่มเห็นว่าต้องอยู่ภายใต้กฎหมายนี้ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม พระภิกษุที่เป็นผู้รับพินัยกรรมสามารถฟ้องร้องคดีมรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขา ซึ่งเป็นข้อสงสัยว่าหากพระภิกษุต้องสละทางโลก เหตุใดจึงสามารถรับมรดกผ่านพินัยกรรมและฟ้องร้องเกี่ยวกับมรดกได้ ทั้งที่กฎหมายห้ามเฉพาะการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น (มนัสวี เพชรย้อย, 2558)

ดังนั้น มาตรา 1622 นี้ จึงยังไม่มีความกระจ่างในการอธิบายให้เหตุผล ทั้งในแง่ของเหตุผลเบื้องหลังในการบัญญัติและการปรับใช้ของศาล แม้กระทั่งแนวความคิดเห็นทางวิชาการที่มีอยู่ก็ไม่สามารถอธิบายเหตุผลทางความคิดโดยปราศจากข้อโต้แย้งได้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหลักทางพระธรรมวินัยในเรื่องของทรัพย์สินเงินทองของพระภิกษุ ยิ่งเพิ่มตรรกะทางความคิดของการบัญญัติกฎหมายมาตรา 1622 กับหลักทางพระธรรมวินัย ซึ่งไม่สอดคล้องกันเสียทั้งหมด เพราะการพยายามอธิบายตรรกะทางความคิดของมาตรา 1622 วรรคหนึ่ง พยายามอิงหลักทางพระธรรมวินัย พระสูตรและพระอภิธรรมต่าง ๆ มาสนับสนุน เช่น หลักการบวชต้องละทิ้งเงินทองและทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ขณะเดียวกันกลับมิได้นำหลักเดียวกันนั้นมาใช้อธิบายในมาตรา 1622 วรรคสองด้วย กลายเป็นว่า มาตรา 1622 วรรคสอง กลับยกเอาหลักศรัทธาของคฤหัสถ์มาอธิบาย เพื่อเป็นการปรับความสมบูรณ์ทางความคิด หาเหตุผลทางกฎหมาย ไตร่ตรองหาความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายทางโลกกับกุศโลบายทางธรรม จึงเกิดเป็นคำถามแก่พระภิกษุทั้งหลายว่าเหตุใดจึงต้องจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกตามมาตรา 1622 นี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 เพื่อให้ทราบถึงแก่นเนื้อแท้ของพุทธศาสนาและบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนทั้งเป็นการไตร่ตรองเพื่อให้เกิดการตกผลึกทางความคิด อัน

จะเป็นรากฐานในการปรับใช้หรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา และดำเนินแนวทางการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก

2. แหล่งเอกสาร (Documentary Sources)

แหล่งเอกสาร (Documentary Sources) ประกอบด้วย 1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 2) หนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก 3) หนังสือคำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก และ 4) หนังสือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร คือ เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมพระสงฆ์ไทย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วย 1. แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมพระสงฆ์ไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน อย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ต้องเก็บรวบรวม 4 ประเด็น คือ 1. รายละเอียดบรรณานุกรมของเอกสาร 2. หลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 3. เหตุผลของการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 และ 4. ผลทางกฎหมายของพระภิกษุในการใช้สิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 2. แบบประเมินคุณภาพเอกสาร (Document Quality Assessment Form) ใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความครบถ้วน ช่วยคัดกรองเอกสารที่มีคุณภาพและเหมาะสมที่สุด ก่อนนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไป โดยมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสาร ดังนี้คือ 1. ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในเอกสาร 2. ความสมบูรณ์และ

ความครอบคลุมของข้อมูลในเอกสารเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. ความทันสมัยของข้อมูล 4. ความเกี่ยวข้องของเนื้อหากับประเด็นที่ศึกษา และ 5. รูปแบบการนำเสนอและความชัดเจนของการสื่อสารในเอกสาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร โดยมีขั้นตอน ได้แก่ 1. คัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. อ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาของเอกสาร 3. บันทึกข้อมูลที่สำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูล 4. ประเมินคุณภาพของเอกสารโดยใช้แบบประเมินคุณภาพเอกสาร 5. จัดระเบียบและจำแนกข้อมูลโดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา และ 6. สรุปสาระสำคัญและประเด็นหลักลงในแบบสรุปสาระสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

มาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการมีส่วนเรียกร้องหรือรับทรัพย์มรดก ซึ่งมีข้อพิจารณาทางกฎหมายที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

1. **วิเคราะห์หลักการของมาตรา 1622** มาตรา 1622 ระบุว่า พระภิกษุสงฆ์ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม แต่พระภิกษุสงฆ์อาจจะได้รับมรดกตามพินัยกรรมได้ นั้นหมายถึงเมื่อบุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุตามหลักศาสนาพุทธ พวกเขาจะถูกตัดสิทธิจากการเรียกร้องในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของบุคคลที่ล่วงลับไป และไม่สามารถฟ้องร้องทรัพย์สินในฐานะทายาทได้ เว้นแต่จะมีการระบุไว้ในพินัยกรรมของผู้ตาย หลักการของมาตรา 1622 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดสถานะและสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดก โดยมีหลักการสำคัญดังนี้ 1. แม้ว่าพระภิกษุจะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องในฐานะเป็นทายาทโดยธรรม แต่ก็ยังสามารถรับทรัพย์สินจากพินัยกรรมได้ หากผู้ตายทำพินัยกรรมไว้ระบุชัดเจนว่าจะให้ทรัพย์สินใด ๆ แก่พระภิกษุ สิทธิในการรับทรัพย์จากพินัยกรรมจึงไม่ได้ถูกจำกัดโดยสถานะของการเป็นพระภิกษุ 2. หลักการของมาตรา 1622 สอดคล้องกับหลักคำสอนทางศาสนาพุทธ ที่เน้นให้พระภิกษุสงฆ์ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินทางโลก เพื่อบูชาเน้นไปที่การปฏิบัติธรรมและเจริญภาวนา ดังนั้น การไม่ให้พระภิกษุมีส่วนร่วมในการรับมรดกในฐานะ

ทายาทโดยธรรม จึงเป็นการป้องกันไม่ให้พระภิกษุมีภาระทางโลกที่อาจรบกวนการปฏิบัติ ศาสนกิจ 3. การตัดสิทธิของพระภิกษุในฐานะทายาทโดยธรรมเป็นการปกป้องความบริสุทธิ์ของสถานะทางศาสนาและความเป็นอยู่ของพระภิกษุ ซึ่งควรอยู่ภายใต้หลักการของความมุ่งมั่นในธรรมะ และไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางโลก

2. วิเคราะห์เหตุผลของการจำกัดสิทธิ เหตุผลทางหลักศาสนาที่สนับสนุนการบังคับใช้มาตรา 1622 คือการป้องกันไม่ให้พระภิกษุที่ถือศีลปฏิบัติธรรมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางโลก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการบวชที่มุ่งเน้นให้บุคคลนั้น ๆ ละทิ้งความยึดมั่นในทรัพย์สินส่วนบุคคลเพื่อความสงบทางจิตวิญญาณ การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกตามมาตรา 1622 มีเหตุผลหลักที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนาและสังคม ดังนี้ 1. ในพุทธศาสนา พระภิกษุเป็นผู้ปฏิบัติธรรมที่ละทิ้งความยึดติดในทรัพย์สินและความสุขทางโลก การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกสอดคล้องกับหลักการศาสนาเพื่อให้พระภิกษุไม่ต้องมีภาระหรือความกังวลเกี่ยวกับทรัพย์สิน และช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของสถานะทางศาสนา ป้องกันความขัดแย้งหรือผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการแบ่งมรดก 2. กฎหมายจำกัดสิทธิพระภิกษุในการรับมรดกเพื่อป้องกันการให้สถานะพระภิกษุเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และลดโอกาสที่บุคคลจะบวชเพียงเพื่อรับทรัพย์สิน อีกทั้งยังช่วยสร้างความเป็นธรรมในครอบครัว โดยลดความขัดแย้งหรือความกังวลเกี่ยวกับการแบ่งมรดกที่อาจไม่เหมาะสม 3. แม้ว่ากฎหมายจะจำกัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม แต่ยังเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามารถรับมรดกตามพินัยกรรมได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับการเคารพเจตจำนงของผู้ตาย หากผู้ตายประสงค์จะมอบทรัพย์สินให้พระภิกษุโดยเจาะจง 4. กฎหมายดังกล่าวยังช่วยลดความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในสถานะของพระภิกษุที่อาจสืบทอดจากเพศสมณะ ซึ่งหากพระภิกษุได้รับมรดกในขณะที่ยังเป็นพระ อาจเกิดความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์สินเมื่อสึกหรือลาสิกขา

3. วิเคราะห์ผลทางกฎหมาย ผลของการเป็นพระภิกษุนั้น บุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุสมควรจะถูกตัดสิทธิในการรับทรัพย์สินในฐานะทายาทโดยธรรมทันที ทำให้พวกเขาไม่สามารถมีส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกของครอบครัวหรือญาติได้ ส่วนสิทธิในการรับทรัพย์สินตามพินัยกรรม แม้ว่าจะถูกตัดสิทธิจากการเป็นทายาทโดยธรรม แต่พระภิกษุสามารถรับทรัพย์สินจากพินัยกรรมได้ หากผู้ตายได้จัดทำพินัยกรรมไว้ และสำหรับผลทางกฎหมาย ของการจำกัดสิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุตามมาตรา 1622 มีหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อสถานะและสิทธิต่าง ๆ ของพระภิกษุในเรื่องมรดก โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักดังนี้

3.1 การถูกตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม หากพระภิกษุไม่สามารถเป็นทายาทโดยธรรม: เมื่อบุคคลบวชเป็นพระภิกษุ ตามมาตรา 1622 เขาจะถูกตัดสิทธิใน

การเป็นทายาทโดยธรรมทันที นั้นหมายถึงไม่สามารถเรียกร้องหรือได้รับทรัพย์สินมรดกในฐานะทายาทตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้ตาย ซึ่งแตกต่างจากบุคคลธรรมดา สถานะของพระภิกษุในกองมรดก: หากพระภิกษุไม่ถือเป็นผู้สืบสันดานหรือทายาทตามกฎหมายในสายการสืบทอดมรดก ผู้ตายที่เป็นญาติหรือครอบครัวของพระภิกษุจึงต้องจัดทำพินัยกรรมหากต้องการมอบทรัพย์สินให้พระภิกษุ มิฉะนั้นทรัพย์สินของผู้ตายจะถูกแบ่งไปให้ทายาทตามลำดับชั้นที่กฎหมายกำหนด

3.2 สิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรม รับทรัพย์สินได้ตามพินัยกรรม: แม้ว่าพระภิกษุจะไม่มีสิทธิเป็นทายาทโดยธรรม แต่ก็ยังสามารถรับทรัพย์สินตามพินัยกรรมได้ หากผู้ตายระบุไว้ในพินัยกรรมอย่างชัดเจน พระภิกษุสามารถได้รับทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์ตามที่ระบุในพินัยกรรมนี้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ขอบเขตของพินัยกรรม: หากไม่มีพินัยกรรม พระภิกษุสมควรจะไม่มีสิทธิเรียกร้องใด ๆ จากทรัพย์สินของผู้ตาย เนื่องจากถูกตัดสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรม นั้นหมายความว่าเจตจำนงของผู้ตายจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดว่าพระภิกษุจะได้รับทรัพย์สินหรือไม่

3.3 การละสิทธิในการรับทรัพย์สินของพระภิกษุ การละสิทธิในการถือครองทรัพย์สิน: ตามหลักการศาสนาพุทธ พระภิกษุต้องละสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินทางโลก ดังนั้น แม้ว่าพระภิกษุจะได้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรม แต่การครอบครองและจัดการทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางศีลธรรมและข้อปฏิบัติของศาสนาพุทธ การใช้ทรัพย์สินนั้นต้องเพื่อประโยชน์ทางศาสนา หรืออาจมีการมอบให้กับวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 ผลกระทบต่อครอบครัวและทายาทอื่น ๆ การไม่เข้าร่วมในการแบ่งมรดก: หากพระภิกษุถูกตัดสิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม ครอบครัวหรือทายาทอื่น ๆ จะมีสิทธิในทรัพย์สินมรดกมากขึ้น เนื่องจากพระภิกษุจะไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการแบ่งมรดก ซึ่งอาจส่งผลให้ทายาทโดยธรรมอื่น ๆ ได้รับทรัพย์สินในส่วนหนึ่งของพระภิกษุ การป้องกันข้อพิพาทภายในครอบครัว: ผลของมาตรา 1622 ยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในการแบ่งทรัพย์สินมรดกภายในครอบครัว เพราะพระภิกษุจะไม่สามารถเรียกร้องส่วนแบ่งทรัพย์สินได้ การแบ่งมรดกจึงไม่ต้องพิจารณาถึงบุคคลที่บวชเป็นพระภิกษุ ซึ่งช่วยป้องกันความขัดแย้งเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้น

3.5 สถานะของพระภิกษุเมื่อสึกจากเพศสมณะ กรณีสึกจากเพศสมณะ: หากพระภิกษุสึกออกจากเพศสมณะ สถานะของเขากลับมาเป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ตามปกติ อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะรับมรดกในช่วงที่ยังเป็นพระภิกษุนั้นจะยังคงถูกจำกัดตามมาตรา 1622 ซึ่งหมายความว่าเขาไม่สามารถเรียกร้องย้อนหลังได้หากช่วงเวลาที่เกิดเหตุเป็นตอนที่เขายังเป็นพระภิกษุอยู่

3.6 การยกเว้นหรือข้อยกเว้นทางกฎหมาย แม้ว่ามาตรา 1622 จะเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ทั่วไป แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้ตายระบุพินัยกรรมให้พระภิกษุมีสิทธิได้รับทรัพย์สิน ดังนั้น ผลของกฎหมายในข้อนี้จะมีผลในกรณีที่ไม่มีพินัยกรรมชัดเจนเท่านั้น

สรุปได้ว่า ผลทางกฎหมายของมาตรา 1622 คือการจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเป็นทายาทโดยธรรมเพื่อรักษาหลักการทางศาสนาและลดข้อขัดแย้งทางครอบครัว แต่ยังคงเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามารถรับมรดกได้ตามพินัยกรรม

4. วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น การจำกัดสิทธิในการรับมรดกของพระภิกษุอาจถูกมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากกฎหมายปิดกั้นสิทธิของบุคคลเฉพาะจากสถานภาพทางศาสนา ซึ่งขัดแย้งกับหลักความเท่าเทียมในการรับมรดกของทุกคน และในบางกรณี การที่พระภิกษุถูกตัดสิทธิจากการรับมรดกอาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัว โดยเฉพาะกรณีที่ครอบครัวตั้งใจให้พระภิกษุเป็นทายาท แต่ไม่สามารถดำเนินการตามที่หวังได้หากไม่มีการทำพินัยกรรมอย่างชัดเจน การจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมาย สังคม และสิทธิมนุษยชน ดังนี้

4.1 ขัดแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชน ความไม่เท่าเทียมทางสิทธิ: การตัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม อาจถูกมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักการของสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิในการได้รับทรัพย์สินหรือมรดก พระภิกษุถูกตัดสิทธิเพียงเพราะสถานภาพทางศาสนา ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมในการรับมรดกที่บุคคลทุกคนพึงมี ความไม่เป็นธรรมในกรณีที่พระภิกษุไม่สึก: พระภิกษุที่บวชตั้งแต่เยาว์วัยและไม่ได้สึกกลับเป็นฆราวาส อาจสูญเสียสิทธิในการรับมรดกตลอดชีวิต ทั้งที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือครอบครัว ซึ่งเป็นการปิดกั้นสิทธิของบุคคลในสถานภาพดังกล่าว

4.2 ความขัดแย้งในครอบครัว การแบ่งมรดกที่ไม่ลงตัว: ในบางกรณีที่ครอบครัวมีความประสงค์ที่จะให้พระภิกษุที่เป็นสมาชิกของครอบครัวรับทรัพย์สินมรดก แต่หากไม่มีการจัดทำพินัยกรรมอย่างชัดเจน พระภิกษุจะถูกตัดสิทธิในการรับมรดก ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัวและการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องสิทธิตามกฎหมาย ความไม่เข้าใจระหว่างสมาชิกครอบครัว: การที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ของกฎหมาย อาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่พอใจเกี่ยวกับการที่พระภิกษุถูกตัดสิทธิจากการเป็นทายาทตามธรรม และนำไปสู่ความไม่สบายใจหรือความรู้สึกไม่เท่าเทียมระหว่างสมาชิกในครอบครัว

4.3 การสึกจากเพศสมณะ ปัญหาสถานะพระภิกษุหลังการสึก: กรณีที่พระภิกษุสึกออกจากเพศสมณะหลังจากที่บวชมาเป็นเวลานาน อาจทำให้เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องสิทธิของพระภิกษุในทรัพย์สินมรดก ซึ่งหากช่วงที่เป็นพระภิกษุเขาถูกตัดสิทธิจากการเป็น

ทายาท การเรียกร้องสิทธิในภายหลังอาจเป็นปัญหาทางกฎหมายและเกิดความไม่ชัดเจนในเรื่องการแบ่งมรดก การฟื้นคืนสิทธิ: เมื่อพระภิกษุสึกแล้ว สิทธิในการเป็นทายาทจะฟื้นคืนกลับมา แต่ทรัพย์สินมรดกที่เคยถูกจัดสรรในช่วงที่เขายังเป็นพระภิกษุจะไม่สามารถเรียกร้องย้อนหลังได้ นี่อาจสร้างความสับสนและข้อขัดแย้งในครอบครัว

4.4 การทำพินัยกรรมไม่เป็นที่แพร่หลาย การขาดการเตรียมพินัยกรรม: ประเด็นปัญหาสำคัญอีกข้อหนึ่งคือ การที่คนไทยจำนวนมากไม่ได้มีการเตรียมพินัยกรรมล่วงหน้า เมื่อผู้ตายไม่จัดทำพินัยกรรมให้ชัดเจน พระภิกษุที่เป็นญาติหรือสมาชิกในครอบครัวจะถูกตัดสินสิทธิในการรับมรดก ซึ่งอาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ตายที่อาจประสงค์ให้พระภิกษุได้รับทรัพย์สินบางส่วน ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม: หลายคนอาจไม่เข้าใจถึงความสำคัญของพินัยกรรม โดยคิดว่าทรัพย์สินจะถูกจัดการอย่างยุติธรรมเมื่อพวกเขาเสียชีวิต ความเข้าใจผิดนี้ทำให้ขาดการจัดทำพินัยกรรมที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลให้พระภิกษุไม่มีสิทธิในมรดกตามความต้องการที่แท้จริงของครอบครัว

4.5 ข้อกังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม การยึดติดกับทรัพย์สิน: บางครั้งมีข้อกังวลว่า หากให้พระภิกษุมีสิทธิในทรัพย์สินมรดก อาจทำให้เกิดการยึดติดในทรัพย์สินและละเมิดหลักการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา ที่เน้นการละทิ้งทรัพย์สินทางโลก ดังนั้นการจำกัดสิทธิดังกล่าวอาจเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามารถดำรงตนอย่างบริสุทธิ์ในการปฏิบัติธรรมโดยไม่ต้องพะวงกับทรัพย์สินมรดก

4.6 ปัญหาด้านกฎหมายและการตีความ ความคลุมเครือของกฎหมาย: การตีความของมาตรา 1622 อาจทำให้เกิดความคลุมเครือในบางกรณี เช่น กรณีที่พระภิกษุรับมรดกผ่านพินัยกรรมแล้วใช้ทรัพย์สินอย่างไร หรือในกรณีที่พระภิกษุสึกจากเพศสมณะแล้วขอสิทธิย้อนหลังจากมรดก การจัดการทรัพย์สินที่พระภิกษุได้รับภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายศาสนาและกฎหมายแพ่งอาจนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างกฎหมายและข้อปฏิบัติทางศาสนา

สรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 มีความเกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้งด้านสิทธิมนุษยชน ความขัดแย้งภายในครอบครัว ปัญหาด้านการตีความกฎหมาย และความซับซ้อนของสถานะทางศาสนากับกฎหมายทรัพย์สิน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดทำพินัยกรรมและการตีความกฎหมายให้เหมาะสมกับความเป็นจริงในสังคม

5. วิเคราะห์ทางออกในการแก้ไขปัญห เพื่อแก้ปัญหานี้ ญาติหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทำพินัยกรรมระบุให้พระภิกษุมีสิทธิรับทรัพย์สินโดยตรง ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่พระภิกษุจะสามารถรับมรดกตามกฎหมายได้ อีกทางหนึ่งคือการพิจารณาแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน หรือปรับปรุงเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่จำเป็น การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา

1622 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถทำได้หลายแนวทาง ทั้งทางกฎหมาย สังคม และการจัดการในครอบครัว เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม โดยมีทางออกในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

5.1 การทำพินัยกรรมอย่างชัดเจน ส่งเสริมการทำพินัยกรรม: การจัดทำพินัยกรรมเป็นทางออกที่สำคัญที่สุด เนื่องจากพินัยกรรมเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่อนุญาตให้ผู้ตายสามารถระบุได้ว่าทรัพย์สินของตนจะถูกแบ่งให้กับใคร การทำพินัยกรรมจะช่วยให้พระภิกษุสามารถรับมรดกได้โดยไม่ขัดกับกฎหมายที่ตัดสิทธิการเป็นทายาทโดยธรรม ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนทำพินัยกรรมจะช่วยลดปัญหาการขัดแย้งในครอบครัว และสร้างความชัดเจนในการแบ่งมรดก ให้ความรู้เกี่ยวกับพินัยกรรม: การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดทำพินัยกรรมในหมู่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการทำพินัยกรรม โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีสมาชิกบวชเป็นพระภิกษุ การระบุในพินัยกรรมว่าต้องการมอบทรัพย์สินใด ๆ ให้พระภิกษุจะช่วยแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในอนาคตได้

5.2 การปรับปรุงกฎหมาย

แก้ไขกฎหมายให้ยืดหยุ่นมากขึ้น: อาจพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขมาตรา 1622 ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่พระภิกษุเป็นสมาชิกในครอบครัวและผู้ตายมีความประสงค์ที่ชัดเจนว่าจะมอบมรดกให้พระภิกษุ ในบางกรณีอาจให้พระภิกษุสามารถรับทรัพย์สินในลักษณะที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา เช่น การรับทรัพย์สินเพื่อจัดสรรให้กับวัด หรือใช้เพื่อประโยชน์ทางศาสนา การบัญญัติกฎหมายรองรับสถานะพระภิกษุ: อาจพิจารณาออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อกำหนดให้พระภิกษุสามารถรับมรดกในกรณีที่มีการระบุพินัยกรรมอย่างชัดเจน หรือให้สิทธิพิเศษบางประการในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวัดหรือกิจกรรมทางศาสนา

5.3 การพิจารณาความสมดุลระหว่างกฎหมายและศาสนา จัดสรรทรัพย์สิน

ให้เหมาะสมตามหลักศาสนา: การใช้ทรัพย์สินที่พระภิกษุได้รับมรดกตามพินัยกรรมควรเป็นไปตามหลักการของศาสนา เช่น การนำไปใช้ในกิจกรรมทางศาสนา การบริจาคทรัพย์สินให้วัด หรือการสนับสนุนกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการยึดติดกับทรัพย์สินทางโลกที่ขัดกับหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา การคำนึงถึงบทบาทของพระภิกษุในสังคม: การแก้ปัญหาทางกฎหมายควรคำนึงถึงบทบาทของพระภิกษุในสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องความบริสุทธิ์และการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้พระภิกษุหลุดจากการปฏิบัติธรรม การเปิดโอกาสให้พระภิกษุรับมรดกตามพินัยกรรมโดยต้องใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ทางศาสนาจึงเป็นทางออกที่เหมาะสม

5.5 การสร้างแนวทางในการป้องกันความขัดแย้ง กระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนและโปร่งใส: ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับมรดกของพระภิกษุ กระบวนการยุติธรรมควรมีแนวทางการตัดสินที่ชัดเจนและโปร่งใส โดยอาจพิจารณาจากเจตนาของผู้ตายและหลักศาสนาพุทธควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับทุกฝ่าย การใช้อนุญาโตตุลาการหรือการไกล่เกลี่ย: หากเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับการแบ่งมรดก การใช้อนุญาโตตุลาการหรือการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดความขัดแย้งในครอบครัวและช่วยหาทางออกที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า ทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจำกัดสิทธิของพระภิกษุตามมาตรา 1622 คือการส่งเสริมการทำพินัยกรรม การปรับปรุงกฎหมายให้ยืดหยุ่นมากขึ้น การสนับสนุนการพูดคุยและการวางแผนทรัพย์สินในครอบครัว รวมถึงการคำนึงถึงความสมดุลระหว่างกฎหมายและหลักศาสนาในการใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ทางศาสนาและสังคม โดยรวมแล้ว ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรา 1622 เกิดจากการขัดแย้งระหว่างหลักศาสนากับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องพิจารณาทั้งด้านความเชื่อทางศาสนาและสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

มาตรา 1622 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกำหนดให้พระภิกษุไม่มีสิทธิในการรับทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่สามารถรับมรดกได้ตามพินัยกรรม หากผู้ตายระบุไว้ในพินัยกรรม สิ่งนี้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาพุทธที่เน้นให้พระภิกษุละทิ้งทรัพย์สินทางโลกเพื่อมุ่งปฏิบัติธรรมและรักษาความบริสุทธิ์ในสถานะทางศาสนา การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการรับมรดกช่วยป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินและลดความขัดแย้งในครอบครัว แต่ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสิทธิมนุษยชนและความไม่เท่าเทียมในกรณีที่พระภิกษุมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้ตาย นอกจากนี้ การที่พระภิกษุไม่สามารถรับมรดกในฐานะทายาทตามธรรมยังสามารถสร้างข้อขัดแย้งในครอบครัว โดยเฉพาะกรณีที่ไม่มีพินัยกรรมชัดเจน การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในเรื่องนี้จึงสะท้อนถึงความซับซ้อนระหว่างกฎหมายและหลักศาสนา การตีความและการปฏิบัติอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและความขัดแย้งในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ มนัสวี เพชรย้อย (2558) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจำกัดสิทธิในการเรียกร้อยทรัพย์มรดกของพระภิกษุระหว่างอยู่ในสมณเพศควรพิจารณาจากประเภทของทรัพย์มรดก โดยหากเป็นทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินที่พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตให้มีกรรมสิทธิ์ พระภิกษุสามารถฟ้องคดีมรดกได้โดยไม่ต้องลาสิกขา แต่ถ้าทรัพย์มรดกเป็นทรัพย์สินที่พระพุทธรูปเจ้าทรงห้ามไว้ พระภิกษุจะต้องลาสิกขาก่อนจึงจะสามารถฟ้องคดีมรดกได้ และ นรา ถิ่นนัยธร (2564) ได้เสนอว่า

เพื่อให้สิทธิทางทรัพย์สินของพระภิกษุสอดคล้องกับสถานะของเพศบรรพชิตและพระธรรมวินัย จึงมีข้อเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายโดยยกเลิกมาตรา 1622-1624 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และออกกฎหมายเฉพาะว่าด้วยสิทธิทางทรัพย์สินของพระภิกษุ โดยใช้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุ พ.ศ. ของคุณไพบูลย์ นิติตะวัน เป็นแนวทาง ปรับให้ทรัพย์สินที่ได้รับระหว่างสมณเพศตกเป็นของวัดโดยอัตโนมัติ ยกเว้นทรัพย์สินส่วนบุคคลหรือมรดกที่มีมาก่อนการอุปสมบท ซึ่งพระภิกษุยังสามารถใช้จ่ายได้ตามพระธรรมวินัย ทรัพย์สินที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายโดยใช้ทรัพย์สินเดิมไม่ถือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในสมณเพศ ส่วนความสามารถในการทำนิติกรรมเสนอให้นิติกรรมที่ขัดกับพระธรรมวินัยเป็นโมฆะ และการจัดการทรัพย์สินที่มีมาก่อนบวชต้องผ่านตัวแทน ซึ่งสามารถบริหารมรดกที่ได้รับในสมณเพศและร่วมจัดการทรัพย์สินกับภรรยาของพระภิกษุแทนได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ทำให้เห็นว่าการตีความมาตรา 1622 ซึ่งห้ามพระภิกษุรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงในวงการกฎหมายและสังคมไทย โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

ภาพที่ 1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622

ตามภาพที่ 1 สามารถอธิบายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 ได้ดังนี้ 1. ข้อจำกัดทางสิทธิ : กฎหมายนี้ถูกมองว่าเป็นการลิดรอนสิทธิของพระภิกษุในฐานะบุคคลทั่วไปที่อาจมีภาระดูแลครอบครัว 2. ความไม่ทันสมัย : บทบาทของพระภิกษุในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไป เช่น การบริหารทรัพย์สินและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเงิน 3. การปฏิรูปกฎหมาย : มีข้อเสนอให้แก้ไขมาตรา 1622 เพื่อให้สิทธิแก่พระภิกษุในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม แต่ยังคงควบคุมไม่ให้สะสมทรัพย์สินส่วนตัว 4. มุมมองทางศาสนา : การรักษากฎหมายเดิมเน้นถึงความบริสุทธิ์และการไม่ยึดติดกับทรัพย์สิน แต่ความยืดหยุ่นอาจช่วยให้พระภิกษุสามารถปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น ขณะยังรักษาธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าควรมุ่งปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้สิทธิแก่พระภิกษุไทยในพระพุทธศาสนาสามารถรับมรดกได้อย่างเต็มที่ และยังคงรักษาหลักการตามพระธรรมวินัยไม่ให้พระภิกษุสะสมและยึดติดกับทรัพย์สิน จึงขอเสนอแนะให้ทำการปรับปรุง แก้ไขมาตรา 1622 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

1. มาตรา 1622 ภายใต้มาตรา 1623 และมาตรา 1624 พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกได้ทั้งในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม แต่ทรัพย์สินมรดกที่ได้มาในฐานะทายาทโดยธรรมให้ตกเป็นของวัดที่เป็นภูมิลำเนา เมื่อพระภิกษุนั้นมรณภาพ

2. วรรคให้หน่วยงานทั้งทางราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องถวายความรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในการรับและเรียกร้องทรัพย์สินมรดกตามกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทระหว่างพระภิกษุและฆราวาส อันจะนำมาซึ่งความมัวหมองแก่วงการพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาได้

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ กาญจนรินทร์. (2556). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จตุรนต์ ชุ่มชุมภู. (2557). *ความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามเณรและการตกมรดกทรัพย์สินของพระภิกษุ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- นรา ถิ่นนัยธร. (2564). *สิทธิทางทรัพย์สินของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย สุนทรพันธุ์. (2560). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พินัย ณ นคร. (2558). *กฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- มนัสวี เพชรน้อย. (2558). *การจำกัดสิทธิของพระภิกษุในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดก* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชน). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพรนุช ต้นศรีสุข. (2562). การรับและจำหน่ายทรัพย์สินมรดกของพระภิกษุ: ความสัมพันธ์กับพระวินัยและปัญหาในทางปฏิบัติ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 48(1), 139-160.
- สุภาพ สารีพิมพ์. (2556). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการอุปถัมภ์คุ้มครอง
พระพุทธศาสนาของราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์*
A COMPARATIVE STUDY OF LEGAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF
BUDDHISM IN THE KINGDOM OF THAILAND WITH THE REPUBLIC OF
THE UNION OF MYANMAR

พระครูสุวรรณสุตาลังการ (เดิม จารุวนโณ)

Phrakrusuwansutalangkam (Term Caruvanno)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: suwans.1986@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาของราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสารเป็นหลัก ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ค.ศ. 2008 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร 2. แบบประเมินคุณภาพเอกสาร (Document Quality Assessment Form) ใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความครบถ้วน วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การคุ้มครองด้านศาสนาในไทยและเมียนมาร์มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของการรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่แตกต่างกันรายละเอียดและการปฏิบัติ ไทยให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเป็นพิเศษและสนับสนุนผ่านกฎหมายและงบประมาณ ขณะที่เมียนมาร์ แม้รับรองเสรีภาพทางศาสนา แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดและการเลือกปฏิบัติต่อศาสนาอื่น 1. ด้านศาสนบุคคล ไทยคุ้มครองพระสงฆ์และผู้นับถือศาสนาอย่างเสมอภาค แม้ว่าศาสนาพุทธจะได้รับการสนับสนุนมากกว่า ในขณะที่เมียนมาร์ศาสนาพุทธมีอิทธิพลสูงและได้รับการสนับสนุนจากรัฐอย่างเข้มแข็ง แต่ศาสนาอื่นกลับเผชิญข้อจำกัดและความขัดแย้ง 2. ด้านศาสนสถาน ไทยมีการคุ้มครองที่ครอบคลุมทั้ง

*Received January 15, 2025; Revised February 14, 2025; Accepted February 17, 2025

ศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ส่วนเมียนมาร์เน้นสนับสนุนศาสนสถานพุทธเป็นหลัก และศาสนาอื่นมักเผชิญอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม 3. ด้านศาสนวัตถุ ไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองโบราณสถานและองค์การศาสนาร่วมดูแล ในขณะที่เมียนมาร์ใช้วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ศาสนวัตถุ โดยเน้นศาสนาพุทธเป็นหลัก 4. ด้านศาสนพิธี ไทยให้เสรีภาพทางศาสนาและการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเท่าเทียม ส่วนเมียนมาร์ แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองเสรีภาพทางศาสนา แต่ศาสนาอื่นยังเผชิญข้อจำกัดและความไม่เท่าเทียม สะท้อนถึงบทบาทของศาสนาในสังคมที่แตกต่างกันของทั้งสองประเทศ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การคุ้มครองพระพุทธศาสนา; ราชอาณาจักรไทย; สาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์

Abstract

This research article aims to comparatively study the measures for protecting Buddhism in the Kingdom of Thailand and the Republic of the Union of Myanmar. The study employs a qualitative research methodology, primarily using documentary research. The key documents examined include the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand and the 2008 Constitution of the Republic of the Union of Myanmar. The research tools consist of: 1. a Data Recording Form for collecting information from documents and 2. a Document Quality Assessment Form to verify the reliability, accuracy, and completeness of the documents. Data analysis is conducted using qualitative analysis techniques, and the research findings are presented descriptively.

The findings reveal that religious protection in Thailand and Myanmar shares similarities in terms of recognizing freedom of religion but differs in specific details and implementation. Thailand places special emphasis on Buddhism and provides support through legal frameworks and government funding. In contrast, while Myanmar officially recognizes religious freedom, practical limitations and discrimination against other religions persist.

1. Religious Individuals: Thailand ensures equal protection for monks and religious practitioners, though Buddhism receives greater state support. In Myanmar, Buddhism holds significant influence and enjoys strong state backing, while other religions face restrictions and conflicts.

2. Religious Sites: Thailand provides comprehensive protection for Buddhist and non-Buddhist

religious sites, whereas Myanmar primarily supports Buddhist religious sites, with other religions encountering obstacles in their religious activities. 3. Religious Artifacts: Thailand enforces laws to protect historical and religious artifacts, with religious institutions playing a role in conservation. In Myanmar, temples and monks are the main entities responsible for preserving religious artifacts, with a strong focus on Buddhist objects. 4 Religious Ceremonies: Thailand ensures equal religious freedom and practices for all faiths. In contrast, despite Myanmar's constitutional recognition of religious freedom, other religions still face limitations and inequalities, reflecting the differing roles of religion in the societal contexts of both countries.

Keywords: Legal Measures; Protection of Buddhism; Kingdom of Thailand; Republic of The Union of Myanmar

บทนำ

การคุ้มครองศาสนาพุทธของประเทศต่าง ๆ มีมาตั้งแต่ในอดีตกาล ดังประเทศพม่า หรือในชื่อปัจจุบัน “สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” เป็นหนึ่งในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรับพระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลายาวนาน มีประวัติศาสตร์และหลักฐานมากมายที่สื่อแสดงและยืนยันถึงความเป็นประเทศแห่งพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นภาพรวมว่า ประเทศในภูมิภาคนี้เป็นดินแดนที่ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในหลายช่องทาง และอาจทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ประเทศเหล่านี้มีความแข็งแกร่ง ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐเวียดนาม มาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ หรือแม้แต่ในสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ที่ยังมีหลักฐานการก่อสร้างศาสนสถานที่สำคัญอย่างมากมาย ในเวลาต่อมาประเทศเหล่านี้ได้รวมตัวกันเป็น “ประชาคมอาเซียน” ดังที่ปรากฏในปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) ภายใต้ชื่อ “สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ อาเซียน 4 (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555) ซึ่งสันนิษฐานว่า พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สมัยเดียวกับราชอาณาจักรไทย คือ ประมาณก่อน พ.ศ. 300 โดยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งสมณทูต คือ พระโสณะและพระอุตตระ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ประมาณปี พ.ศ. 234-พ.ศ. 235 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2547) ได้แก่ ประการแรก เสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน เป็นเสรีภาพภายในจิตใจ รัฐไม่อาจใช้อำนาจแทรกแซงเสรีภาพดังกล่าวของประชาชน ประการที่สอง แม้เสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อไม่อาจถูกจำกัดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แต่การใช้หรือการแสดงออกซึ่งเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อย่อมไม่อาจกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของผู้อื่นหรือส่วนรวม เนื่องจากทุกคนมีเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา รัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อแก่ประชาชน ในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องตระหนักที่จะเคารพในความแตกต่างทางศาสนาและความเชื่อของประชาชน ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องมีความเป็นกลางทางศาสนา เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาหรือความเชื่อใด ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างเสมอภาคกัน เมื่อรัฐมีความเป็นกลางทางศาสนาควบคู่ไปกับการรับรองเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อแก่ประชาชน ประชาชนก็จะสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข (รียา เด็ดขาด, 2546)

เสรีภาพทางศาสนาและความเชื่อเป็นสิทธิธรรมชาติที่มนุษย์มีมาตั้งแต่เกิด รัฐมีหน้าที่รับรองและปกป้องเสรีภาพนี้ โดยปฏิบัติต่อทุกศาสนาและความเชื่ออย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งหลีกเลี่ยงการควบคุมหรือรีดถอนสิทธิของประชาชน ประวัติศาสตร์ความขัดแย้งทางศาสนาในสังคมตะวันตก (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2547) เช่น สงครามในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการแยกศาสนาออกจากรัฐ เพื่อฟื้นฟูสันติภาพและลดการใช้อำนาจตามอำเภอใจของรัฐ การร่างรัฐธรรมนูญและการสร้างหลักประกันเสรีภาพทางศาสนาจึงเกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนสามารถปฏิบัติตามความเชื่อของตนได้โดยเสรี ความเป็นกลางทางศาสนาและขันติธรรมต่อความแตกต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสันติสุขและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบในสังคม ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าการคุ้มครองเสรีภาพทางศาสนาและความเชื่อเป็นรากฐานสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมในสังคม ด้วยเหตุที่ความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อมีแนวคิดมาจาก ประวัติศาสตร์ของสังคมตะวันตก โดยเกิดขึ้นหลังจากสังคมตะวันตกเกิดความแตกแยกทางศาสนา จึงมีการต่อสู้เพื่อให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางศาสนาและความเชื่อ จนนำไปสู่การเคารพใน เสรีภาพดังกล่าวอย่างเสมอภาคกัน เมื่อไม่สามารถปฏิเสธผลดีของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อได้ จึงต้องพิจารณาว่าความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อในระบบกฎหมายไทยเป็นไปในลักษณะใด อย่างไรก็ดี แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อ เมื่อนำมาใช้กับราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้ผ่าน

ประสบการณ์ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักรดังเช่นที่ปรากฏขึ้นในสังคมตะวันตก ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักรต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นในลักษณะอุปถัมภ์ค้ำจุนซึ่งกันและกัน ยิ่งไปกว่านั้น ฝ่ายศาสนจักรอาจอยู่ในฐานะเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคงของฝ่ายอาณาจักรอีกด้วย ดังนั้น จึงย่อมจะมีปัญหาบางประการในการใช้และตีความเกี่ยวกับความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพ ในทางศาสนาและความเชื่อในราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาและการปฏิบัติพิธีกรรมตามหลักศาสนาอย่างเสมอภาค และกำหนดให้รัฐมีหน้าที่อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ อย่างไรก็ตาม มีการเน้นย้ำความสัมพันธ์พิเศษระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และศาสนาพุทธ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของประเทศ ในรัฐธรรมนูญหลายฉบับเช่นในปี 2559 ยังกำหนดให้รัฐต้องสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและป้องกันการบ่อนทำลายศาสนาอื่น ซึ่งสะท้อนถึงการสนับสนุนศาสนาพุทธเหนือศาสนาอื่น ๆ แม้จะไม่มี การสถาปนาศาสนาประจำชาติ (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 49/2559 เรื่อง มาตรการอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย, 2559) นอกจากนี้ยังมีการยอมรับเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น อิสลาม คริสต์ และพราหมณ์-ฮินดู แต่การสนับสนุนศาสนาพุทธโดยรัฐอาจสร้างความไม่เท่าเทียมต่อผู้ที่นับถือศาสนาอื่นหรือไม่นับถือศาสนา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) การปลูกฝังคุณค่าทางศาสนาในระบบการศึกษาก็สะท้อนถึงความลำเอียงที่ขัดกับหลักความเป็นกลางของรัฐ ทำให้การสนับสนุนศาสนาพุทธอาจถูกมองว่าเป็นการบีบบังคับทางอ้อมที่ขัดกับหลักเสรีภาพและความเสมอภาคทางศาสนาและความเชื่อ ดังนั้น การแก้ปัญหาคือการปรับเปลี่ยนแนวทางของรัฐให้ยึดมั่นในความเป็นกลางทางศาสนา เพื่อเคารพสิทธิของประชาชนทุกศาสนาและทุกความเชื่ออย่างเท่าเทียม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพทางศาสนาและความเชื่อในบริบทของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นตรวจสอบว่ารัฐไทยมีความเป็นกลางทางศาสนาหรือไม่ และการรับรองเสรีภาพดังกล่าวดำเนินการในลักษณะใด ความจำเป็นที่รัฐต้องมีความเป็นกลางทางศาสนาและให้การรับรองเสรีภาพนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของรัฐอย่างสมเหตุสมผล อันจะนำไปสู่การเคารพเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อของปัจเจกบุคคล ควบคู่ไปกับการรักษาประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ทั้งนี้ ประเทศไทยมีความโดดเด่นตรงที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้การวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับความเป็นกลางทางศาสนายังมีปรากฏไม่มากนัก ประกอบกับประชาชนที่นับถือศาสนาอื่นหรือไม่นับ

ถือศาสนายังไม่มีข้อเรียกร้องในเรื่องนี้อย่างชัดเจนเท่าที่ควรการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศจึงมีความสำคัญ เนื่องจากประเทศเหล่านั้นมีการพัฒนาแนวคิดความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่ออย่างต่อเนื่อง และได้บัญญัติหลักการเหล่านี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งส่งอิทธิพลต่อรัฐธรรมนูญไทยเช่นกัน การศึกษาเชิงเปรียบเทียบดังกล่าวจึงช่วยส่งเสริมให้เกิดข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษาความเป็นกลางทางศาสนาและการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาของราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก

2. แหล่งเอกสาร (Documentary Sources)

แหล่งเอกสาร (Documentary Sources) ประกอบด้วย 1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2. รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ค.ศ. 2008 โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารดังนี้ คือ 1. เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และ 2. เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ค.ศ. 2008

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วย 1. แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับมาตรการการคุ้มครองศาสนธรรมในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน อย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ต้องเก็บรวบรวม 6 ประเด็น คือ 1. รายละเอียดบริบทนุกรมของเอกสาร 2. มาตรการคุ้มครองด้านศาสนธรรมของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 3. มาตรการคุ้มครองด้านศาสนบุคคลของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 4. มาตรการคุ้มครองด้านศาสนสถานของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 5. มาตรการคุ้มครองด้านศาสนวัตถุของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และ

6. มาตรการคุ้มครองด้านศาสนพิธีของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 2. แบบประเมินคุณภาพเอกสาร (Document Quality Assessment Form) ใช้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความครบถ้วน ช่วยคัดกรองเอกสารที่มีคุณภาพและเหมาะสมที่สุด ก่อนนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไป โดยมีเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสาร ดังนี้คือ 1. ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในเอกสาร 2. ความสมบูรณ์และความครอบคลุมของข้อมูลในเอกสารเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. ความทันสมัยของข้อมูล 4. ความเกี่ยวข้องของเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา และ 5. รูปแบบการนำเสนอและความชัดเจนของการสื่อสารในเอกสาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ 1. คัดเลือกเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. อ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาของเอกสาร 3. บันทึกข้อมูลที่สำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูล 4. ประเมินคุณภาพของเอกสารโดยใช้แบบประเมินคุณภาพเอกสาร 5. จัดระเบียบและจำแนกข้อมูลโดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา และ 6. สรุปสาระสำคัญและประเด็นหลักลงในแบบสรุปสาระสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การคุ้มครองพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโครงสร้างทางการเมืองที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ดังนั้น มาตรการในการคุ้มครองศาสนธรรมของแต่ละประเทศจึงมีความแตกต่างกันไป ดังนี้

1. วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองด้านศาสนธรรมของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ รัฐธรรมนูญของไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาและการปฏิบัติศาสนกิจ แต่มีความแตกต่างในด้านการปฏิบัติและบริบททางสังคม ในประเทศไทย ศาสนาพุทธมีสถานะพิเศษและได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐอย่างชัดเจน โดยมีกฎหมายและนโยบายที่เน้นการบำรุงรักษาศาสนสถานและส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ขณะที่ในสาธารณรัฐแห่ง

สหภาพเมียนมาร์ แม้จะมีการรับรองสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่ข้อบังคับบางประการอาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจ โดยเฉพาะของกลุ่มศาสนาอื่นๆ ความคล้ายคลึงคือทั้งสองประเทศรับรองสิทธิในการนับถือศาสนาและสนับสนุนการบำรุงศาสนสถาน ส่วนความแตกต่างอยู่ที่การปฏิบัติและการควบคุมที่มีความเข้มงวดต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในบริบททางสังคม การเมือง และนโยบายของแต่ละประเทศที่มีผลต่อการคุ้มครองศาสนธรรม

2. วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองด้านศาสนบุคคลของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การคุ้มครองด้านศาสนบุคคลในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีความแตกต่างกันในหลายประการ เนื่องจากแต่ละประเทศมีบริบททางศาสนาและสังคมที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้ คือ รัฐธรรมนูญและกฎหมายของไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ต่างให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธในฐานะศาสนาหลัก โดยในไทย ศาสนาพุทธได้รับการคุ้มครองและสนับสนุนจากรัฐมากกว่าศาสนาอื่นๆ แม้ว่าจะมีการรับรองเสรีภาพทางศาสนาอย่างเท่าเทียมก็ตาม ขณะที่ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อการเมืองและสังคมอย่างมาก และมีการสนับสนุนจากรัฐอย่างชัดเจน แต่ศาสนาอื่นๆ มักเผชิญกับข้อจำกัดและการเลือกปฏิบัติ การปฏิบัติและวัฒนธรรมทางศาสนาในไทยมีลักษณะเปิดกว้าง แต่การสนับสนุนศาสนาอื่นอาจไม่เทียบเท่าศาสนาพุทธ ส่วนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ความขัดแย้งและความรุนแรงทางศาสนามักเกิดขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอื่น สะท้อนถึงความท้าทายในการรักษาสิทธิเสรีภาพทางศาสนาในแต่ละประเทศ

3. วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองด้านศาสนสถานของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การคุ้มครองศาสนสถานในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์สะท้อนถึงความแตกต่างในประวัติศาสตร์ สังคม และการปกครองของแต่ละประเทศ โดยราชอาณาจักรไทยมีการคุ้มครองศาสนสถานที่หลากหลายและครอบคลุมศาสนาต่างๆ แม้ศาสนาพุทธจะได้รับการสนับสนุนมากที่สุด แต่ศาสนาอื่นๆ เช่น คริสต์ อิสลาม และฮินดู ยังคงได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ขณะที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เน้นการสนับสนุนศาสนาพุทธอย่างเด่นชัด โดยมีกฎหมายและนโยบายที่ให้ความสำคัญกับศาสนสถานพุทธเป็นหลัก ส่วนศาสนาอื่นๆ อาจเผชิญกับข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมและการได้รับการสนับสนุนจากรัฐ สถานการณ์นี้สะท้อนถึงบทบาทของศาสนาในบริบททางสังคมและการเมืองที่แตกต่างกันของทั้งสองประเทศ

4. วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองด้านศาสนวัตถุของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การคุ้มครองศาสนวัตถุในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีความแตกต่างกัน โดยไทยให้ความสำคัญกับการ

คุ้มครองศาสนวัตถุผ่านกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการคุ้มครองโบราณสถาน รวมถึงบทบาทสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์และองค์กรศาสนา เช่น สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการอนุรักษ์ศาสนวัตถุและศิลปวัตถุ พร้อมส่งเสริมการศึกษาและการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ด้านสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การคุ้มครองศาสนวัตถุได้รับการดูแลผ่านกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยมีบทบาทสำคัญของวัดและพระสงฆ์ในการฟื้นฟูศาสนวัตถุ ศาสนาพุทธเป็นหัวใจของวัฒนธรรมและชีวิตประชาชน ซึ่งสะท้อนผ่านการอนุรักษ์วัตถุสำคัญ เช่น พระพุทธรูปและเจดีย์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการศึกษาเกี่ยวกับศาสนวัตถุเป็นแนวทางที่ทั้งสองประเทศใช้ร่วมกัน แม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียด แต่เป้าหมายคือการรักษาความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนวัตถุเพื่อส่งต่อถึงคนรุ่นต่อไป

5. วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองด้านศาสนพิธีของราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การเปรียบเทียบการคุ้มครองด้านศาสนพิธีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในหลายแง่มุม ด้านกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ไทยรับรองสิทธิเสรีภาพทางศาสนาอย่างชัดเจน โดยมีการคุ้มครองไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ศาสนาพุทธได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการทั้งด้านงบประมาณและการดูแลศาสนสถาน พร้อมทั้งมีความเสมอภาคสำหรับศาสนาอื่น ๆ ส่วนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิเสรีภาพทางศาสนา แต่ข้อจำกัดในทางปฏิบัติ เช่น ความตึงเครียดระหว่างศาสนา ส่งผลต่อการคุ้มครองศาสนา โดยเฉพาะสำหรับศาสนาอื่นนอกเหนือจากพุทธ ศาสนาพุทธได้รับการสนับสนุนจากรัฐอย่างเข้มงวด รวมถึงการสนับสนุนทางการเงินและการบำรุงรักษาวัดและพระสงฆ์ ขณะที่ศาสนาอื่น เช่น อิสลามและคริสต์ อาจเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านกฎหมายและสังคม ดังนั้น ไทยมีความสมดุลในด้านการคุ้มครองศาสนาพิธีมากกว่าเมื่อเทียบกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ที่ยังคงมีข้อจำกัดและความไม่เท่าเทียมที่ชัดเจนในบางพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

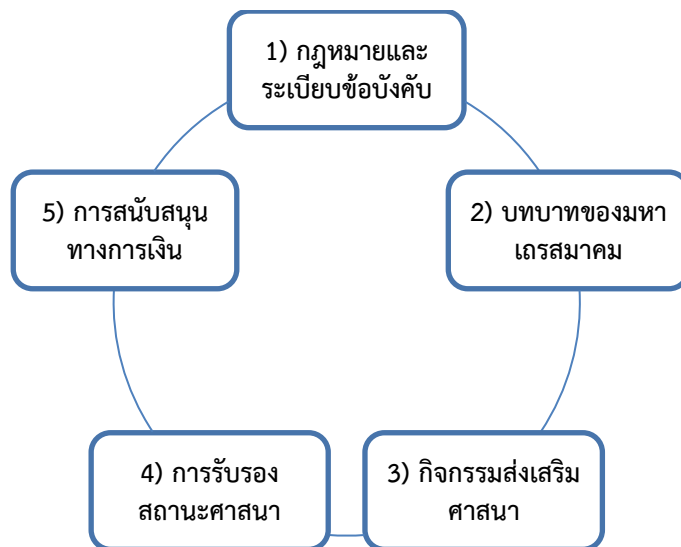
การคุ้มครองศาสนธรรมในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีลักษณะที่สะท้อนถึงบริบททางประวัติศาสตร์และการเมืองที่แตกต่างกัน โดยทั้งสองประเทศรับรองสิทธิในการนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจ แต่มีความแตกต่างในการสนับสนุนและการคุ้มครอง ศาสนาพุทธได้รับการอุปถัมภ์อย่างชัดเจนในทั้งสองประเทศ แต่ในไทยรัฐธรรมนูญสนับสนุนศาสนาพุทธพร้อมกับการรับรองเสรีภาพทางศาสนาสำหรับศาสนาอื่น ๆ ขณะที่เมียนมาร์มีการสนับสนุนศาสนาพุทธอย่างเข้มงวดและมีข้อจำกัด

สำหรับศาสนาอื่น ๆ การคุ้มครองศาสนสถานในไทยมีความหลากหลายและครอบคลุมศาสนาต่าง ๆ แต่ในเมียนมาร์มุ่งเน้นการสนับสนุนศาสนาพุทธมากกว่า ส่วนการคุ้มครองศาสนวัตถุทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกันในการรักษาและส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับศาสนวัตถุ โดยมีบทบาทของศาสนาในการอนุรักษ์ สุดท้ายการคุ้มครองศาสนพิธีในไทยมีความสมดุลมากกว่าในเมียนมาร์ที่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและความไม่เท่าเทียมในการสนับสนุนศาสนาอื่น ๆ แม้รัฐมีบทบาทชัดเจนในการอุปถัมภ์ศาสนานี้ให้มั่นคง ส่วนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ กฎหมายเน้นการปกป้องพระพุทธศาสนา เช่น Protection of Race and Religion Laws ที่มีจุดประสงค์เพื่อควบคุมคณะสงฆ์และป้องกันการแพร่กระจายของศาสนาอื่น กฎหมายดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการรักษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและการเมืองในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thant Myint-U (2006) เรื่อง Don't Force Democracy in Burma ที่กล่าวถึงผลกระทบของกฎหมายดังกล่าวที่อาจทำให้การพัฒนาในหลายด้านของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ถูกจำกัดลง เช่น การปกป้องศาสนาอื่น ๆ อาจได้รับผลกระทบจากกฎหมายที่มุ่งเน้นแค่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ พระพุทธศาสนาในประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมและการเมืองแตกต่างกันไป ในประเทศไทย ศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพทางสังคม โดยหน่วยงานอย่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่งเสริมความสงบเรียบร้อยและความมีระเบียบในสังคมไทย ในทางกลับกัน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลทหาร ซึ่งศาสนาถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมแก่การปกครอง และเพิ่มอำนาจของผู้นำศาสนา ในการตัดสินใจด้านการเมือง สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีบทบาทเชิงอำนาจและการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง สอดคล้องกับ อรนิศวรร์ เพชรวงศ์ (2563) เรื่อง บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์หลังการเลือกตั้ง ปี ค.ศ. 2015 ได้กล่าวว่า บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในเมียนมาร์มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคที่ประเทศตกเป็นอาณานิคม พระสงฆ์มีบทบาทในการต่อสู้เพื่อปกป้องพระพุทธศาสนาและความเป็นอิสระของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองหลายครั้ง เช่น “กบฏเกือก” และ “การปฏิวัติผ้ากาสาวพัสดร์” ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่พระสงฆ์มีบทบาทนำในการต้านทานอำนาจภายนอกและภายใน ในกรณีของ “กบฏเกือก” พระสงฆ์ได้ใช้กลยุทธ์ชาตินิยมและคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อระดมความร่วมมือในการต่อสู้เพื่อเอกราช ส่วนใน “การปฏิวัติผ้ากาสาวพัสดร์” พระสงฆ์ได้ใช้อำนาจทางจริยธรรมในการต่อต้านรัฐบาลทหาร ด้วยวิธีการสันติวิธี โดยเน้นการเรียกร้องสิทธิและความชอบธรรมทางการเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

การคุ้มครองพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีความแตกต่างกันในหลายด้าน ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

มาตรการการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ภาพที่ 1 มาตรการการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

จากภาพที่ 1 มาตรการการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ในราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษา พระปริยัติธรรม กำหนดระบบการศึกษาพระธรรมและการอบรมพระสงฆ์ พระราชบัญญัติการบังคับบัญชาพระสงฆ์ ควบคุมการปกครองและการบริหารงานของพระสงฆ์ มีการสนับสนุนทางการเงิน รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนทางการเงินแก่วัดและองค์กรพระสงฆ์ เช่น ผ่านการจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาเถรสมาคม (มส.) ส่วนในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์นั้น พระราชบัญญัติการปกครองพระสงฆ์ ระบุถึงการจัดระเบียบและการดูแลการปฏิบัติของพระสงฆ์ การสนับสนุนจากรัฐบาล สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ให้การ

สนับสนุนทางการเงินแก่วัดและองค์กรพระสงฆ์ผ่านหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงศาสนา และวัฒนธรรม

2. บทบาทของมหาเถรสมาคม ในราชอาณาจักรไทย มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายและดูแลการปฏิบัติทางศาสนาของพระสงฆ์ มีอำนาจในการออกคำสั่งและระเบียบข้อบังคับ ส่วนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์นั้น พระเถระองค์ใหญ่ มีบทบาทในการดูแลและควบคุมกิจกรรมของพระสงฆ์ องค์กรพระสงฆ์ในแต่ละเขต มีอำนาจในการดูแลและจัดการกิจกรรมทางศาสนาในระดับท้องถิ่น

3. กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ในราชอาณาจักรไทย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและเผยแพร่พระพุทธศาสนา รวมถึงการสนับสนุนการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ส่วนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์นั้น รัฐบาลเมียนมาร์จัดกิจกรรมและโครงการเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระธรรมและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา รวมถึงการสร้างและบูรณะวัด

4. การรับรองสถานะศาสนา ราชอาณาจักรไทยมีการรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน ในขณะที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีสถานะทางศาสนาในบริบทที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ไม่ได้รับรองในรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการเท่ากับไทย

5. การสนับสนุนทางการเงิน ราชอาณาจักรไทยมีระบบการสนับสนุนทางการเงินที่เป็นทางการและครอบคลุมมากกว่าสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งมักจะสนับสนุนโดยตรงผ่านองค์กรพระสงฆ์ในระดับสูง

จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองพระพุทธศาสนาในทั้งสองประเทศ สะท้อนถึงความสำคัญของศาสนาในสังคมและการเมืองของแต่ละประเทศ แต่มีวิธีการและบริบทที่แตกต่างกันตามลักษณะของสังคมและประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดนิยามที่ชัดเจนเกี่ยวกับ “การคุ้มครองพระพุทธศาสนา” ควรนิยามให้ชัดเจนว่า การคุ้มครองพระพุทธศาสนาหมายถึงอะไร ควรรวมถึงการป้องกันการดูหมิ่น ล่วงละเมิด หรือบิดเบือนคำสอนหรือสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ และขอบเขตของการกระทำเหล่านี้ควรมีความชัดเจนมากขึ้น

2. ปรับปรุงบทลงโทษ สำหรับผู้ที่ละเมิดหรือดูหมิ่นพระพุทธศาสนา ควรมีความสมดุล ไม่รุนแรงจนเกินไป แต่ควรเพียงพอที่จะป้องปรามการกระทำที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

3. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มศาสนาอื่นๆ ควรคำนึงถึงความหลากหลายทางศาสนา และคุ้มครองสิทธิของกลุ่มศาสนาอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ให้เกิดความขัดแย้งหรือการเลือกปฏิบัติในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมการศึกษาและการเผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการศึกษาในเชิงวิชาการและเชิงปรัชญา เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและเข้าถึงศาสนาในเชิงลึกได้มากขึ้น

2. การควบคุมการใช้พระพุทธรูปและสัญลักษณ์ทางศาสนาในเชิงพาณิชย์ ควรมีกฎหมายที่ควบคุมการใช้สัญลักษณ์หรือภาพลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในสินค้าและบริการทางการค้า เพื่อป้องกันการนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมหรือบิดเบือนความหมายทางศาสนา

3. การสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากร ควรมีกฎหมายสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรหรือเงินทุน เพื่อการฟื้นฟูและส่งเสริมการศึกษา รวมถึงการบำรุงรักษาศาสนสถาน เพื่อให้สามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน

4. การกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นไปตามเป้าหมาย ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งในการปฏิบัติหน้าที่

ทั้งนี้ การแก้ไขกฎหมายเหล่านี้ ควรผ่านการอภิปรายจากหลายฝ่ายและควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากทั้งพระสงฆ์ นักวิชาการ และประชาชน เพื่อให้ได้ข้อกฎหมายที่ครอบคลุมและสมเหตุสมผลมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). *หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 49/2559 เรื่อง มาตรการอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย. (2559, 22 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 184 ง. หน้า 17.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2555). *พระพุทธศาสนาในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

- รียา เต็ดขาด. (2546). *เสรีภาพในการถือศาสนาและการเผยแพร่ศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). *รู้จักประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: วิพริ้นท์ (1991).
- อรนิศร์ เพชรวงค์. (2563). บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์เมียนมาร์หลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2015. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(1), 160-171.
- Myint-U, Th. (2006). Don't Force Democracy in Burma. *The New York Times*. Retrieved December 15, 2024, from <https://www.nytimes.com/2006/09/29/opinion/dont-force-democracy-in-burma.html>

วิกฤตของพระสงฆ์ : ศึกษาผู้ใช้อำนาจทางการเมือง
ครอบงำปิดกั้นกิจของสงฆ์*

CRISIS OF THE SANGHA: A STUDY OF THOSE WHO USE POLITICAL
POWER TO DOMINATE AND BLOCK THE ACTIVITIES OF THE SANGHA

พระจอม มหาปณฺโณ, กัญจนันท์ ภคฺคยงกูร, จักรวาล เหมือนแจ่ม

Phra Jom Mahapanño, Kanchanat Bridhyankura, Jakkawarn Mueanjaem

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phrabidicxmm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับวิกฤตของพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนในบริบทของการเมืองและการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ที่ปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของพระสงฆ์ แต่ให้นิยามว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แต่จำกัดในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมือง โดยให้คำสำคัญว่า “ไม่ใช่กิจของสงฆ์” แต่ในสิทธิในเรื่องอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมือง ยังคงนิยามให้พระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้พระสงฆ์ต้องปฏิบัติตามทางของทรราชผู้นำทางการเมืองที่ปิดหูปิดตาของพระสงฆ์ และชักจูงผู้นำทางศาสนาต่าง ๆ ให้ชี้นำประชาชนไปตามนโยบายของตน ในการนี้เพื่อผลประโยชน์ของทรราชเท่านั้นเอง การควบคุมนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของพระสงฆ์ แต่ยังทำให้เกิดความขัดแย้งภายในสังคมที่ต้องการเสียงของผู้นำจิตวิญญาณเพื่อชี้แนะในช่วงเวลาที่สำคัญ การจำกัดบทบาทของพระสงฆ์ทางการเมืองจึงกลายเป็นประเด็นที่ต้องถูกพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและชี้นำประชาชนอาจมีผลต่อทิศทางของสังคมโดยรวมในอนาคต

คำสำคัญ: พระสงฆ์; การเมือง; อำนาจทางการเมือง

Abstract

This article presents the crisis of monks as spiritual leaders of the people in the context of politics and the unfair use of power, which blocks the expression of political opinions of monks, but defines that everyone has equal rights in expressing political opinions, but limits the role of monks in politics, using the important phrase “not the monks’ business.” However, in other rights, such as requesting various favors regarding politics, it is still defined that monks are spiritual leaders of the people in expressing political opinions, causing monks to follow the path of political tyrants who close their ears and eyes to monks and persuade religious leaders to lead the people according to their policies, in this regard, for the benefit of the tyrants only. This control not only affects the freedom of expression of monks but also causes conflict within society that needs the voice of spiritual leaders to guide at important times. The limitation of the role of monks in politics has become an issue that must be carefully considered, because the ability to express opinions and lead the people may affect the direction of society in the future.

Keywords: Monk; Politics; Political Power

บทนำ

ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและการให้คำปรึกษาแก่ประชาชน แต่ในยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ต้องเผชิญกับวิกฤตที่เกิดจากการแทรกแซงทางการเมืองและการใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม เพราะพระสงฆ์เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และเป็นผู้นำทางศีลธรรมของสังคม ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา วิกฤตในสถาบันพระพุทธศาสนาได้ทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพระสงฆ์ถูกดึงเข้าสู่สนามการเมืองและตกอยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มการเมืองที่แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง บทบาทของพระสงฆ์ในยุคที่อำนาจทางการเมืองแทรกแซง และพิจารณาว่าพระราชผู้ครอบครองอำนาจทางการเมืองมีบทบาทอย่างไรต่อวิกฤตนี้ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ และถือเป็นบุคลากรที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เนื่องจากได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ของศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจึงเกี่ยวข้องอย่างมากกับคุณภาพของพระสงฆ์ ทั้งนี้ หน้าที่หลักของ

พระสงฆ์คือการสอนธรรมและนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัท (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2539) พระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้วก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกับแนวคิด ที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ ” (พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2527) การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมจะช่วยกระตุ้นความสนใจของพวกเขาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม และทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสังคม (พระศรีปริยัติโมลี, 2547)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นสำคัญ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2540) แต่ในโลกยุคปัจจุบัน โลกาภิวัตน์หมายถึงการบูรณาการของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมอย่างรวดเร็ว ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ปรากฏให้เห็นในทุกแง่มุมของชีวิต รวมถึงการเมืองด้วย ปัจจุบันประชาชนไทยมีช่องทางการมีส่วนร่วมในระบอบการเมืองที่จำกัด (วรตโร เลิศรัตน์, 2565) โดยจะอ้างต่อประชาชนว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิบ้าง ผู้มีประสบการณ์ทางการเมืองบ้าง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น เป็นพรรคพวกของตัวเองโดยการสรรหานำมาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่ไม่สนใจความเป็นอยู่ของประชาชนเมื่อแต่เล็กละน้อย โดยการให้อำนาจแก่เจ้าสัว ทำให้เขามีอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอุปโภค บริโภค รวมไปถึงสื่อต่าง ๆ (สุยมพร ฉันทสิทธิพร, 2561)

ดังนั้น พระสงฆ์ในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและให้คำปรึกษาแก่ประชาชน แต่ปัจจุบันต้องเผชิญกับวิกฤตจากการแทรกแซงทางการเมืองและการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์และถือเป็นบุคลากรสำคัญของพระพุทธศาสนา วิกฤตในสถาบันพระพุทธศาสนาได้ทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อพระสงฆ์ถูกดึงเข้าสู่สนามการเมืองและตกอยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มการเมือง ในส่วนหน้าที่หลักของพระสงฆ์คือการสอนธรรมและนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัท โดยพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัย ในการสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมจะช่วยกระตุ้นความสนใจของพวกเขาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ปรากฏให้เห็นในทุกแง่มุมของชีวิตรวมถึงการเมืองด้วย ประชาชนไทยมีช่องทางการมีส่วนร่วมในระบอบการเมืองที่จำกัดและมักถูกอ้างว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และการเมืองในประเทศไทยเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและมีหลายแง่มุม การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในกิจกรรมทางการเมืองสามารถส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในการกำหนดทิศทางของนโยบายสาธารณะและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

บทบาทดั้งเดิมของพระสงฆ์ในสังคมไทย บทบาทดั้งเดิมของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายด้าน พระสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ แต่ยังมีบทบาทในด้านการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชน (บ้านจอมยุทธ, 2543)

1. การศึกษา: วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้าน โดยเฉพาะในอดีตที่โรงเรียนยังไม่แพร่หลาย ชาวบ้านจะส่งบุตรหลานมารับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ที่วัด
2. การสังคมสงเคราะห์: วัดเป็นสถานที่ที่บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนสามารถมาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนได้ นอกจากนี้ยังเป็นที่พักพิงสำหรับผู้ใหญ่ที่ยากจนและคนเดินทาง
3. การรักษาพยาบาล: วัดเป็นสถานพยาบาลที่รักษาคนเจ็บป่วยตามแผนโบราณ
4. การเป็นศูนย์กลางชุมชน: วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงเป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ
5. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาและแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ ของชาวบ้าน
6. การเป็นศูนย์กลางศิลปะและวัฒนธรรม: วัดเป็นที่รวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติ ซึ่งเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์
6. การบริหารและการปกครอง: วัดเป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมเพื่อบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ

ปัญหาระหว่างพระสงฆ์และการเมือง

การแทรกแซงของอำนาจรัฐ ในอดีตพระสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับการควบคุมโดยรัฐเช่นกัน เมื่ออำนาจเผด็จการหรือทรราชต้องการครอบงำสังคม พวกเขา มักใช้สถาบันทางศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์ทางศีลธรรมและความชอบธรรมในการปกครอง พระสงฆ์บางรูปถูกใช้เป็นเครื่องมือทาง

การเมือง ขณะที่บางรูปที่พยายามเรียกร้องความเป็นธรรมกลับถูกกดขี่และควบคุม (พระมหาไพรวัลย์ วรวณฺโณ, 2563) ในการแทรกแซงของอำนาจรัฐในคณะสงฆ์เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนมาก การแทรกแซงนี้อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของคณะสงฆ์และความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ในสังคม

1. การควบคุมการแต่งตั้งและการบริหารงาน อำนาจรัฐอาจแทรกแซงการแต่งตั้งและการบริหารงานของคณะสงฆ์ โดยการแต่งตั้งผู้บริหารหรือพระชั้นผู้ใหญ่ที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลหรือมีความคิดเห็นทางการเมืองที่สอดคล้องกับรัฐบาล การแทรกแซงนี้อาจทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่พอใจในคณะสงฆ์และประชาชนทั่วไป

2. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ การแทรกแซงของอำนาจรัฐอาจนำไปสู่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของพระสงฆ์ เช่น การจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การจำกัดสิทธิในการเดินทางหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การจำกัดเสรีภาพเหล่านี้อาจทำให้พระสงฆ์รู้สึกถูกกดขี่และสูญเสียความน่าเชื่อถือในสังคม

3. การแทรกแซงทางการเงินและทรัพย์สิน อำนาจรัฐอาจแทรกแซงการบริหารจัดการทรัพย์สินและการเงินของคณะสงฆ์ โดยการควบคุมการใช้จ่ายหรือการควบคุมทรัพย์สินของคณะสงฆ์ การแทรกแซงนี้อาจทำให้คณะสงฆ์สูญเสียความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรในการทำงานศาสนา

4. การใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมือง: การแทรกแซงของอำนาจรัฐอาจนำไปสู่การใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมือง โดยการสนับสนุนหรือกดดันให้พระสงฆ์สนับสนุนหรือต่อต้านนโยบายของรัฐบาล การใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมืองอาจทำให้ความน่าเชื่อถือและความเป็นอิสระของพระสงฆ์ลดลง

5. ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและจริยธรรม การแทรกแซงของอำนาจรัฐอาจทำให้ความน่าเชื่อถือและจริยธรรมของพระสงฆ์ลดลง ประชาชนอาจสูญเสียความเชื่อมั่นในพระสงฆ์และการปฏิบัติศาสนกิจ การแทรกแซงนี้อาจทำให้พระสงฆ์รู้สึกถูกกดดันและขาดความเป็นอิสระในการทำงาน (พระอธิการภูมิสิทธิ์ ปิยสีโล และนันทพล คงพันธ์, 2564)

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และการเมืองในประเทศไทยเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและมีหลายแง่มุม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและการส่งเสริมคุณธรรมในสังคม แต่พวกเขายังต้องเผชิญกับความท้าทายและการแทรกแซงทางการเมืองจากรัฐบาลและผู้มีอำนาจ การรักษาความเป็นอิสระและการให้ความเคารพต่อบทบาทของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่มีการเมืองมีความผันผวนและมีผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน การทำงานร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และภาคการเมืองจึงจำเป็นต้องมีความ

โปร่งใสและการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายสามารถเข้าใจบทบาทของกันและกันได้
อย่างถูกต้อง และส่งเสริมความสงบสุขในสังคมไทย

วิกฤตการณ์และผลกระทบของการแทรกแซงทางการเมืองต่อพระพุทธศาสนา ในยุคทศวรรษทางการเมือง

ในยุคทศวรรษทางการเมืองของประเทศไทย การแทรกแซงทางการเมืองต่อพระพุทธศาสนามีผลกระทบทางด้านหลายด้าน โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมือง ตัวอย่างเช่น วิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2553 ที่นำไปสู่การละเมิดพระราชอำนาจและการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท เมื่อทศวรรษและกลุ่มอำนาจแทรกแซงสถาบันสงฆ์ หลักธรรมคำสอนที่แท้จริงอาจถูกบิดเบือนเพื่อนำไปใช้สนับสนุนแนวคิดทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจ ส่งผลให้ศาสนาไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเสาหลักของจริยธรรมในสังคมได้อย่างเต็มที่ (พระชลญาณมุนี, 2562)

1. การเสื่อมศรัทธาของประชาชนต่อพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ถูกดึงเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ประชาชนอาจมองว่าสถาบันสงฆ์ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางศีลธรรมได้อีกต่อไป กรณีนี้อาจเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตและอำนาจทางการเมืองส่งผลให้เกิดการเสื่อมศรัทธาในหมู่ประชาชน (พระมหาไพโรจน์ วรณโณ, 2563)

2. การควบคุมพระสงฆ์ผ่านกฎหมายและนโยบายรัฐ รัฐบาลบางยุคสมัยได้นำกฎหมายมาใช้เพื่อควบคุมสถาบันสงฆ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พระสงฆ์อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ พระภิกษุที่มีแนวคิดต่อต้านรัฐบาลมักถูกเพ่งเล็งและอาจถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางกฎหมายเพื่อขจัดพวกเขาส่งออกจากรัฐธรรมนูญ (สมบุญ สุขสำราญ, 2527)

3. ปัญหาการทุจริตภายในสถาบันสงฆ์ เมื่ออำนาจทางการเมืองแทรกแซงสถาบันสงฆ์ ปัญหาการทุจริตก็ทวีความรุนแรงขึ้น พระสงฆ์บางกลุ่มถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมที่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย เช่น การยกยอกเงินบริจาค การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรง หรือแม้กระทั่งการสนับสนุนกลุ่มอำนาจที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน การพังทลายของความสมบูรณ์ของชุมชนสงฆ์ไม่เพียง แต่ทำลายความไว้วางใจของประชาชนเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความท้าทายที่สำคัญต่อรากฐานทางจิตวิญญาณและจริยธรรมที่พระพุทธศาสนาเป็นตัวแทน การพังทลายของค่านิยมพื้นฐานเหล่านี้คุกคามที่จะทำลายสาระสำคัญของพระพุทธศาสนา นำไปสู่การตัดการเชื่อมต่อระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับคำสอนหลักที่ส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ ความซื่อสัตย์ และการบริการชุมชน การฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าระหว่างพระสงฆ์และชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างความเข้าใจ

ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของสถาบันสงฆ์ในยุคปัจจุบัน และส่งเสริมให้พระสงฆ์กลับมาเน้นย้ำถึงหลักธรรมที่แท้จริงในการดำเนินชีวิต (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2561)

กล่าวโดยสรุป การแทรกแซงทางการเมืองต่อพระพุทธศาสนาในยุคทศวรรษทางการเมืองนั้นมีผลกระทบทางด้านการเมืองและสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะในการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารบ้านเมืองการผสมผสานระหว่างการเมืองและศาสนาพุทธได้กำหนดค่านิยมทางสังคมในอดีต ซึ่งมักนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำกับดูแลและศีลธรรมของประชาชน การผสมผสานระหว่างการเมืองและศาสนาพุทธได้กำหนดค่านิยมทางสังคมในอดีต ซึ่งมักนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำกับดูแลและเข้มทิศทางศีลธรรมของประชากร การสร้างสมดุลระหว่างอำนาจทางการเมืองและหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมสังคมที่มีความยุติธรรมและสงบสุข

แนวทางแก้ไขปัญหาวิกฤตของพระสงฆ์

การแก้ไขปัญหาวิกฤตของพระสงฆ์กับการเมืองต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่ายและการดำเนินการอย่างเป็นระบบต้องใช้แนวทางที่ครอบคลุมซึ่งรวมถึงการสนทนาระหว่างผู้นำทางศาสนา เจ้าหน้าที่รัฐบาล และชุมชน เพื่อให้แน่ใจว่ามีการดำเนินการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพซึ่งกันและกันซึ่งในที่สุดนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนระหว่างสถาบันศาสนาและกรอบทางการเมือง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์และรัฐจำเป็นต้องมีการจัดตั้งช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างโดยนำหลักพรหมวิหารธรรมมาเป็นหัวใจของผู้นำ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งจะช่วยลดความตึงเครียดและส่งเสริมความร่วมมือในอนาคตได้

1. การเสริมสร้างความเป็นอิสระของพระสงฆ์ พระสงฆ์ควรมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจและการบริหารงานภายในคณะสงฆ์ การลดการแทรกแซงจากอำนาจรัฐจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

2. การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม การศึกษาและการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และความเชี่ยวชาญของพระสงฆ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองและการบริหารงานจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้นอกเหนือจากการเพิ่มความเข้าใจในการกำกับดูแลการปกครองแล้ว การฝึกอบรมด้านการแก้ไขความขัดแย้งและการมีส่วนร่วมในชุมชนยังช่วยให้สงฆ์มีบทบาทอย่างกระตือรือร้นในการพัฒนาสังคมมากขึ้น แนวทางแบบองค์รวมนี้นี้ไม่เพียง แต่ช่วยให้สงฆ์มีทักษะที่จำเป็น

เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความรับผิดชอบต่อชุมชนของตนอีกด้วย ทำให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมในเชิงบวกต่อความสามัคคีและพัฒนาสังคมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ

3. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและคณะสงฆ์ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและคณะสงฆ์จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐและคณะสงฆ์จะช่วยลดความขัดแย้งและความไม่พอใจ

4. การส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรม การส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมในคณะสงฆ์จะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรม การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและการรักษาความเป็นธรรมจะช่วยลดความขัดแย้งและความไม่พอใจ

5. การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างพระสงฆ์และประชาชนจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเป็นไปอย่างราบรื่น การสื่อสารที่ดีจะช่วยลดความขัดแย้งและความไม่พอใจ

6. การประเมินผลและการปรับปรุง การประเมินผลและการปรับปรุงกระบวนการทำงานเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาวิกฤต การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากพระสงฆ์และประชาชนจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การแก้ไขปัญหาวิกฤตของพระสงฆ์กับการเมืองต้องการความร่วมมือและการดำเนินการอย่างเป็นระบบ การเสริมสร้างความเป็นอิสระ การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรม การสร้างความร่วมมือ การส่งเสริมจริยธรรม การสร้างช่องทางการสื่อสาร และการประเมินผลและการปรับปรุงเป็นแนวทางที่อาจช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ การบรรลุการมตอย่างยั่งยืนจะต้องมีการสนทนอย่างต่อเนื่องและความมุ่งมั่นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แน่ใจว่าผลประโยชน์ของทั้งชุมชนสงฆ์และหน่วยงานทางการเมืองได้รับการเคารพและสมดุลการสร้าง ความเข้าใจที่ดีระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในอนาคต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

วิกฤตของพระสงฆ์ในปัจจุบันเป็นปัญหาที่เกิดจากการแทรกแซงของอำนาจทางการเมือง พระสงฆ์ที่ควรเป็นผู้นำทางศีลธรรมกลับถูกใช้เป็นเครื่องมือของทราชาในการสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง ส่งผลให้สังคมเกิดความเสื่อมศรัทธาและหลักคำสอนของพุทธศาสนาถูกบิดเบือน แนวทางแก้ไขปัญหาคือการคืนความเป็นอิสระให้แก่สถาบันสงฆ์ การป้องกันการทุจริต และการส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้พระพุทธศาสนากลับมาเป็นเสาหลักของศีลธรรมในสังคมไทยอีกครั้งการฟื้นฟูความไว้วางใจในชุมชนสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของพระพุทธศาสนาใน

ฐานะรากฐานทางศีลธรรม โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมมาบูรณาการกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยต้องใช้ความพยายามร่วมกันจากทั้งนักบวชและคนธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติทางจิตวิญญาณและการปฏิบัติทางจริยธรรมอย่างแท้จริง การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมและการปฏิบัติของพระสงฆ์จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสถาบันสงฆ์ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการสนทนาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในชุมชนจะเป็นอีกหนึ่งวิธีในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับพระสงฆ์ ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูศรัทธาและความเชื่อมั่นในบทบาทของพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของประชาชน การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและพัฒนากิจกรรมทางศาสนา จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน และทำให้ทุกคนสามารถร่วมมือกันในการส่งเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณที่พระพุทธศาสนาเสนอ

แนวทางแก้ไขปัญหา คตินความเป็นอิสระให้แก่สถาบันสงฆ์ การลดการแทรกแซงจากอำนาจรัฐจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถทำงานได้อย่างอิสระและเป็นธรรม ป้องกันการทุจริต การตรวจสอบและป้องกันการทุจริตภายในคณะสงฆ์จะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน พระสงฆ์ควรยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

การฟื้นฟูความไว้วางใจในชุมชนสงฆ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและพัฒนากิจกรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสนทนาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในชุมชน การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมและการปฏิบัติของพระสงฆ์จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสถาบันสงฆ์

ดังนั้น การฟื้นฟูความไว้วางใจในชุมชนสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานทางศีลธรรม โดยใช้พรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสังคม การร่วมมือกันจากทั้งพระสงฆ์และประชาชนจะช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณและการปฏิบัติทางจริยธรรมอย่างแท้จริง เพื่อให้พระพุทธศาสนากลับมาเป็นเสาหลักของศีลธรรมในสังคมไทยอีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2561). *การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- บ้านจอมยุทธ. (2543). *บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในสังคมไทย*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก https://www.baanjommyut.com/library/thai_culture3/03.html
- พระชลญาณมุนี. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(1), 40-55.
- พระมหาไพรวัลย์ วรวณฺโณ. (2563). *ปมการแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1975548>
- พระเมธีธรรมมากรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). *สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระศรีปริยัติโมลี. (2547). *สงฆ์ผู้นำสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการภูมิสิทธิ์ ปิยสีโล และนัชพล คงพันธ์. (2564). พระสงฆ์กับการเมืองไทยในบริบทสังคมปัจจุบัน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(2), 33-44.
- วรตร เลิศรัตน์. (2565). *ให้เสียงเยาวชนมี 'ความหมาย': เปิดกระบวนการนโยบายให้เยาวชนมีส่วนร่วม*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก <https://www.the101.world/youth-participation-in-policy-process/>
- สมบุญ สุธาสารณ. (2527). *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมพร ฉันทสิทธิพร. (2561). ความชอบธรรมและการล้มล้างพระราช : มุมมองของลัทธิขงจื้อในประวัติศาสตร์จีน. *วารสารสังคมศาสตร์*, 48(2), 157-180.

ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: เปรียบเทียบตามประมวลกฎหมายอาญา ของไทยกับต่างประเทศ*

CRIMINAL LIABILITY OF LEGAL ENTITIES: A COMPARATIVE STUDY OF THAILAND'S PENAL CODE AND INTERNATIONAL PERSPECTIVES

พระครูภาวนาโชติคุณ (กุ้ยไธ้ ชุตินธโร), พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อัสโสโก)

Phrakhru Pavanachotikun (Kuihai Chutintharo), Phrakhru Kosondhammanusith (Prasit Asoko)

วัดถ้ำสิงโตทอง ราชบุรี

Wat Tham Singto Thong, Ratchaburi Province

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mana@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาถึงข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการของแนวคิดในการรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในหลายประเทศที่ตระหนักถึงความสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจ โดยเฉพาะในบริบทที่องค์กรเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง การบังคับใช้มาตรการทางอาญาต่อองค์กรช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระบบกฎหมาย ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดกับสาธารณะ และเพิ่มความยุติธรรมในการดำเนินคดีเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทของนิติบุคคลที่มีต่อสังคมปัจจุบัน การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการลงโทษนิติบุคคลระหว่างประเทศแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านวิธีการและระดับความเข้มงวดในการลงโทษ ตัวอย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกา นอกเหนือจากโทษปรับที่สอดคล้องกับสถานะการเงินของนิติบุคคลแล้ว ยังมีมาตรการคุมประพฤติ การริบทรัพย์สิน และการลงโทษในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขและลดใช้ความเสียหายที่องค์กรได้ก่อขึ้น ในบางกรณี อาจมีการแจ้งเตือนต่อสาธารณะหรือการให้บริการสังคมเพิ่มเติมซึ่งสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ส่วนในฝรั่งเศส การปรับประมวลกฎหมายอาญานับ ค.ศ. 1992 ได้กำหนดความรับผิดชัดเจนที่แยกระหว่างนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา โดยมีอัตราโทษที่สูงขึ้นสำหรับนิติบุคคลซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปฏิบัติตามกฎหมายและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ สำหรับราชอาณาจักรไทย แม้ยังไม่มีบทบัญญัติที่ระบุความรับผิดของนิติบุคคลในประมวลกฎหมายอาญาโดยตรง แต่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดโทษเป็นหลัก เช่น โทษปรับ ทำให้ขาดเครื่องมือทางกฎหมายในการบังคับใช้ที่เข้มแข็งเมื่อเทียบกับ

* Received November 12, 2024; Revised December 18, 2024; Accepted December 24, 2024

ต่างประเทศ การปรับปรุงแนวทางการลงโทษให้ครอบคลุมมากขึ้นอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนิติบุคคล

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบทางอาญา; ประมวลกฎหมายอาญา; นิติบุคคล

Abstract

This article explores the evolution of the concept of corporate criminal liability, which has gained widespread acceptance in many countries that recognize the importance of regulating corporate behavior. Particularly in cases where corporations may have significant economic and social impacts, the enforcement of criminal measures against corporations strengthens public trust in the legal system, mitigates potential public risks, and enhances fairness in legal proceedings in alignment with the modern corporate role in society. A comparative study of corporate punishment approaches across countries reveals differences in the methods and severity of sanctions. For instance, in the United States, beyond fines that align with the financial status of the corporation, there are probation measures, asset forfeiture, and other forms of penalties aimed at redressing harm caused by corporate actions. In some cases, corporations may also be required to issue public notices or engage in community service, reflecting commitment to social responsibility. In France, the amendment of the Criminal Code in 1992 established clear corporate liability distinct from individual liability, with higher penalty rates for corporations, thereby encouraging adherence to legal standards and preventing repeated offenses. In the Kingdom of Thailand, although the Criminal Code does not directly address corporate liability, specific laws impose penalties, primarily in the form of fines. This approach, however, lacks the robust legal mechanisms for enforcement seen in other countries. Expanding the scope of corporate penalties could improve the effectiveness of controlling and deterring inappropriate corporate conduct.

Keywords: Criminal Liability; Criminal Code; Legal Entity

บทนำ

นิติบุคคลเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อประกอบธุรกิจการค้า หรือเพื่อกระทำการใด ๆ ภายใต้วัตถุประสงค์ที่จัดตั้งขึ้นมา โดยกฎหมายได้สมมติบุคคล ที่มารวมกลุ่มดังกล่าวขึ้นเป็นบุคคลประเภทหนึ่ง และเรียกกลุ่มบุคคลนั้น ๆ ว่า “นิติบุคคล” (ณรงค์ ใจหาญ, 2555) อีกทั้งกฎหมายยังได้กำหนดให้นิติบุคคลดังกล่าวมีสิทธิและหน้าที่ เฉกเช่นเดียวกันกับบุคคลธรรมดา (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2549) แต่นิติบุคคลก็หาสิทธิและ หน้าที่เช่นเดียวกันกับบุคคลธรรมดาในทุกเรื่องไม่ แม้กฎหมายจะสมมติให้นิติบุคคลเป็น บุคคลเช่นกัน แต่โดยสภาพของนิติบุคคลแล้ว ก็ไม่อาจมีสิทธิและหน้าที่เฉกเช่นเดียวกันกับ บุคคลธรรมดาทุกประการแต่ประการใด (สมชาย ชูวัฒนศิริ, 2558)

ความหมายของคำว่า “นิติบุคคล

คำว่า “นิติบุคคล” มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้คำอธิบายความหมายของคำ ดังกล่าวไว้ ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระปณมจารย์แห่งกฎหมายไทยได้ทรงเรียก “นิติ บุคคล” ที่สมมติขึ้นว่า ไม่ใช่เป็นคนจริง ๆ ไม่มีสภาพเหมือนอย่างบุคคลธรรมดา ไม่มีตัวตน ไม่มีชีวิต ไม่มีจิตใจ บุคคลในกฎหมายนั้น คือ คน ๆ เดียว ถ้าผู้คน ถ้าหมู่ทรัพย์ก็ได้ที่มี อำนาจอันชอบธรรมได้ ถ้าจะพูดห้วน ๆ ก็ว่าที่มาเป็นโจทก์ได้ในศาล (กรมหลวงราชบุรี ดิเรกฤทธิ์, 2470)

2. หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์) ได้อธิบายว่า “นิติบุคคล” ได้แก่ คณะบุคคลหรือกองทรัพย์สินที่รวบรวมกันเข้าตั้งขึ้น มีสภาพเหมือนบุคคลธรรมดา (ปรีดี พนมยงค์, 2478)

3. พระยาเทพวิฑูร (นายบุญช่วย วณิกกุล) ได้อธิบายว่า “นิติบุคคล” ได้แก่ คนหมู่ หนึ่งหรือทรัพย์กองหนึ่ง หรือกิจการใดอันหนึ่ง ซึ่งกฎหมายยอมให้มีสิทธิและหน้าที่ เช่น ยอมให้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ ยอมให้เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ ยอมให้เป็นโจทก์ จำเลย หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ หมู่คน หรือกองทรัพย์ หรือกิจการที่กฎหมายสมมติให้เป็นบุคคลอีก คนหนึ่ง ต่างหากจากบุคคลที่รวมเข้ากันหรือที่เกี่ยวข้องในกองทรัพย์หรือกิจการนั้น ๆ เช่น สมาคม ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียน บริษัทจำกัด กระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น (บุญช่วย วณิกกุล, 2475)

4. ศาสตราจารย์จิตติ ติงศักทีย อธิบายว่า “นิติบุคคล” คือ บุคคลที่รวมกันทำ กิจกรรมอันหนึ่ง เป็นวิธีการที่จำเป็นต้องมีเพื่อความสำเร็จในกิจการที่บุคคลคนเดียวไม่ สามารถทำให้สำเร็จได้ เช่น กิจการที่ต้องรวมทุนกันทำเป็นจำนวนมาก เป็นต้น กฎหมายจึง ยอมรับให้ภาวะที่มารวมกันนั้นมีสภาพบุคคล มีสิทธิและหน้าที่แยกออกต่างหากจากแต่ละ คนที่มารวมกัน นอกจากนี้ ก็ยังมีกองทรัพย์สินที่กฎหมายยอมให้มีสภาพบุคคลได้ บุคคลที่

กฎหมายกำหนดขึ้นนี้ไม่ใช่บุคคลธรรมดาที่มีชีวิตจิตใจ กฎหมายเรียกบุคคลดังกล่าวว่า “นิติบุคคล” ซึ่งจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้จึงจะมีสภาพนิติบุคคลขึ้นได้ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นชนิดที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจก่อตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคลโดยกฎหมายอื่นก็ได้ (จิตติ ตังศภัทย์, 2522)

5. ศาสตราจารย์ ดร. ชุน ศรียาภัย อธิบายว่า “นิติบุคคล” คือ คณะบุคคล หรือ กองทรัพย์สินรวมกันเข้าและกฎหมายรับรองให้มีสภาพเป็นบุคคลธรรมดา สามารถมีสิทธิ และหน้าที่เช่นบุคคลธรรมดา อาจมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ทำนิติกรรมต่าง ๆ เป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ เป็นโจทก์ฟ้องคดีหรือ ถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ (ชุน ศรียาภัย, 2510)

สำหรับในทางศาลนั้น มีความเห็นว่า “นิติบุคคล” เป็นเพียงบุคคลสมมติโดยอำนาจของกฎหมาย จะดำเนินหรือปฏิบัติงานใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ด้วยตนเองไม่ได้ จะต้องดำเนินการหรือปฏิบัติงานโดยผ่านผู้แทนนิติบุคคล นอกจากนี้ นิติบุคคลจะมีขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นก็ได้ (พิสิษฐ์ ศรีสุภา, 2560)

ประเภทของนิติบุคคล

นิติบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก. **นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน** หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาโดยสมัครใจของบุคคลที่กฎหมายรับรองให้ก่อตั้งเป็นนิติบุคคล ซึ่งกฎหมายที่รับรองให้ก่อตั้งนิติบุคคลอาจเป็นบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่น ๆ ก็ได้ นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนนั้น จะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มบุคคลธรรมดาร่วมกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่ง และเพื่อให้ดำเนินกิจการนั้น ๆ ได้ นิติบุคคลก็จำเป็นต้องมีทรัพย์สินและมีความสามารถที่จะทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ (Kessler, F, 1943) ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการดำเนินกิจการของนิติบุคคล กฎหมายจึงได้กำหนดให้บุคคลดังกล่าวต้องจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นตามกฎหมาย และดำเนินกิจการภายใต้นิติบุคคลเพียงคนเดียวหรือในกรณีที่เป็นการรวมทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เป็นกองทุนเพื่อดำเนินกิจการอันใดอันหนึ่ง เช่น เพื่อการศึกษา ศาสนา หรือเพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาประโยชน์ เมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ก็ย่อมเป็นนิติบุคคล เช่น สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของเอกชนและไม่มีการใช้อำนาจมหาชน (วิทยา สมบูรณ์, 2560)

ข. **นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน** หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นจากบทบัญญัติของกฎหมายโดยตรง ได้แก่ กฎหมายมหาชน กล่าวคือ มีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรอง อาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติกำหนดให้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน จึงดำเนินกิจกรรมที่เป็นบริการสาธารณะ และมีการใช้อำนาจมหาชน

(วุฒิสาร ตันไชย, 2548) เช่น กระทรวง ทบวง กรม องค์การมหาชนของรัฐ เทศบาล วัต เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน หรือนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ต่างก็มีสิทธิและหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายที่ก่อตั้งนิติบุคคลนั้น ๆ ขึ้น ซึ่งภาพรวมและองค์ประกอบของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้น มีส่วนที่สำคัญ ๆ ซึ่งพอจะสรุปได้ ดังนี้

1. นิติบุคคลจะเกิดขึ้นได้จากทฤษฎีหรือแนวคิด ดังนี้ คือ

ก. ทฤษฎีการสมมติ (Fiction theory) ทฤษฎีนี้ ถือว่านิติบุคคลนั้นเป็นผลแห่งการยอมรับรองโดยกฎหมาย (Maitland, 1900)

ข. ทฤษฎีที่มีอยู่จริงหรือเป็นองคาพยพ Realistic หรือ Organic Theory ถือว่านิติบุคคลเป็นนิติบุคคลที่มีอยู่จริง และมีสถานภาพแยกต่างหากจากบุคคลธรรมดา (A separate legal entity) ตามที่ Professor Friedmann ได้ใช้คำว่า “The real existence of legal person” (Friedmann, 1953)

2. นิติบุคคลจะต้องดำรงคงอยู่ (existence) โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาแต่ประการใด แต่ข้อสำคัญ คือ จะต้องมีความต่อเนื่องหรือสืบเนื่อง (Continuity) รวมความเรียกว่า “Continuous legal existence” (Salmond, 1907)

3. นิติบุคคลจะต้องมีสถานภาพแยกออกจากบุคคลธรรมดา (A separate legal entity) แต่ในขณะเดียวกัน จะต้องมีบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำการแทน หรือแสดงเจตนา ซึ่งเรียกบุคคลดังกล่าวว่า “ผู้แทนนิติบุคคล (legal representative)” การกระทำของผู้แทนนิติบุคคลจะต้องกระทำภายในขอบวัตถุประสงค์ ข้อบังคับ ขอบอำนาจ กฎหมาย กฎระเบียบ ฯลฯ ที่ชอบด้วยกฎหมาย (พิสิษฐ์ ศรีสุภา, 2560)

4. นิติบุคคลจะต้องเป็นวัตถุแห่งกฎหมายโดยการรับรองของกฎหมาย และนิติบุคคลจะต้องเป็นประธาน หรือผู้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2549)

5. นิติบุคคลจะต้องมีการจัดระเบียบ และมีการบริหารเพื่อจุดมุ่งหมายที่เด่นชัดบางประการ เพราะนิติบุคคลจะต้องมีวัตถุประสงค์ หรือมีเป้าหมายที่เด่นชัดและจะต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เช่น บริษัทจำกัด ประกอบธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร สมาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อการพบปะสังสรรค์ จัดกิจกรรมกีฬา คนตรีสำหรับสมาชิก มูลนิธิ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา วัฒนธรรม เป็นต้น ถ้านิติบุคคลไม่มีวัตถุประสงค์ นิติบุคคลก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ (Blumberg, 1985)

6. นิติบุคคลจะต้องมีทรัพย์สิน (property) (Millon, 1990)

7. นิติบุคคลจะต้องมีสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ เช่น เป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ โจทก์ จำเลย เป็นต้น (Kraakman & Armour, 2009)

ความผิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

การพิจารณาความผิดของบุคคลใดนั้น ในประมวลกฎหมายอาญาของราชอาณาจักรไทยได้วางโครงสร้างความรับผิดทางอาญาสำหรับการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของบุคคลไว้ในมาตรา 59 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญา (วิชฌ วรัญญ, 2562) ดังนี้

ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล

ในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายอาญาของราชอาณาจักรไทย ยังไม่มีบทบัญญัติใดที่บัญญัติถึงความรับผิดทางอาญา ซึ่งเป็นความรับผิดทั่วไปของนิติบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ เฉกเช่นเดียวกันกับประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่จะมีบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของนิติบุคคลไว้ในกฎหมายอื่น เช่น ในพระราชบัญญัติ เป็นต้น และเท่าที่สังเกตได้จากการบัญญัติพระราชบัญญัติต่าง ๆ มักจะมีการบัญญัติถึงตัวผู้กระทำความผิดไว้ชัดเจนบ้าง ไม่ชัดเจนบ้าง บางกฎหมายมีการกำหนดฐานะของผู้กระทำความผิดไว้ชัดเจน บางพระราชบัญญัติแม้แต่ในประมวลกฎหมายอาญาก็ใช้คำที่ระบุถึงตัวผู้กระทำความผิดว่า “ผู้ใด” ซึ่งคำนี้เองที่ได้สร้างปัญหาให้กับผู้ใช้กฎหมายว่าจะให้หมายรวมถึงนิติบุคคลด้วยหรือไม่ ประการใด (วิชฌ อุดมพงษ์, 2561)

ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

1. กฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษนิติบุคคลโดยตรง เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษของนิติบุคคลไว้โดยตรง เช่น พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้าง หุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พุทธศักราช 2499 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ในมาตรา 93 ในส่วนของผู้กระทำซึ่งกฎหมายใช้คำว่า “บริษัท” ความผิดของนิติบุคคลที่บัญญัติไว้ส่วนใหญ่มักเป็นการไม่กระทำการ เช่น ในมาตรา 43 และมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เป็นต้น และโทษที่กำหนดไว้ส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงโทษปรับ และผลทางกฎหมายของความผิดประเภทนี้ ศาลก็มักจะลงโทษโดยตรงตามกฎหมายนั้น ซึ่งในทางนิติวิธี ศาลสามารถที่จะตัดสินตามกฎหมายอย่างไม่มีข้อถกเถียงใด ๆ ทั้งสิ้น

2. กฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษผู้ที่มีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง กฎหมายจะใช้คำกลาง ๆ เป็นฐานะ ๆ เช่นนั้น ซึ่งเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล เช่น ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 53 “ผู้รับใบอนุญาต” พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2535 ใช้คำว่า “นายจ้าง” เป็นต้น ซึ่งผลของการตีความ สามารถตีความไปถึงนิติบุคคลได้ เพราะมีฐานะนั้น ๆ ได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ฝ่ายนิติบัญญัติกลับกำหนดโทษไม่สอดคล้อง หรือไม่มีความเหมาะสมกับกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด

คือ ไม่แยกออกมาเป็นโทษสำหรับนิติบุคคลให้ชัดเจน ในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ที่ใช้คำว่า “นายจ้าง” บัญญัติให้รับผิดชอบและมีการระวางโทษให้มีการจำคุกด้วย ซึ่งมีโทษที่ใช้กับนิติบุคคลได้ ศาลไทยลงโทษนิติบุคคลตามกฎหมายประเภทนี้ แต่ถูกจำกัดโดยสภาพให้ลงโทษได้เพียงโทษปรับ (ฎีกาที่ 480/2524, ฎีกาที่ 674/2520) จึงมีปัญหว่า ถ้ากฎหมายบัญญัติว่าให้ลงโทษจำคุกและปรับ ศาลจะตัดสินอย่างไร จะตัดสินให้รับโทษอย่างไรอย่างหนึ่งก็ไม่ได้ ถ้าจะยกเว้นได้ก็ เพียงโทษปรับ โทษจำคุกจะเว้นมิได้

3. กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษบุคคลทั่วไป เช่น ในประมวลกฎหมายอาญาใช้คำว่า “ผู้ใด” ซึ่งเป็นคำกว้าง ซึ่งคำว่า “ผู้ใด” โดยทั่วไปแล้วหมายถึง บุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น ตามแนวคำพิพากษาของศาลไทย นิติบุคคลอาจเป็นผู้ใด ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อนี้ได้ โดยพิจารณาจากลักษณะความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำ และอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล ประกอบวัตถุที่ประสงค์ของนิติบุคคลเป็นราย ๆ ไป ทั้งนี้ ศาลฎีกาของไทยได้เคยวินิจฉัยว่านิติบุคคลอาจเป็น “ผู้ใด” ได้ หากผู้แทนนิติบุคคลได้กระทำการแทนนิติบุคคลไปภายในอำนาจหน้าที่ของผู้แทนในการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล (Intra Vires) ซึ่งก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำของนิติ บุคคลเอง ซึ่งมีผลทำให้นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดอาญาได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1669/2506) (บุญศรี สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2559)

ในทางปฏิบัติ ศาลไทยเองก็ยอมรับที่จะลงโทษนิติบุคคลได้อย่างไม่จำกัด คือลงโทษได้ทั้งตามกฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษนิติบุคคลโดยตรง กฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษผู้มีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง และกฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษบุคคลทั่วไป เช่น ศาลไทยลงโทษนิติบุคคลในความผิดฐานปลอม หรือเลียนเครื่องหมายการค้า ความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ความผิดฐานฉ้อโกง ตลอดจน ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน แม้แต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทด้วย และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถือเป็นบรรทัดฐานการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลของศาลไทย ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 787-788/2506 (ประชุมใหญ่) ซึ่งในคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ศาลได้วางหลักความรับผิดของนิติบุคคลไว้ 3 ประการ คือ

1. บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคลได้แสดงเจตนาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่
2. ผู้แทนนิติบุคคลได้แสดงเจตนาไปในการดำเนินการตามวัตถุที่ประสงค์ของนิติบุคคล แต่ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาตามลักษณะความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำ และอำนาจหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลประกอบกับวัตถุที่ประสงค์ของนิติบุคคลเป็นราย ๆ ไป
3. ผู้แทนของนิติบุคคลได้กระทำไปเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์ของการกระทำนั้น ซึ่ง ตามแนววินิจฉัยของศาลฎีกาไทยนั้น บุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้แทนนิติบุคคลที่จะถือเอาการกระทำและ เจตนาของเขาเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลนั้น เช่น เป็น

“ผู้จัดการ” “กรรมการผู้จัดการ” หรือ “หุ้นส่วนผู้จัดการ” เป็นต้น (จารุวรรณ เรื่องจันทร์, 2560)

ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในต่างประเทศ

แนวความคิดของนักกฎหมายที่ใช้ระบบกฎหมายในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น อังกฤษหรือประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นต้น ต่างก็มีความเห็นว่า นิติบุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา ทั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่าการขยายตัวของนิติบุคคลมีการขยายตัวกว้างขวางอย่างรวดเร็ว การควบคุมนิติบุคคลจึงเป็นเรื่องที่ควรกระทำ เพื่อป้องกันมิให้นิติบุคคลกระทำการใดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายและเกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม การใช้วิธีบังคับความผิดของนิติบุคคลโดยวิธีการทางอาญา จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะในบางกรณีไม่เป็นการเพียงพอที่จะใช้วิธีการทางแพ่งแก่นิติบุคคลได้ จำเป็นต้องมีโทษ เช่น โทษปรับ หรือริบทรัพย์สินแก่นิติบุคคลบ้าง (Glanville, 1944)

ประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี (Common Law)

ก. อังกฤษ

ในอังกฤษนั้นมีความรับผิดชอบอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ความรับผิดตามกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law Offense) และความรับผิดตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory Offence) ปัญหาว่า นิติบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาตามความรับผิดทั้งสองประเภทเพียงใดหรือไม่ แต่เดิมในอังกฤษมีความเห็นว่า นิติบุคคลไม่อาจมีความรับผิดทางอาญาได้ เนื่องจากเห็นว่านิติบุคคลไม่มีตัวตนและไม่มีชีวิตจิตใจอย่างเช่นบุคคลธรรมดา จึงไม่สามารถไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดีได้ บ้างก็เห็นว่านิติบุคคลไม่มีตัวตนที่จะถูกสอบสวนในคดีอาญาได้ บ้างก็เห็นว่านิติบุคคลไม่อาจรับโทษในความผิดร้ายแรง เช่น โทษประหารชีวิตได้ นอกจากนี้ ยังเห็นว่า นิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลที่กฎหมายกำหนดขึ้น ดังนั้น การจะกระทำการต่าง ๆ ก็สามารถกระทำได้ภายในกรอบของอำนาจเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เท่านั้น นิติบุคคลจึงไม่สามารถกระทำความผิดทางอาญาได้ เพราะการกระทำความผิดทางอาญาเป็นเรื่องที่อยู่นอกขอบเขตการกระทำของนิติบุคคล (Ashworth, & Horder, 2013)

เนื่องจากความเจริญของสังคมและเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้นิติบุคคลมีบทบาทอย่างมากในการประกอบการต่าง ๆ นิติบุคคลจึงมีความสำคัญ และมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก การที่จะไม่ให้นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญา อาจทำให้เกิดความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้ ดังนั้น นักนิติศาสตร์ของอังกฤษจึงได้เริ่ม ยอมรับให้นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญาได้

ซึ่งในเริ่มแรกนั้นความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลได้พัฒนาขึ้นจากคำพิพากษาของศาล โดยศาลได้พิพากษาให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ แต่ทั้งนี้ ก็เฉพาะแต่ในความผิดที่นิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบได้เท่านั้น ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานละเว้นการ กระทำ (Non-feasance) ซึ่งศาลได้พิพากษานิติบุคคลในคดีแรกในคดี R.V.The Birmingham and Gloucester Ry.Co. (1840). (คดีนี้เป็นคดีที่นิติบุคคลละเว้นการไม่ซ่อมแซมทางหลวงให้อยู่ในสภาพ เรียบร้อยตามหน้าที่ของตนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ) (Ormerod & Laird, 2018) เป็นต้น

นอกจากศาลจะเป็นผู้เริ่มพัฒนาหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในระยะเริ่มแรก ดังกล่าวแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติเองก็ได้เข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลดังกล่าว โดยได้ตราพระราชบัญญัติการตีความ ค.ศ. 1889 (The interpretation Act, 1889) ขึ้น สำหรับใช้ในความผิดตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory offence) ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เป็นการบัญญัติเกี่ยวกับการแปลพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีโทษทางอาญา ซึ่งในมาตรา 2 (1) แห่งพระราชบัญญัติการตีความดังกล่าว ได้บัญญัติว่า “ในการแปลพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งมีโทษทางอาญาไม่ว่าพระราชบัญญัตินั้น ๆ จะออกใช้ก่อนหรือหลังพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “บุคคล” ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ นั้น ให้หมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วย เว้นแต่จะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินั้นว่าต้องการให้เป็นอย่างอื่น” ซึ่งการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นถือได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหारेื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล สำหรับความรับผิดชอบอื่น ๆ อย่างได้ผลในระดับหนึ่ง (Wells, 2001)

สำหรับความรับผิดชอบของนิติบุคคลตามกฎหมายจารีตประเพณีนั้น แต่เดิมนั้นก็ได้มีข้อโต้แย้ง เกี่ยวกับปัญหาสภาพของนิติบุคคลว่า นิติบุคคลไม่มีตัวตน ดังนั้น นิติบุคคลจึงไม่มีชีวิตจิตใจ เช่นเดียวกันกับบุคคลธรรมดาจึงไม่อาจจะมีการกระทำและเจตนาในทางอาญาได้ นิติบุคคลจึงไม่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายจารีตประเพณีได้ อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาของศาลก็ไม่เคยปรากฏว่าศาลได้เคยวางหลักทั่วไปให้นิติบุคคลรับโทษในความผิดตามกฎหมายจารีตประเพณีไว้ให้ถือเอาการกระทำของบุคคลใดเป็นการกระทำของนิติบุคคลได้ จึงเกิดปัญหาว่า นิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง (personal liability) หรือไม่ เนื่องจากโดยสภาพของนิติบุคคลแล้ว นิติ บุคคลไม่มี mens rea ของตนเอง (Clarkson & Keating, 2010) ดังนั้น จะถือเอาการกระทำและเจตนาของบุคคลใดเป็นการกระทำ และเจตนาทางอาญาของนิติบุคคล ปัญหาดังกล่าวนี้นี้เดิมได้มีการวางหลัก Organic Theory ของนิติ บุคคลไว้ในคดีแพ่ง คดี Lennard's Carrying Co.,Ltd. v. Asiatic Petroleum Co.,Ltd (1915) มาใช้ในคดีอาญาด้วย ซึ่งคดี Lennard's Carrying Co., Ltd. เป็นคดีที่มีความสำคัญอย่างมากเพราะศาล อังกฤษได้วางหลักว่า การกระทำ

และเจตนาของบุคคลที่เป็นองค์กร (Organ) ของนิติบุคคลเท่านั้น จึง ถือว่าเป็นการกระทำ และเจตนาของตัวนิติบุคคลเอง กรณีนี้ จึงเป็นกรณีที่ศาลได้นำหลักกฎหมายในคดีแพ่งมา กำหนดความรับผิดของนิติบุคคลทางอาญาขึ้นใหม่ โดยถือว่า นิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติ ตามที่กฎหมายกำหนด และนิติบุคคลสามารถมีความรับผิดทางอาญา อันเนื่องมาจากการ กระทำของตนเองได้ โดยมีต้องอาศัยหลักเรื่องความรับผิดในการกระทำของผู้คนอื่นอีกต่อไป (Glanville, 1944)

นอกจากนี้ ศาลอังกฤษยังได้นำหลัก Organic Theory ในคดีแพ่งดังกล่าวมาใช้ใน คดีอาญาด้วย โดยถือว่าการกระทำและเจตนาขององค์กร (Organ) ของนิติบุคคลเป็นการ กระทำและเจตนาในทางอาญาของนิติบุคคลเองด้วย คดีอาญาคดีแรกที่มี mens rea เป็น องค์ประกอบความผิดและนิติบุคคลถูกพิพากษาว่ามีความผิด คือ คดี R.V.I.C.R. Haulage Ltd. (1944) (Wells, 2001)

ในเรื่องดังกล่าวศาสตราจารย์ Glanville William ได้ประมวลหลักเกณฑ์การ พิจารณาการ กระทำและเจตนาของนิติบุคคลไว้ 2 ประการ คือ 1. การกระทำและเจตนา นั้น ๆ จะต้องเป็นของบุคคลที่ควบคุมนโยบายของนิติบุคคลนั้น ซึ่งโดยปกติ ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการทั่วไปหรือผู้จัดการสาขา เช่น ในคดี R.V.A.C.R. Haulage Ltd. (1944) ดังกล่าวข้างต้นนั้น บุคคลที่ควบคุมนโยบายของนิติบุคคล ก็คือ กรรมการหรือ ผู้จัดการทั่วไป 2. การกระทำนั้นต้องเป็นงานในหน้าที่ (Course of employment) ของ บุคคลมิใช่กิจการที่เป็นกิจการส่วนตัว คือ ต้องแยกการกระทำที่เป็นกิจการของบริษัท (Corporate business) และกิจการที่เป็นกิจการส่วนตัว (Private business) ออกจากกัน คำว่า “งานในหน้าที่” ในที่นี้มีความหมายแคบกว่าความหมายของคำเดียวกันในกฎหมาย แพ่ง แต่ “งานในหน้าที่” นี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำด้วยเจตนาให้ประโยชน์แก่นิติบุคคล เสมอไป (Williams, 1944)

ข. สหรัฐอเมริกา

เดิมในสหรัฐอเมริกามีความเห็นว่ นิติบุคคลไม่อาจมีความรับผิดทางอาญาได้ เช่นเดียวกับอังกฤษ ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น นิติบุคคลไม่มีจิตใจ ทำให้นิติบุคคลไม่ สามารถแสดงเจตนาทางอาญา ซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาได้ และนิติบุคคลก็ ไม่มีตัวตนด้วย ทำให้ไม่สามารถรับโทษประหารชีวิต หรือโทษจำคุกได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อการประกอบกิจการในรูปของนิติบุคคลมีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน และบ่อยครั้งที่นิติ บุคคลได้ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งเป็นความเสียหายที่มักจะกระทบต่อความปลอดภัยของ สาธารณะ ดังนั้น นักกฎหมายส่วนใหญ่จึงเห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล โดยศาลได้เริ่มจากการลงโทษนิติบุคคลใน ความผิดฐานละเว้น การกระทำ เช่น ความผิดที่นิติบุคคลละเลยไม่ซ่อมแซมถนนและสะพาน เป็นต้น ความผิดที่

เกิดจากการกระทำผิดหน้าที่ เช่น ความผิดฐานกีดขวางทางหลวง เป็นต้น โดยความผิดทั้งสองมีลักษณะเป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) เพราะไม่มี Mens Rea เป็นองค์ประกอบ ความผิด (Bucy, 1990) ในปัจจุบันนี้ นิติบุคคลอาจมีความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้ใน 2 กรณีใหญ่ ๆ คือ ความรับผิดตามหลัก Respondent Superior และความรับผิดตาม Model Penal Code

1. ความรับผิดตามหลัก Respondent Superior หลัก Respondent Superior นี้ นำมาจากหลักความรับผิดในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด โดยมีสาระสำคัญว่า ตัวการจะต้องรับผิดในการทำความผิดของตัวแทนซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตน และได้กระทำการไปภายในขอบเขตแห่งงานที่จ้างด้วย โดยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลอันเนื่องมาจากการทำความผิดของลูกจ้างเกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า เมื่อนิติบุคคลมีความบกพร่องในการบริหารงาน หรือในการสอดส่องดูแลการทำงานของลูกจ้างของตนแล้ว บริษัทก็ต้องรับผิดที่เกิดจากการกระทำของลูกจ้างด้วย

2. ความรับผิดตาม Model Penal Code ความรับผิดตาม Model Penal Code มีรายละเอียดดังนี้

2.1 นิติบุคคลจะต้องรับผิดในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 กรณีที่ความผิดนั้นเป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ความผิด เกี่ยวกับความปลอดภัยของสาธารณะ หรือเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น ซึ่งได้กำหนดความรับผิดของ นิติบุคคล และเป็นการกระทำโดยตัวแทนของบริษัท ซึ่งกระทำในนามของบริษัทและอยู่ในขอบเขตของงานที่จ้าง หรือ

2.1.2 กรณีที่ความผิดนั้นเป็นการรบกวนการปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดให้นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

2.1.3 กรณีที่ความผิดนั้นเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการให้อำนาจการร้องขอ การสั่งการปฏิบัติการ หรือการยินยอมให้กระทำโดยประมาทของคณะกรรมการ หรือผู้บริหารระดับสูงซึ่งกระทำการในนามของบริษัทภายในขอบเขตแห่งงานที่จ้าง

2.2 เมื่อความผิดนั้นเป็นความรับผิดเด็ดขาด นิติบุคคลก็ต้องรับผิดเว้น แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น (Bucy, 1991)

นอกจากนี้ ในเรื่องของการลงโทษนิติบุคคลในสหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันนี้มีการลงโทษนิติบุคคลที่กระทำผิดไว้หลายรูปแบบ ดังนี้ 1. โทษปรับ จำนวนค่าปรับจะคำนึงถึงฐานะการเงินและขนาดของผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการตัดมิให้ผู้กระทำผิดได้ประโยชน์จากการกระทำผิด 2. การคุมประพฤติ (Probation) เช่น การให้นิติบุคคลทำงานด้านบริการสังคม หรือช่วยเหลือสังคม (Community Service) 3. โทษริบทรัพย์ เป็นการริบทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำผิดทั้งหมด ซึ่งรวมถึงประโยชน์ต่าง ๆ ที่อวกเยเข้ามาภายหลังด้วย การริบ

ทรัพย์สินยังรวมไปถึงทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่นำมาใช้ในการกระทำผิดด้วย ทั้งนี้ จะไม่ใช่เพียงหลักความไม่มีส่วนรู้เห็นของบุคคลภายนอกในการกระทำผิดมาเป็นเกณฑ์ที่จะรับทรัพย์สินนั้นหรือไม่ แต่จะพิจารณาจากหลักที่ว่าถ้าบุคคลภายนอกนั้น ประมาทไม่จัดหาทางป้องกันตามควรจนทำให้มีผู้เอาทรัพย์สินของตนไปใช้ในการกระทำความผิดบุคคลภายนอกก็ต้องถูกริบทรัพย์สินนั้นไปด้วย 4. การแจ้งผู้เสียหาย (Notice to Victim) เป็นมาตรการในการลดความน่าเชื่อถือของนิติบุคคลอย่างหนึ่ง อาจทำโดยการแจ้งทางไปรษณีย์ หรือประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หรือสื่อต่าง ๆ 5. การชดใช้ความเสียหาย (Restitution) เป็นมาตรการทางแพ่งอย่างหนึ่ง (Khanna, 1996)

ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

สาธารณรัฐฝรั่งเศส เดิมก่อนที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสจะมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญานับใหม่ ค.ศ. 1992 นั้น ไม่ปรากฏว่า มีกฎหมายที่บัญญัติให้นิติบุคคลรับผิดชอบทางอาญาเป็นการทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงโต้แย้งกันในทางตำรา เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ดังนี้ 1. ฝ่ายที่เห็นว่านิติบุคคลไม่ควรรับผิดชอบในทางอาญาให้เหตุผลในด้านบทบัญญัติของกฎหมายว่า กฎหมายอาญานั้นมุ่งที่จะควบคุมความประพฤติของบุคคลที่เป็นมนุษย์เท่านั้น และหากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็ไม่อาจจะลงโทษนิติบุคคลได้ นอกจากนี้ หากพิจารณาด้านการกระทำและเจตนาแล้ว ก็เป็นการยากที่นิติบุคคลจะมีการกระทำและเจตนาในทางอาญาได้ รวมทั้งโทษต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ก็ล้วนแต่เป็นโทษที่จะลงแก่นมนุษย์เท่านั้น เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุก เป็นต้น 2. ฝ่ายที่เห็นว่านิติบุคคลควรรับผิดชอบในทางอาญาเห็นว่า นิติบุคคลเป็นพลังทางสังคมในชีวิตสมัยใหม่ ดังนั้น สภาพที่เป็นอันตรายอาจแสดงออกโดยการกระทำผิดอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกฎหมายพาณิชย์ กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นกฎหมายด้านเศรษฐกิจ ฝ่ายนี้เห็นว่า แท้ที่จริงแล้วนิติบุคคลประกอบด้วยเจตนาของบุคคลต่าง ๆ ที่มาร่วมประกอบกับเป็นนิติบุคคล โดยการร่วมประชุมดำเนินการ เป็นต้น ดังนั้น นิติบุคคลจึงน่าจะมีเจตนาในทางอาญาได้เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากหลักในกฎหมายแพ่งที่ยอมรับให้มีการแสดงเจตนาผ่านทางผู้แทนนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382 (Hall, 1960)

เพื่อเป็นการจัดข้อโต้แย้ง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้มีบัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลไว้เป็นการทั่วไป ฝ่ายนิติบัญญัติของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จึงได้ทำการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเสียใหม่ และได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 1 มีนาคม 1994 ขึ้น และสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญานับนี้ จะเห็นได้เลยว่า นอกจากการบัญญัติความรับผิดชอบและโทษของบุคคลธรรมดาในความผิดฐานต่าง ๆ ไว้แล้ว ยังปรากฏว่า มีการบัญญัติความรับผิดชอบ

อาญาและโทษของนิติบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ แยกต่างหากจากบุคคลธรรมดาด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสดังกล่าว ได้บัญญัติให้นิติบุคคลในสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีความรับผิดชอบทางอาญาเช่นเดียวกันกับบุคคลธรรมดาได้ แต่ก็หาใช้ทุกฐานความผิดไม่ และสิ่งหนึ่งที่มีความชัดเจนในประมวลกฎหมายฝรั่งเศส ก็คือ โทษที่ใช้ลงแก่นิติบุคคลกับโทษที่ใช้ลงแก่บุคคลธรรมดานั้น มีอัตราโทษที่ไม่เท่ากัน โทษที่ใช้ลงแก่นิติบุคคลจะมีอัตราโทษที่สูงกว่าโทษที่บุคคลธรรมดาจะได้รับ (Colson, & Field, 2009)

ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส เริ่มจากบทบัญญัติทั่วไปก็มีการกำหนดเรื่องของโทษที่จะใช้ลงแก่นิติบุคคลอยู่ใน Book I, Title III, Chapter 1, Section II ซึ่งมีบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 131- 37 ถึง 131-49 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนย่อย ได้แก่ 1. Subsection I Penalties for felonies and misdemeanours 2. Subsection II Penalties for petty offences 3. Subsection III Contents and implementation of certain penalties ใน Chapter 1, Section 1 นั้น เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดที่บุคคลธรรมดา ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่า การกำหนดโทษในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มีการแบ่งแยกออกเป็นโทษสำหรับบุคคลธรรมดาและโทษสำหรับนิติบุคคลไว้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดได้ นอกจากนี้ การบัญญัติโทษของนิติบุคคลให้มีอัตราที่สูงกว่าโทษสำหรับบุคคลธรรมดานั้น ก็มีผลทำให้การลงโทษนิติบุคคลดูมีสภาพบังคับ (Sanction) โทษที่มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 นี้ มีบัญญัติไว้อยู่ใน Section 2 (Penalties Applicable to Natural Persons) ซึ่งแบ่งโทษออกเป็น 2 จำพวก ได้แก่ โทษขั้นอุกฤษโทษ และมียโทษ สำหรับนิติบุคคล และโทษลหุโทษ สำหรับนิติบุคคล (Clarkson & Keating, 2010) จากการศึกษาตามเนื้อหาข้างต้น สามารถสรุปและเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกับต่างประเทศดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลของไทยกับต่างประเทศ

ประเทศ	แนวคิดหลักเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล	การลงโทษและมาตรการที่ใช้
ราชอาณาจักรไทย	ความรับผิดของนิติบุคคลไม่ได้อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาโดยตรง แต่มีการบัญญัติในกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ	โทษมักเป็นโทษปรับ หรือการใช้บทลงโทษที่มีเฉพาะบุคคลธรรมดา โดยให้เป็นความรับผิดตามการตีความในกรณีที่เป็นการกระทำของผู้แทนนิติบุคคล
อังกฤษ	เดิมไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล แต่เริ่มพัฒนาผ่านคำพิพากษาของศาลที่ให้นิติบุคคลมีความรับผิด เช่น กรณีไม่ซ่อมแซมทางหลวง	โทษปรับ หรือการริบทรัพย์สินเป็นหลัก เน้นการใช้หลักการ Organ Theory โดยรับเอาการกระทำและเจตนาของผู้บริหารหรือบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจในนิติบุคคลเป็นการกระทำของนิติบุคคลเอง
สหรัฐอเมริกา	นำหลัก Respondeat Superior มาปรับใช้ ซึ่งนิติบุคคลจะต้องรับผิดในกรณีที่มีการละเลยในการควบคุมพนักงานหรือตัวแทนของตน	โทษปรับ คุมประพฤติ การริบทรัพย์สิน และการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นมาตรการหลัก ซึ่งรวมทั้งการให้บริการสังคม การแจ้งให้ผู้เสียหายทราบเพื่อเป็นการลดความน่าเชื่อถือของนิติบุคคล
ฝรั่งเศส	เดิมไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล แต่ปรับประมวลกฎหมายอาญาในปี 1994 โดยกำหนดโทษของนิติบุคคลแยกจากบุคคลธรรมดาอย่างชัดเจน	โทษสำหรับนิติบุคคลรวมถึงโทษปรับในอัตราที่สูงกว่าบุคคลธรรมดา มีโทษขั้นอุกฤษโทษ มัธยโทษ และลดโทษ สำหรับนิติบุคคลตามความรุนแรงของความผิด

สรุป

แนวคิดและความเป็นมาของนิติบุคคลนั้น นิติบุคคลเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลเพื่อประกอบธุรกิจหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีกฎหมายรับรองให้เกิดสถานะเป็นบุคคลสมมติ ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ต่างจากบุคคลธรรมดาบางประการ เช่น ไม่สามารถกระทำการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรือเจตนาส่วนบุคคลได้ นิติบุคคลจึงมีสิทธิและหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น ในส่วนความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในราชอาณาจักรไทย ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุถึงความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลโดยตรง การพิจารณาความรับผิดมักเกิดจากกฎหมายเฉพาะที่กำหนดไว้ เช่น พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับบริษัทหรือสมาคม ซึ่งส่วนใหญ่จะระบุโทษปรับเป็นหลัก แต่ในบางกรณีศาลอาจใช้หลักการที่คล้ายกับกฎหมายจารีตประเพณี โดยพิจารณาการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลในฐานะตัวแทนของนิติบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ เรืองจันทร์. (2560). การเปรียบเทียบความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา. *วารสารกฎหมายปริทัศน์ พนมยงค์*, 6(2), 109-120.
- บุญศรี สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2559). ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายไทย. *วารสารกฎหมายอาญาไทย*, 27(3), 45-50.
- วิชัย อุดมพงษ์. (2561). ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในกฎหมายไทยและเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วิชญ์ วรรณญ. (2562). *กฎหมายอาญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- Ashworth, A. & Horder, J. (2013). *Principles of Criminal Law* (7th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Bucy, P.H. (1990). Corporate Criminal Liability: The Last Twenty-Five Years. *American Criminal Law Review*, 27(2), 183-219.
- Clarkson, C.M.V. & Keating, H.M. (2010). *Criminal Law: Text and Materials*. (7th ed.). Sweet & Maxwell.
- Glanville, W. (1944). *The Criminal Responsibility of Legal Persons*. London: Oxford University Press.
- Hall, J. (1960). *General Principles of Criminal Law*. 2nd ed. Bobbs-Merrill.
- Khanna, V.S. (1996). Corporate Criminal Liability: What Purpose Does It Serve? *Harvard Law Review*, 109(7), 1477-1533.
- Ormerod, D., & Laird, K. (2018). *Smith, Hogan, & Ormerod's Criminal Law*. (15th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Wells, C. (2001). *Corporations and Criminal Responsibility*. (2nd ed.). Oxford University Press.
- Williams, G. (1944). *The Criminal Responsibility of Legal Persons*. London: Oxford University Press.

ความเสมอภาคทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย :
วิเคราะห์เชิงปรัชญาเซ็น*

SOCIAL EQUALITY ACCORDING TO DEMOCRACY:
ZEN PHILOSOPHICAL ANALYSIS

พระมหาวรวัฒน์ อภินนโท (วิชัย)

Phramaha Worrawat Apinantho (Wichai)

วัดสันปูเลยสะเหลียงแก้ว

Wat San Pu Loei Sali Wiang Kaew

Corresponding Author E-mail: wichaiworrawat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์แนวคิด ความเสมอภาคทางสังคมภายใต้กรอบของระบอบประชาธิปไตยโดยใช้แนวคิดจากปรัชญาเซ็นเป็นเครื่องมือในการตีความและขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ปรัชญาเซ็นเน้นการมองโลกอย่างตรงไปตรงมา การใช้ความรู้สึกสำนึกภายใน และการปล่อยวางจากการตัดสินในรูปแบบของความคิดที่เป็นนามธรรม ที่ได้ศึกษาแนวคิดเซ็นที่มุ่งเน้นไปที่การตระหนักรู้และการปลดปล่อยจากการจำกัดกรอบความคิด เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนเห็นถึงความเป็มนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยไม่แยกแยะความแตกต่างในแง่ของสถานะทางสังคมการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปรัชญาเซ็นและแนวคิดความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างการบรรลุ “ความเป็นหนึ่งเดียว” (Oneness) และการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเสมอภาคทางสังคม แนวคิดเซ็นจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างมุมมองใหม่ในการเข้าใจและดำเนินการต่อความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้งและสมดุล เสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงผู้คนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคในสังคมที่มีความผาสุก

คำสำคัญ: ความเสมอภาคทางสังคม; ระบอบประชาธิปไตย; ปรัชญาเซ็น

Abstract

This article analyzes the concept of social equality under the framework of democracy by using the concept of Zen philosophy as a tool

*Received December 31, 2024; Revised February 16, 2025; Accepted February 19, 2025

to interpret and expand the understanding of coexistence in a society with social, economic and cultural diversity. Zen philosophy emphasizes a straightforward view of the world, the use of feelings and letting go of judgments in the form of abstract thoughts. The study of Zen concepts focuses on awareness and release from limitations of thought to encourage people to see equal human beings without discrimination in terms of social status. A comparative study of Zen philosophy and the concept of democratic equality points out the important relationship between achieving “oneness” and creating a society with social justice and equality. Zen concepts can therefore be applied to foster new perspectives in understanding and implementing equality in a democratic society in a profound and balanced way, fostering a deeper understanding and connecting people so that they can live together equally in a happy society.

Keywords: Social Equality, Democracy, Zen Philosophy

บทนำ

ความเสมอภาคทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากในสังคมสมัยใหม่ การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเช่นสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ และวิธีการคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเสมอภาคและความเป็นธรรม หลักการที่ทุกคนในสังคมมีสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา การทำงาน การดูแลสุขภาพ หรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและสังคม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติจากเพศ เชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางสังคม หรือเงื่อนไขอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถของบุคคล ในระบอบประชาธิปไตย ความเสมอภาคทางสังคมถือเป็นสิ่งสำคัญดังนี้

1. ความเสมอภาคทางสังคม

1.1 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทุกคนควรมีสิทธิในการเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

1.2 การให้โอกาสในการพัฒนา สังคมต้องสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา การดูแลสุขภาพ และการพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ทุกคนสามารถมีชีวิตที่ดีขึ้น

1.3 การลดความเหลื่อมล้ำ ความเสมอภาคช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540)

1.4 การส่งเสริมความยุติธรรม หลักการนี้ช่วยให้แต่ละบุคคลได้รับการปฏิบัติที่ยุติธรรมและไม่มีทางเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในทางปฏิบัติ การสร้างความเสมอภาคทางสังคมในระบอบประชาธิปไตยมักจะเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ เช่น การส่งเสริมการศึกษาฟรี การดูแลสุขภาพที่เข้าถึงได้ การพัฒนาสวัสดิการสังคม และการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อลดช่องว่างทางรายได้ อย่างไรก็ตาม ความเสมอภาคไม่ใช่เพียงแค่การให้ทุกคนมีโอกาสเหมือนกัน แต่ยังต้องมีการพิจารณาในด้านความต้องการและเงื่อนไขที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง

2. ระบอบประชาธิปไตย (Democracy)

รูปแบบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยอยู่ในมือของประชาชน ซึ่งประชาชนมีสิทธิและส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครองและนโยบายของประเทศโดยตรงหรือผ่านตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้ง

2.1 ลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

2.1.1 อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอสูงสุด และการปกครองต้องสะท้อนถึงความต้องการและความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ “โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วย ตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้” (ดร.ณศักดิ์ ตติยะลาภะ และคณะ, 2560)

2.1.2 สิทธิและเสรีภาพ ประชาชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และมีเสรีภาพในชีวิตประจำวัน เช่น เสรีภาพในการพูด การนับถือศาสนา และการรวมกลุ่ม “ผ่านเรื่องราวของประชาชนคนหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนอาชีพได้อย่างอิสระเสรี” (ธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2540)

2.1.3 หลักนิติธรรม กฎหมายเป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุมการปกครอง ทุกคนรวมถึงรัฐบาล ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาค “ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 และยึดถือเป็นรูปแบบในการปกครองประเทศมาจนถึงปัจจุบัน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น พระมหากษัตริย์ยังทรงมีฐานะเป็นพระ ประมุขของประเทศและทรงใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศ (สมชัย เทพสมบัติ และคณะ, 2563)

2.1.4 การเลือกตั้งที่เป็นธรรม การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยต้องโปร่งใส ยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม

2.1.5 การแบ่งแยกอำนาจ ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมักมีการแบ่งอำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ (ทำกฎหมาย) ฝ่ายบริหาร (ดำเนินนโยบาย) และฝ่ายตุลาการ (ตีความและบังคับใช้กฎหมาย) เพื่อป้องกันการรวบอำนาจ

2.1.6 การเคารพสิทธิมนุษยชน ระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม (บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา, 2548)

2.2 ประเภทของระบอบประชาธิปไตย

2.2.1 ประชาธิปไตยทางตรง ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยตรง เช่น การลงประชามติในประเด็นสำคัญ

2.2.2 ประชาธิปไตยแบบผู้แทน ประชาชนเลือกตั้งตัวแทน (เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) เพื่อทำหน้าที่แทนในการบริหารประเทศ

2.2.3 ประชาธิปไตยแบบกึ่งตรง ผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยแบบผู้แทน เช่น มีการลงประชามติในบางกรณี พร้อมกับการเลือกตั้งตัวแทน

2.3 ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพ สร้างความยืดหยุ่นในการปรับปรุงนโยบายและกฎหมาย

2.4 ข้อเสียหรือความท้าทาย มีการตัดสินใจอาจล่าช้า เพราะต้องมีการปรึกษาหารือ และหากไม่มีความรู้ความเข้าใจ ประชาชนอาจเลือกตัวแทนที่ไม่เหมาะสมเสี่ยงต่อการถูกรวบอำนาจโดยกลุ่มผลประโยชน์ (บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา, 2548)

ดังนั้น ประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตย สหรัฐอเมริกา ประเทศไทย (ในกรอบรัฐธรรมนูญที่กำหนด) อินเดีย ญี่ปุ่น การพัฒนาประชาธิปไตยในแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโครงสร้างทางการเมืองของแต่ละแห่ง แต่ละประเทศใช้ความท้าทายและโอกาสที่เป็นเอกลักษณ์ของตนซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีการดำเนินการและยึดมั่นหลักการของประชาธิปไตยในสังคม แต่ละประเทศเหล่านี้มีเส้นทางที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองในการส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย ซึ่งมักถูกกำหนดโดยประสบการณ์ในอดีตและแรงบันดาลใจของพลเมืองเพื่อการกำกับดูแลที่ครอบคลุมมากขึ้น

3. ปรัชญาเซ็น (Zen philosophy)

การศึกษาความคิดและหลักการที่เป็นรากฐานของปรัชญาเซ็น ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับพระพุทธศาสนาแนวทางมหายาน โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติและการเข้าใจธรรมชาติของจิตใจมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2557) เน้นเน้นการ

ประสบการณ์ตรง และการทำความเข้าใจในปัจจุบันโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการคิดหรือการตีความที่ซับซ้อน ต่อไปนี้คือการวิเคราะห์หลักปรัชญาของเซ็นในหลายมุมมอง ดังนี้

3.1 การปล่อยวาง (Non-attachment) หนึ่งในหลักสำคัญของเซ็นคือการปล่อยวางจากสิ่งต่าง ๆ ทั้งในทางกายและจิตใจ ปรัชญาของเซ็นไม่ได้เน้นการติดยึดกับสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นความคิด อารมณ์ หรือแม้แต่ความรู้สึกผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่นสอนให้เราปล่อยให้สิ่งต่าง ๆ เป็นไปตามธรรมชาติ และให้ความสนใจกับการมีอยู่ในปัจจุบัน (Present moment awareness) คือ “การสูดลมหายใจลึก ๆ หายใจเข้าออก โคลงร่วงไปทางซ้ายที่ขาที่แล้วปล่อยให้หยุดนิ่งสมดุลในท่านั่ง คิดถึงการไม่คิด จะคิดถึงการไม่คิดได้อย่างไร โดยปราศจากการคิด สิ่งนี้เองคือ หัวใจแห่งศิลปะการนั่งซาเซ็น” (สุวรรณ สถาอานันท์, 2534)

3.2 การตื่นรู้ในปัจจุบัน (Mindfulness) เซ็นให้ความสำคัญกับการตื่นรู้ในขณะนั้น การนั่งสมาธิ (Zazen) เป็นการฝึกให้เราอยู่กับปัจจุบันอย่างแท้จริง การตระหนักรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะโดยไม่มีการแยกแยะหรือการตีความ คำสอนของเซ็นชี้ให้เห็นว่าความคิดหรือการกระทำใด ๆ ที่มาจากความคิดในอดีตหรืออนาคตจะทำให้เราไม่สามารถสัมผัสกับความจริงในปัจจุบันได้ “เราเรียกการตื่นขึ้นนั้นว่า ‘ซาโตริ’ ซึ่งแปลว่า การตรัสรู้เพื่อหมายถึงสัจจะแห่งประสบการณ์ทางศาสนา” (เซนโค ชิบายามะ, 2546)

3.3 การใช้คำถาม (Koan) คือคำถามที่มักจะดูเหมือนไร้เหตุผล หรือคำถามที่ไม่สามารถตอบได้โดยใช้เหตุผลธรรมดา เช่น “เสียงของมือหนึ่งที่ตบไม่สามารถได้ยินได้หรือไม่” คำถามเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้ผู้ฝึกหัดสามารถข้ามข้อจำกัดของจิตใจที่ถูกควบคุมด้วยเหตุผลหรือการคิดเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสถานะของการรู้ที่เกินขอบเขตของการคิดได้ “การรับรู้ของผู้บรรลุธรรมแล้วแต่ก็ยังสามารถสื่อสารกับคนปกติได้” (ดิช นัท อันท์, 2532)

3.4 การไม่แบ่งแยก (Non - Duality) ปรัชญาเซ็นยังเน้นที่แนวคิดของการไม่แบ่งแยก หรือการเห็นสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นหนึ่งเดียว การแยกแยะระหว่าง “ตัวเรา” และ “สิ่งอื่น” เป็นสิ่งที่เซ็นมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการตระหนักรู้ถึงความจริงที่ลึกซึ้ง การเห็นโลกในลักษณะไม่แยกแยะ (Non-dualism) คือการตระหนักว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เกี่ยวข้องกันและเป็นหนึ่งเดียวในธรรมชาติ “เพื่อก้าวเข้าสู่ความว่างอันเป็นหนึ่งเดียวกับจิตเดิมแท้ ประเด็นเรื่องปราศจากความคิดนี้” (Kasulis, 1981)

3.5 การปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญกว่า การฝึกปฏิบัติในเซ็นมีความสำคัญมากกว่าคำพูดหรือทฤษฎี เช่นยึดมั่นในหลักที่ว่า “การทำคือการรู้” (To do is to know) แนวทางนี้จะช่วยให้เราเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ผ่านการประสบการณ์จริง มากกว่าการเรียนรู้ทางทฤษฎีหรือการตั้งคำถามเชิงปรัชญา เพียงแต่การกระทำในชีวิตจริงจะช่วยให้เราเข้าใจถึงธรรมชาติของความจริง (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2530)

3.6 การมองเห็นโลกด้วยความเรียบง่าย การมองเห็นโลกในแบบเช่นไม่มีกฎหรือข้อจำกัดที่ซับซ้อน การทำความเข้าใจในเช่นคือการปล่อยวางจากการตีความหรือการหาความหมายที่ซับซ้อนมากเกินไป บางครั้ง การมองเห็นโลกในความเรียบง่าย โดยไม่ต้องใช้คำพูดหรืออธิบาย เป็นการเข้าถึงความจริงที่ลึกซึ้งที่สุด “พอปัญญาเกิด ก็ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภายในด้วยเสมอไป ถ้าผิดไปจากนี้ ก็คือยังไม่มีอะไรเกิดขึ้น” (ว่องมูล่า, 2547)

3.7 ความสำคัญของการเป็น “ตัวเอง” การเข้าใจในเช่นคือการตระหนักรู้ใน “ตัวตนที่แท้จริง” ซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสร้างภาพลักษณ์หรือการปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งที่ภายนอก การเข้าใจตัวตนในเช่นคือการเข้าใจตนเองในระดับที่ลึกซึ้งที่สุดว่าไม่มีการแบ่งแยกระหว่างตัวตนและสิ่งรอบตัว

3.8 การใช้ศิลปะและธรรมชาติ การเชื่อมโยงกับธรรมชาติและ การใช้ศิลปะในการฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งที่สำคัญในเช่น ศิลปะเช่น การวาดภาพ, การปลูกต้นไม้, หรือการดื่มชาล้วนแต่เป็นการฝึกการตั้งสติและตระหนักรู้ในปัจจุบัน วิธีการเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถเข้าสู่สภาวะของ “การรู้” ที่ไม่มีการแบ่งแยกหรือการคิดมาก (ว่องมูล่า, 2547)

ดังนั้น ปรัชญาเช่นเน้นการปฏิบัติที่มุ่งเน้นความเข้าใจในปัจจุบัน การปล่อยวาง และการตระหนักรู้ถึงธรรมชาติของจิตใจที่ไม่ถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดของความคิดและการแบ่งแยก ด้วยการฝึกสมาธิ Koan และการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เช่นจึงช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถมองเห็นความจริงในชีวิตอย่างชัดเจนและไม่ถูกก่อกวนจากความคิดที่สร้างขึ้นในจิตใจ

แนวทางการสร้างความเสมอภาคทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตยตามปรัชญาเช่น

ปรัชญาเช่น (Zen Philosophy) เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานอยู่บนการปล่อยวางความยึดติดและความแตกต่างเพื่อค้นพบความจริงที่เป็นธรรมชาติและบริสุทธิ์ภายในจิตใจของแต่ละคน แนวคิดนี้สามารถเชื่อมโยงกับความเสมอภาคทางสังคมในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นไปที่ความเป็นหนึ่งเดียว ความเข้าใจ และการเคารพต่อความแตกต่างของมนุษย์

1. ความเสมอภาคในเชิงประชาธิปไตย ในระบอบประชาธิปไตย ความเสมอภาคหมายถึงสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง หรือสังคม หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยคือการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานและการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเป็นธรรม ปรัชญาเช่นเข้ามามีบทบาทในแง่ของการลดทอนอัตตาและ

การแบ่งแยกเชิงโครงสร้าง เช่น การมองว่า “เรา” และ “เขา” ไม่ควรถูกกำหนดโดยสถานภาพทางสังคม หรืออัตลักษณ์ใด ๆ ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันเหมือนกันในฐานะมนุษย์

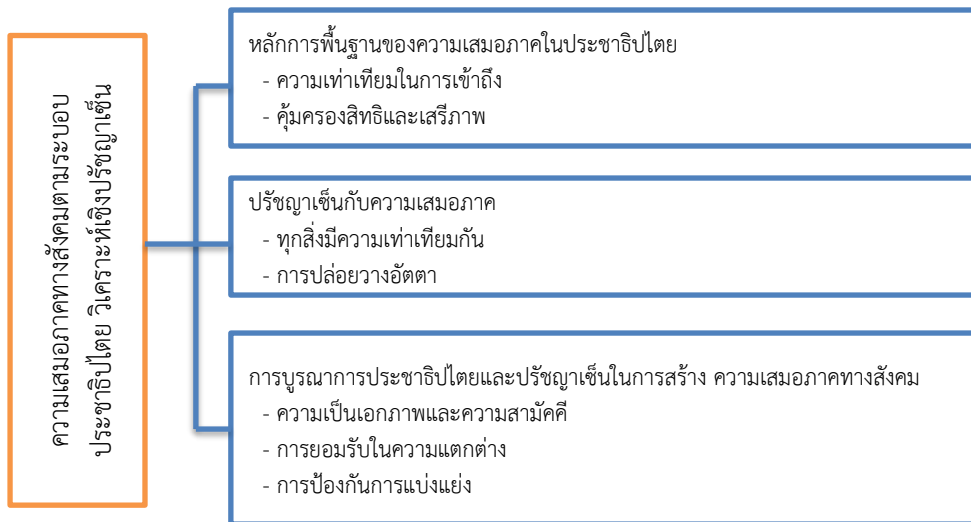
2. การปล่อยวางจากความแตกต่างเช่นเน้นการปล่อยวางจากความคิดที่ยึดติดกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ชนชั้น เชื้อชาติ หรือศาสนา ในบริบทของประชาธิปไตย การปล่อยวางนี้สามารถนำมาใช้เพื่อลดอคติและความลำเอียงทางสังคม ทำให้เกิดการเปิดใจรับฟังและเรียนรู้จากกันและกัน

3. การตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ ปฏิญาณเช่นเน้นการใช้ชีวิตใน “ปัจจุบันขณะ” (Here and Now) ซึ่งสามารถส่งเสริมแนวคิดเรื่องความเสมอภาคในประชาธิปไตยได้โดยการให้ความสำคัญกับความต้องการของมนุษย์ในขณะปัจจุบัน แทนที่จะมุ่งเน้นไปที่ความคาดหวังหรือประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา วิธีนี้ช่วยสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคต

4. การแก้ไขความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง ในแง่ปฏิญาณเช่น การตระหนักถึงความเหลื่อมล้ำไม่ได้หมายถึงการมองเห็นปัญหาเท่านั้น แต่ยังต้องลงมือแก้ไขโดยไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ส่วนตนหรือมุมมองที่จำกัด เช่นเน้นความสัมพันธ์ที่สมดุลและสอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งสามารถแปลได้ว่า ทุกคนควรมีส่วนร่วมในโครงสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน

5. การสร้างสังคมที่สมดุล เช่นสอนให้มนุษย์แสวงหาความสมดุลภายในจิตใจและระหว่างตนเองกับผู้อื่น แนวคิดนี้สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยที่ยึดมั่นในหลักการของการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล โดยการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมและการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น ปฏิญาณเช่นกับความเข้าใจในความเสมอภาค ในเรื่องของ ธรรมชาติของสติปัญญาในปฏิญาณเช่น ทุกสิ่งมีธรรมชาติของความเท่าเทียมกัน ทุกคนมีความสามารถในการรับรู้และเจริญธรรมได้. ความเสมอภาคไม่ได้เป็นแค่เป็นในเรื่องของสิ่งที่เป็นรูปธรรม แต่ยังเป็นเรื่องของจิตใจและจิตวิญญาณ และการปล่อยวางอดีต การหันมาใช้ปฏิญาณเช่นในการพัฒนาและเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมคือการปล่อยวางอดีต การให้ความสำคัญที่ความสัมพันธ์และการยอมรับในความเป็นธรรมชาติของทุกคน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

ปรัชญาเซ็นสามารถช่วยสนับสนุนความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยได้ผ่านการปล่อยวางความแตกต่าง การตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ และการสร้างสมดุลในสังคม หลักแห่งความเสมอภาคเป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติแก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่โดยการใช้หลักความเสมอภาคที่มีความหลากหลายในการปฏิบัติเนื่องจากสาระสำคัญของข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การปฏิบัติแก่บุคคลตามหลักความเสมอภาคย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ย่อมต้องเป็นความแตกต่างที่ยอมรับได้ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมีความโปร่งใสปราศจากอคติบนพื้นฐานความถูกต้อง ทั้งนี้การประยุกต์ใช้ปรัชญาเซ็นในประชาธิปไตยต้องมาพร้อมกับการกระทำที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของมนุษยธรรมและความเท่าเทียมของทุกคนในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความผาสุกที่แท้จริง ดังนั้น การบูรณาการประชาธิปไตยและปรัชญาเซ็นในการสร้างความเสมอภาคทางสังคม คือ ความเป็นเอกภาพและความสามัคคี ประชาธิปไตยและปรัชญาเซ็นสามารถช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม การให้ความสำคัญกับการฟังและการเข้าใจซึ่งกันและกันจะนำไปสู่ความสามัคคีที่แท้จริง และการป้องกันการแบ่งแยก ความเสมอภาคที่แท้จริงต้องการการยอมรับในความแตกต่างและการป้องกันการแบ่งแยก ปรัชญาเซ็นสอนให้เราปล่อยวางอัตตาและเห็นความเสมอภาคในทุกคน ความเสมอภาคในประชาธิปไตยไม่ได้เป็นเพียงแค่เป็นเรื่องของการมีกฎหมายและสิทธิที่เท่าเทียมกัน แต่ยังรวมถึงการสร้างสติและความเข้าใจในความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- เซนโค ชิบายามะ. (2546). *ดอกไม้ไม่จางโรครัด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ตรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ และคณะ. (2560). การศึกษาสร้างตัวแบบสภาพแวดล้อมจังหวัด
ปทุมธานี สู่ความเข้มแข็งประชาธิปไตยไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาวลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 231-245.
- ติช นัท ฮันท์. (2532). *กฤษณา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ทวีวัฒน์ ปุณฺธิกรวิวัฒน์. (2530). *ประทีปแห่งเซน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ธนศวรร์ เจริญเมือง. (2540). *100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.2440 - 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2548). *พระราชของเสียงส่วนใหญ่ อันตรายต่อเสรีภาพในการ
พูด*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2567, <https://mgronline.com/daily/detail/9480000087380>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*
(พิมพ์ครั้งที่ 27X). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ว่องมูล่า. (2547). *สูตรของเว่ยหลาง (Platform Sutra)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- สมชัย เทพสมบัติ และคณะ. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของครู
ในวิทยาลัยครูปาเซสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารสันติศึกษา
ปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1380-1393.
- สุวรรณา สถาอนันท์. (2534). *ภูมิปัญญาวิชาเซ็น บทวิเคราะห์คำสอนปรมาจารย์โดเก็น*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- Kasulis. T.P. (1981). *Zen Person Zen Action*. Honolulu: The University Press of
Hawaii.

แนวทางการส่งเสริมเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ของนักการเมืองท้องถิ่น*

GUIDELINES FOR PROMOTING YOUTH IN THE ERA OF GLOBALIZATION BY LOCAL POLITICIANS

สัทยา ขาวหมื่นไวย, พระอธิการประเสริฐ ปญญาโว

Sappaya Khaomuenwai, Phraatikan Prasoeet Panyavaro

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Somboonkh2500@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอความคิดเห็นของเยาวชนไทยต่อสถานะของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ โดยจะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ บทบาทและหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่น ปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น รวมถึงแนวทางการแก้ปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยบริหารพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ยุคโลกาภิวัตน์ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในภูมิทัศน์ทางการเมืองของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย ด้วยการเชื่อมโยงและการพึ่งพากันระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นจึงต้องเผชิญกับความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ในบทความนี้เราจะตรวจสอบสถานะของเยาวชนไทยในบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ การมีส่วนร่วมของเยาวชนไม่เพียงแต่จะช่วยสร้างความเข้าใจในระบบการเมืองแต่ยังสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการตัดสินใจจะส่งผลต่อทิศทางและนโยบายที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: นักการเมืองท้องถิ่น; เยาวชนไทย; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This article presents the opinions of Thai youth on the status of local politicians in the era of globalization. It discusses the concept of decentralization, the roles and responsibilities of local politicians, local

*Received December 5, 2024; Revised January 22, 2025; Accepted February 2, 2025

political problems, and solutions. Since local governments are the basic administrative units of democracy, globalization has brought about significant changes in the political landscape of many countries, including Thailand. With increasing interconnectedness and interdependence among countries, local politicians are faced with new challenges and opportunities. In this article, we examine the status of Thai youth in the role of local politicians in the era of globalization. Youth participation not only helps to create an understanding of the political system, but also effectively presents new ideas that are consistent with the needs and problems of the community. Youth participation in the decision-making process will affect the direction and policies that are developed, so that they can appropriately respond to the real needs of the people in the area.

Keywords: Local Politicians; Thai Youth; Local Government Organization

บทนำ

ความท้าทายที่นักการเมืองท้องถิ่นและเยาวชนไทยเผชิญในยุคโลกาภิวัตน์มีความหลากหลายซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในโลกยุคปัจจุบันที่ทุกอย่างเชื่อมโยงถึงกันอย่างรวดเร็ว โลกาภิวัตน์กลายเป็นคำฮิตที่มักใช้เพื่ออธิบายการบูรณาการของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม ผลกระทบของโลกาภิวัตน์สามารถเห็นได้ในทุกแง่มุมของชีวิต รวมถึงการเมืองด้วย ทุกวันนี้เยาวชนขาดช่องทางการมีส่วนร่วมในระบอบการเมือง ซึ่งเป็นเหมือนระบอบ “ประชาธิปไตย – ของคนแก่ โดยคนแก่ เพื่อคนแก่” (วรตโร เลิศรัตน์, 2565) เมืองท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ในประเทศไทยที่ประชากรวัยรุ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องเข้าใจและรับมือกับความท้าทายและโอกาสที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตยท้องถิ่น และทำให้เสียงของคนรุ่นใหม่ถูกนำไปพิจารณาอย่างจริงจัง การสร้างเครือข่ายระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและเยาวชนจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีคุณค่า และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกถึงมุมมองและความต้องการของพวกเขาในสังคมอย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เยาวชน

รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน แต่ยังไม่ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างรุ่นและสร้างสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างนักการเมืองกับประชาชนในพื้นที่ การสร้างโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมจะช่วยกระตุ้นความสนใจของพวกเขาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสังคม (พระศรีปริยัติโมลี, 2547) การจัดเวทีเสวนาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น จะเป็นช่องทางที่ดีในการส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และสร้างแรงบันดาลใจให้พวกเขาก้าวเข้าสู่การมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง การสนับสนุนให้เยาวชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเอง และกระตุ้นให้พวกเขาแสดงออกถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแบบเปิดเผย (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2559) การนำเสนอแนวทางที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของเยาวชนจะทำให้พวกเขารู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนได้อย่างแท้จริง การสนับสนุนนี้จะช่วยให้เยาวชนมีความเข้าใจในบทบาทของตนเองและสามารถเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการเห็นในสังคมได้อย่างมั่นใจ การสร้างโอกาสในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนจะช่วยให้พวกเขามีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจในด้านการเมืองจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและเปิดโอกาสให้พวกเขาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง พร้อมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

บทความนี้เป็นบทความที่สะท้อนถึงบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาและส่งเสริมเยาวชนในยุคที่โลกาภิวัตน์เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตและอนาคตของพวกเขา ในยุคนี้ เยาวชนเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมโยงระดับโลก ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับบทบาทและแนวทางเพื่อสนับสนุนเยาวชนให้เติบโตได้ในโลกที่ซับซ้อนนี้

ความท้าทายของเยาวชนยุคโลกาภิวัตน์

เป็นประเด็นที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อชีวิตและอนาคตของเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เยาวชนในยุคนี้ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งมีทั้งโอกาสและอุปสรรคที่พวกเขาต้องเรียนรู้และปรับตัว ปัญหาขาดศีลธรรมและรากวัฒนธรรมไทย ซึ่งผลการวิจัยระบุว่าเด็กไทยจะมีค่านิยมใหม่ คิดว่าถ้าเก่งแล้วโกง ฉลาดแกมโกง เป็นเรื่องที่ปกติธรรมดาคนไทย

ยอมรับได้ สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยเป็นเรื่องที่ซับซ้อน การพูดไทยคำอังกฤษคำเป็นเรื่องที่เด็กไทยนิยม (ASTVผู้จัดการออนไลน์, 2552)

1. การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การแข่งขันในโลกยุคใหม่ต้องการทักษะที่หลากหลาย แต่นักเรียนไทยจำนวนมากยังขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ คือ

1.1 การแข่งขันในตลาดแรงงาน: ตลาดแรงงานในยุคโลกาภิวัตน์มีการแข่งขันสูงขึ้น ความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้าน เช่น ทักษะดิจิทัลและความคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่ใช่ทุกคนที่มีโอกาสได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมที่เพียงพอ

1.2 ความไม่มั่นคงทางการทำงาน: อาชีพดั้งเดิมบางอย่างถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี เยาวชนต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงในอาชีพและจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ตลอดเวลา

2. ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ผลักดันให้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวัน แต่ไม่ใช่เยาวชนทุกคนที่มีโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัล ทำให้เกิดผลกระทบ คือ

2.1 การเสพติดโลกออนไลน์ การใช้โซเชียลมีเดียและเทคโนโลยีดิจิทัลมากเกินไปอาจส่งผลต่อสุขภาพจิต เช่น ความวิตกกังวลหรือความรู้สึกด้อยค่า เมื่อเปรียบเทียบกับชีวิตตนเองกับผู้อื่นในโลกออนไลน์

2.2 ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ เยาวชนต้องเผชิญกับภัยคุกคามในโลกออนไลน์ เช่น การถูกแฮ็กข้อมูล การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต หรือการถูกคุกคามทางไซเบอร์

2.3 การบิดเบือนข้อมูล โลกาภิวัตน์ทำให้ข้อมูลแพร่กระจายได้ง่ายขึ้น แต่ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือบิดเบือนก็มีมากขึ้น ทำให้เยาวชนต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

3. การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในยุคที่วัฒนธรรมต่างประเทศแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว เยาวชนอาจเผชิญกับการหลอมรวมทางวัฒนธรรมที่อาจทำให้สูญเสียรากเหง้าของตนเอง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529) จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ

3.1 การหลอมรวมทางวัฒนธรรม การเข้าถึงวัฒนธรรมต่างชาติได้ง่ายอาจทำให้เยาวชนสูญเสียความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และอาจเผชิญกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

3.2 การอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น ในขณะที่โลกาภิวัตน์สร้างความหลากหลาย เยาวชนในบางพื้นที่อาจละเลยหรือหลงลืมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

4. แรงกดดันจากกระแสโลก เยาวชนต้องเผชิญกับแรงกดดันในการปรับตัวเข้ากับแนวโน้มใหม่ ๆ เช่น การแข่งขันด้านอาชีพ การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคมโลก จึงทำให้เกิดการเลื่อมล้ำทางสังคมยุคโลกาภิวัตน์ คือ

4.1 การเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน: แม้โลกาภิวัตน์จะเปิดโอกาสให้เยาวชนเชื่อมต่อกับโลก แต่ความเหลื่อมล้ำในด้านเศรษฐกิจและการศึกษา ทำให้บางกลุ่มขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะ

4.2 ช่องว่างระหว่างชนบทและเมือง: เยาวชนในพื้นที่ชนบทอาจประสบปัญหาในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตหรือโรงเรียนที่มีคุณภาพ

ความท้าทายของเยาวชนยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากพวกเขาได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากสังคม การศึกษา และเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ความท้าทายเหล่านี้จะกลายเป็นโอกาสที่ช่วยให้เยาวชนสามารถพัฒนาตนเองและก้าวสู่นาคตที่ดียิ่งขึ้น

บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยความรวดเร็วของโลกาภิวัตน์และผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ชุมชน และวัฒนธรรมในท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับความท้าทายและความรับผิดชอบใหม่ ๆ ในการดูแลความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน การเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีเหตุปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ โลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่กำลังกระทบต่อประเทศไทยแทบจะทุกทิศทาง เครื่องมือของโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็น ทุน เงินตรา และข้อมูลข่าวสาร ได้กลายเป็นปัจจัยชี้ขาดในการกำหนดทิศทางของประเทศไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งคำตอบที่ได้ คือ วิกฤตการณ์ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ กระทั่งวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งทำให้สังคมไทยกำลังตกอยู่ในสภาพ “สังคมอยู่ร้อน นอนทุกข์” (ศาสตรา โต้อ่อน, 2549)

นอกจากนี้ นักการเมืองท้องถิ่นยังมีหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญในการจัดการผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อชุมชนของตน แม้ว่าโลกาภิวัตน์จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกมากมาย แต่ก็อาจนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และวัฒนธรรมที่เหมือนกัน นักการเมืองท้องถิ่นต้องตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้และใช้มาตรการเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น พวกเขาสามารถดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการเติบโตที่ครอบคลุมและให้การสนับสนุนกลุ่มเปราะบางที่อาจได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ พวกเขาสามารถทำงานเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยส่งเสริมศิลปะและประเพณีท้องถิ่นในขณะเดียวกันก็โอ้อภิสิทธิ์พลจากทั่วโลก (ประหยัด หงส์ทองคำ, 2561)

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาและเทคโนโลยี ส่งเสริมการสร้างโรงเรียนที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่ รวมถึงการลงทุนในเทคโนโลยี เช่น การจัดอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในชนบทและการแจกอุปกรณ์ดิจิทัลแก่เยาวชน

2. การสนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะ จัดกิจกรรมหรือโครงการที่เน้นพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา และทักษะด้านดิจิทัล

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายท้องถิ่น เช่น การจัดฟอรัมเยาวชน หรือการตั้งสภาเยาวชนในพื้นที่ เพื่อให้พวกเขามีเสียงและบทบาทในชุมชน

4. การสนับสนุนด้านวัฒนธรรมและประเพณี ส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนรู้สึกภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเองและสามารถประยุกต์ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นในบริบทโลก

5. การสนับสนุนความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม นักการเมืองท้องถิ่นควรผลักดันโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การจัดการขยะอย่างยั่งยืน หรือการสร้างชุมชนพลังงานสะอาด เพื่อให้เยาวชนมีพื้นที่ที่ดีในการใช้ชีวิตและเติบโต

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์คือการส่งเสริมความร่วมมือและความร่วมมือระหว่างประเทศ เมื่อโลกเชื่อมโยงกันมากขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นจึงมีโอกาสร่วมสร้างความสัมพันธ์กับคู่เทียบในประเทศอื่นๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร และแนวคิดที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ความร่วมมือระหว่างสองเมืองอาจส่งผลให้เกิดการแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือการวางผังเมือง ความร่วมมือเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ระดับโลกที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนี้ นักการเมืองท้องถิ่นยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาโลกร้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและวิกฤตด้านมนุษยธรรม พวกเขาต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลกลางและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถบรรเทาผลกระทบของความท้าทายเหล่านี้ต่อชุมชนของพวกเขาได้ รัฐบาลท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม การจัดการภัยพิบัติ และการตั้งถิ่นฐานใหม่ของผู้ลี้ภัย โดยการใช้มาตรการเชิงรุก พวกเขาสามารถสร้างชุมชนที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้นซึ่งสามารถทนต่อผลกระทบของโลกาภิวัตน์ได้

กล่าวโดยสรุป คือ นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ พวกเขามีหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ จัดการผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อชุมชน ส่งเสริม

ความร่วมมือระหว่างประเทศ และแก้ไขปัญหาโลกาภิวัตน์ เพื่อปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการเมืองท้องถิ่นจะต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อภูมิภาคของตน และคอยติดตามกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่พวกเขาจะต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับประชาชน ธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันสำหรับอนาคตของชุมชนของตน การทำงานร่วมกันเท่านั้นที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าโลกาภิวัตน์จะเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนในสังคม ขณะเดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของเราเอาไว้

แนวคิดของเยาวชนไทยยุคโลกาภิวัตน์กับนักการเมืองท้องถิ่น

นักการเมืองท้องถิ่นและเยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์มีหลายด้านที่ต้องพิจารณา

ปัญหานักการเมืองท้องถิ่น (พระมหานริศ ญาณวสุโธ และพระมหาอภิวัชร อภิวัชรโร, 2565)

1. **โครงสร้างการบริหารที่ทับซ้อน** นักการเมืองท้องถิ่นต้องรับนโยบายและคำสั่งจากรัฐส่วนกลาง ทำให้ไม่มีอิสระในการปกครองตนเองอย่างเต็มที่

2. **ปัญหาด้านงบประมาณ** การพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐส่วนกลางในการจัดการงบประมาณ ทำให้การพัฒนาระดับท้องถิ่นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ปัญหาเยาวชนไทย

1. **พฤติกรรมเสี่ยง** เยาวชนไทยเผชิญกับความเสี่ยงจากสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการก่ออาชญากรรม

2. **การศึกษาและการทำงาน** ปัญหาด้านการศึกษา เช่น การขาดเรียน ออกกลางคัน และการไม่มีงานทำหลังจากเรียนจบ

3. **ปัญหาครอบครัว** ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ครอบครัวเปราะบางและแตกแยก

วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ของนักการเมืองท้องถิ่น

นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางชีวิตของเยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ นักการเมืองท้องถิ่นต้องเข้าใจและรับมือกับความท้าทายที่เยาวชนเผชิญ ขณะเดียวกันก็ต้องใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์ด้วย นักการเมืองท้องถิ่นสามารถสร้างอนาคตที่ดีกว่าให้กับคนรุ่นใหม่ได้ โดยการลงทุนด้านการศึกษา การ

ส่งเสริมการเติบโตอย่างครอบคลุม และการส่งเสริมการสนทนาระหว่างรุ่น นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับเยาวชนไทยและรับฟังเสียงของพวกเขา เพื่อสร้างนโยบายที่เป็นตัวแทนและเป็นประโยชน์ต่อพวกเขาอย่างแท้จริงในภูมิทัศน์โลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และนักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เยาวชนสามารถเติบโตได้ในยุคโลกาภิวัตน์ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการศึกษา และการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในชุมชน จะช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และทำให้เยาวชนพร้อมเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่

แนวทางการส่งเสริมเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ของนักการเมืองท้องถิ่น

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาและเทคโนโลยี

1.1 สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ นักการเมืองท้องถิ่นควรลงทุนในโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ หรือห้องสมุดที่ทันสมัย พร้อมอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสื่อการเรียนการสอนที่เข้าถึงง่าย

1.2 สนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยี เปิดโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มที่ด้อยโอกาสสามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้ เช่น การให้ยืมอุปกรณ์ หรือการติดตั้ง Wi-Fi สาธารณะในพื้นที่สำคัญ

2. การสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะ

2.1 ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในยุคโลกาภิวัตน์ สนับสนุนโครงการฝึกอบรมหรือกิจกรรมที่พัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านดิจิทัล การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

2.2 สนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ เช่น การประกวด การแข่งขัน หรือเวิร์กช็อป เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกถึงความสามารถ

3. การสนับสนุนด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

3.1 การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงเยาวชนกับรากเหง้าทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปะพื้นบ้าน การสอนประเพณีท้องถิ่น หรือการจัดงานเทศกาลที่เน้นวัฒนธรรมในพื้นที่

3.2 สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนมองเห็นคุณค่าและศักยภาพของพื้นที่ตนเอง พร้อมทั้งผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับความเป็นสากล

4. การส่งเสริมความร่วมมือในระดับนานาชาติ

4.1 การเปิดโอกาสให้เยาวชนเชื่อมโยงกับโลกภายนอก สนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนระหว่างประเทศ หรือสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและแนวคิดใหม่ ๆ

4.2 การสนับสนุนโอกาสด้านการศึกษาและอาชีพระดับนานาชาติ ช่วยประสานงานให้เยาวชนเข้าถึงทุนการศึกษา การฝึกงาน หรือโอกาสด้านอาชีพในระดับโลก

5. การส่งเสริมสุขภาพกายและใจ

5.1 สนับสนุนการสร้างพื้นที่ปลอดภัย จัดตั้งพื้นที่สำหรับกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ หรือศูนย์ให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาเพื่อช่วยดูแลสุขภาพจิตของเยาวชน

5.2 ให้ความรู้ด้านสุขภาพ จัดโครงการให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค และการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพในกลุ่มเยาวชน

6. การเสริมสร้างบทบาทของเยาวชนในชุมชน

6.1 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การจัดตั้งสภาเยาวชน หรือการเปิดฟอรัมสำหรับรับฟังความคิดเห็นของเยาวชนในพื้นที่

6.2 การสนับสนุนการพัฒนาโครงการโดยเยาวชน สนับสนุนให้เยาวชนริเริ่มโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือกิจกรรมเพื่อสังคม

7. การส่งเสริมความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

7.1 ปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ หรือการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 สนับสนุนพลังงานสะอาดในชุมชน ส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนในพื้นที่ เช่น การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ในโรงเรียน หรือการสนับสนุนโครงการที่ช่วยลดการปล่อยมลพิษ

ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเยาวชนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายของยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเสริมสร้างทักษะ การเชื่อมโยงเยาวชนกับโลกภายนอก และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี การทำหน้าที่เหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างเยาวชนที่มีความพร้อม แข็งแรง และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศในอนาคต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

บทความนี้กล่าวถึงบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการสนับสนุนเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์และความท้าทายที่เยาวชนต้องเผชิญ คือ 1. ความท้าทายของเยาวชนยุคโลกาภิวัตน์ เยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อชีวิตและอนาคตของพวกเขา 2. การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา นักเรียนไทยจำนวนมากยังขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท 3. ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ไม่ใช่เยาวชนทุกคนที่มีโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัล ทำให้เกิดการเสพติดโลกออนไลน์และความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ 4. การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เยาวชนอาจเผชิญกับการหลอมรวมทางวัฒนธรรมที่อาจทำให้สูญเสียรากเหง้าของตนเอง 5. บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น: นักการเมืองท้องถิ่นต้องปรับบทบาทเพื่อสนับสนุนเยาวชนให้เติบโตในโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 6. แนวทางการส่งเสริมเยาวชน: นักการเมืองท้องถิ่นควรลงทุน

ในโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในชุมชน 7. การสนับสนุนความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม: นักการเมืองท้องถิ่นควรผลักดันโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าและการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

การบูรณาการแนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความเป็นธรรมและมีความสามัคคีมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2561). *การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- พระมหานริศ ญาณจุฑา และพระมหากวีรักษ์ อภิวัชโร. (2565). นักการเมืองท้องถิ่นในระบบราชการ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 5(1), 177-194.
- พระศรีปริยัติโมลี. (2547). *สงฆ์ผู้นำสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). *วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรตล เลิศรัตน์. (2565). *ให้เสียงเยาวชนมี ความหมาย: เปิดกระบวนการนโยบายให้เยาวชนมีส่วนร่วม*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.the101.world/youth-participation-in-policy-process/>.
- ศาสตรา โตอ่อน. (2549). *การปฏิรูปการเมืองเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขในยุคโลกาภิวัตน์*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1004>.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2559). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2552). *วิกฤต! เยาวชนไทยยุคโลกาภิวัตน์*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.kroobannok.com/15013>.

การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน
ในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย*
CREATING AWARENESS OF PEOPLE'S POLITICAL CULTURE
IN DEMOCRACY IN THAI SOCIETY

ฉันทนา โพธาราม

Chantana Photharam

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสมุทรสงคราม

Samut Songkhram Provincial Buddhism Office

Corresponding Author E-mail: samreungrachawang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ไม่จำกัดเพียงหน่วยงานภาครัฐ แต่รวมถึงสถาบันครอบครัว การศึกษา และชุมชน การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการบูรณาการด้านการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของประชาชนในฐานะพลเมืองที่ดี การศึกษานี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีรากฐานจากหลักการประชาธิปไตย โดยปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสันติและสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ด้วยเหตุผล โดยเน้นถึงความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงอำนาจและบทบาทของตนเองในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการเข้าร่วมกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการเมืองให้มีเสถียรภาพ ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความสมดุลและความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาว

คำสำคัญ: จิตสำนึก; วัฒนธรรมทางการเมือง; ประชาธิปไตย; การมีส่วนร่วม; การศึกษา

*Received January 3, 2025; Revised February 10, 2025; Accepted February 14, 2025

Abstract

This article aims to study the development of political culture awareness among citizens in a democratic society in Thailand, emphasizing the importance of participation from all sectors of society. This involvement is not limited to government agencies but extends to families, educational institutions, and communities. Building political awareness is a process that requires the integration of formal, non-formal, and informal education to instill knowledge and understanding regarding the rights, duties, and roles of citizens. This study highlights the importance of fostering a political culture rooted in democratic principles, encouraging citizens to participate in peaceful and constructive political activities while developing critical thinking and analytical skills. The article underscores the necessity of providing opportunities for people at all levels to engage in political activities, fostering awareness of their power and role in shaping democracy. Citizen participation can be expressed through various activities such as voting, expressing opinions, and engaging in public hearings, all of which are crucial factors in promoting political stability. In conclusion, developing political culture awareness is a fundamental aspect of sustaining democracy. It requires collaboration between the state and civil society to ensure balance and long-term political stability.

Keywords: Awareness; Political Culture; Democracy; Participation; Education

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความชอบธรรมของระบบการปกครอง และช่วยให้ระบบการเมืองดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง โดยกระบวนการนี้เกิดจากการเรียนรู้และการปลูกฝังจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อปลูกฝังความรู้ประชาธิปไตยจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็ง โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่เยาวชน (ไพวรรณ บุรีมาตร, 2563)

วัฒนธรรมทางการเมืองไม่สามารถพัฒนาได้เอง แต่ต้องผ่านกระบวนการอบรมและปลูกฝังจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน และสื่อมวลชน เพื่อสร้าง

อุดมการณ์และค่านิยมทางประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางการเมืองไทยที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องสะท้อนถึงความขัดแย้งและความไม่เสมอภาคที่มีอยู่ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ส่งผลให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมืองและปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน (พระครูวินัยธร อธิษฐ์ สุวฑฺฒ, 2565) ในปัจจุบัน ประชาชนรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรมของรัฐบาลและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนของนักการเมือง การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตย และเน้นการเสริมสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกเพื่อผลักดันการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืน (ไพวรรณ ปุริมาต, 2563)

ดังนั้นการจะสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทยได้นั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนจิตสำนึกของความเป็นแค่ประชาชนซึ่งเป็นเพียงส่วนประกอบอย่างหนึ่งของความเป็นรัฐหรือเป็นประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีความสำคัญเป็นพลังในการขับเคลื่อนการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองและหาแนวทางในการเสริมสร้างปลูกจิตสำนึกของประชาชนชาวไทยให้มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเมืองที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ การบ่มเพาะจิตสำนึกดังกล่าวต้องอาศัย การศึกษา การปลูกฝัง ค่านิยมประชาธิปไตย และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่มีอำนาจในการปกครองของรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ การยินยอมนี้แสดงออกโดยการดำเนินการให้ประชาชนได้รับและใช้อำนาจโดยสม่ำเสมอ เสรี มีการเลือกตั้ง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมในการเลือกตั้ง ซึ่งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ เสรีภาพของประชาชนที่รวมเสรีภาพในการพูดและมีส่วนร่วมในการแข่งขันทางการเมือง ทั้งนี้คำว่าประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัตเนื่องจากการมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมี การอภิปรายกันถึงความหมายที่แท้จริงกันอยู่กว้างขวาง และมีมิติที่สำคัญของประชาธิปไตย คือ การแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง ทั้งนี้พึงเข้าใจว่าการที่ประชาชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงความคิดเห็นได้นั้น จำเป็นที่ประชาชนนั้นต้องมีสิทธิและหน้าที่ของมนุษยชน อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็น

มนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่ มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือประชาชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็นสามัญชน ถูกตัดสิทธิมนุษยชนโดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มีลักษณะเป็นทาสหรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่ง หรืออภิสิทธิ์ชน แบบการปกครองจึงไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่ มนุษยชนแบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2552) ซึ่งประชาชนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย ฉะนั้นการปกครองสังคมจึงต้องถือมติปวงชนเป็นใหญ่ หรือที่กล่าวว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง และดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงย่อมเป็นการปกครองที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนทุกคนในปัจจุบัน โดยที่ระบอบการปกครองทั้งหลายก็ต่างต้องการให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนผู้ถูกปกครอง ดังนั้น ถ้าเมื่อประโยชน์ของประชาชนคือเป้าหมายของการปกครอง ก็ย่อมไม่มีระบอบใดดียิ่งไปกว่าการให้ประชาชนทั้งหลายซึ่งจะได้ประโยชน์จากการปกครองนั้น เป็นผู้ใช้อำนาจจัดการปกครองโดยตนเองตามระบอบประชาธิปไตย (ณรงค์ สินสวสดี, 2558) ในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ อยู่ 4 ประการ (บุญอริ ยีหมะ, 2559) คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) อำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคนไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งหรือเฉพาะกลุ่ม

2. หลักความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) พลเมืองที่คน (ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว) มีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองหรือการตัดสินใจทางการเมือง

3. หลักการฟังความคิดเห็นของประชาชน (Popular Consultation) กิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง เช่น การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจของรัฐบาลมาจากการรับฟังความต้องการ หรือเสียงสะท้อนของประชาชนว่าต้องการอะไร ไม่ต้องการสิ่งใด ซึ่งหมายถึงการคำนึงถึงเสียงของประชาชนคนทั้งหลาย ไม่ใช่การตัดสินใจจากความต้องการของคนใดคนหนึ่งหรือคนเฉพาะกลุ่ม

4. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) การตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล หากกรณีใดก็ตามความต้องการของประชาชนมีความแตกต่าง ไม่เป็นเอกฉันท์ รัฐบาลต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของความต้องการของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมาก มากกว่าคนส่วนน้อยหรือเสียงข้างน้อย

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ให้เสรีภาพทางการเมือง และส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม หลักสำคัญของ

ประชาธิปไตยคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางของรัฐ ความรับผิดชอบของรัฐบาล และการเคารพสิทธิเสรีภาพของทุกคน อย่างไรก็ตาม การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนมี จิตสำนึกทางการเมือง มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และสามารถใช้เสรีภาพทางการเมืองอย่างมีความรับผิดชอบ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงต้องอาศัยการศึกษาและการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคง

วัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) หมายถึง ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวคิด ดังกล่าวก็ครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทางการเมือง ความชอบธรรมในการปกครองอำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติ การปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย และมติมหาชน (อุไรวรรณ ธนสถิต, 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมสังคม โดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นหลักแต่ก็ยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในส่วนอื่นๆ ของสังคม กระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นอย่างเดียวกับกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางสังคม โดยมีกระบวนการ (จำรูญ พรหมมา, 2560) ดังนี้

1. กระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลாதทางการเมือง (Political Socialization Process) บุคคลในสังคมจะผ่านกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลாதทางการเมืองมาแต่แรกเกิดโดยเริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ที่ทำงาน และจากสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยกระบวนการจะเกิดทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) จากกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลาททางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ทางการเมือง จากความรู้ทางกว้างจนถึงความรู้ทางลึก ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบอบการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบเผด็จการทหาร ระบอบคอมมิวนิสต์ ระบอบสังคมนิยมและระบอบประชาธิปไตย หรือความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและ

พฤติกรรมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ทั้งจากการปลูกฝังจากครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน และจากสื่อต่างๆ กระบวนการจะทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง

3. ความเชื่อและทัศนคติทางการเมือง (Political Beliefs, Values, Attitudes) เมื่อมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือเป็นความรู้แค่ผิวเผิน หรือแบบลึกซึ้ง กระบวนการรับรู้ (Perception Process) ของแต่ละคนจะทำหน้าที่กลั่นกรองเห็นว่าสิ่งใดไม่ดีจะเกิดการปฏิเสธ เช่น บุคคลเห็นว่าระบอบเผด็จการทหารหรือระบอบคอมมิวนิสต์ไม่ดีก็จะปฏิเสธหรือหลักการที่ดี เช่น เห็นว่าระบอบ ประชาธิปไตยดี กระบวนการรับรู้จะทำให้เกิดการยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองของตน

4. พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behaviors) เมื่อบุคคลมีความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองอย่างไรก็ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้น เช่น บุคคลจะเห็นความเสมอภาคและความยุติธรรมของสังคม เมื่อมีการเลือกตั้งก็จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเสมอ มีการแสดงความคิดเห็น วิจัยอย่างมีเหตุผล เกิดจากความเชื่อค่านิยม ทัศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคล

5. วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองจนกลายเป็นแบบแผน (Pattern) กลายเป็นเอกลักษณ์ บุคคลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสม่ำเสมอแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และบุคคลเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนจะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคล

กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งต้องผ่านกระบวนการปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม หากสามารถพัฒนาให้ประชาชนมีจิตสำนึกและพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ระบบประชาธิปไตยก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นคงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์จิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้รับความนิยมนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยหลายประเทศได้นำมาใช้เป็นระบบการปกครองหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและอดีตสหภาพโซ

เวียต อย่างไรก็ตาม การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ทันที แต่ต้องผ่านกระบวนการพัฒนา การศึกษาอบรม และการบ่มเพาะประชาชนให้มีความรู้และความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละประเทศเกิดขึ้นจากความปรารถนาในการปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย โดยประชาชนต้องมีจิตสำนึกและยึดมั่นในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ระบอบการปกครองของประเทศ (อนุชาติ วงศ์าศรี, 2561) โดยหลักจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้เขียนเรียบเรียงได้ดังนี้

1. จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและพร้อมปกป้องเมื่อระบบถูกคุกคาม เนื่องจากประชาธิปไตยเป็นระบบที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และก่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ความศรัทธานี้ต้องมีทั้งในหมู่ประชาชนและผู้นำทางการเมือง เพื่อให้ประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. จิตสำนึกในสิทธิเสรีภาพ สิทธิเสรีภาพเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย ซึ่งรับรองสิทธิของประชาชน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ชุมชน เลือกรับเลือกที่อยู่อาศัย และเข้าถึงการศึกษา สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการยอมรับความเสมอภาคและเสรีภาพในสังคม

3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิและเคารพสิทธิผู้อื่น ประชาชนที่มีจิตสำนึกประชาธิปไตยพร้อมต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองอย่างถูกต้อง แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความสมดุลนี้เป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเท่าเทียม

4. จิตสำนึกต่อเสียงส่วนใหญ่และสิทธิของเสียงส่วนน้อย แม้เสียงข้างมากจะเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตย แต่สิทธิของเสียงข้างน้อยต้องได้รับการคุ้มครองและเคารพ การเพิกเฉยต่อเสียงส่วนน้อยจะนำไปสู่ความไม่สมดุลและขาดความเป็นธรรมในสังคม

5. จิตสำนึกในหลักความเสมอภาค ความเสมอภาคในกฎหมายและการเมืองถือเป็นหลักสำคัญ ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง และมีเสียงในการเลือกตั้งเท่ากัน หลักการนี้ช่วยลดช่องว่างของอภิสิทธิ์และสร้างสังคมที่เป็นธรรม

6. จิตสำนึกในความยุติธรรมและการเคารพกติกา การแก้ไขข้อขัดแย้งต้องยึดหลักความยุติธรรม ปราศจากอคติ และผลประโยชน์ส่วนตัว หากประชาชนไม่เคารพกติกา สังคมประชาธิปไตยจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. จิตสำนึกในความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง การอดทนและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างคือหัวใจของประชาธิปไตย แม้ไม่เห็นด้วยแต่ต้องเคารพเสรีภาพของผู้อื่น トラบใดที่การแสดงออกนั้นอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

8. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม การปกครองต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ชอบธรรมและได้รับการยอมรับ การดำเนินการต่าง ๆ ต้องยึดมั่นในหลักนิติธรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับการใช้อำนาจของกลุ่มบุคคลหรือผลประโยชน์ส่วนตน

สรุปได้ว่า การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนไทยต้องอาศัยกระบวนการปลูกฝังผ่านการศึกษา การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ประชาธิปไตยสามารถดำเนินไปอย่างมั่นคงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้

ผู้ศึกษามองว่า การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

จากภาพที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนไทย ต้องอาศัย ปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะการมีบทบาทของ 3 สถาบันหลัก ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตย และการสร้างจิตสำนึกพลเมือง การสอนให้เคารพสิทธิของผู้อื่น และปลูกฝังวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมตั้งแต่วัยเยาว์

2. สถาบันการศึกษา บทบาทของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย การบูรณาการหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน

3. สถาบันทางการเมือง การมีส่วนร่วมของภาครัฐและองค์กรทางการเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตย บทบาทของพรรคการเมืองและองค์กรอิสระในการให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน

จากการวิเคราะห์พบว่า 3 สถาบันหลักนี้มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองโดยตรง ดังนั้น การสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนไทยในระบอบประชาธิปไตยต้องอาศัยแนวทางสังเคราะห์ จากทั้ง 3 สถาบัน ดังนี้ สถาบันครอบครัว ควรเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตยตั้งแต่วัยเด็ก สถาบันการศึกษา ควรมีการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจบทบาททางการเมืองของตนเอง และสถาบันทางการเมือง ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้จริง และสร้างระบบที่โปร่งใส

การพัฒนาจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยอาศัยเพียงสถาบันใดสถาบันหนึ่ง แต่ต้องเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันระหว่างครอบครัว การศึกษา และระบบการเมือง การบูรณาการแนวคิดจากสถาบันเหล่านี้สามารถช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับประชาธิปไตย และนำไปสู่การพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

สรุป

การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยของประชาชนนั้นเป็นการสร้างประชาชนให้มีความเป็นพลเมืองเพื่อระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน เกิดจากการการรับผิดชอบสถาบันผู้รับผิดชอบ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางการเมือง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติ มีความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่าย

หนึ่งทางการเมือง ไม่ขึ้นนำความคิดเห็นทางการเมือง กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกลุ่มคนหลายระดับอายุ โดยจะเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย วัยเด็กและเยาวชน วัยเรียนในระดับอุดมศึกษา และวัยผู้ใหญ่ การเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบดังนี้การมีความสามารถในการปกครองตนเอง ความสามัคคี ส่วนวัยเด็กและเยาวชน วัยเรียนในระดับอุดมศึกษา และวัยผู้ใหญ่ เน้นการมีส่วนร่วม ความสามารถในการปกครองตนเองได้ และระเบียบทางสังคม การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง การสร้างเครือข่ายภาคีสนับสนุนและจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้ท้องถิ่นให้มีส่วนในการจากแบบการศึกษา ภาครัฐมีกลไกในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ตลอดจนมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง และการวัดและประเมินคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ในด้านความเป็นพลเมืองปัจเจกสูง ด้านพลเมืองให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านพลเมืองที่มีการรวมกลุ่มกันทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- จำรูญ พรหมมา. (2560). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียน.
- ณรงค์ สินสวัสดิ์. (2558). *จิตวิทยาการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2552). *ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญอริ ยีหมะ. (2559). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรอริส สุวฑฺฒ. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพวรรณ ปริมาตร. (2563). *พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์. (2567). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2567, จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_158.pdf

ความยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดตะวันตก
กับพระพุทธศาสนาเถรวาท*
JUSTICE: A COMPARATIVE STUDY OF WESTERN CONCEPTS
AND THERAVADA BUDDHISM

พระอธิการจาลึก สณญโต

Phraathikan Jaluek Sanyato

วัดจุกกะเฌอ จังหวัดชลบุรี

Wat Chuk Ka Cho Chonburi Province

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mana@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความยุติธรรมในมุมมองตะวันตกและพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยในแนวคิดตะวันตก ความยุติธรรมมีรากฐานจากเรื่องเล่าในตำนานเทพี Themis ซึ่งสะท้อนถึงการสร้างกฎหมายและคุณธรรมและพัฒนาต่อมาเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น สุภาชิตกฎหมาย หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ และแนวคิดทางกฎหมายที่เที่ยงตรงและชอบธรรม ขณะที่พระพุทธศาสนาเถรวาท ความยุติธรรมเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามธรรมะ ซึ่งเป็นกฎของธรรมชาติที่ค้นพบโดยพระพุทธเจ้า เน้นความเสมอภาค ความถูกต้อง และความ เป็นธรรมในสังคม แนวคิดทั้งสองมุ่งสร้างสมดุลในสังคมผ่านการพิจารณาความจริงและการปฏิบัติที่เที่ยงธรรม บทความนี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องความยุติธรรมทั้งสองแบบ แม้มีต้นกำเนิดและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม ทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมในบริบทปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความยุติธรรม; แนวคิดตะวันตก; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This academic article is a comparative study of the concept of justice from Western and Theravada Buddhist perspectives. In Western thought, justice is rooted in the mythological narrative of Themis, symbolizing the

*Received November 18, 2024; Revised December 14, 2024; Accepted December 24, 2024

establishment of laws and moral virtues. This concept evolved into universally accepted principles of law, such as legal proverbs, natural justice, and rational legal theories. In contrast, justice in Theravada Buddhism emerges from adherence to Dhamma, which represents natural laws discovered by the Buddha. It emphasizes equality, correctness, and fairness within society. Both concepts aim to create social harmony through truth-based deliberation and just practices. This study reveals that despite differing origins and methods of expression, both perspectives share a common goal: fostering peaceful and equitable societies. Additionally, they offer practical applications for addressing contemporary social issues effectively.

Keywords: Justice; Western Concepts; Theravada Buddhism

บทนำ

ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหามาตลอดเวลา และก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนในสังคมต้องการที่จะได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน มนุษย์จึงพยายามคิดค้นหลักการหรือทฤษฎีต่าง ๆ มาเป็นกติการ่วมกันของสังคมเพื่อให้เกิดความยุติธรรม เมื่อมองเรื่องความยุติธรรมนั้น จะเห็นว่าความยุติธรรมเปรียบเหมือนเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะหากการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมขาดความยุติธรรมแล้ว ก็ยากที่จะทำให้ความสงบสุขเกิดขึ้นในสังคมนั้นได้ และที่มาของความยุติธรรมมีที่มาจากอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ จากหลักกฎหมายทั่วไป และจากเรื่องเล่าของ Themis ตั้งแต่หลายพันปีที่ผ่านมาในสมัยโบราณของยุคกรีก (สุภางค์ สุจริตกุล, 2563)

เรื่องเล่าดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในมหากาพย์ของ Homer มีชีวิตอยู่ในราว 8 ศตวรรษ ก่อนคริสต์ศักราช เป็นนิทานปรัมปรา มีเรื่องเล่าว่า Themis เป็นชายาของเทพเจ้า Zeus ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ทรงพลังอำนาจ และเป็นใหญ่ในเทือกเขาโอลิมปัส Themis เป็นเทพธิดาของ Gaia และ Uranos ผู้เป็นมารดา คือ Gaia เทพเจ้าแห่งพื้นดิน และบิดา คือ Uranos เป็นเทพเจ้าแห่งท้องฟ้า (Burkert, 1985) Themis จึงได้รับความฉลาดจากเทพ Gaia ผู้เป็นมารดา ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งแผ่นดินอันเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์ Themis จึงรู้ชะตากรรมของมนุษย์ การที่ Themis เป็นธิดาแห่งดินและฟ้า Themis จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร คือ เป็นเทพีแห่งสติปัญญา และ Themis จะเป็นผู้แนะนำแก่สามีของตน คือ Zeus ว่าควรจะทำเรื่องราวต่าง ๆ อย่างไร ตามลัทธิแห่งชะตากรรมของแต่ละคนคำแนะนำของ Themis จึงมีฐานะเป็นกฎหมาย ซึ่งกรีกเรียกกันว่า Themistes (Hard, 2004)

จากที่กล่าวมา เป็นนิทานปรัมปราเล่าต่อ ๆ กันมา และมี Hesiod ได้เล่าเพิ่มเติมต่ออีกว่า Themis มีธิดา 3 องค์ คือ Eunomia Eirene และ Dike, Eunomia หมายถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย (The Good Order) Eirene หมายถึง ความสงบสันติ (Peace) และธิดาคนที่ 3 คือ Dike เป็นธิดาคนโต ซึ่ง Hesiod ได้ให้ความสำคัญกับธิดาคนโตอย่างมาก เพราะ Dike ได้รับประทานพรมาจาก Zeus ซึ่งเป็นบิดา พรที่ได้รับประทานมานั้นก็คือ ทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์เดรัจฉาน คือ ไม่อยู่ภายใต้ของกฎที่สัตว์ใหญ่ต้องกินสัตว์เล็ก เช่น ปลาใหญ่กินปลาเล็ก และที่สำคัญทำให้มนุษย์มีคุณสมบัติที่สำคัญ 2 ประการ 1. มนุษย์มีหิริ ความละอายต่อความชั่วของตัวเอง กล่าวคือ เกิดมีความละอายต่อตัวเองทุกครั้งเมื่อรู้ว่าตัวเองจะทำในสิ่งที่ไม่ดี หรือเดินไปบนทางแห่งความเสื่อม ตลอดถึงมีความละอายต่อจิตใจของตัวเองทุกครั้ง เมื่อคิดไปในทางที่เป็นอกุศล และโอดตป๊ะ ความเกรงกลัวต่อความชั่วที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ความกลัวต่อความชั่วนี้ คือ เป็นความเกรงกลัวที่เกิดขึ้นด้วยจิตใจภายในของตนเอง ดังนั้น คนมีโอดตป๊ะ จะไม่ยอมทำความชั่วใด ๆ หรือไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวง 2. มนุษย์มีความยุติธรรม กล่าวคือ เมื่อมนุษย์มีหิริ โอดตป๊ะเกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง ก็จะทำให้มนุษย์มีความเที่ยงธรรมนั่นเอง (Hesiod, 2008)

เมื่อมนุษย์มีความเกรงกลัว และละอายต่อความชั่วทั้งปวง จึงทำให้มนุษย์นั้นมีความรู้จักผิดชอบชั่วดี จึงทำให้มนุษย์นั้นเป็นผู้มีสติปัญญาดีมาแต่กำเนิด ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดความเชื่อว่า มนุษย์นั้นสามารถปกครองและสามารถตัดสินปัญหาต่าง ๆ ในบ้านเมืองได้ และ Hesiod ยังได้เล่าต่อไปอีกว่า เทพี Dike มีศัตรูเป็นมาร 3 ตน คือ Eris Bia และ Hybris 1. Eris คือ มารแห่งความขัดแย้ง (Der Streit) 2. Bia เป็นมารแห่งการใช้กำลังรุนแรง (Die Gewalt) 3. Hybris นั้นเป็นมารแห่งความไม่ได้สัดส่วน ความเกินเลย ความไร้ขอบเขต (Das Masslos) (Powell, B.B, 2015) ทั้งนี้ ที่มาของความยุติธรรม ยังมีในเรื่องของ “หลักกฎหมายทั่วไป” ซึ่งถือได้ว่าเป็น “หลักความยุติธรรมอันเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้บังคับ” กล่าวคือ เป็นหลักที่มีเหตุผลที่ถูกต้อง ชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นหลักสากลที่มนุษย์ทุกสังคม หรือนานาประเทศให้การยอมรับที่ไม่อาจปฏิเสธและโต้แย้งได้ ดังที่ปราชญ์ทางนิติศาสตร์ของไทย ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

ประมุข สุวรรณสร (หลวงประสาธศุภนิติ) อธิบายว่า “หลักกฎหมายทั่วไปนั้น คือ หลักกฎหมายที่ประเทศส่วนมากในโลกยอมรับและใช้อยู่ด้วยกัน ฉะนั้นหลักกฎหมายทั่วไปนี้ จึงมิใช่กฎหมายต่างประเทศที่เป็นของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ” (ประมุข สุวรรณสร, 2515) ไพจิตร ปุณณพันธ์ อธิบายว่า “หลักกฎหมายทั่วไป คือ หลักกฎหมายของประเทศที่เจริญแล้วยอมรับนับถือกัน มิใช่กฎหมายต่างประเทศที่เป็นของประเทศใด

ประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ อาจเป็นหลักกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งก็ได้แต่ในประเทศอื่น ๆ ที่เจริญแล้ว ยอมรับนับถือกัน” (ไพจิตร ปุญญพันธ์, 2535) หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความเห็นไว้ 2 ประการด้วยกัน ดังนี้ 1. หลักกฎหมายทั่วไป คือ สุภาษิตกฎหมายที่เขียนเป็นภาษาลาติน ถือว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไป สุภาษิตกฎหมาย เช่น “ผู้ซื้อต้องระวัง” เป็นต้น 2. หลักกฎหมายที่ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นำมาใช้ในการร่างประมวลกฎหมาย ซึ่งได้นำหลักการเดียวกันมาบัญญัติเป็นมาตราของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน เช่น หลักการที่ว่าด้วย “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” เป็นต้น (หยุด แสงอุทัย, 2520) โอสถ โกศิน ได้อธิบายว่า “หลักกฎหมายทั่วไป คือ หลักที่ประเทศส่วนมากในโลกเห็นว่าเป็นความยุติธรรม จึงรับรองและใช้กันอยู่ เป็นข้อซึ่งทุกคนไม่มีเหตุและผลจะโต้แย้งไปในทางอื่นได้ เช่น หลักที่ว่า ผู้ใดที่มาหาศาลต้องมาด้วยมือบริสุทธิ์ เป็นต้น” (โอสถ โกศิน 2530)

หลักกฎหมายทั่วไปที่ถือว่าเป็นหลักความยุติธรรมสากล เมื่อวิเคราะห์จากความเห็นของปราชญ์ทางนิติศาสตร์ที่ท่านได้อธิบายไว้ จึงจำแนกที่มาของหลักกฎหมายทั่วไป (The Sources of General of Laws) ที่ถือว่าเป็นหลักความยุติธรรมซึ่งมี 6 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. สุภาษิตกฎหมาย (Legal Proverb) กล่าวคือ เป็นประโยคหรือข้อความที่สั้น ๆ เป็นแง่คิดทางกฎหมาย และก็ถือว่าเป็นแนวคิดทางกฎหมายที่ยอมรับกันในสากล ส่วนมากจะเป็นภาษาลาติน เพราะสุภาษิตกฎหมายส่วนมากได้เกิดขึ้นในดินแดนตะวันตก ช่วงสมัยกลางระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 11-15 และสุภาษิตกฎหมายนี้เอง แม้จะไม่ใช่ตัวบทกฎหมาย แต่ก็ได้เป็นรากฐานในการตรากฎหมาย หรือให้นักกฎหมายได้ยึดถือปฏิบัติกัน เช่น Common Sense Often Makes a Good Law ไหวพริบปฏิภาณทำให้บัญญัติกฎหมายที่ดี Law is Order and Good Law is Good Order กฎหมายเป็นคำสั่ง ดังนั้น กฎหมายที่ดีก็เป็นคำสั่งที่ดี Justice is Lame as Well as Blind ความยุติธรรมที่พิกลพิการก็เช่นเดียวกับคนตาบอด

2. หลักกฎหมายต่างประเทศ (The Principle or Theory of Foreign Laws) กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่นานาประเทศให้การยอมรับ และสามารถนำไปใช้ในประเทศต่าง ๆ ได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรม เช่น กฎหมายของอังกฤษ ที่เกี่ยวกับการขนส่ง การประกันทางทะเล หลาย ๆ ประเทศก็ได้นำหลักกฎหมายของอังกฤษดังกล่าวไปใช้บังคับ เป็นหลักกฎหมายทั่วไปด้วย

3. หลักแห่งความยุติธรรม (The Principle of Justice) กล่าวคือ ความยุติธรรมเป็นเรื่องความชอบด้วยเหตุด้วยผล ที่เที่ยงตรงชอบธรรม ดังคำกล่าวที่ว่า “กฎหมาย ความ

ยุติธรรม เหตุผล และความถูกต้องชอบธรรม เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ดังนั้น เหตุจึงเป็นจิตวิญญาณของกฎหมายด้วย หลักแห่งความยุติธรรม จึงถือว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปนั่นเอง”

4. หลักสามัญสำนึกหรือการใช้ดุลพินิจของศาล กล่าวคือ วอลแตร์ (Voltaire) ปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวไว้ว่า “สามัญสำนึกไม่ใช่ของสามัญธรรมดาเลย” ฉะนั้นสามัญสำนึกที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป จะเกิดกับบุคคลที่มีสติปัญญา สามารถไตร่ตรองใคร่ครวญสิ่งนั้น ๆ ได้ ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชนทั่วไป ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีของสังคมนั้น ๆ และอยู่บนหลักการของเหตุและผลที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ขัดกับหลักศีลธรรมและความยุติธรรมด้วย ทั้งนี้ สามัญสำนึก (Common-sense) ที่จะถือว่าเป็นหลักความยุติธรรม หรือหลักกฎหมายทั่วไป ควรจะมีหลักเกณฑ์ คือ สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของประชาชนทั่วไป และประชาชนทั่วไปยอมรับและปฏิบัติได้ สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมและไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และความสงบเรียบร้อยของสังคม และสามัญสำนึกนั้นต้องประกอบไปด้วยเหตุและผลที่ถูกต้อง เทียงธรรม

5. คำสอนหรือตำรากฎหมาย กล่าวคือ เป็นคำสอนหรือหลักการที่นักปราชญ์ได้คิดค้นคว้า และวางเป็นกฎเกณฑ์ เวลาผ่านมามากหลายพันปี เพราะตั้งแต่สมัยกรีกโบราณสมัยโรมัน ซึ่งปราชญ์หรือนักปรัชญาเมธีที่เป็นบุคคลสำคัญได้วางกฎเกณฑ์ไว้ จนส่งผลอิทธิพลมาถึงปัจจุบัน เช่น ในสมัยกรีก ได้แก่ Plato Aristotle ส่วนในสมัยโรมัน ได้แก่ Cicero และในสมัยต่อมา ได้แก่ John Austin เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีหรือหลักการที่นักปรัชญาเมธีในยุคต่าง ๆ คิด ค้นคว้า วิเคราะห์เรื่องของความยุติธรรม ความถูกต้องเที่ยงธรรม ประกอบด้วยเหตุผลที่ชอบธรรม และได้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์ ได้ผ่านการนำมาใช้แก้ปัญหาของสังคม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับสังคมมนุษย์ หลักการเหล่านี้จึงเป็นที่ยอมรับและสามารถนำมาใช้เป็นหลักกฎหมายทั่วไป หรือหลักความยุติธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี

6. หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) กล่าวคือ เป็นหลักแห่งความเที่ยงธรรมที่มีเหตุมีผลตามธรรมชาติ เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ดังนั้น กฎหมายที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข กฎหมายนั้นควรสอดคล้องกับกฎของธรรมชาติ เช่น หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของบุคคล สิทธิว่าด้วยมนุษยชน หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยธรรม ล้วนมีฐานคิดมาจากหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติทั้งสิ้น (Smith, 2018)

สรุปว่า ที่มาของความยุติธรรมมี 2 ประการสำคัญ คือ หลักกฎหมายทั่วไปและเรื่องเล่าของ Themis ในตำนานกรีกโบราณ โดย Themis ซึ่งเป็นเทพีแห่งความยุติธรรมได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้หยั่งรู้ชะตากรรมและเป็นผู้กำหนดกฎหมาย (Themistes) ซึ่งส่ง

ต่อแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและความยุติธรรมส่วนบุคคล ผ่านธิดาของเธอ เช่น Dike ผู้สอนให้มนุษย์มีหิริ โอตตัปปะ และความยุติธรรม ส่วนหลักกฎหมายทั่วไป เป็นหลักที่มนุษย์ทุกสังคมยอมรับ เช่น สุภาษิตกฎหมาย หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ และคำสอนทางกฎหมาย ทั้งสองแนวคิดนี้ได้หล่อหลอมความเข้าใจเรื่องความยุติธรรม และกลายมาเป็นรากฐานสำคัญของกฎหมายและระเบียบในสังคมมนุษย์ยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมตะวันตกที่นำหลักการเหล่านี้มาใช้ในการกำหนดกฎหมายเพื่อสร้างสมดุลและความสงบสุขในสังคม

หลักความยุติธรรมตามแนวคิดตะวันตก

หลักความยุติธรรมตามแนวคิดของตะวันตก มีพัฒนาการแนวคิดนี้มาตั้งแต่หลายร้อยปีก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ยุคด้วยกัน ดังนี้ หลักความยุติธรรมสมัยกรีกโบราณ (500 ปีก่อนคริสต์ศักราช) หลักความยุติธรรมสมัยกลาง (ค.ศ. 550–1550) หลักความยุติธรรมสมัยใหม่ (ค.ศ. 1600-1900)

หลักความยุติธรรมสมัยกรีกโบราณ

หลักความยุติธรรมในสมัยกรีกโบราณ หรือประมาณ 500 ปีก่อนคริสต์ศักราช ในสังคมสมัยนั้นก็ได้มีการพูดถึงหลักความยุติธรรมเช่นกัน เพื่อค้นหาหลักความยุติธรรมที่แท้จริง มีนักปรัชญาที่ได้คิดเรื่องทฤษฎีหลักความยุติธรรม คือ Socrates Plato และ Aristotle ถือว่าเป็นนักปรัชญาเมธีสำคัญในยุคกรีกโบราณ และแนวคิดดังกล่าวนี้ก็ได้มีอิทธิพลต่อสังคมในปัจจุบันด้วย

Aristotle จะพูดถึงเรื่องความยุติธรรมการปกครอง หรือรูปแบบการปกครองที่จะทำให้เกิดความยุติธรรม สิ่งสำคัญนอกจาก Aristotle จะพูดถึงเรื่องความยุติธรรมโดยผ่านรูปแบบการปกครองแล้ว ยังเน้นให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมของผู้ปกครองด้วย กล่าวคือการปกครองที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมได้ ผู้ปกครองต้องประกอบด้วยคุณธรรม ซึ่งรูปแบบการปกครองของ Aristotle สรุปผลออกมาว่า ในโลกนี้มีรูปแบบการจัดการปกครองอยู่ 3 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบของการปกครองที่ใช้อำนาจแต่เพียงผู้เดียว เช่น ระบบราชาธิปไตย(Monarchy) และระบบทรราชย์ (Tyranny) 2. รูปแบบของการปกครองที่คนกลุ่มน้อยมีอำนาจในการปกครอง เช่น ระบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) และระบบคณาธิปไตย (Oligarchy) 3. รูปแบบของการปกครองที่คนส่วนมากมีอำนาจในการปกครอง เช่น ระบบประชาธิปไตย (Democracy) และระบบอนาธิปไตย (Anarchy)

จะเห็นได้ว่า ความยุติธรรมตามทรรศนะของ Aristotle จะให้ความสำคัญในเรื่องทฤษฎี แนวคิด ตลอดถึงการวางรูปแบบของการปกครอง เพื่อให้เป็นการปกครองที่เกิด

ความยุติธรรมซึ่งความเป็นธรรมเป็นคุณธรรมขั้นสูงสุดอันอาจนำมาซึ่งความยุติธรรม ความเป็นธรรมนี้ถึงที่สุดแล้ว ก็คือความมีเหตุผลหรือสติปัญญานั้นเอง (Aristotle, 1999)

หลักความยุติธรรมสมัยกลาง

หลักความยุติธรรมสมัยกลาง ช่วงระหว่าง ค.ศ. 550-1550 เป็นช่วงที่แนวคิดหรือหลักปรัชญาต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลจากคริสต์ศาสนาเข้ามาครอบงำ และมีอิทธิพลในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง ตลอดถึงด้านวิทยาการต่าง ๆ ปรัชญาหรือแนวคิดวิทยาการต่าง ๆ ได้รับการตีความภายใต้หลักคำสอนทางศาสนา โดยมีนักบวชที่มีบทบาทในการนำหลักคำสอนทางศาสนามาประยุกต์ แนวคิดของฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักรรวมเป็นหนึ่งเดียว เพื่อเป็นบรรทัดฐานหรือหลักการต่าง ๆ ในสังคม

ปรัชญาหรือหลักความยุติธรรมในช่วงสมัยกลางก็เช่นกัน กล่าวคือ หลักความยุติธรรมก็ได้รับอิทธิพลทางศาสนา โดยนำเอาแนวคิดนักปรัชญาสมัยโบราณมาตีความภายใต้คำสอนทางศาสนาเชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับหลักศาสนา ทฤษฎีต่าง ๆ ได้ถูกถ่ายทอดไปสู่สังคม โดยผ่านทางนักบวช เช่น St.Augustine (ค.ศ. 354-430) และ St.Thomas Aquinas (ค.ศ. 1224-1274) (Copleston, 1993)

หลักความยุติธรรมตามแนวคิดของ St.Augustine คือ มนุษย์ต้องไม่มีการเบียดเบียนหรือทำร้ายซึ่งกันและกัน และทุกคนในสังคมก็ต้องได้ในสิ่งที่เขาควรจะได้ตามสัดส่วนของแต่ละคน นอกจากมนุษย์ทุกคนจะได้แล้วควรให้แก่พระเจ้าด้วย ในส่วนที่พระองค์ควรจะได้ ในฐานะที่พระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกอย่าง เป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ และเป็นผู้ที่มีความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ทั้งนี้ ราษฎร ผู้ปกครองต้องมีความศรัทธาและเคารพพร้อมทั้งปฏิบัติตามเจตจำนงของพระบัญญัติ และอุทิศตนเพื่อพระเจ้า และตัวแทนของพระเจ้า คือ ฝ่ายศาสนจักร ราษฎรและผู้ปกครองก็ควรให้ความเคารพและศรัทธาด้วย (Augustine, 2006)

จากทฤษฎีความยุติธรรมของ St.Augustine จะมาจากหลักศาสนา หรือมาจากพระเจ้าเท่านั้น ซึ่งทำให้เห็นว่า หลักความยุติธรรมอยู่ภายในหลักคำสอนทางศาสนา ซึ่งในงานเขียนของ St.Augustine เรื่อง “นครของพระเจ้า” เห็นได้ชัดเจนถึงเจตนารมณ์แนวคิดของ St.Augustine ที่พยายามเอาแนวคิดของหลักศาสนาให้มีอิทธิพลต่อสังคม

สำหรับนักปรัชญาเมธีในสมัยกลาง นอกจาก St.Augustine ก็ยังมีอีกคนที่ได้วางแนวคิดหลักความยุติธรรม คือ St.Thomas Aquinas เป็นนักบวชจากคริสต์ศาสนา ถือว่าเป็นนักปรัชญาแห่งยุคที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่ง St.Thomas Aquinas ได้ค้นคว้าศึกษาปรัชญาในยุคของกรีกโบราณ โดยเฉพาะแนวคิดของ Aristotle เขาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหลักทฤษฎีต่าง ๆ ที่ St.Thomas Aquinas ได้นำเสนอ เขาได้นำหลัก

ปรัชญาในยุคกรีกโบราณ โดยเฉพาะทฤษฎีและแนวคิดของ Aristotle นำมาบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักศาสนาคริสต์ หรือให้เป็นหนึ่งเดียวกับหลักของศาสนา

หลักความยุติธรรมตามแนวคิดของ St.Thomas Aquinas จะเห็นได้จากงานเขียนเล่มสำคัญเรื่อง “Summa Theologica” งานเขียนเล่มนี้ ทำให้เห็นแนวคิดของ St.Thomas Aquinas ได้อย่างชัดเจน เขาพยายามนำหลักคริสต์ศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับแนวคิดของ Aristotle กล่าวคือ Aristotle มองว่ามนุษย์สามารถค้นพบกฎหมายธรรมชาติได้ต้องอาศัยเหตุผลในตัวของผู้เอง จากหลักการนี้ St.Thomas Aquinas ได้มาอธิบายต่อไปว่า เหตุผลที่ Aristotle ได้กล่าวคือเป็นสิ่งเดียวกับเจตจำนงของพระเจ้าเป็นเจ้า และได้อธิบายว่า เหตุผลหรือเจตจำนงของพระเจ้าถือว่ามีความบริสุทธิ์ ถูกต้อง ชอบธรรมมากกว่าเหตุผลของมนุษย์ เพราะเหตุผลของมนุษย์อาจมีความบกพร่องหรือผิดพลาดกันได้ จากหลักการนี้เอง ทำให้ St.Thomas Aquinas ได้กล่าวไว้ว่า “หลักธรรมหรือเืองการหรือเจตจำนงของพระเจ้า คือ ที่มาของกฎหมายธรรมชาติ” (Thomas, 1988)

หลักความยุติธรรมสมัยใหม่

แนวคิดหลักปรัชญาต่าง ๆ ในสมัยกลาง จะถูกครอบงำหรืออยู่ภายใต้ฝ่ายศาสนจักรอย่างเห็นได้ชัดเจน ในสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์เช่นนี้เองที่ปรัชญากฎหมายธรรมชาติได้สลัดตัวออกจากการครอบงำของศาสนจักรโรมันคาทอลิก และหันไปอิงกับแนวความคิดแบบเหตุผลนิยม (Ratio Nalism) ซึ่งถือว่าเหตุผลอันเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์เท่านั้นที่เป็นบ่อเกิดของหลักกฎหมายธรรมชาติ”

หลักความยุติธรรมในสมัยใหม่ก็เช่นกัน กล่าวคือ พยายามที่จะสร้างหลักความยุติธรรมที่ไม่ถูกครอบงำ หรืออยู่ภายใต้เงื่อนไขของหลักคริสต์ศาสนา เมื่อเริ่มเข้าสู่สมัยใหม่ประมาณ ค.ศ. 1550-1660 แนวความคิดเรื่องความยุติธรรมก็มีนักปรัชญาเมธีสมัยใหม่ที่วางหลักความยุติธรรมไว้ เช่น Thomas Hobbes ที่คิดค้นทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract theory) และ John Rawls (Copleston, 1994)

Thomas Hobbes มีทรรศนะคติที่ว่า มนุษย์มีลักษณะเหมือนสัตว์เดียรัจฉาน มีความเลว เห็นแก่ตัว มีจิตใจที่เหี้ยมโหด ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้มนุษย์ไม่รู้จักความถูกต้องชอบชั่วดี ไม่สนใจเรื่องของศีลธรรม ไม่เคารพกฎหมาย และมนุษย์ทุกคนล้วนมีสิทธิโดยธรรมชาติที่จะปกป้องตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นโดยผู้อื่นมาล่อลวงละเมิด จากทรรศนะของ Thomas Hobbes ที่กล่าวมาส่งผลให้เกิดสัญญาประชาคมขึ้น กล่าวคือ ทุกคนในสังคมยอมสละสิทธิของตนเองที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ยกให้คนใดคนหนึ่งมาเป็นผู้ปกครอง เพื่อที่จะใช้อำนาจควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในบ้านเมือง จากแนวคิด ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ Thomas Hobbes จะเห็นได้ว่า หลักความยุติธรรม

ตามทฤษฎีสัญญาประชาคม มีลักษณะเป็นข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงการรักษาสัญญาซึ่งต้องประกอบไปด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง (Hobbes, 1996)

หลักความยุติธรรมของ John Rawls จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางสังคม หรือความร่วมมือของคนในสังคม John Rawls มีความเห็นว่า หลักความยุติธรรมเกิดจากข้อตกลงทางสังคม เพื่อให้การกระจายผลประโยชน์และภาระหน้าที่ของความร่วมมือทางสังคมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม โดยมอบหมายสิทธิและหน้าที่ตลอดระยะเวลาของการร่วมมือกัน โดยมีเงื่อนไขที่เรียกว่า “สถานการณ์ของความยุติธรรม” กล่าวคือ คนที่อยู่ในสังคมแต่ละสังคม ย่อมมีความเชื่อในทางศาสนา จารีต ประเพณี รวมถึงมุมมองต่าง ๆ และการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันในสังคม โดยทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกคนนั้นต้องใช้ในการดำเนินชีวิตที่มีจำนวนจำกัด ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ John Rawls จึงได้แบ่งสถานการณ์ของความยุติธรรมนี้ ออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ 1. สถานการณ์ที่เป็นภาววิสัย (Objective Circumstances) กล่าวคือ เป็นสภาวะของความร่วมแรงร่วมใจของมนุษย์ เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มนุษย์มีสถานการณ์ดังกล่าวนี้เป็นสังคมที่ไม่ได้อุดมสมบูรณ์หรือขาดแคลนจนเกินไป แต่ก็เป็สังคมที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำนวนจำกัด ด้วยเหตุดังกล่าวนี ในสังคมจึงมีความร่วมมือแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติ 2. สถานการณ์ที่เป็นอัตวิสัย (Subjective Circumstances) กล่าวคือ เป็นสถานการณ์ที่คนในสังคมมีเป้าหมายและความชอบที่แตกต่างกัน เมื่อสมาชิกในสังคมมีทัศนคติหรือการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ภาวะเช่นนี้จึงทำให้สมาชิกในสังคมที่แตกต่างกันเกิดการเรียกร้องในเรื่องการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติ หรือผลประโยชน์ทางสังคมขึ้น (Rawls, 1999)

สรุปว่า หลักความยุติธรรมตามแนวคิดตะวันตก มีพัฒนาการที่สำคัญแบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ สมัยกรีกโบราณ สมัยกลาง และสมัยใหม่ โดยในสมัยกรีกโบราณ นักปรัชญาอย่าง Aristotle ได้เน้นเรื่องความยุติธรรมผ่านรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมและคุณธรรมของผู้ปกครอง ส่วนในสมัยกลาง แนวคิดเรื่องความยุติธรรมถูกครอบงำโดยศาสนาจักร เช่น St. Augustine ที่มองว่าความยุติธรรมมาจากพระเจ้า และ St. Thomas Aquinas ที่ผสานแนวคิดของ Aristotle กับคริสต์ศาสนา ในสมัยใหม่ แนวคิดเรื่องความยุติธรรมพัฒนามาภายใต้กรอบเหตุผลนิยม เช่น Thomas Hobbes เสนอทฤษฎีสัญญาประชาคมเพื่อสร้างความสงบในสังคม และ John Rawls ที่เน้นการกระจายผลประโยชน์อย่างยุติธรรมผ่านข้อตกลงร่วมกันในสังคม ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงวิวัฒนาการของแนวคิดความยุติธรรมที่ตอบสนองต่อบริบททางสังคมและการเมืองในแต่ละยุคอย่างชัดเจน

หลักความยุติธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา ถือกำเนิดขึ้นในสังคมที่เต็มไปด้วยความยุติธรรมแบ่งแยกชนชั้นของคนในสังคม มนุษย์ทุกคนเกิดมาไม่มีความเท่าเทียมกัน หลักความยุติธรรมในพุทธศาสนาจึงเปรียบเหมือนเทียนที่ถูกจุดขึ้นในท่ามกลางความมืดมิด ให้มนุษย์ได้มีแสงสว่างส่องนำทางชีวิตอยู่บนหนทางแห่งปัญญา อันจะส่งผลให้สังคมเกิดความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

แนวคิดพระพุทธศาสนากับความยุติธรรม

พระพุทธศาสนานั้นถือกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ 2,600 ปีมาแล้ว ในแผ่นดินชมพูทวีป ในปัจจุบัน ก็คือ สาธารณรัฐอินเดีย สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล และพระพุทธศาสนาได้เข้ามาในราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย ซึ่งก่อนพระพุทธศาสนาจะกำเนิดขึ้น คือ สมัยก่อนพุทธกาลในสังคมชมพูทวีปส่วนมากจะนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และในสังคมภายใต้แนวคิดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จะไม่มีความเท่าเทียมของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม แต่เมื่อพระพุทธศาสนากำเนิดขึ้นมาพร้อมกับแนวคิดที่มีความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค เพราะมนุษย์ทุกคนที่เกิดมา มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ (Gombrich, 1988)

ทั้งนี้ หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นถือว่าเป็นสังฆธรรม กล่าวคือ หลักธรรมทั้งปวงนั้นไม่ใช่มนุษย์เป็นผู้บัญญัติขึ้น และพระพุทธเจ้าก็ไม่ได้บัญญัติขึ้นมาเอง แต่เป็นกฎของธรรมชาติ หรือถ้าว่าเป็นการบัญญัติก็ถือว่าธรรมชาติบัญญัติ แล้วพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ค้นพบจึงเอามาบอกต่อตามที่เป็นอย่างจริง ไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือใส่ความคิดความเห็นของตนเองเข้าไปทั้งนั้น และก็ไม่มีเหตุผลของมนุษย์รวมอยู่ในนั้นด้วย แต่หลักธรรมทั้งปวงคือความจริงที่เด็ดขาดของธรรมชาติทั้งสิ้น (Rahula, 1974)

หลักการว่าด้วยความยุติธรรม

หลักการว่าด้วยความยุติธรรมของพุทธศาสนาเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ถูกต้อง เที่ยงธรรม อันจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้ เพราะลักษณะอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา ก็คือ “การสอนแต่ความจริงที่เป็นประโยชน์ และเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ในปัจจุบัน” เมื่อเราได้เดินบนวิถีแห่งธรรมอย่างมั่นคง ความยุติธรรมก็จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง (Carriethers, 1983)

วิธีการสร้างความยุติธรรมในมโหสถชาดก

มโหสถบัณฑิต เป็นเรื่องอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ได้เกิดเป็นมหาบัณฑิตที่มีปณิธานที่จะบำเพ็ญปัญญาบารมี ใช้สติปัญญาในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหามาของสังคม เพื่อให้มนุษย์ได้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก เดือดร้อน และมโหสถบัณฑิตก็ได้ใช้สติปัญญา

ตัดสินคดีความต่าง ๆ มากมายที่เกิดขึ้นในสังคม ให้เกิดความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง (ธรรมปาละ, 2559)

วิธีที่ 1 ถือธรรมเป็นใหญ่ ชีธรรม ไม่ชี้คน

มีชายคนหนึ่งได้นำโคไปเลี้ยงกลางทุ่งนา ในเวลานั้นเองเขาก็ได้ไปนั่งอยู่ใต้ร่มไม้จึงทำให้เขาเผลอหลับไป ในขณะนั้นได้มีโจรคนหนึ่งมาขโมยโค เมื่อชายชาวนาผู้เป็นเจ้าของโคตื่นขึ้นมา ไม่เห็นโคของตนเอง จึงตกใจมาก และรีบออกตามหา จึงไปพบโจรกำลังจูงโคของตนไป หลังจากนั้น ชายชาวนาผู้เป็นเจ้าของโคกับโจรต่างคนก็ต่างอ้างว่าโคเป็นของตนเอง จึงเกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง ทำให้คนที่เห็นเหตุการณ์ดังกล่าวได้มาลงอุบายมากมาย ในขณะที่เหตุการณ์ทุกอย่างกำลังดำเนินไปด้วยความวุ่นวายโกลาหล มโหสถเห็นเหตุการณ์ จึงได้เรียกคนทั้งสองมา เมื่อมโหสถเห็นปฏิกิริยาอาการของทั้งสองคน ก็หยั่งรู้ได้ว่าใครคือโจร และใครคือเจ้าของโค แต่มโหสถก็นิ่งเฉย ทำเป็นไม่รู้เรื่องอะไร จะเห็นได้ว่าการที่มโหสถบัณฑิตรู้แล้วว่าใครคือโจร แต่ก็นิ่งเฉย เป็นการชี้ให้เห็นว่า มโหสถบัณฑิตถือธรรมเป็นใหญ่ ใช้วิธีการชี้ธรรม ไม่ชี้คน กล่าวคือ มโหสถจะไม่เป็นคนชี้ว่าใครเป็นคนผิดคนถูก แต่จะให้ความจริงปรากฏเสียก่อน ธรรมจะเป็นตัวชี้เองว่าใครคือเจ้าของโค และใครคือโจร (พระไตรปิฎกบาลี ฉบับหลวง, ม.ป.ป.)

วิธีที่ 2 คนกลางต้องเป็นที่ยอมรับของคู่กรณี และต้องสัญญาต่อหน้าคู่กรณีว่าจะทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่มีอคติ

มโหสถ เริ่มด้วยการถามชายทั้งสองคนถึงสาเหตุของการทะเลาะกัน เจ้าของโคก็ตอบว่า “ข้าพเจ้าซื้อโคมาจากคนชื่อนี้ แล้วนำไปเลี้ยงกลางทุ่งหญ้า ข้าพเจ้าเผลอหลับจึงถูกขโมยหนีไป ชาวบ้านต่างรู้ว่าข้าพเจ้าซื้อโคนี้มา” ส่วนโจรก็แย้งว่า “โคตัวนี้เกิดในบ้านของข้า มันโกหกอย่าไปเชื่อมัน” การถามเช่นนี้เป็นการถามเพื่อเสาะหาสาเหตุที่แท้จริงของการทะเลาะกัน ก่อนจะเริ่มทำการพิจารณาตัดสินใครคือเจ้าของโคที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม มโหสถบัณฑิตทราบถึงสาเหตุอย่างถ่องแท้แล้ว ก็ยังไม่เริ่มทำการค้นหาความจริงว่าใครคือเจ้าของโคที่แท้จริง จะเห็นได้จากคำถามต่อจากนี้ คือ มโหสถบัณฑิตถามชายทั้งสองว่า “จะยอมรับในคำตัดสินหรือไม่ หากยอมรับก็จะตัดสินโดยยุติธรรม” จากคำถามนี้มีนัยยะ 2 ประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรก คนกลางที่จะทำหน้าที่สร้างความยุติธรรม ต้องเป็นคนที่คู่กรณียอมรับและศรัทธา ประเด็นที่สอง คนกลางที่จะทำหน้าที่สร้างความยุติธรรม ต้องให้คำมั่นสัญญาว่าจะตัดสินด้วยความเป็นกลาง ไม่ใช่อคติเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณี (Rawls, 1971)

วิธีที่ 3 ชี้คน ชี้โทษ ชี้ทางออก

ทั้งนี้ เมื่อชายทั้งสองตกลงที่จะยอมรับการตัดสิน มโหสถบัณฑิตก็เริ่มถาม ด้วยการถามโจรว่า “ท่านเอาอะไรเลี้ยงโค” โจรตอบว่า “ข้าพเจ้าให้โคดื่มยาพิษ ให้กินยา พิษและ

ขนมกุมาส” เมื่อโจรตอบคำถามเสร็จ มโหสถบัณฑิตก็ถามเจ้าของโค เจ้าของโคก็ตอบว่า “ข้าพเจ้าเป็นคนจน จึงไม่มีข้าวยาคุเลี้ยงโค ข้าพเจ้าเลี้ยงโคด้วยหญ้า” คำถามเช่นนี้ เป็นการชี้หาทางออกให้ทั้งสองคน เพื่อจะทำให้ได้รู้ความจริงว่าเจ้าของโคที่แท้จริงคือใคร เพราะหลังจากนั้น มโหสถจึงให้คนที่มุงดูอยู่ให้นำใบประยงค์มาตำในครกผสมกับน้ำ แล้วเทใส่เถาให้โคดื่ม ปรากฏว่า โคสำรอกออกมาเป็นหญ้า เมื่อเห็นเป็นเช่นนี้ ทำให้สามารถชี้ได้ว่าชายชวานาคือเจ้าของโคที่แท้จริง เมื่อความจริงปรากฏเป็นเช่นนี้ มโหสถจึงนำหญ้าที่โคสำรอกออกมาไปให้หมาชนที่รุมล้อมดู แล้วก็ได้ถามโจรว่า “เจ้าเป็นโจรใช่ไหม” ผู้คนมากมายที่กำลังมุงดูอยู่ตรงนั้นก็ได้รับประทาทัณฑ์ ทุบตีโจรจนได้รับบาดเจ็บ มโหสถจึงได้ขอร้องให้ทุกคนหยุดทำร้าย จึงได้กล่าวกับโจรว่า “นี่คือผลกรรมที่ท่านได้ทำในชาตินี้ แต่ในชาติหน้าท่านจะได้รับผลกรรมในนรก ที่ทุกข์ทรมานมากกว่านี้” คำกล่าวนี้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงโทษของการกระทำของตนเอง จะสังเกตเห็นได้ว่า นอกจากจะชี้ทางออกของปัญหาแล้ว ยังชี้ทางออกให้กับผู้ที่ทำผิดด้วย การให้โจรยัดสีล 5 เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นการชี้ทางออกของชีวิตให้พบแสงสว่าง มีธรรมนำพาในการดำเนินชีวิตต่อไป (ศรีทิพย์พรหมภักดี, 2560)

วิธีสร้างความยุติธรรมในอัครัญญสูตร

อัครัญญสูตร ว่าด้วยการกำเนิดขึ้นของโลก กล่าวคือ ในสมัยที่โลกเสื่อมหรือพินาศ แต่ก็ยังมีพรหมจากชั้นอภิสสรพรหม จุตกลงมาเกิดในโลก ช่วงระยะเริ่มแรกซึ่งในขณะนั้นทั่วจักรวาลยังเป็นน้ำ มีตไปหมด ยังไม่มีดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ยังไม่มีเพศหญิง เพศชาย เข้าใจแต่เพียงว่าเป็นสัตว์เท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไป บนโลกเกิดมีง้วนดิน สัตว์ทั้งหลายที่อยู่บนโลกก็ใช้ง้วนดินกินเป็นอาหาร ในเวลาต่อมา ง้วนดินได้หมด ก็เกิดมีสะเก็ดดินขึ้น ก็ใช้สะเก็ดดินกินเป็นอาหาร เมื่อสะเก็ดดินหมด ก็เกิดมีเครือไม้ และกินเครือไม้เป็นอาหาร เมื่อเครือไม้หมด จึงเกิดข้าวสาลีขึ้นมาแทน และก็ได้อินข้าวสาลีเป็นอาหาร (Swearer, 1995)

วิธีที่ 1 ใช้คนกลางที่ได้รับมติจากมวลมหาชน และต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ปราศจากอคติทั้งปวง

เมื่อกำเนิดข้าวสาลีขึ้น ตรงจุดนี้เองทำให้เห็นถึงการให้มตินกลาง โดยเป็นมติของมหาชนขึ้น มาทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ของมวลมหาชน กล่าวคือ ข้าวสาลีที่ใช้เป็นอาหารนั้น มีจุดพิเศษ คือ ถ้าต้นไหนถูกเก็บผลตอนเช้า ตอนเย็นผลก็จะออก แต่ถ้าถูกเก็บผลตอนเย็น ตอนเช้าก็จะออกผลขึ้นมาใหม่ ใครหิวตอนไหนก็สามารถไปเก็บกินได้ตอนนั้นเลย โดยจะไม่มีการสะสมไว้ แต่บางพวกเริ่มมีการสะสมเกิดขึ้น ปรากฏว่าข้าวสาลีที่ใช้เป็นอาหารก็เริ่มมีจำนวนน้อยลง จนทำให้มวลมหาชนทั้งหลายได้ตระหนัก และคิดว่าข้าวสาลีจะหมดไป เมื่อมวลมหาชนทั้งหลายตระหนักถึงอนาคตคงเกิดภัยขึ้นแน่นอน ถ้าปล่อยไว้ให้เป็นเช่นนี้ ข้าวสาลีที่ใช้กินเป็นอาหารก็คงจะหมดไป ดังนั้น มวลมหาชนจึงได้มีการประชุมเพื่อหาทาง

แก้ไข โดยแบ่งสรรที่ดินให้แต่ละคนได้ใช้เพื่อทำมาหากิน และมวลมหายาชนก็ได้มีการลงประชามติให้มีคนกลางขึ้นมาหนึ่งคน เพื่อปกครองดูแลให้เกิดความสงบสุข ตลอดถึงลงโทษหรือขับไล่ผู้ที่กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบธรรม และคนกลางที่ได้รับเลือกจากมวลมหายาชนนั้นจะต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง และปราศจากอคติด้วย (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2513)

วิธีที่ 2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ส่วนรวมต้องมาก่อน

เมื่อมวลมหายาชน มีมติให้ผู้ใดก็ตามมาทำหน้าที่ในการเป็นคนกลาง เพื่อดูแลผลประโยชน์ของมวลมหายาชน คน ๆ นั้น ก็จะถูกเรียกว่า “มหาสมมติ” เพราะเกิดจากการแต่งตั้งของมวลมหายาชน และต้องทำหน้าที่โดยถือประโยชน์ของมหาชนเป็นใหญ่ กล่าวคือทำหน้าที่ด้วยการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง แต่ต้องยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมและผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ เมื่อผู้ปกครองทำหน้าที่โดยชอบธรรมจนทำให้ประชาชนที่อยู่ใต้การปกครองพอใจ จึงเรียกว่า “ราชา” และด้วยเหตุที่กล่าวมาจึงทำให้กลุ่มมวลมหายาชนเรียกว่า “กษัตริย์” (ปัญญา ไข่บางยาง, 2547) จะเห็นว่าในอรรถกถาสูตร สาเหตุที่อาหารแต่ละชนิดต้องหมดไป เกิดจากการที่มนุษย์มีความโลภ ความเห็นแก่ตัว เพราะอาหารแต่ละชนิด เปรียบเหมือนเป็นของกลางหรือสมบัติสาธารณะที่ทุกคนมีสิทธิจะได้รับประโยชน์ เมื่อมนุษย์มีความโลภ จึงแย่งชิงหรือนำสมบัติสาธารณะมาเป็นของตนเอง ทำให้คนอื่นขาดโอกาสในการเข้าถึงสมบัติสาธารณะในส่วนที่เขาพึงมี พึงได้ มวลมหายาชนจึงได้มีมติตั้งคนกลางขึ้นมา เรียกว่า “มหาสมมติ” เพื่อมาทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือคนกลาง รักษากฎเกณฑ์หรือกติกาของสังคม เพื่อให้ความยุติธรรมเกิดขึ้นแก่มวลมหายาชน ให้ทุกคนมีสิทธิเข้าถึงหรือได้รับผลประโยชน์จากสมบัติสาธารณะอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เมื่อคนกลางหรือผู้นำได้ทำหน้าที่โดยปราศจากอคติ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ยึดมั่นความยุติธรรมเป็นสัจจะในการปฏิบัติหน้าที่ มวลมหายาชนผู้อยู่ใต้การปกครองก็จะเรียกว่า “ราชา” (พุทธทาสภิกขุ, 2548)

สรุปว่า หลักความยุติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความอยุติธรรมในสังคมที่มีการแบ่งแยกชนชั้น โดยเน้นความเท่าเทียมในสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถูกมองว่าเป็นกฎของธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและสอนให้มนุษย์ปฏิบัติตามเพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม แนวคิดนี้สะท้อนผ่านเรื่องราวในมหาลาชาดกและอรรถกถาสูตร ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองหรือคนกลางดำรงตนด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติ และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อรักษาความสงบสุขและความเท่าเทียมในสังคม ทั้งยังชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากความโลภของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในทรัพยากรสาธารณะ โดยเสนอแนวทางแก้ไขผ่านระบบการจัดการอย่างเป็นธรรมและมีจริยธรรม

สรุป

ความยุติธรรมเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา ที่มาของความยุติธรรมแบ่งเป็นสองส่วนหลัก คือ 1. เรื่องเล่าเกี่ยวกับเทพี Themis ในตำนานกรีกโบราณ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการกำหนดกฎหมายและคุณธรรม และ 2. หลักกฎหมายทั่วไปที่มนุษย์ทั่วโลกยอมรับ เช่น สุภาชิตกฎหมาย หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ และแนวคิดทางกฎหมายที่ส่งเสริมความถูกต้อง ชอบธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้สะท้อนถึงรากฐานสำคัญของการสร้างสมดุลและความสงบสุขในสังคมมนุษย์ยุคปัจจุบัน ในแนวคิดพระพุทธศาสนา ความยุติธรรม คือ หลักธรรมชาติที่ไม่ผ่านการบัญญัติโดยมนุษย์ แต่ถูกค้นพบโดยพระพุทธเจ้า และแสดงออกในรูปของหลักธรรมที่ส่งเสริมความเที่ยงธรรม การใช้วิธีสร้างความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ในมโหสถชาดก ใช้หลักการ “ชี้ธรรม ไม่ชี้คน” โดยพิจารณาความเป็นกลาง ค้นหาความจริง และให้ความสำคัญกับการแสดงออกของธรรมชาติความถูกต้อง เพื่อสร้างความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมปาละ. (2559). *นิทานชาดกกับความยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมสภา.
- ประมุข สุวรรณสร. (2515). *หลักกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัญญา ไข่มุก. (2547). แนวคิดเรื่องความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา. *วารสารปรัชญาไทย*, 21(3), 15–29.
- พระไตรปิฎกบาลี ฉบับหลวง. (ม.ป.ป.). *มโหสถชาดก: ปัญญาบารมีของพระโพธิสัตว์*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2548). *ธรรมะจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- ไพจิตร บุญพันธ์. (2535). *ปรัชญาและหลักกฎหมายในบริบทระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีทิพย์ พรหมภักดี. (2560). *หลักความยุติธรรมในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภางศ์ สุจิตกุล. (2563). *ความยุติธรรมและปรัชญากฎหมายในสังคมสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2513). *พระพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2520). *ทฤษฎีและหลักการกฎหมายเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- โอสถ โกศิน. (2530). *ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วิญญูชน.
- Aristotle. (1999). *Nicomachean Ethics* (W.D. Ross, Trans.). Oxford: Oxford University Press.
- Augustine, St. (2006). *The City of God* (H. Bettenson, Trans.). London: Penguin Classics.
- Burkert, W. (1985). *Greek Religion*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Carrithers, M. (1983). *The Buddha*. Oxford: Oxford University Press.
- Copleston, F. (1993). *A History of Philosophy: Medieval Philosophy*. New York: Image Books.
- Gombrich, R. (1988). *Theravada Buddhism: A Social History from Ancient Benares to Modern Colombo*. London: Routledge.
- Hard, R. (2004). *The Routledge Handbook of Greek Mythology: Based on H.J. Rose's Handbook of Greek Mythology*. London: Routledge.
- Hesiod. (2008). *Theogony and Works and Days* (M.L. West, Trans.). Oxford: Oxford University Press.
- Hobbes, T. (1996). *Leviathan* (R. Tuck, Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Powell, B.B. (2015). *Classical Myth*. Boston: Pearson.
- Rahula, W. (1974). *What the Buddha Taught*. New York: Grove Press.
- Rawls, J. (1999). *A Theory of Justice* (Rev. ed.). Cambridge: Harvard University Press.
- Smith, J.W. (2018). *The Sources of General Principles of Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Swearer, D. K. (1995). *The Buddhist World of Southeast Asia*. State University of New York Press.
- Thomas A. (1988). *Summa Theologica* (Fathers of the English Dominican Province, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญาของไทยและ ต่างประเทศ*

A COMPARATIVE STUDY OF HUMAN CONDITIONS IN THAI AND FOREIGN CRIMINAL LAWS

พระครูชินวীরบัณฑิต (เอก ชินวโส), พระครูภวนาโชติคุณ (กุ้ยไธ้ ชุตินธโร)

Phrakru Chinnawirabundit (Ek Chinwamso), Phrakru Phawanachotikhun (Kuihai Chutintharo)

วัดถ้ำสิงโตทอง ราชบุรี

Wat Tham Singto Thong, Ratchaburi Province

Corresponding Author E-mail: thanawatyotheadjan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ประสงค์เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญาของไทยและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์เกณฑ์การกำหนดจุดเริ่มต้นของสภาพความเป็นมนุษย์และการคุ้มครองชีวิตในแต่ละบริบทที่สะท้อนถึงความแตกต่างทางกฎหมายและวัฒนธรรม ประเทศไทยกำหนดให้สภาพบุคคลเริ่มต้นเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดาอย่างสมบูรณ์และมีชีวิตรอด โดยไม่พิจารณาปัจจัยทางกายภาพ เช่น การหายใจ ระบบหมุนเวียนโลหิต หรือการตัดสายสะดือ ซึ่งแสดงถึงการมุ่งเน้นการพิจารณาข้อเท็จจริงเชิงกายภาพและสิทธิของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ อังกฤษ ใช้หลักเกณฑ์ที่พิจารณาว่าทารกสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระหลังคลอด รวมถึงการทำงานของระบบหมุนเวียนโลหิตหรือการหายใจ เหมือนกับเครื่องรัฐออسترเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งพิจารณาความสามารถของทารกในการดำรงชีวิตโดยไม่พึ่งพาร่างกายมารดา ส่วนแคนาดามีหลักเกณฑ์ที่เน้นการตรวจสอบทางการแพทย์ เช่น การแลกเปลี่ยนออกซิเจนในปอดหรือหลักฐานที่บ่งบอกว่าทารกมีชีวิต แม้ไม่คำนึงถึงการหายใจหรือการตัดสายสะดือ ในสหรัฐอเมริกา หลักเกณฑ์แตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ บางมลรัฐยังยึดหลักการเกิดมามีชีวิต (Born Alive) ซึ่งพิจารณาว่าทารกมีระบบหมุนเวียนโลหิตหรือการหายใจอิสระ ในขณะที่นิวยอร์ก ได้คุ้มครองสิทธิของตัวอ่อนในครรภ์อายุตั้งแต่ 24 สัปดาห์ขึ้นไป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความหลากหลายในเกณฑ์การกำหนดสภาพความเป็นมนุษย์ที่มีปัจจัยวัฒนธรรม ระบบกฎหมาย และความก้าวหน้าทางการแพทย์เป็นตัวแปรสำคัญ

คำสำคัญ: สภาพ; ความเป็นมนุษย์; กฎหมาย

* Received November 24, 2024; Revised December 14, 2024; Accepted December 24, 2024

Abstract

This article aims to compare the concepts and criteria for determining the beginning of human status under criminal law in Thailand and other countries. It analyzes the criteria used to establish the starting point of human status and the protection of life within various legal and cultural contexts. In Thailand, human status begins when a baby is completely born and survives, without considering physical factors such as breathing, circulatory function, or the cutting of the umbilical cord. This approach emphasizes the consideration of physical facts and the rights of individuals capable of independent living. The United Kingdom adopts criteria that focus on whether the baby can live independently after birth, including the functioning of the circulatory system or breathing. Similarly, the Commonwealth of Australia and New Zealand evaluate the baby's ability to live independently without reliance on the mother's body. Canada, on the other hand, emphasizes medical evidence such as oxygen exchange in the lungs or other indications of life, regardless of whether the baby breathes, or the umbilical cord is cut. In the United States, criteria vary across states. Some states adhere to the "born alive" principle, which assesses whether the baby has independent circulatory or respiratory function. Meanwhile, New York recognizes the rights of fetuses aged 24 weeks or older. The study highlights the diversity in defining human status, influenced by cultural factors, legal systems, and advancements in medical science.

Keywords: Condition; Humanity; Criminal Law

บทนำ

การเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายไทย

การเริ่มต้นความเป็นมนุษย์ตามกฎหมาย หมายถึง การเริ่มต้นความเป็นมนุษย์ในมุมมองของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายมหาชน กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเริ่มต้นความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์เช่นเดียวกัน แต่ในกฎหมายแต่ละประเภทจะมีแนวคิดพื้นฐานหรือเหตุผลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การเริ่มต้นความเป็นมนุษย์ในกฎหมายแต่ละประเภทมีผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ในที่นี้ จะนำการเริ่มต้นความเป็น

มนุษย์เฉพาะที่กำหนดในกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญามาพิจารณา เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแนวคิดของกฎหมายทั้งสองประเภท (Harman, 2009) กฎหมายทั้งสองประเภท สิ่งที่สำคัญและจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจก่อน คือ แนวคิดที่อธิบายว่า เหตุใดชีวิตมนุษย์จึงได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย หรือเหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้ชีวิตมนุษย์เป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่ง

คุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครองชีวิตมนุษย์

เมื่อกล่าวถึง “ชีวิต (Life)” ของมนุษย์แล้ว นอกจากจะหมายถึงชีวิตมนุษย์ที่สามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างอิสระด้วยตัวเองแล้ว ยังหมายรวมถึง ชีวิตที่ยังเป็นตัวอ่อนในครรภ์มารดาด้วย ดังนั้น ชีวิตของมนุษย์จึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงด้วยกัน ช่วงแรก คือ ช่วงที่ชีวิตยังเป็นตัวอ่อนในครรภ์มารดาหรือ “ชีวิตตัวอ่อน (Fetal Life)” ซึ่งเป็นชีวิตที่ยังต้องอาศัยอาหารและอากาศจากร่างกายมารดาผ่านทางรกและสายสะดือ เพื่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตก่อนคลอดสู่โลกภายนอก ชีวิตตัวอ่อนจึงจำเป็นต้องอาศัยอยู่ภายในครรภ์มารดา และไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระนอกครรภ์มารดาได้ ส่วนช่วงที่สอง คือ ชีวิตที่มีความเป็นมนุษย์ หรือ “ชีวิตมนุษย์ (Human Life)” ซึ่งเป็นชีวิตที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยอาหารและอากาศจากรมารดาอีกต่อไป ชีวิตมนุษย์จึงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระภายนอกครรภ์มารดาได้ มุมมองของกฎหมายในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยต่างเห็นว่า ชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก และให้ความคุ้มครองชีวิตมนุษย์เหนือสิ่งอื่นใด ดังจะเห็นได้จากฐานความผิดตามกฎหมายอาญาที่ว่าด้วยการกระทำความผิดต่อชีวิตมนุษย์ จะกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงมากกว่าฐานความผิดอื่น ๆ แตกต่างจากชีวิตตัวอ่อนที่กฎหมายในแต่ละประเทศให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากกฎหมายเหล่านั้นพิจารณาว่าชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความค่าที่สุด การกระทำที่มีผลต่อชีวิตมนุษย์จึงถือเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้การกระทำเหล่านั้นเป็นการกระทำที่มีความผิดทางอาญา ชีวิตมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่กฎหมายอาญาประสงค์จะคุ้มครองหรือเป็น “คุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsguts)” ของกฎหมายอาญานั้นเอง กล่าวโดยสรุป คุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครองชีวิตมนุษย์ หมายถึง การที่กฎหมายเห็นว่าชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างมาก จึงให้ความคุ้มครองชีวิตมนุษย์โดยการกำหนดให้การกระทำที่มีผลต่อชีวิตมนุษย์ทั้งปวงมีความผิดทางอาญา (เสถียร เหล่าแสงทอง, 2561)

สภาพความเป็นมนุษย์ หมายถึง ความเป็นมนุษย์ในมุมของกฎหมายอาญาหรือชีวิตที่กฎหมายอาญาพิจารณาว่ามีความเป็นมนุษย์ การเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์จึงหมายถึง การเริ่มสภาพที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอาญา ในฐานะของชีวิตที่มีความเป็นมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่า การเริ่มต้นชีวิตมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็น “วัตถุของการคุ้มครอง (Object Of Protection)” ตามกฎหมายอาญา การให้ความคุ้มครองชีวิตมนุษย์ มิได้หมายความถึงการให้ความคุ้มครองจากการกระทำต่อชีวิตโดยตรง เช่น การทำให้เสียชีวิตเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการกระทำอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตมนุษย์ด้วย เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำให้เกิดความเสียหายต่ออนามัยหรือเสรีภาพ เป็นต้น แต่ก็มีได้หมายความว่า กฎหมายอาญาจะให้ความคุ้มครองก็ต่อเมื่อเป็นชีวิตที่มีความเป็นมนุษย์แล้วเท่านั้น แต่จะหมายความว่า กฎหมายอาญาเริ่มให้ความคุ้มครองในฐานะของชีวิตที่มีความเป็นมนุษย์ หากชีวิตโดยยังไม่มีความเป็นมนุษย์ หรือยังคงเป็นชีวิตในครรภ์มารดา ชีวิตนั้นก็จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอาญาเช่นกัน เพียงแต่จะได้รับการคุ้มครองที่ไม่เทียบเท่าหรือน้อยกว่าชีวิตที่มีความเป็นมนุษย์ (Alexy, 2002)

ประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อมา คือ สภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อใด ในการตอบปัญหาดังกล่าวจะต้องพิจารณาจากฐานความผิดต่าง ๆ ที่คุ้มครองชีวิตมนุษย์ แต่เนื่องจากฐานความผิดเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองที่แตกต่างกัน เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ ส่วนความผิดฐานทำร้ายผู้อื่น มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองความปลอดภัยของชีวิตมนุษย์ (Finnis, 1995) เป็นต้น ในการวินิจฉัยว่าสภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อใด จึงต้องพิจารณาจากฐานความผิดเหล่านั้นประกอบกัน แต่ฐานความผิดที่มักจะกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ คือ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เนื่องจากเป็นฐานความผิดที่ให้ความคุ้มครองการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ หรือให้ความคุ้มครองชีวิตมนุษย์โดยตรง ในทางปฏิบัติ จึงมักจะพิจารณาจากความหมายหรือขอบเขตความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏในรูปแบบของกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร คำอธิบายในทางตำรา หรือคำพิพากษาบรรทัดฐาน

สภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่ง

สภาพบุคคล หมายถึง ความเป็นมนุษย์ในมุมของกฎหมายแพ่ง หรือชีวิตที่กฎหมายแพ่งพิจารณาว่ามีความเป็นมนุษย์แล้ว แม้ว่าสภาพบุคคลจะกล่าวถึงความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับสภาพความเป็นมนุษย์ก็ตาม แต่แนวคิดทางกฎหมายกลับมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เนื่องจากการเริ่มสภาพบุคคลมิใช่การเริ่มเป็นวัตถุแห่งการคุ้มครองเหมือนการเริ่มสภาพความเป็นมนุษย์ แต่เป็นการเริ่มมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายแพ่งหรือการเริ่มเป็น “ประธานแห่งสิทธิ (Subject of Right)” ดังนั้น ชีวิตที่มีสภาพบุคคลจึงมีสถานะเป็นผู้ทรงสิทธิต่าง ๆ ที่สามารถเรียกร้องเอาประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและ

คุ้มครอง รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิเหล่านั้นได้ ในกฎหมายแพ่งของราชอาณาจักรไทย การเริ่มต้นและการสิ้นสุดของสภาพบุคคลจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย” (สมบัติ อรรถธัญวงศ์, 2555) จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่งของไทย จะเริ่มต้นเมื่อปรากฏข้อเท็จจริง 2 ประการ คือ “คลอดแล้ว” และ “อยู่รอดเป็นทารก” มีรายละเอียดดังนี้ 1. ทารกคลอดออกมาหมดทั้งตัว (Full Completion of Birth) ตามความเห็นของนักนิติศาสตร์ในปัจจุบันเห็นว่า การคลอดน่าจะหมายถึง การที่ร่างกายทารกพ้นออกจากครรภ์มารดาจนหมดทั้งตัวแล้ว โดยไม่มีส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายติดอยู่กับช่องคลอด และสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาอากาศและสารอาหารจากร่างกายมารดาอีกต่อไป (อุดม รัฐอมฤต, 2560) หากเป็นการคลอดด้วยวิธีการผ่าคลอดทางช่องท้อง การคลอดก็จะหมายถึง การนำเอาร่างกายทารกออกจากมดลูกของมารดาทั้งตัวแล้ว ส่วนการตัดสายสะดือหรือการคลอดรกที่เกิดขึ้นหลังจากการคลอดทารกออกมาทั้งตัวไม่ใช่สาระสำคัญของการเริ่มต้นสภาพบุคคล เพราะสายสะดือไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายทารก และการคลอดรกก็เป็นเพียงการแยกส่วนของร่างกายทารกออกจากร่างกายมารดาโดยเด็ดขาดเท่านั้น (ศักดา ธนิตกุล, 2563) 2. คลอดออกมาแล้วอยู่รอดเป็นทารก (Living Child) หมายถึง เมื่อร่างกายทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาหมดทั้งตัวแล้ว ทารกมีชีวิตรอด (Vivant) ในอดีต ข้อเท็จจริงที่ว่าทารกมีชีวิตรอดหรือไม่จะพิจารณาจากความสามารถในการหายใจได้อย่างอิสระของทารก หากทารกเริ่มหายใจแล้วก็จะมีสภาพบุคคลทันที แม้จะเป็นการหายใจในระยะเวลาเพียงเล็กน้อยก็ตาม ในการพิสูจน์ถึงการหายใจของทารกทำได้โดยการตรวจปอดของทารกด้วยวิธีทางนิติเวชศาสตร์ เช่น ตรวจสอบการลอยน้ำของปอด ตรวจสอบสีของปอด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในทางการแพทย์ การหายใจที่เกิดขึ้นเมื่อทารกคลอดออกมาทั้งตัวแล้ว มิได้บ่งบอกว่าทารกมีชีวิตรอดแล้วเสมอไป เพราะทารกอาจมีชีวิตรอดหลังการคลอดแล้ว โดยที่ยังไม่เริ่มหายใจก็ได้ หรือทารกอาจเริ่มหายใจตั้งแต่ขณะที่ร่างกายยังไม่คลอดออกมาทั้งตัวก็ได้ นอกจากนี้ การหายใจของทารกก็มีใช้ ข้อเท็จจริงเพียงประการเดียวที่แสดงว่าทารกมีชีวิตรอดหลังการคลอด เพราะยังมีอาการแสดงอื่น ๆ อีกที่บ่งบอกได้เช่นนั้น เช่น การเต้นของหัวใจ การเต้นของชีพจรที่สายสะดือ การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อหรืออวัยวะต่าง ๆ ที่อยู่ภายในอวัยวะบังคับของจิตใจ เป็นต้น ในปัจจุบันการ “อยู่รอดเป็นทารก” จึงพิจารณาจากข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่แสดงถึงการมีชีวิตรอดของทารกประกอบด้วย เช่น การร้องของทารก การเคลื่อนไหวของทารก ฯลฯ โดยมีเงื่อนไขว่าข้อเท็จจริงเหล่านี้จะต้องปรากฏขึ้นหลังจากที่ทารกคลอดออกมาทั้งตัวแล้วเท่านั้น แม้จะปรากฏขึ้นเพียงชั่วขณะก็ตาม (ปิยะวัฒน์ บุญ-หลง, 2560)

จากบทบัญญัติข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สภาพบุคคลตามระบบกฎหมายแพ่งของไทย เริ่มต้นเมื่อร่างกายทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาหมดทั้งตัว และทารกมีชีวิตรอดหลังจากการคลอด ดังนั้น โดยหลักทั่วไปแล้ว ทารกที่ร่างกายยังไม่คลอดออกมาทั้งตัวหรือคลอดออกมาทั้งตัวแล้ว แต่ไม่สามารถมีชีวิตรอดได้ย่อมไม่มีสภาพบุคคล และไม่อาจมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายแพ่งได้ อย่างไรก็ตาม ในวรรคสองของมาตราเดียวกัน ได้กำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของทารกในการรับประโยชน์จากกองมรดกของบิดาไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยกำหนดให้ทารกในครรภ์มารดามีสิทธิที่จะรับมรดกจากบิดาของตนได้ แม้ว่าขณะที่บิดาถึงแก่ความตายจะยังมีได้คลอด และอยู่รอดเป็นทารกก็ตาม

การเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญาของต่างประเทศ กฎหมายอังกฤษ

ในตำรากฎหมายอาญาของอังกฤษ ได้อธิบายถึงการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ไว้ว่า สภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อปรากฏข้อเท็จจริง 2 ประการ คือ 1. ร่างกายทารกหลุดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัว (Completely Outside Her Mother, Wholly Born) และ 2. ทารกนั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระจากมารดา (Independent Existence) แม้ว่าจะเป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็ตาม (Elliott & Quinn, 2022)

ในอดีต ทารกจะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระหรือไม่ จะต้องพิสูจน์ว่าหัวใจของทารกเริ่มเต้นแล้ว แต่ในปัจจุบันมิได้เป็นเช่นนั้น โดยจะต้องพิสูจน์ว่าทารกมีระบบหมุนเวียนโลหิตที่เป็นอิสระ (Independent Circulation) จากมารดา และมีระบบหายใจที่เป็นอิสระจากมารดา หรือสามารถหายใจได้ด้วยตนเองแล้ว และไม่ต้องพิจารณาว่าทารกจะสามารถอยู่รอดนอกครรภ์มารดาหรือไม่ หรือมีการตัดสายสะดือแล้วหรือไม่ ในการพิสูจน์ว่าทารกมีระบบหายใจที่เป็นอิสระหรือไม่ จะพิจารณาจากหลักฐานที่บ่งบอกว่าทารกเริ่มหายใจเอาอากาศภายนอกเข้าไปในร่างกายแล้ว เช่น มีปริมาณออกซิเจนในเลือดที่ปอดสูงซึ่งแสดงว่ามีการแลกเปลี่ยนออกซิเจนที่ถุงลมในปอดแล้ว มีก๊าซออกซิเจนอยู่ภายในปอด เป็นต้น (Herring, 2020)

กล่าวโดยสรุป กฎหมายของอังกฤษกำหนดให้สภาพความเป็นมนุษย์ของทารกเริ่มต้นเมื่อทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัวและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระจากมารดา โดยพิจารณาจากความสามารถในการหายใจและระบบหมุนเวียนโลหิตของทารกที่ยังเป็นตัวอ่อน (Fetus) ในครรภ์มารดา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของมารดาเท่านั้น

กฎหมายแคนาดา

ประมวลกฎหมายอาญาแคนาดา (Canadian Criminal Code) ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนว่า ทารกจะเริ่มมีความเป็นมนุษย์ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริง 2 ประการ คือ 1. ทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัว และ 2. ทารกคลอดออกมาอย่างมีชีวิต (In A Living State) โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทารกหายใจหรือไม่ มีระบบหมุนเวียนที่เป็นอิสระจากร่างกายมารดาหรือไม่ หรือถูกตัดสายสะดือแล้วหรือไม่ ดังนั้น ทารกที่อยู่ในมดลูกของมารดา หรืออยู่ระหว่างการคลอดจึงไม่มีสภาพความเป็นมนุษย์ แม้ว่าจะเริ่มหายใจแล้วก็ตาม (Hogg, 2020)

มีข้อสังเกตว่า ประมวลกฎหมายอาญาแคนาดา มีได้พิจารณาว่า ทารกที่คลอดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัวแล้ว จะต้องเริ่มหายใจ มีระบบหมุนเวียนโลหิตที่เป็นอิสระ หรือถูกตัดสายสะดือแล้วหรือไม่ แต่จะพิจารณาเพียงว่าทารกคลอดออกมา “อย่างมีชีวิต” หรือไม่เท่านั้น ซึ่งในตำรากฎหมายอาญาได้อธิบายคำว่า “อย่างมีชีวิต” ไว้ว่า การตรวจสอบว่าทารกคลอดออกมาอย่างมีชีวิตหรือไม่ จะต้องเป็นไปตามการทดสอบทางการแพทย์ (Medical Tests) และการทดสอบดังกล่าวจะต้องพิจารณาโดยผู้ที่มีความรู้ด้านการแพทย์ การกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้จะทำให้กฎหมายมีความยืดหยุ่น หรือสามารถเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวิธีการทดสอบทางการแพทย์อื่น ๆ ที่อาจมีการพัฒนาขึ้นในอนาคตได้ ส่วนการที่กฎหมายได้ปฏิเสธอย่างชัดเจนที่จะพิจารณาการหายใจ ระบบหมุนเวียนโลหิต และการตัดสายสะดือเช่นนั้น เกิดจากความประสงค์ของผู้ร่างกฎหมายที่ต้องการแยกการเริ่มต้นความเป็นมนุษย์ตามกฎหมาย ออกจากการเริ่มต้นความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายแพ่งที่พิจารณาการหายใจของทารกเป็นหลักอย่างชัดเจน (Watt, & Fuerst, 2015)

กล่าวโดยสรุป สภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายของแคนาดา เริ่มต้นเมื่อทารกคลอดออกมาทั้งตัวอย่างมีชีวิต ซึ่งปัญหาว่าทารกคลอดออกมาอย่างมีชีวิตหรือไม่จะพิจารณาจากแนวคิดทางการแพทย์ หากในวิชาการแพทย์เห็นว่าทารกคลอดออกมาอย่างมีชีวิตแล้ว ทารกย่อมตกเป็นกรรมแห่งการกระทำตามกฎหมายอาญาทันที

กฎหมายเครือรัฐออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

เนื่องจากเครือรัฐออสเตรเลียใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law สภาพความเป็นมนุษย์จึงเริ่มต้นเมื่อทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัวตามหลักเกิดมามีชีวิต อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาในแต่ละมลรัฐต่างกำหนดหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันในรายละเอียด ดังนี้

ใน Crimes Act 1900 แห่งมลรัฐออสเตรเลียแคพิทอลเทร์ริทอรี (Australian Capital Territory) ได้กำหนดไว้ว่า หากทารกเริ่มหายใจและคลอดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัวแล้ว จะถือว่าทารกนั้นเกิดมามีชีวิต โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทารกนั้นจะมีระบบหมุนเวียนโลหิตที่เป็นอิสระแล้วหรือไม่ ส่วนใน Crimes Act 1900 แห่งมลรัฐนิวเซาท์

เวลส์ (New South Wales) ก็ได้กำหนดในลักษณะเดียวกันว่า ในการฟ้องผู้ใดฐานเจตนาฆ่าทารก ทารกจะเกิดอย่างมีชีวิตก็ต่อเมื่อทารกนั้นหายใจและคลอดออกมาสู่โลกทั้งตัวแล้ว โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทารกนั้นมีระบบหมุนเวียนโลหิตที่เป็นอิสระแล้วหรือไม่ จะสังเกตได้ว่า หลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ของทั้งสองมลรัฐ ต่างพิจารณาการหายใจของทารกในการวินิจฉัยว่าทารกมีชีวิตรอดหลังการคลอดหรือไม่ ดังนั้น หากทารกเริ่มหายใจด้วยปอดของตนเองหลังจากที่คลอดออกมาทั้งตัวแล้ว ย่อมมีสภาพความเป็นมนุษย์ทันที (Graycar & Morgan, 2012)

ในกฎหมายอาญาแห่งมลรัฐนอร์ทเทิร์นเทริทอรี (Northern Territory) มลรัฐควีนส์แลนด์ (Queensland) มลรัฐเวสเทิร์นออสเตรเลีย (Western Australia) และมลรัฐแทสเมเนีย (Tasmania) ต่างกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ในลักษณะเดียวกัน โดยสรุปได้ว่า ทารกจะเริ่มมีสภาพความเป็นมนุษย์เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงสอง ประการ คือ 1. ทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาโดยสมบูรณ์ และ 2. ทารกคลอดออกมาอย่างมีชีวิต (In A Living State) หรือสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระจากมารดา (Independent Existence) โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทารกจะหายใจ มีระบบหมุนเวียนโลหิตที่เป็นอิสระ หรือถูกตัดสายสะดือแล้วหรือไม่ จากหลักเกณฑ์ข้างต้นแม้ข้อเท็จจริงประการที่ 2 ของกฎหมายในแต่ละมลรัฐจะใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันก็ตาม แต่แท้จริงแล้ว ถ้อยคำเหล่านั้นมีความหมายเหมือนกัน โดยหมายถึง ทารกสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาร่างกายมารดาอีกต่อไป (Gray, 2017)

ในมลรัฐวิกตอเรีย (Victoria) และมลรัฐเซาท์ออสเตรเลีย (South Australia) กฎหมายอาญาของมลรัฐทั้งสอง มิได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างในมลรัฐอื่น ๆ แต่ก็มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับมลรัฐทั้งสี่ข้างต้นในรูปแบบของหลักกฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law (Mackenzie & Stoljar, 2000)

ในกฎหมายนิวซีแลนด์ ได้กำหนดไว้ใน Crimes Act 1961 ว่าสภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อทารกคลอดออกมาอย่างสมบูรณ์ในสภาพที่มีชีวิต โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทารกจะหายใจ มีระบบหมุนเวียนโลหิต หรือถูกตัดสายสะดือแล้วหรือไม่ มีข้อสังเกตว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวใช้ถ้อยคำเหมือนหลักเกณฑ์ในกฎหมายอาญาของมลรัฐควีนส์แลนด์ และมลรัฐเวสเทิร์นออสเตรเลียในเครือรัฐออสเตรเลีย (Harris, 1999)

กฎหมายบางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา

ในอดีต กฎหมายอาญาของแต่ละมลรัฐในสหรัฐอเมริกา ต่างมีหลักเกณฑ์ในการทำนองเดียวกันว่า สภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อทารกคลอดออกมาทั้งตัว แล้วสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระจากมารดา ซึ่งมีที่มาจากหลักเกิดมามีชีวิตในระบบกฎหมายจารีต

ประเพณี หรือ Common Law ดั้งเดิม ของอังกฤษ ในปัจจุบัน แม้ว่าหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ในหลายมลรัฐได้เปลี่ยนไปแล้วก็ตาม แต่ในบางมลรัฐก็ยังคงใช้หลักเกิดมาชีวิตอยู่เช่นเดิม ซึ่งจะสามารถสรุปหลักเกณฑ์เหล่านั้นออกเป็นองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัว (Fully Brought Forth)

ประการที่สอง ทารกมีอาการที่แสดงว่ามีชีวิตที่เป็นอิสระของตนเองแล้ว (Separate Existence/ Independent Existence)

ในองค์ประกอบประการแรก กฎหมายอาญาของแต่ละมลรัฐต่างกำหนดในลักษณะเดียวกัน ซึ่งกำหนดให้หมายความว่า ร่างกายทารกคลอดออกจากร่างกายมารดาหมดทั้งตัวแล้ว ส่วนในองค์ประกอบประการที่สอง กฎหมายอาญาของแต่ละมลรัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน แต่หลักเกณฑ์เหล่านั้น มักจะประกอบด้วยข้อเท็จจริงในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ การเริ่มหายใจ การมีระบบหมุนเวียนที่เป็นอิสระ และการตัสายสะดือ โดยหลักเกณฑ์ในแต่ละมลรัฐอาจประกอบด้วยข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว หรือหลายอย่างก็ได้ แต่ในบางมลรัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงทั้งสามข้างต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้วินิจฉัยใช้ดุลพินิจเป็นกรณี ๆ ไป (Dixon, 2021)

อย่างไรก็ตาม ในมลรัฐส่วนมาก จะกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในบางมลรัฐมิได้เป็นเช่นนั้นโดยจะกำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาลในคดีก่อน (Precedence) ซึ่งจะขอยกตัวอย่างพอสังเขปดังนี้

ก. มลรัฐเดลาแวร์ (Delaware)

หลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ของมลรัฐเดลาแวร์ ถูกกำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาลในคดีก่อน แต่จะต้องพิจารณากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรประกอบด้วย โดยผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นแห่งมลรัฐเดลาแวร์ (Superior Court Of Delaware) ได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาคดี State V Jackson (2000 WL 33113958) ปี ค.ศ.2000 ว่าสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญามลรัฐเดลาแวร์ (Delaware Criminal Code) หมายถึง มนุษย์ที่เกิดมาและมีชีวิตแล้ว ส่วนมนุษย์จะเกิดมามีชีวิตเมื่อใดนั้น ต้องพิจารณาจาก Vital Statistics Act ซึ่งเป็นกฎหมายที่ศาลอื่น ๆ ได้นำมาใช้ในการวินิจฉัยเรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์เช่นกัน ในกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่าการเกิดมามีชีวิต หมายถึง การที่ทารกในครรภ์มารดาหลุดออกจากร่างกายโดยสมบูรณ์ โดยไม่ต้องพิจารณาถึงระยะเวลาของการตั้งครรภ์ และเมื่อร่างกายทารกแยกออกจากร่างกายมารดาแล้ว ทารกหายใจหรือปรากฏหลักฐานอื่นใดที่แสดงว่าทารกมีชีวิตแล้ว ได้แก่ การเต้นของหัวใจ ชีพจรที่สายสะดือ หรือการเคลื่อนไหวที่เห็นได้ชัดของกล้ามเนื้อที่อยู่

อำนาจบังคับของจิตใจ (Voluntary Muscle) โดยไม่ต้องพิจารณาว่า มีการตัดสายสะดือแล้วหรือไม่ หรือรอกยังคงติดอยู่กับตัวทารกหรือไม่ ทั้งนี้ การเต้นของหัวใจจะต้องมีการบีบตัวของหัวใจเพียงชั่วคราว และการหายใจจะต้องมีการพยายามหายใจเพียงชั่วคราวหรือการหอบ (Ormerod & Laird, 2018)

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นมีข้อสังเกตว่า ในการวินิจฉัยว่าทารกคลอดออกมาแล้วมีชีวิตหรือไม่ จะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่แสดงว่าทารกมีชีวิตเพียงอย่างเดียวหนึ่งเท่านั้น สอดคล้องกับความหมายของการเกิดมามีชีวิตตามแนวคิดทางการแพทย์ (Harvard Law Review, 2022)

ข. มลรัฐอลาสกา (Alaska)

หลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ของมลรัฐอลาสกา กำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Alaska Statutes) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า บุคคลผู้เป็นกรรมแห่งการกระทำตามความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่น หมายถึง มนุษย์ที่เกิดมาและมีชีวิตในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ส่วนบุคคลที่ “มีชีวิต” หมายถึง บุคคลที่สามารถหายใจได้ด้วยตนเองตามธรรมชาติ หรือหัวใจของเขาสามารถทำงานได้เองตามธรรมชาติ หากการหายใจและการทำงานของหัวใจดำรงอยู่ได้ด้วยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ บุคคลนั้นจะมีชีวิตก็ต่อเมื่อสมองของเขาสามารถทำงานได้เองตามธรรมชาติ (Dixon, 2021)

มีข้อสังเกตว่า หลักเกณฑ์ข้างต้นคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอาญามลรัฐเดลาแวร์ เนื่องจากในกรณีที่ระบบหายใจและการทำงานของหัวใจไม่สามารถดำรงอยู่ได้เองตามธรรมชาติ กฎหมายอาญามลรัฐอลาสกาจะกำหนดให้สภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อสมองของทารกทำงานได้เองตามธรรมชาติ ส่วนในกฎหมายอาญามลรัฐเดลาแวร์ แม้จะใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน แต่ก็ได้กำหนดให้พิจารณาจากการเคลื่อนไหวที่เห็นได้ชัดของกล้ามเนื้อที่อยู่ในอำนาจบังคับของจิตใจ ซึ่งบ่งบอกถึงการทำงานของระบบสมองได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่จะไม่ครอบคลุมถึงระบบสมองทั้งหมดอย่างที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญามลรัฐอลาสกาเท่านั้น (Smith, 2018)

ค. มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California)

หลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ของมลรัฐแคลิฟอร์เนียเปลี่ยนแปลงอยู่หลายครั้งด้วยกัน โดยเริ่มจากการนำหลักเกิดมามีชีวิตมาใช้เป็นหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1970 ได้มีการแก้ไขกฎหมายอาญา (California Penal Code) ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) ซึ่งมีสาเหตุจากความเห็นของผู้พิพากษาศาลฎีกาท่านหนึ่งในคดี Keeler V Superior Court Of Amador Count ปี ค.ศ. 1970 ที่ปฏิเสธหลักเกิดมามีชีวิต โดยเห็นว่า ทารกในครรภ์ที่ดิ้น

ได้มีสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law แล้ว ส่งผลให้มีการเพิ่มคำว่า “ตัวอ่อน (Fetus)” เข้าไปเป็นกรรมแห่งการกระทำตามความผิดฐานฆ่าผู้อื่นอีกประการหนึ่ง ซึ่งคำว่า “ตัวอ่อน” นี้ ศาลในคดี People V Smith ปี ค.ศ. 1976 ได้ตีความให้หมายถึง ทารกในครรภ์ที่สามารถอยู่รอดนอกครรภ์มารดาแล้ว ในช่วงเวลานั้นสภาพความเป็นมนุษย์จึงเริ่มต้น เมื่อทารกสามารถอยู่รอดนอกครรภ์มารดาแล้ว (Fletcher, 2019)

อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาในคดี People V Davis ปี ค.ศ. 1994 กลับตีความให้คำว่า “ตัวอ่อน” หมายถึง ทารกในครรภ์มารดาที่มีอายุ 7-8 สัปดาห์ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าทารกจะสามารถอยู่รอดนอกครรภ์มารดาหรือไม่ เนื่องจากศาลฎีกาเห็นว่าการแก้ไขกฎหมายอาญาในปี ค.ศ. 1970 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตัวอ่อนได้รับการคุ้มครองในฐานะของชีวิตที่จะพัฒนาเป็นมนุษย์ในอนาคต (Potential Human Life) เท่านั้น มิใช่ในฐานะของชีวิตที่มีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 2005 ศาลอุทธรณ์ในคดี People V Valdez ก็ได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า แม้การแก้ไขกฎหมายอาญาดังกล่าวจะเพิ่มคำว่า “ตัวอ่อน” ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา แต่กลับมิได้เพิ่มคำว่า “ตัวอ่อน” ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) การแก้ไขกฎหมายในลักษณะนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อคุ้มครองชีวิตตัวอ่อนเทียบเท่ากับชีวิตมนุษย์เท่านั้น มิได้พิจารณาว่าตัวอ่อนมีสภาพความเป็นมนุษย์แล้วแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ศาลจึงเห็นว่าตัวอ่อนในครรภ์มารดายังไม่มีสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายอาญามลรัฐแคลิฟอร์เนีย (Glanville, 1983)

จากเหตุการณ์ข้างต้นจะสามารถสรุปได้ว่า ศาลในคำพิพากษาปี ค.ศ. 1994 ได้กลับแนวการตีความของศาลในคำพิพากษาปี ค.ศ. 1976 และวางบรรทัดฐานใหม่ในการตีความเรื่อง การเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้หลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวเปลี่ยนกลับมาใช้หลักเกิดมามีชีวิตเช่นเดิม ในปัจจุบัน กฎหมายอาญามลรัฐแคลิฟอร์เนีย จึงยังคงนำหลักเกิดมามีชีวิตมาใช้เป็นหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ โดยพิจารณาว่าสภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อทารกในครรภ์คลอดออกมาทั้งตัวและมีชีวิตแล้วเท่านั้น (Lafave, 2017)

กฎหมายอาญาในมลรัฐข้างต้น ยังคงนำหลักเกิดมามีชีวิตซึ่งเป็นหลักกฎหมายดั้งเดิมของระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือ Common Law มาใช้เป็นหลักเกณฑ์เรื่องการเริ่มต้นสภาพความเป็นมนุษย์ แต่กฎหมายอาญาในบางมลรัฐยังคงมีปัญหว่าสภาพความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อใด เช่น ในกฎหมายอาญามลรัฐนิวยอร์ก (New York) ได้ใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติที่ขัดแย้งกัน โดยบทนิยามกำหนดให้กรรมแห่งการกระทำในความผิดต่อชีวิต หมายถึง มนุษย์ที่เกิดมาและมีชีวิตแล้ว แต่ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นกลับกำหนดให้กรรมแห่งการกระทำ หมายถึง บุคคลหรือทารกที่ยังไม่เกิด และอยู่ในครรภ์มารดา

มากกว่า 24 สัปดาห์ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่อาจสรุปได้ว่า สภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์กเริ่มต้นเมื่อใด เป็นต้น (Harris, 1999)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสภาพความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ประเด็นข้อเท็จจริง	กฎหมายไทย	กฎหมายต่างประเทศ
การคลอดทั้งตัว	สภาพบุคคลเริ่มต้นเมื่อทารก “คลอดแล้ว” โดยร่างกายของทารกต้องออกจากครรภ์มารดาทั้งตัว	- อังกฤษ: ทารกต้องหลุดออกจากร่างกายมารดาทั้งตัว (completely outside her mother). - แคนาดา: ทารกต้องคลอดออกจากมารดาทั้งตัวและอยู่ในสภาพที่ “มีชีวิต” ไม่พิจารณาระบบหายใจหรือสายสะดือ - ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์: ใช้หลักการคลอดทั้งตัว โดยพิจารณาว่าทารกมีชีวิตอิสระจากมารดาหรือไม่
การมีชีวิต (Living State)	“มีชีวิตตลอด” หมายถึง ทารกสามารถแสดงอาการของการมีชีวิต เช่น การหายใจ การเต้นของหัวใจ หรือการเคลื่อนไหวอื่น ๆ หลังคลอดออกจากมารดาทั้งตัว	- อังกฤษ: ต้องสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ (independent existence) โดยพิจารณาการหายใจและระบบหมุนเวียนโลหิต - แคนาดา: “มีชีวิต” พิจารณาจากการทดสอบทางการแพทย์ เช่น การแลกเปลี่ยนออกซิเจนที่ปอด. - ออสเตรเลีย: ทารกมีชีวิตทันทีที่เริ่มหายใจด้วยตัวเอง แม้ไม่มีการตัดสายสะดือ
ทารกในครรภ์	ทารกในครรภ์ไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่ง ยกเว้นในกรณีสิทธิพิเศษ เช่น การรับมรดก	- อังกฤษ: ทารกในครรภ์ถือเป็นส่วนหนึ่งของมารดา ยังไม่ถือเป็นบุคคล - แคนาดา: ทารกในครรภ์หรือระหว่างการคลอดไม่มีสภาพความเป็นมนุษย์ - สหรัฐอเมริกา: บางมลรัฐ เช่น นิวยอร์ก ระบุว่าทารกในครรภ์อายุ 24 สัปดาห์ขึ้นไปมีสิทธิได้รับการคุ้มครองคล้ายมนุษย์ แต่ไม่ถือว่าเป็นบุคคล
การหายใจ	การหายใจอิสระของทารกเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาว่าทารกมีชีวิตตลอด	- อังกฤษ: การหายใจและระบบหมุนเวียนโลหิตต้องทำงานได้เอง - แคนาดา: ไม่พิจารณาการหายใจเป็นเกณฑ์เดียว แต่ใช้การทดสอบทางการแพทย์อื่น ๆ เพื่อระบุว่ามีชีวิต - นิวซีแลนด์: การหายใจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ หากทารกอยู่ในสภาพ “มีชีวิต” จะถือว่ามีความเป็นมนุษย์
การตัดสายสะดือและรก	การตัดสายสะดือและการคลอดรกไม่ใช่สาระสำคัญในการพิจารณาว่าทารกมีชีวิตตลอดหรือไม่	- อังกฤษและแคนาดา: การตัดสายสะดือหรือคลอดรกไม่ใช่เงื่อนไขสำคัญ - ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์: การมีสายสะดือหรือรกไม่ส่งผลต่อการพิจารณาสภาพความเป็นมนุษย์ - สหรัฐอเมริกา: การตัดสายสะดือไม่จำเป็นสำหรับการระบุว่าทารกมีชีวิตตามกฎหมายบางมลรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะวัฒน์ บุญ-หลง. (2560). การพิจารณาสภาพบุคคลตามกฎหมายไทย: การคลอดและการอยู่รอดเป็นทารก. *จุลนิติ*, 8(1), 55-65.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2563). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับอธิบายพร้อมคำพิพากษาศาลฎีกา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2555). *กฎหมายแพ่งทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- เสถียร เหล่าแสงทอง. (2561). *สิทธิในชีวิตและสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดม รัฐอมฤต. (2560). *นิติปรัชญาและสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Alexy, R. (2002). *A Theory of Constitutional Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Dixon, A.J. (2021). The evolution of fetal homicide laws in the United States. *American Criminal Law Review*. 58(1), 75-90.
- Elliott, C. & Quinn, F. (2022). *Criminal Law* (14th ed.). Harlow: Pearson Education.
- Finnis, J. (1995). *Philosophy of Law: The Moral Foundation of Legal Personhood*. Oxford: Oxford University Press.
- Fletcher, G.P. (2019). *Rethinking Criminal Law*. Oxford University Press.
- Glanville, W. (1983). Legal definitions of life and fetal rights: California jurisprudence. *Current Legal Problems*. 36(1), 105-115.
- Gray, A. (2017). The concept of personhood in Australian criminal law. *Australian Journal of Law and Philosophy*, 43(1), 85-95.
- Graycar, R. & Morgan, J. (2012). *The Hidden Gender of Law* (2nd ed.). Sydney: Federation Press.
- Harman, E. (2009). Creation ethics: The moral and legal status of early fetuses. *Philosophical Perspectives*, 23(1), 45-50.
- Harris, J. (1999). The legal definition of life in New Zealand criminal law. *Kennedy Institute of Ethics Journal*, 9(4), 340-350.
- Harvard Law Review. (2022). Legal personhood and vital statistics: Delaware case studies. *Harvard Law Review*. 135(1), 110-120.
- Herring, J. (2020). *Criminal Law: Text, Cases, and Materials* (9th ed.). Oxford: Oxford University Press.

- Hogg, P.W. (2020). *Constitutional Law of Canada* (5th ed.). Toronto: Thomson Reuters.
- Lafave, W.R. (2017). *Substantive Criminal Law* (3rd ed.). St. Paul: West Academic.
- Mackenzie, C. & Stoljar, N. (Eds.). (2000). *Relational Autonomy: Feminist Perspectives on Autonomy, Agency, and the Social Self*. Oxford: Oxford University Press.
- Ormerod, D. & Laird, K. (2018). *Smith and Hogan's Essentials of Criminal Law* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Smith, R.J. (2018). *Criminal Law in the United States* (4th ed.). New York: Wolters Kluwer.

วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของโสเครตีส*

ANALYZE SOCRATES POLITICAL PHILOSOPHY IDEAS

สักยา ขาวหมื่นไวย

Sappaya Khaomuenwai

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Somboonkh2500@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของโสเครตีสนักปรัชญาชาวกรีก โสเครตีสมีความกังวลเรื่องความตายที่โสเครตีสได้รับกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญและก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ภายในปรัชญาการเมืองของกรีกโบราณ ซึ่งครอบคลุมหลักคำสอนทางการเมืองของเพลโตซึ่งมุ่งเน้นที่ความรู้ที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว สารสำคัญที่แยกออกจากกันของอาณาจักรทางจิตวิทยา และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดเชิงเหตุผล กับขอบเขตของอารมณ์ ความปรารถนา และความรู้สึกที่มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมในการแยกแยะระหว่างอำนาจและประชาชน รวมถึงผลกระทบ ในยุคกลางของศาสนาคริสต์ มีการวิเคราะห์ทางเทววิทยาเกี่ยวกับการพลีชีพ และการแบ่งแยกดินแดนระหว่างอาณาจักรทางโลกและอาณาจักรศักดิ์สิทธิ์ การสำรวจแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้เราเข้าใจถึงการพัฒนาของปรัชญาการเมืองในยุคต่อมา และวิธีที่ความเชื่อทางศาสนาได้มีอิทธิพลต่อการสร้างระบบการปกครองและการบริหารจัดการภายในสังคม การวิเคราะห์นี้ยังชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาการเมืองของโสเครตีสกับแนวคิดทางการเมืองในยุคหลัง เช่น แนวคิดประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตย ที่มีผลต่อวิธีการปกครองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวคิด; ปรัชญาการเมือง; โสเครตีส

Abstract

This article presents an analysis of the political philosophy of Socrates, the Greek philosopher. Socrates' concern with death prompted significant changes and gave rise to a new paradigm within ancient Greek political

*Received December 12, 2024; Revised January 3, 2025; Accepted January 8, 2025

philosophy. This encompasses Plato's political teachings, which focus on proven knowledge, the distinct essence of the psychological realm, and the interaction between rational thought and the scope of emotions, desires, and feelings that play a role in determining behavior in distinguishing between power and the people, as well as their impact. In the medieval Christian era, there was a theological analysis of martyrdom and the division between the secular and sacred realms. Exploring these concepts helps us understand the development of political philosophy in later periods and how religious beliefs influenced the creation of governance systems and administration within society. This analysis also highlights the connections between Socratic political philosophy and later political concepts, such as democracy and authoritarianism, which affected different governance methods in each period, among others.

Keywords: Concept; Political Philosophy; Socrates.

บทนำ

โสเครตีส (Socrates) เป็นปรัชญาทางการเมืองที่มีความสำคัญในสมัยกรีกโบราณ และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาตะวันตกเป็นอย่างมาก เกิดเมื่อปี 469 ก่อนคริสตกาลในกรุงเอเธนส์ เขาไม่ทิ้งผลงานลายลักษณ์อักษรไว้ แต่ทฤษฎีและแนวคิดของเขาถูกบันทึกและนำเสนอผ่านงานเขียนของลูกศิษย์ของเขา เช่น เพลโต (Plato) และเซโนแฟนส์ (Xenophon)

การวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของโสเครตีส

1. การตั้งคำถามและการวิพากษ์ (Socratic Method) แนวคิดนี้เป็นหนึ่งในวิธีที่สร้างสรรค์ที่สุดของโสเครตีส ซึ่งเป็นการตั้งคำถามและการวิพากษ์เพื่อค้นหาความจริง และทำให้ผู้สนทนาตระหนักถึงความไม่แน่นอนของความรู้ตนเองและการตั้งคำถามเชิงปรัชญา

2. ความรู้และการปกครอง (Knowledge and Governance) โสเครตีสเชื่อว่าการปกครองที่ดีขึ้นอยู่กับความรู้และปัญญาของผู้ผู้นำ และเชื่อว่าผู้นำควรปกครองด้วยความยุติธรรมและคุณธรรม

3. คุณธรรมและความยุติธรรม (Virtue and Justice) แนวคิดนี้ของโสเครตีสทำให้เห็นว่าคนจะมีชีวิตที่ดีได้ต้องมีคุณธรรมและความยุติธรรม และเขาบอกว่ายุติธรรมเป็นคุณธรรมที่สูงสุดของมนุษย์ (ขวัญชนก สายชมพู และอภิรดี โกเฮง, 2566)

หลักจริยธรรมที่สำคัญของโสเครตีสคือ ความรู้คือคุณธรรม คุณธรรมคือความรู้ ถ้าคนเรารู้ว่า อะไรคือคุณธรรม อะไรคือความดี ก็จะหันไปประพฤติดี เพราะคุณธรรมจะคอยควบคุมจิตสำนึกไม่ให้คนหลงผิดไปทำความชั่ว การที่คนจะมีคุณธรรมได้ก็ต้องรู้จักตัวเองเสียก่อน ดังนั้น โสเครตีสจึงสอนให้คนรู้จักสำรวจตัวเองเพื่อจะได้รู้จักตัวเองให้ดีขึ้น เพราะชีวิตที่ไม่เคยถูกสำรวจ คือชีวิตที่ไร้คุณค่า (กฤษณา หงษ์อุเทน, 2556)

กล่าวกันว่า โสเครตีสคอยเฝ้ามองผู้คนและไล่ถามผู้คนไปว่าจะนำพาตัวเองไปสู่ความมีศีลธรรมได้อย่างไร (NGThai, 2562) สำหรับโสเครตีส การสอบสวนเชิงปรัชญาทำให้โสเครตีสถูกตัดสินประหารโดยสภาเอเธน เนื่องจากฝ่ายตรงข้ามรวบรวมอำนาจผ่านการตัดสินบน การใช้อิทธิพลทางการเมือง และการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาด (โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีศาล การพิจารณาคดี หรือระบบสภาอย่างเป็นทางการ การสอบสวนคดี) ก่อนการประหารชีวิตของเขาเพลโตได้เข้าหาโสเครตีสด้วยข้อเสนอการหลบหนีโดยได้คิดแผนไว้แล้ว โสเครตีสมีความเชื่อว่าพลเมืองทุกคนควรปฏิบัติตามและเชื่อฟังกฎหมายของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเสถียรภาพของสังคม เขาให้ความเห็นว่าการหลบหนีโทษประหารชีวิตจะถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมาย ซึ่งเขาไม่ต้องการทำเช่นนั้น เพราะเขาเชื่อว่าการเชื่อฟังกฎหมายเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดี โสเครตีสแสดงความพร้อมที่จะยอมรับผลตามกฎหมาย (NGThai, 2562)

ดังนั้น บทความนี้ได้วิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของโสเครตีสโดยเน้นที่มุมมองเกี่ยวกับรัฐในอุดมคติ บทบาทของกษัตริย์นักปรัชญาและการวิพากษ์วิจารณ์ประชาธิปไตย โสเครตีสเป็นปรัชญาเมธีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลก เป็นปรัชญาเมธีที่มุ่งเน้นในการแสวงหาและคุณค่าแห่งปัญญาเมื่อสมัยเด็ก โสเครตีสได้รับการศึกษาทางวิชาการเพียงเล็กน้อย แต่เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับศีลธรรมและจิตวิญญาณ ความรู้ที่โสเครตีสสะสมมาอย่างละเอียด ประกอบกับความมุ่งมั่นในการค้นคว้าปัญญอย่างต่อเนื่อง ทำให้โสเครตีสได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในวีรบุรุษด้านศีลธรรมของโลก

การเสียสละเพื่อความยุติธรรมและวิธีแสวงหาความจริงของโสเครตีส

สิ่งที่พวกเขาปรารถนาตลอดชีวิต และปรารถนาสติปัญญา และหลบหนีจากมิตรภาพของสิ่งที่พวกเขาเกลียดชัง เมื่อคนรักหรือภรรยาหรือลูกชายของมนุษย์เสียชีวิตลง ผู้ชายจำนวนมากก็เต็มใจไปยังอีกโลกหนึ่งซึ่งนำโดยความหวังที่จะได้พบกับคนที่พวกเขาโหยหาและได้อยู่กับพวกเขาที่นั่น และผู้ที่รักในปัญญาจริง ๆ และมีความเชื่อว่าตนไม่สามารถหาได้จากที่อื่น กว่าในโลกหน้าจะเสียใจเมื่อตายและไม่ยินดีที่ได้ไปที่นั่นหรือไม่เพื่อนเอ๋ย เราไม่สามารถคิดอย่างนั้นได้ ถ้าเขาเป็นนักปรัชญาจริง ๆ เพราะเขาจะเชื่ออย่าง

มั่นใจว่าเขาจะพบปัญหอันบริสุทธิ์ที่อื่นนอกจากในโลกอื่น ถ้าเป็นเช่นนั้นจะไม่โง่เขลาหรือที่คนเช่นนั้นจะกลัวความตาย แต่การบังคับตัวเองที่โง่เขลาของพวกเขาอย่างน้อยก็นี้อีกเล็กน้อย เพราะพวกเขากลัวว่าพวกเขาจะขาดความสุขบางอย่างที่พวกเขาปรารถนา ดังนั้นพวกเขาก็จะละเว้นบางอย่างเพราะพวกเขายู่ภายใต้อิทธิพลของผู้อื่น แต่ยังถูกรอบงำด้วยความสุข (สุทนต์ ทองเล็ก, 2562) ในช่วงชีวิตของโสเครติส นครรัฐเอเธนส์ประสบกับวิกฤตใหญ่ โดยเฉพาะสงครามเปโลโพนเนเซียนกับนครรัฐสปาร์ตา โสเครติสเข้าร่วมรบในสงครามกับสปาร์ตาสองครั้ง แต่เอเธนส์พ่ายแพ้แก่สปาร์ตาในปี 404 ก่อนคริสตกาล ความพ่ายแพ้ทำให้เอเธนส์ที่เคยเจริญรุ่งเรืองเข้าสู่ยุคเสื่อม โดยมีการแสวงหาแพะรับบาป มีผู้มีอำนาจบางคนในเอเธนส์ยุยงให้ศาลสูงไต่สวนโสเครติส โดยกล่าวหาว่าเขาทำให้เยาวชนและชาวเอเธนส์เสื่อมศรัทธาในศาสนา ส่งผลให้เมืองเอเธนส์พ่ายแพ้ต่อสปาร์ตาเนื่องจากชาวเอเธนส์จำนวนมากยังเชื่อถือในเทพเจ้าว่าเป็นผู้ปกป้องเมืองต่าง ๆ (โกวิทวงศ์สุรวุฒินันท์, 2559)

วิธีการสนทนาของโสเครติสเป็นการซักถามหรือไต่ถามด้วยการใช้หลักของเหตุและผลที่เรียกว่า “ตรรกวิทยา” เขามักเริ่มต้นการสนทนาด้วยเรื่องทั่วไปหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเล็กน้อย จากนั้นจะตั้งคำถามที่มีความหมายลึกซึ้งแก่คู่สนทนา ซึ่งจะนำไปสู่การหาคำตอบที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เขาใช้วิธีนี้ในการแสวงหาความจริง เช่น เมื่อเกิดข้อสงสัยในสิ่งใดเขาจะหาผู้รู้หรือนักปรัชญาที่เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ แล้วขอคำอธิบายโดยการซักถามจนได้คำตอบสุดท้ายที่พอใจ หรือบางครั้งทำให้ผู้รู้นั้นไม่สามารถตอบได้ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจจนกลายเป็นศัตรูไปหลายราย (Husnana11, 2556)

ในกระบวนการแสวงหาความรู้ของโสเครติส ที่ใช้ได้ผลมากที่สุดคือ กระบวนการวิภาษวิธี (Dialectic) หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำข้อเสนอมุมมองที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน ข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่าจะสามารถหักล้างข้อเสนอมุมมองที่มีเหตุผลน้อยกว่า ในทำนองเดียวกัน ข้อคัดค้านที่มีเหตุผลด้อยกว่าจะไม่สามารถหักล้างข้อเสนอมุมมองที่มีเหตุผลมากกว่า หากข้อเสนอใดถูกหักล้างไปโดยข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่า ก็จะนำเสนอข้อใหม่เพื่อคิดค้นต่อไป ผลลัพธ์ระหว่างข้อเสนอและข้อคัดค้านที่มีเหตุผลคือ ความจริงที่ถูกต้อง (Synthesis) กระบวนการวิภาษวิธีจึงเป็นกระบวนการสำคัญของโสเครติสในการแสวงหาและอธิบายองค์ความรู้ที่แท้จริงแห่งชีวิต การเมือง ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิภาษวิธี โดยเชื่อมั่นในศีลธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของโสเครติส คือการแสวงหาปัญญาเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุขให้แก่ประชาชน โสเครติสเห็นว่ามนุษย์จะมีชีวิตที่ดีและมีความสุขจะต้องยึดมั่นในคุณธรรม ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในคุณธรรม เพื่อให้

ทุกคนตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมและยึดถือเป็นคุณค่าแห่งวิถีชีวิต เพื่อชีวิตที่ดีของสังคม (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2514)

คำประกาศของโสเครตีส ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในคำยืนยันที่ลึกซึ้งที่สุดในประวัติศาสตร์ แสดงถึงการเปรียบเทียบระหว่างความอ่อนน้อมถ่อมตนและความเย่อหยิ่งอย่างชัดเจน โสเครตีสยืนยันว่าเขาไม่มีความรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนของเขา ในขณะที่เดียวกันก็มีสิ่งที่คุณเหมือนความเย่อหยิ่งแฝงอยู่ในคำประกาศ โดยเฉพาะเมื่อเขาอ้างถึงเครื่องหมายต่าง ๆ ที่พระเทพแห่งเอเดนมอบให้ ความเชื่อมั่นของโสเครตีสคือ “ชีวิตที่ขาดความประณีตนั้นมีค่าน้อยกว่าชีวิตที่คุ้มค่ากับการใช้ชีวิต” การยืนยันนี้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่าชีวิตที่มีบุญจะต้องถูกสอบถามและดำเนินต่อไปอย่างสม่ำเสมอด้วยความขยันหมั่นเป็นองค์ประกอบสำคัญข้อเสนอที่สองของโสเครตีสระบุว่าความชั่วร้ายไม่สามารถชนะเหนือบุคคลที่มีคุณธรรมได้โดยไม่คำนึงถึงสถานะชีวิตของพวกเขา (ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2554)

ดังนั้น แนวคิดเรื่องเสถียรภาพที่ขอบรรณดุเหมือนจะยึดมั่นในระบบความเชื่อ โดยเฉพาะนี้ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความโกรธของชาวเอเธนส์ต่อโสเครตีสคือความเอนเอียงของเขาที่จะสอบสวนรากฐานโบราณของ Anaj โดยการสอบถามที่ท้ายที่สุดบ่อนความถูกต้องของความรู้ของเขาเองโดยทั่วไปบุคคลแสดงความไม่เต็มใจที่จะมีส่วนร่วมใน “ตัวเหลือบ” คำนี้ซึ่งสร้างขึ้นโดยโสเครตีสมีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอดความหมายที่ข้ามความเข้าใจของบุคคลทั่วไปแม้ว่าโสเครตีสจะอุทิศตนอย่างกระตือรือร้นต่ออุดมคติของเอเธนส์ แต่เขาก็ขาดข้อความสำคัญของ “ความรับผิดชอบ” อย่างเห็นได้ชัดในการแสวงหาความถูกต้องซึ่งเป็นลักษณะเด่นของผู้ที่แสวงหาความรู้ มีการขาดข้อ จำกัด ที่ครอบคลุม อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกัน การยืนยันความไม่รู้ของโสเครตีสดูเหมือนจะคล้ายกับด้านหน้ามากกว่า

ปรัชญาของโสเครตีส

1. มนุษย์กับรัฐ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ทำหน้าที่เป็นพื้นฐานสำหรับการจัดตั้งรัฐ บุคคลนั้นไม่สามารถอยู่ได้ในความโดดเดี่ยวรัฐถือว่าเป็นประโยชน์และขาดไม่ได้เนื่องจากเป็นอ่างเก็บน้ำที่บุคคลสามารถรับการดำรงอยู่ได้อย่างเต็มที่และได้รับคุณธรรมทางศีลธรรมผ่านปฏิสัมพันธ์กับคนร่วมสมัย

2. กฎหมายแห่งรัฐ

2.1 กฎหมาย เป็นกลไกของรัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองให้มนุษย์ดำเนินชีวิตตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง

2.2 คุณค่าของกฎหมาย กระบวนการกฎหมายจำเป็นต้องใช้ความรู้และความซื่อสัตย์ทำให้มั่นใจได้ว่ากรอบกฎหมายทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำหรับการบังคับใช้จริยธรรม

ทางสังคมอย่างแท้จริงดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ที่มีปัญญาจะต้องได้รับมอบหมายในการกำหนดหลักการปกครอง

3. ราชาปราชญ์ หมายถึง ผู้ปกครองที่ดีตามแนวคิดของโสเครตีส ปราชญ์เป็นบุคคลที่มีความรู้ และมีคุณธรรม ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตาม เพื่อที่จะปฏิเสธการยืนยันว่ากรอบปรัชญาเมธีขาดประโยชน์สำหรับการปกครองของรัฐ โสเครตีสได้เรียกคำอุปมาที่รู้จักกันดีเกี่ยวกับรัฐนาวามา โดยยืนยันว่าเมื่อลูกเรือขึ้นสู่สูงกระดานการกบฏและควบคุมเรือ พวกเขาจะละเลยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่นำทางซึ่งในมุมมองของลูกเรือถูกมองว่าเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้นนอกจากนี้พวกเขายังสื่อสารในรูปแบบภาษาที่ไม่สามารถเข้าใจได้สำหรับลูกเรือ บุคคลนั้นขาดการรับรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่เฉพาะที่จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านการเดินเรือในลักษณะเดียวกัน ปรัชญาที่เป็นระบบดูเหมือนจะมีประโยชน์เล็กน้อยสำหรับเมืองรัฐ (โพลิส) เนื่องจากประชากรยังคงไม่รู้ถึงขอบเขตของความต้องการปรัชญาที่เป็นระบบสาระสำคัญของปรัชญาที่เป็นระบบจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเช่นความกล้าหาญความเปิดกว้างความสามารถในการเรียนรู้อย่างรวดเร็วสถานการณ์บังเอิญและที่สำคัญที่สุดคือความรักที่ลึกซึ้งต่อความเป็นจริงเชิงประจักษ์ของการดำรงอยู่ เพราะฉะนั้นคนส่วนมากจึงไม่อาจเป็นปรัชญาเมธีได้ และกำแพงระหว่างคนส่วนมากกับ ปรัชญาเมธีจึงดูเสมือนไม่มีทางผ่านได้เลย แต่ที่ร้ายกว่านั้นก็คือ คนส่วนใหญ่ยังมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้ที่ต้องการเป็นปรัชญาเมธีเข้าร่วมฝ่ายของตนและกักเก็บไว้ด้วยการบีบบังคับทางจิตวิทยา (สมบัติ จันทรวงศ์, 2524)

ตามคำกล่าวของโสเครตีสรัฐในอุดมคติคือรัฐที่มีการแบ่งงานกันอย่างเคร่งครัดตามความสามารถตามธรรมชาติของผู้คนรัฐจะแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์และผู้ผลิตผู้ปกครองจะเป็นบุคคลที่ฉลาดและยุติธรรมมีความรู้และความเข้าใจในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับรัฐพวกเขาจะตัดสินใจตามเหตุผลมากกว่าอารมณ์หรือผลประโยชน์ส่วนตัวผู้พิทักษ์จะมีหน้าที่ปกป้องรัฐจากภัยคุกคามภายนอกและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐในที่สุดผู้ผลิตจะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อการทำงานของรัฐบาล

ดังนั้น โสเครตีสเชื่อว่าการแบ่งงานกันทำจะสร้างสังคมที่กลมกลืนซึ่งทุกคนต่างมีส่วนร่วมโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวเขาโต้แย้งว่าเมื่อแต่ละคนทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์แบบก็จะส่งผลดีต่อความเป็นอยู่และความเจริญรุ่งเรืองโดยรวมของรัฐ

แนวคิดของโสเครตีส

1. ปัญญา (Wisdoms) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี ซึ่งคือการทราบว่าจะอะไรเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ ความดีสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล และเหตุผลของความดีก็จะนำมาซึ่งความสุขให้แก่มนุษย์ มนุษย์ส่วนใหญ่หลงทำความชั่วเนื่องจากความไม่

รู้ ไม่ทราบว่าคุณสมบัติมีลักษณะอย่างไร หากมนุษย์ทราบว่าคุณสมบัติคืออะไร พวกเขาจะไม่กระทำการชั่วร้าย เพราะความชั่วร้ายนำไปให้เกิดทุกข์ มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ต่างต้องการความสุข หากมนุษย์ทราบว่าคุณสมบัติคืออะไร เขาจะเลือกที่จะทำแต่ความดี เนื่องจากความดีนำมาซึ่งความสุข ผู้ปกครองจึงต้องเป็นผู้ที่ประพฤติดีและหลีกเลี่ยงความชั่ว เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม เพื่อให้ประชาชนมั่นใจว่าการประพฤติดีและเว้นความชั่วจะทำให้ชีวิตมีความสุข การประพฤติชั่วถูกปฏิเสธจากสังคมและนำพาซึ่งทุกข์ความลำบาก

2. ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว มีความกล้าหาญที่จะทำความดี แม้ในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ การทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วยชีวิตก็ตามไม่ได้กลัวแบบบ้าปิ่น แต่มีเหตุผลที่จะรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น ผู้ปกครองกล้าที่จะทำในสิ่งที่ดี กล้าปราบปรามในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ไม่ทำอะไรที่มีสองมาตรฐาน การที่ปล่อยความชั่วไว้คงอยู่เพื่อเอาตัวรอด ทำให้ความดีสูญหายไปเป็นการกระทำที่ไม่ใช่วิสัยของผู้ปกครอง

3. การควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักจริยธรรมและความดีงาม การไม่ปล่อยให้อารมณ์ต้องตกเป็นทาสของอารมณ์และความปรารถนาที่ไม่เหมาะสม การควบคุมตนเองทำให้สามารถใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่ การใช้ปัญญาในการพิจารณาเหตุผลเพื่อรักษาความดีอยู่เสมอ ผู้ปกครองในฐานะผู้มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ควรเป็นบุคคลที่รับใช้สาธารณะ ดังนั้น การควบคุมตนเองจึงเปิดโอกาสให้สามารถทำประโยชน์ต่อประชาชนได้มากที่สุด ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีตลอดเวลา

4. ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การกระทำที่เคารพสิทธิของผู้อื่น และการไม่กระทำความผิดศีลธรรมต่อผู้อื่น บุคคลที่ยุติธรรมไม่จำเป็นต้องตอบแทนความยุติธรรมด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รักในความยุติธรรม และส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม รวมถึงกล้าที่จะรักษาหลักความยุติธรรมไว้ หากผู้ปกครองในสังคมใดไม่มีความยุติธรรมหรือไม่กล้าที่จะสร้างความเชื่อมั่นในความยุติธรรม สังคมนั้นย่อมขาดความสุขและความสงบเรียบร้อย (Husnana11, 2556)

แนวคิดการปกครองของโสเครตีส “ราชาปราชญ์” ให้ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย, ด้านบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินคดี ต่าง ๆ สังคมจะมีความสุข เพราะปราชญ์จะทำแต่สิ่งดี ๆ และส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม (NGThai, 2562)

แนวคิดของโสเครตีส ที่สำคัญมีดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลักของการดำรงอยู่ของมนุษย์คือการบรรลุความสุข หากบุคคลถูกระงับว่าเป็นบุคคล การดำรงอยู่ของเขาหรือเธอจะประกอบด้วยความสุข

2. บุคคลที่มีสติปัญญานั้นเป็นคนที่มีความดี เนื่องจากบุคคลที่ฉลาดคือคนที่แสวงหาความดีและจิตใจหลักเล็งความชั่วร้ายบุคคลที่ฉลาดควรเป็นผู้นำของรัฐ เพื่อส่งเสริมความสงบและพฤติกรรมทางจริยธรรมในสังคม ซึ่งจะแสดงถึงหลักการของความดี

โสเครตีสเสนอว่า หากรัฐประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสามประการ ความรู้ ความเข้าใจของมนุษย์ก็มีองค์ประกอบสามอย่างเช่นกัน ส่วนแรกคือความอยากอันเป็นผลจากความต้องการทางร่างกาย ส่วนหลังคือเหตุผลที่กำหนดกฎเกณฑ์ให้เรา และส่วนที่สามคือใจ แสดงออกมาในรูปของความโกรธและอารมณ์พยาบาท ความยุติธรรมในบุคคลหมายถึงความสมดุลระหว่างสามส่วนของจิตใจ โดยที่เหตุผลต้องเป็นส่วนที่ปกครอง ในทางตรงกันข้าม ความยุติธรรมเกิดจากความขัดแย้งระหว่างสามส่วนนี้ ไม่ว่าจะเป็นในตัวบุคคลหรือในนครรัฐ (สมบัติ จันทรวงศ์, 2524)

ในส่วนของหลักจริยธรรมที่สำคัญของโสเครตีสคือ ความรู้คือคุณธรรม คุณธรรมคือความรู้ ถ้าคนเรารู้อย่างถ่องแท้ว่า อะไรคือคุณธรรม อะไรคือความดี ก็จะไม่ทำผิดอะไร เพราะคุณธรรมจะคอยควบคุมจิตสำนึกไม่ให้คนหลงผิดไปทำความชั่ว อย่างไรก็ตาม การที่คนจะมีคุณธรรมได้ก็ต้องรู้จักตัวเองเสียก่อน ดังนั้น โสเครตีสจึงสอนให้คนรู้จักสำรวจตัวเองเพื่อจะได้รู้จักตัวเองให้ดีขึ้น เพราะ ชีวิตที่ไม่เคยถูกสำรวจ คือชีวิตที่ไร้คุณค่า หลักการของโสเครตีสคือ ถ้าความยุติธรรมถูกทำลาย ความไม่ยุติธรรมเข้ามาแทนที่ ก็ไม่มีเหตุผลที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป เพราะการมีชีวิตอยู่เท่านั้นไม่เพียงพอ แต่ควรมีชีวิตอยู่อย่างดี ชีวิตที่ดีคือชีวิตอันงาม ชีวิตที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมการหนึ่งคือการยอมรับผิดและทำผิดในฐานะไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง ถ้าคำตัดสินของรัฐไม่มีผลบังคับลงโทษประชาชนได้ รัฐก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ หากคนหนึ่งคำสั่งของรัฐก็เท่ากับทำความชั่ว ถึงจะหนีไปอยู่เมืองอื่นก็คงถูกดูถูกเหยียดหยามเพราะมีชนกิตติหลัง และต้องได้รับความอับอายไปชั่วกาลนานความตายของโสเครตีส นำเสนอภาพเหตุการณ์วาระสุดท้ายของนักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ โสเครตีสนั่งอยู่บนเตียงในห้องคุมขังท่ามกลางเหล่าสานุศิษย์ที่รักและบูชาเขาเยี่ยงบิดา แสงสว่างที่ไร้แหล่งกำเนิดส่องสว่างจากเบื้องบนลงมากระทบร่างกายท่อนบนอันเปลือยเปล่า และร่างกายท่อนล่างที่พาดพันด้วยอาภรณ์สีขาวของโสเครตีส นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่หันหน้าไปยังเหล่าสานุศิษย์ที่อยู่ในอาการเศร้าโศกพร้อมกับยกแขนซ้ายชูสูงขึ้นและชี้ขึ้นสู่เบื้องบนเพื่อยืนยันหลักปรัชญาที่เขามอบไว้เป็นมรดกให้แก่ศิษย์และมนุษยชาติ นั่นคือ “จงยึดมั่นในสัจจะและความดีเหนือสิ่งอื่นใด” (กฤษณา หงษ์อุเทน, 2556)

ดังนั้น การที่โสเครตีสตั้งคำถามและสนทนาเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาจึงเท่ากับเป็นการทรมานต่อชาติ การไต่สวนตัดสินว่าโสเครตีสมีความผิด เป็นการสะท้อนถึงความตึง

เครือข่ายระหว่างแนวคิดทางปัญญากับอำนาจของรัฐ ซึ่งนำไปสู่การพิจารณาที่ดีที่มีผลกระทบต่อประวัติศาสตร์ปรัชญาอย่างลึกซึ้ง การตัดสินใจของเขาไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของโสเครตีสเอง แต่ยังเป็นการเตือนใจถึงความสำคัญของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการค้นหาความจริงในสังคม การต่อสู้ของโสเครตีสเพื่อความจริงและความยุติธรรมยังคงเป็นแรงบันดาลใจให้กับนักคิดและนักปฏิบัติในยุคหลัง ซึ่งทำให้เราเห็นคุณค่าและบทเรียนที่สำคัญเกี่ยวกับการตั้งคำถามและการท้าทายอำนาจในทุกยุคทุกสมัย. การสืบสวนและพิจารณาที่ดีของโสเครตีสจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลกับระบบที่มีอำนาจ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของปรัชญาในสังคมและความจำเป็นในการรักษาสีพในการตั้งคำถามต่อแนวคิดที่แพร่หลาย. การวิเคราะห์กรณีของโสเครตีสจึงไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาทางประวัติศาสตร์ แต่ยังเปิดโอกาสให้เราได้สำรวจถึงวิธีที่ความคิดและการแสดงออกสามารถเปลี่ยนแปลงหรือท้าทายโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน การศึกษานี้ยังช่วยให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมือง ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างได้อย่างแท้จริง การเรียนรู้จากกรณีของโสเครตีสยังช่วยเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการตั้งคำถามและการวิพากษ์วิจารณ์ในทุกระดับของสังคม เพื่อให้เกิดการเติบโตทางปัญญาและสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

โสเครตีสวิพากษ์วิจารณ์ระบอบประชาธิปไตยอย่างรุนแรงซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่แพร่หลายในเอเธนส์ในสมัยของเขา เขามองว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบที่มีข้อบกพร่องเนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในความเห็นของเขาระบอบประชาธิปไตยมอบอำนาจมากเกินไปให้กับมวลชน ซึ่งถูกอารมณ์ครอบงำได้ง่ายและขาดเหตุผล

โสเครตีสโต้แย้งว่าประชาธิปไตยนำไปสู่ความโกลาหลและความไม่มั่นคงเนื่องจากประชาชนมักตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สูงสุดต่อประเทศโดยรวม นอกจากนี้เขายังเชื่ออีกด้วยว่าประชาธิปไตยส่งเสริมการปลูกปั่นความคิดเห็นของสาธารณชนโดยผู้นำใช้คำพูดที่สวยหรูและสัญญาอันเป็นเท็จเพื่อเบี่ยงเบนความคิดเห็นของสาธารณชน

นอกจากนี้โสเครตีสยังกังวลเกี่ยวกับอิทธิพลของเงินในทางการเมือง เขาเชื่อว่าบุคคลที่ร่ำรวยสามารถใช้ทรัพยากรของตนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและควบคุมกระบวนการประชาธิปไตยซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่ไม่ยุติธรรมโดยที่ผลประโยชน์ของคนเพียงไม่กี่คนมีน้ำหนักมากกว่าผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

ดังนั้น การที่กฎหมายของบ้านเราไม่ศักดิ์สิทธิ์น่าจะสันนิษฐานได้ว่า เราได้ขำจิตวิญญาณ ของกฎหมายไปทุกครั้งที่มีการรัฐประหารนั่นเอง เพราะการทำรัฐประหารแต่ละครั้งได้มีการเขียนกฎหมายใหม่ขึ้นมาทุกครั้งเพื่อประโยชน์ของพวกของตนได้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมในสังคม แต่ยังทำให้เกิดความไม่แน่นอนและการสูญเสียความเชื่อมั่นในระบบกฎหมาย ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิพื้นฐานของประชาชนอย่างรุนแรง การรักษาความยุติธรรมและความเชื่อมั่นในระบบกฎหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ซ้ำรอยเดิม และสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพและเป็นธรรมสำหรับทุกคน การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองจึงเป็นก้าวสำคัญในการฟื้นฟูระบบกฎหมายที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนการทำงานของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง

ความตายของโสเครตีสกับฝันร้ายของยุคสมัยใหม่ของเยาวชนแห่งยุคสังคมออนไลน์

ความตายของโสเครตีสและฝันร้ายของยุคสมัยใหม่ของเยาวชนในยุคสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์ในแง่ของการต่อสู้กับความคิด การแสดงความคิดเห็น และการเผชิญหน้ากับการรับรู้ที่อาจขัดแย้งกับกระแสหลักในสังคม ทั้งสองเหตุการณ์หนึ่งในสมัยโบราณและอีกหนึ่งในยุคสมัยใหม่ สะท้อนถึงประเด็นที่มีความสำคัญในทุกยุคสมัยเกี่ยวกับการคิดค้น การวิพากษ์วิจารณ์ และความเสี่ยงในการเป็นบุคคลที่ตั้งคำถามกับสังคม

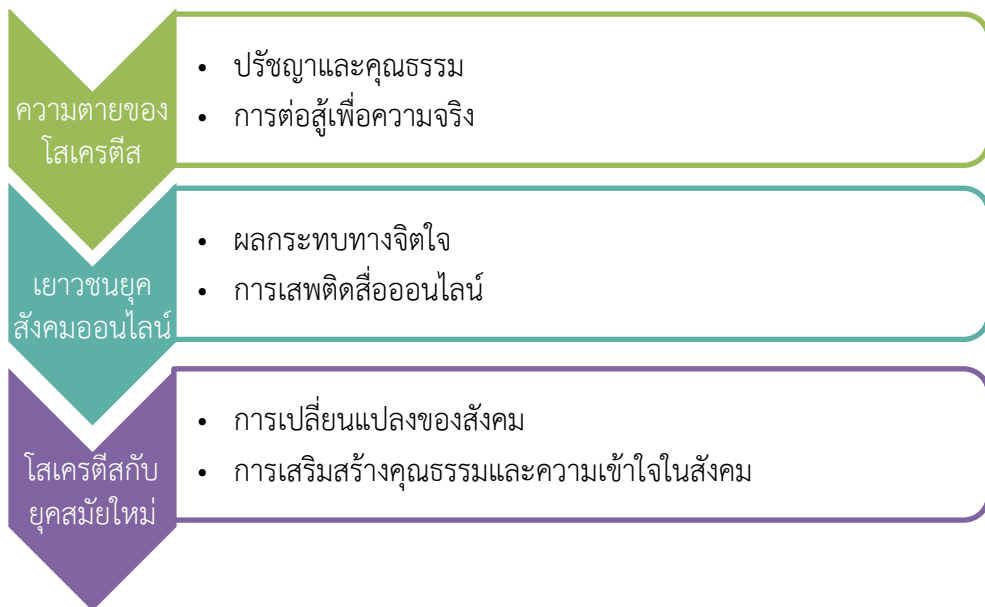
ปรัชญาการเมืองของโสเครตีสมีศูนย์กลางอยู่ที่ความเชื่อในการแสวงหาความจริง และส่งเสริมความยุติธรรมเขาจินตนาการถึงรัฐในอุดมคติที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามความสามารถของตนโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวบทบาทของราชาแห่งปรัชญามีความสำคัญอย่างยิ่งในรัฐในอุดมคตินี้ เนื่องจากกษัตริย์เหล่านี้มีความรู้และเหตุผลซึ่งจำเป็นต่อการตัดสินใจที่ยุติธรรมอย่างไรก็ตามการวิพากษ์วิจารณ์ประชาธิปไตยของเขายังคงเป็นประเด็นถกเถียงในหมู่นักวิชาการโดยบางคนโต้แย้งว่าแนวคิดของเขาคือแนวคิดของชนชั้นสูงและไม่สามารถปฏิบัติได้จริงแม้จะมีการวิพากษ์วิจารณ์แต่ปรัชญาการเมืองของโสเครตีส คงมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองสมัยใหม่โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของเหตุผลและความยุติธรรมในการปกครอง ด้วยวิธีการของเขาในการตั้งคำถามและการท้าทายความคิดเห็นที่ถูกต้องในสังคม โสเครตีสไม่ยอมที่จะยอมรับความเชื่อดั้งเดิมหรือปฏิบัติตามอำนาจของผู้นำในสังคมกรีกในขณะนั้น นำไปสู่การถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการดื่มยาพิษ แม้ว่าโสเครตีสจะรู้ว่าจะต้องเผชิญกับโทษประหารชีวิต แต่เขาก็ไม่ยอมอ่อนข้อและเลือกที่จะยืนยันในการมีชีวิตที่ถูกต้องตาม

หลักการแห่งความจริงและการวิพากษ์วิจารณ์ ยึดมั่นในการถามคำถามเพื่อกระตุ้นความคิด และการพัฒนาจิตใจของผู้คน

ในยุคสมัยปัจจุบัน สังคมออนไลน์กลายเป็นพื้นที่ที่เยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็น แสดงออกถึงตัวตน และท้าทายความคิดหรือกระแสหลักต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตาม การแสดงความคิดเห็นในสังคมออนไลน์ไม่ได้ไร้ความเสี่ยง ความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นไม่ได้เป็นแค่เรื่องของการถูกวิจารณ์หรือโดนคำพูดที่ทำลายจิตใจเท่านั้น แต่ยังมีความเสี่ยงจากการโดนโจมตีหรือการถูกแบล็กลิสต์จากสังคมออนไลน์หรือแม้แต่ชีวิตจริง เนื่องจากการมีมุมมองที่แตกต่าง ยิ่งไปกว่านั้น สังคมออนไลน์ยังส่งเสริมให้เกิดเสียงสะท้อนที่ความคิดเห็นที่คล้ายกันมักจะถูกย่ำและเสริมสร้างกันจนทำให้ผู้คนยากที่จะเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากความเชื่อของตนเอง ทำให้เยาวชนที่อาจมีความคิดที่แตกต่างจากกระแสหลักต้องเผชิญกับการโดดเดี่ยวหรือถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมออนไลน์

ในโลกดิจิทัลทุกวันนี้ คนหนุ่มสาวเชื่อมต่อกับแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอย่าง Instagram Facebook และ Twitter ตลอดเวลาแพลตฟอร์มเหล่านี้ได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของพวกเขาโดยหล่อหลอมมุมมองของพวกเขาที่มีต่อตนเองและผู้อื่นแรงกดดันในการนำเสนอภาพลักษณ์ที่สมบูรณ์แบบบนโลกออนไลน์ได้สร้างวัฒนธรรมแห่งการเปรียบเทียบและการแข่งขันทำให้เยาวชนรู้สึกไม่ดีพอ เยาวชนออนไลน์ต้องเผชิญกับโลกที่ไม่สมจริง และค่านิยมทางวัตถุในโซเชียลมีเดีย ข้อมูลที่ไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่องสร้างความเครียดและขัดขวางพัฒนาการของอัตลักษณ์และคุณค่าของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ความกลัวว่าจะพลาดโอกาสดี ๆ ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปในหมู่วัยรุ่นสาว ความจำเป็นในการเชื่อมต่อและอัปเดตสิ่งที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความกลัวว่าจะถูกทิ้งไว้ข้างหลังหรือถูกตัดออกจากวงสังคมความกลัวนี้สามารถทำให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียดส่งผลให้วัยรุ่นต้องเผชิญกับฝันร้ายในวัยผู้ใหญ่

ดังนั้น ทั้งโซเชียลมีเดียและเยาวชนในยุคสังคมออนไลน์ต่างมีความสัมพันธ์ที่สำคัญกับความท้าทายในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในสังคมที่มีอำนาจทางสังคมและวัฒนธรรมคอยกดดัน พวกเขาอาจกลายเป็น “เสียงที่ถูกกลบ” หรือแม้กระทั่ง “ศัตรูของรัฐ” เพราะการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมที่กำหนดโดยสังคม แม้ว่าสังคมออนไลน์จะมีศักยภาพในการเผยแพร่ความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง แต่ผลกระทบเชิงลบก็อาจเกิดขึ้นกับเยาวชน ที่ต้องเผชิญกับความกดดันในการรักษาภาพลักษณ์ในโลกดิจิทัล ซึ่งบางครั้งอาจนำไปสู่การละทิ้งความคิดเห็นส่วนตัว เพื่อความยอมรับในสังคมออนไลน์

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

วิธีแสวงหาความจริงของโซเชียลมีเดียและสถานการณ์ของเยาวชนในยุคสังคมออนไลน์สะท้อนถึงการต่อสู้เพื่ออิสรภาพทางความคิด การท้าทายอำนาจ และการเผชิญหน้ากับแรงกดดันในสังคม ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การตายของโซเชียลมีเดียอาจดูเหมือนเป็นแนวคิดโบราณแต่ความเกี่ยวข้องของฝักร้ายนี้ในโลกปัจจุบันนั้นไม่สามารถละเลยได้ฝักร้ายในยุคใหม่ที่เยาวชนต้องเผชิญในยุคออนไลน์เป็นผลมาจากแรงกดดันทางสังคมและความต้องการการยอมรับอย่างต่อเนื่องผ่านโซเชียลมีเดียเป็นสิ่งสำคัญที่เยาวชนจะต้องเข้าใจถึงผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปต่อสุขภาพจิตของตนเองและดำเนินการเพื่อหาสมดุลระหว่างชีวิตออนไลน์และออฟไลน์ของตนดังที่โซเชียลมีเดียเชื่อการสำรวจตนเองเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเติบโตส่วนบุคคลและการเข้าใจสถานะของตนเอง แต่การตั้งคำถามและการยืนหยัดในความเชื่อของตนยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องรักษาให้คงอยู่ แม้จะมีความเสี่ยงในการถูกวิจารณ์หรือถูกตัดสินจากสังคม จึงเป็นหน้าที่ของเยาวชนในปัจจุบันที่จะหลุดพ้นจากฝักร้ายในยุคปัจจุบันและมุ่งมั่นสู่ชีวิตที่มีการตรวจสอบ และการตั้งคำถามอย่างมีสติเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับโลกที่พวกเขาอาศัยอยู่ การเรียนรู้ที่จะใช้เสียงของตนเองในการแสดงความคิดเห็นจะช่วยเสริมสร้างอิสรภาพทางความคิดและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกภายในสังคม การมีส่วนร่วมในบทสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เปิดกว้างจะช่วยให้เยาวชนสามารถสร้างชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น และส่งเสริมความคิด

สร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากแรงกดดันทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะในการสื่อสารและการฟังอย่างตั้งใจจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าใจมุมมองที่หลากหลายซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตทางความคิดและอารมณ์ได้อย่างยั่งยืน การสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเอื้อเฟื้อต่อกันจะต้องอาศัยความพยายามร่วมกันของทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและการเปิดรับความคิดเห็นใหม่ ๆ จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนในสังคม การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองในสังคมจะช่วยให้เยาวชนสามารถพัฒนาความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตที่ดีกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรม การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจะช่วยให้เยาวชนสามารถเผชิญกับความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมั่นใจ และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งในระดับบุคคลและสังคม

ดังนั้น การสนับสนุนและส่งเสริมให้เยาวชนมีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและสร้างสรรค์จะเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับความไม่แน่นอนในโลกยุคดิจิทัล การสร้างโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นจะช่วยให้เยาวชนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และพร้อมที่จะรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย การสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และแสดงความคิดเห็นจะเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และช่วยให้พวกเขามีบทบาทที่สำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างยั่งยืน การสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนความคิดจะช่วยให้เยาวชนรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมในทิศทางที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา หงษ์อุเทน. (2556). *โซเชียลมีเดีย : ระหว่างคุณธรรมกับชีวิต*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2567, <https://mgronline.com/celebonline/detail/9560000052297>
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2559). *โซเชียลมีเดียกับกฎหมาย*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2567, https://www.matichon.co.th/columnists/news_118695.
- ขวัญชนก สายชมภู และอภิรติ โกเฮง. คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโต อริสโตเติล และพรหมวิหาร 4. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 5(2), 41-48.

- ธีรพงศ์ แก่นอินทร์.(2554). วิธีสอนแบบโสเครตีส. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 22(2), 156-166.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2514). *ปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2524). *ปรัชญาการเมืองเบื้องต้นบทวิเคราะห์โสเครตีส*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุทน ทองเล็ก. (2562). คิดอย่างปราชญ์ กระบวนการวิภาษวิธี : โสเครตีส. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 135-148.
- Husnana11. (2556). *โสเครตีส*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2567, <http://husnana11.blogspot.com/>.
- NGThai. (2562). *โสเครตีส (โสเครตีส) คือใครมีความสำคัญอย่างไรต่อปรัชญากรีกและตะวันตก*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2567, <https://ngthai.com/history/19343/whowassocratis/>.

ความผิดทางอาญารัฐนุญยังให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย : เปรียบเทียบ
ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกับต่างประเทศ*
THE CRIMINAL OFFENSE OF INCITEMENT TO COMMIT UICIDE:
A COMPARATIVE STUDY BETWEEN THE THAI PENAL CODE
AND FOREIGN LEGISLATION

พระครูภานุโชติคุณ (กุ้ยไธ้ ชุตินธโร)

Phrakhru Pavanachotikun (Kuihai Chutintharo)

วัดถ้ำสิงโตทอง ราชบุรี

Wat Tham Singto Thong, Ratchaburi Province

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mana@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในราชอาณาจักรไทยและต่างประเทศ โดยใช้ให้เห็นวิวัฒนาการทางกฎหมายและมุมมองทางสังคมที่แตกต่างกัน ในราชอาณาจักรไทย การฆ่าตัวตายไม่ถือเป็นความผิด แต่การยุยงหรือช่วยเหลือให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายถือเป็นความผิดตามมาตรา 293 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของสหภาพโซเวียต โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทไทย เช่น การคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี โดยเฉพาะในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ อดีตเคยถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม แต่ได้ยกเลิกในปี ค.ศ. 1961 โดยมีกฎหมายกำหนดให้การยุยงหรือช่วยเหลือให้ฆ่าตัวตายเป็นความผิดเฉพาะ สหรัฐอเมริกา มีแนวทางแตกต่างกันในแต่ละรัฐ บางรัฐถือว่าเป็นความผิดฐานฆ่าคนตาย บางรัฐมองว่าไม่มีความผิด ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศส การฆ่าตัวตายถือเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล และไม่มีบทลงโทษการยุยง ยกเว้นในกรณีเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือบุคคลที่ไม่สามารถตัดสินใจเองได้ สหพันธรัฐสวิส เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากกำหนดโทษเฉพาะในกรณีที่การยุยงหรือช่วยเหลือมีเจตนาแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ขณะที่การกระทำด้วยเหตุผลไม่เห็นแก่ตัว เช่น ความสงสาร จะไม่ถือเป็นความผิด กฎหมายดังกล่าวสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจและความสมดุลระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษาชี้ว่า แม้แต่ละประเทศจะมีมุมมองต่อการฆ่าตัวตายแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า การยุยงหรือช่วยเหลือให้ฆ่าตัวตายเป็นความผิด ด้วยเหตุผลทางศีลธรรมและความ

*Received November 22, 2024; Revised December 14, 2024; Accepted December 24, 2024

จำเป็นในการคุ้มครองชีวิตมนุษย์ การศึกษาเน้นความสำคัญของการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

คำสำคัญ: ความผิดทางอาญา; ยุยงให้ฆ่าตัวตาย; ประมวลกฎหมายอาญา

Abstract

This study analyzes and compares criminal laws related to incitement to suicide in the Kingdom of Thailand and other countries, highlighting the evolution of legal frameworks and differing social perspectives. In the Kingdom of Thailand, suicide is not considered a criminal offense; however, incitement or assistance in committing suicide is classified as an offense under Section 293 of the Penal Code. This provision, influenced by Soviet law, has been adapted to fit the Thai context, particularly in its emphasis on protecting minors under the age of 16. In other countries, such as England, suicide was historically regarded as a crime but was decriminalized in 1961. The law now specifically penalizes incitement or assistance in suicide. In the United States, approaches vary by state: some classify incitement to suicide as a form of homicide, while others do not consider it a crime. Meanwhile, in the French Republic, suicide is regarded as a matter of personal freedom, and there is no criminal liability for incitement except in cases involving minors or individual's incapable of making their own decisions. The Swiss Confederation offers an intriguing case study, as its laws impose penalties only when incitement or assistance is motivated by self-serving intentions. Acts driven by altruistic reasons, such as compassion for a suffering patient, are not considered offenses. This legal framework reflects a balance between empathy, personal freedom, and societal responsibility. The findings reveal that while perspectives on suicide vary across nations, most agree that incitement or assistance in suicide constitutes a crime, grounded in moral principles and the necessity of safeguarding human life. The study underscores the importance of developing legal measures that align with the evolving social context and values in the future.

Keywords: Criminal Offense; Incitement to Commit Suicide; Penal Code

บทนำ

แนวความคิดในการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย

แนวความคิดในการกำหนดให้การยุยงผู้อื่นให้ฆ่าตัวตายเป็นความผิดตามกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับแนวความคิดในทางกฎหมายในเรื่องการฆ่าตัวตายของประเทศต่าง ๆ ว่า ประเทศนั้นถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมหรือไม่ เนื่องจากลักษณะของการกระทำที่เป็น “การยุยง” เป็นการร่วมกระทำความผิดในการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น คือ ร่วมในความผิดอาญาของผู้กระทำความผิดหลัก ดังนั้น ในการศึกษาความเป็นมาของแนวความคิดในเรื่องการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องกล่าวถึงแนวคิดทางกฎหมายในเรื่องการฆ่าตัวตายของประเทศนั้น ๆ ด้วย (Durkheim, 1951)

เดิมหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ของอังกฤษ ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม (Self-Murder) จึงส่งผลให้การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมด้วย โดยถือว่าผู้ยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตายมีความผิดฐานฆ่า (Murder) ซึ่งถ้าผู้ยุยงไม่ได้อยู่ด้วยในขณะที่ผู้ถูกยุยงฆ่าตัวตาย ผู้ยุยงมีสถานภาพทางกฎหมายเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิดก่อนเกิดเหตุ (Accessory Before The Fact) ต่อการฆาตกรรมตนเองของผู้อื่น ซึ่งมีผลทางกฎหมายว่าเป็นความผิดฐานฆ่า (Murder) แต่จะไม่ถูกพิพากษาว่ามีความผิด (Blackstone, 1769) เนื่องจากหลักกฎหมายเดิมในเรื่องของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิด (Accessory) ที่ว่าผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิดจะไม่ถูกพิพากษาว่ามีความผิด ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับการตัดสินลงโทษก่อน ในที่นี้เพราะเหตุว่าตัวการไม่อาจที่จะถูกตัดสินว่ามีความผิดได้ ผู้ที่ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิดจึงไม่อาจที่จะถูกตัดสินว่ามีความผิดได้ บุคคลดังกล่าว จึงไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา หลักทั่วไปในเรื่องของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิด (Accessory) นี้ ได้รับการแก้ไขโดยรัฐสภาในปี ค.ศ. 1861 แต่ไม่มีการนิยามของผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำ ความผิดในความผิดฐานฆ่าตัวตาย (Accessory To Suicide) จึงถือว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิดก่อนความผิดฐานฆ่าตัวตายจะเกิดขึ้น (The Accessory Before To Suicide) ผู้ยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตายจึงยังคงไม่ถูกลงโทษสำหรับการกระทำดังกล่าว ต่อมาเนื่องจากเหตุผลที่ไม่ชัดเจนและอันที่จริงมิได้มีการถกเถียงใด ๆ เกี่ยวกับปัญหานี้ แนวความคิดในเรื่องผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิด (Accessory) ที่ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการตัดสินลงโทษก่อน ถึงจะสามารถดำเนินคดีอาญากับผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนการกระทำความผิดได้จึงได้ยกเลิกไป ปัจจุบันผู้ยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายมีความรับผิดชอบทางอาญาและต้องถูกลงโทษในความผิดฐานฆ่า (Murder) (Ashworth, 2013)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1961 อังกฤษได้ยกเลิกกฎหมายในเรื่องการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม โดยพระราชบัญญัติ Suicide Act. 1961 แต่ยังคงมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ที่ยูงส่งเสริม หรือช่วยเหลือให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย หรือพยายามฆ่าตัวตายเป็นความผิดตามมาตรา 2(1) ของพระราชบัญญัติ Suicide Act. 1961 (Herring, 2016)

สำหรับสหรัฐอเมริกา ศาลอเมริกันปฏิบัติต่อผู้ยูงหรือสมรู้ร่วมคิดในการฆ่าตัวตายแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกฎหมายอาญาของแต่ละรัฐ ซึ่งสรุปได้ 3 กรณี ดังนี้

1. ลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานะที่เป็นคู่สัญญาตกลงกันในการฆ่าตัวตาย (Suicide Pact) หรือเป็นผู้ฆ่าผู้อื่น (Murderer)
2. เห็นว่าการกระทำของบุคคลดังกล่าวไม่เป็นอาชญากรรม
3. บุคคลดังกล่าวกระทำความผิดในฐานะความผิดเฉพาะ (Herring, 2016)

อย่างไรก็ตาม มีรัฐบางรัฐในสหรัฐอเมริการับเอาหลักกฎหมายว่าด้วยการฆ่าตัวตายของอังกฤษมาใช้ อาทิเช่น รัฐเซาท์ คาโรไลนา (South Carolina) ถือว่าผู้ที่ยูงหรือผู้สมรู้ร่วมคิดอาจถูกลงโทษในฐานะที่เป็นตัวการ หรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดฐานฆ่า (Murder) (Dressler, 2019)

ในปี ค.ศ. 1872 การฆ่าตัวตายไม่ถือว่าเป็นความผิดในรัฐโอไฮโอ (Ohio) ดังนั้น จึงไม่มีผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิด (Accessory) หรือผู้ร่วมกระทำความผิด (Principal In The Second Degree) ในการฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตาม ศาลแห่งมลรัฐนี้ได้กล่าวต่อไปว่า การจัดเตรียมยาพิษให้ผู้อื่นเป็นอาชญากรรม โดยไม่คำนึงถึงความยินยอมที่จะตายของผู้นั้น และเพียงแต่จัดหายาพิษมาให้ผู้อื่นโดยเจตนาว่าเขาจะใช้ยาพิษที่จัดหามาให้นั้นในการฆ่าตัวตาย ก็ถือเป็นการจัดเตรียมยาพิษให้ในความหมายของกฎหมายแล้ว และศาลยังวางหลักต่อไปอีกว่า แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ได้จัดหายาพิษใด ๆ ก็ตาม เพียงแต่ผู้ถูกกล่าวหาว่า “อยู่ในขณะที่ผู้ตายดื่มยาพิษ เข้าไปมีส่วนร่วมโดยการชักจูง โน้มน้าวใจ ใช้กำลัง บังคับ ช่มชู้ หรือใช้วิธีการอื่นใดให้ผู้ตายดื่มยาพิษ” การกระทำความผิดดังกล่าวถือว่าเป็นอาชญากรรม (Harvard Law Review, 1995)

ในปี ค.ศ. 1903 ศาลแห่งมลรัฐอิลลินอย (Illinois) กล่าวถึงคำตัดสินของศาลโอไฮโอ (Ohio) โดยเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลดังกล่าว ศาลอิลลินอย (Illinois) ไม่เห็นด้วยกับความเห็นของศาลแมสซาชูเซต (Massachusetts) ที่ว่า การฆ่าตัวตายเป็นความผิดร้ายแรง (Felony) และได้อธิบายขยายความถึงการที่ไม่ได้รับเอาแนวความคิดของอังกฤษในเรื่องการฆ่าตัวตายมาใช้โดยกล่าวว่า “ในฐานะที่เราไม่เคยมีโทษยึดทรัพย์สินของผู้ที่กระทำการฆ่าตัวตาย และเราเห็นสมควรที่จะกำหนดลักษณะของการฝังศพผู้ตายอย่างไรให้พลเมืองของเราพึงพอใจ เราไม่เคยคำนึงถึงกฎหมายอังกฤษเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายที่จะมา ปรับใช้ได้กับจิตวิญญาณของสถาบันของเรา” แต่ถือว่าการจัดเตรียมยาพิษให้ผู้อื่นซึ่งมี

เจตนาที่จะฆ่าตัวตาย และการชักจูงใจ โน้มน้าวจิตใจ หรือล่อลวงผู้อื่นให้ดื่มยาพิษเพื่อจุดประสงค์ในการฆ่าตัวตายของบุคคลนั้น เป็นการกระทำความผิดฐานฆ่า (Murder) และบุคคลซึ่งกระทำการดังกล่าวจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดฐานฆ่า (Murder) โดยผ่านทางผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อม (Innocent Agent) อย่างไรก็ดี ความเห็นนี้ค่อนข้างที่จะเป็นอภิปรายที่ลึกซึ้ง เพราะว่าไม่เพียงแต่บุคคลซึ่งกระทำการฆ่าตัวตายจะเป็นผู้กระทำความผิดโดยทางอ้อม (Innocent Agent) ตามกฎหมายของมลรัฐ แต่โดยการให้เหตุผลของศาล การตายของผู้ที่ฆ่าตัวตายยังเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายอีกด้วย ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะมองว่า ทฤษฎีว่าด้วยการกระทำความผิดโดยทางอ้อม (Innocent Agent) จะสามารถนำมาใช้กับผู้ที่ล่อลวงให้คนฆ่าตัวตายได้ (Illinois Supreme Court, 1903)

รัฐเท็กซัส (Texas) จัดว่าเป็นรัฐที่มีทัศนคติต่อการฆ่าตัวตายที่เบาที่สุดที่พบในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1902 ผู้พิพากษาเดวิดสัน (Davidson) ประกาศว่า “การฆ่าตัวตายไม่เป็นการละเมิดกฎหมายใด ๆ ของรัฐเท็กซัส ไม่ว่ากฎหมายของอังกฤษจะบัญญัติไว้ว่าอย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายของอังกฤษไม่ได้นำมาใช้ของรัฐเท็กซัส ตามกฎหมายผู้ที่ฆ่าตัวตายไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ดังนั้น คู่กรณีซึ่งจัดหาวิธีการต่าง ๆ ในการฆ่าตัวตายจึงต้องไม่ใช่ผู้กระทำความผิดด้วยเหมือนกัน ดังนั้น เขาจึงตัดสินใจว่า เมื่อผู้ถูกกล่าวหาเพียงแค่จัดเตรียมยาพิษ และผู้ตายดื่มยาพิษโดยอิสระด้วยเจตนาที่จะฆ่าตัวตาย ไม่เป็นความผิดฐานฆ่า (Murder) (Davidson, 1902) ต่อมาในปี ค.ศ. 1908 ผู้พิพากษาท่านเดิมกล่าวในคำวินิจฉัยอีกคดีหนึ่งว่า “มัน อาจจะเป็นการละเมิดศีลธรรมและเป็นการกระทำที่น่าตำหนิที่คู่กรณีจัดหายาพิษหรือป้อนให้ผู้อื่น หรือจัดหาวิธีการอื่นใด หรือจัดหาตัวแทนเพื่อจุดประสงค์ในการฆ่าตัวตายของผู้นั้น แต่กฎหมายของเรายังไม่เห็นความเหมาะสมที่จะลงโทษบุคคลหรือการกระทำเช่นนั้น” (Rawls, 1971)

ตามที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากรัฐที่มีกฎหมายลงโทษผู้ยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในความผิดฐานฆ่า (Murder) และรัฐที่ไม่ถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดตามกฎหมายแล้ว มีบางรัฐที่กำหนดให้การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นความผิดฐานอื่น ได้แก่ รัฐมิสซูรี (Missouri) ถือว่าการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นหนึ่งในความผิดฐานฆ่าคนตาย โดยมีเหตุผลโทษ (Manslaughter) และรัฐนิวยอร์ก (New York) เมื่อได้มีการยกเลิกความผิดฐานพยายามฆ่าตัวตายในปี ค.ศ. 1919 ยังคงลงโทษในความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (Manslaughter) สำหรับผู้ซึ่งช่วยเหลือหรือส่งเสริม ให้กำลังใจบุคคลอื่นให้ฆ่าหรือพยายามฆ่าตัวตาย (Hobbes, 1651)

สำหรับประเทศอื่น ๆ ถือได้ว่าสมาพันธรัฐสวิสเป็นประเทศแรก และปัจจุบันยังคงเป็นประเทศเดียวในโลกที่ได้นำหลักการในเรื่อง “มูลเหตุจูงใจที่ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish Motives)” ซึ่งไม่มีอยู่ในกฎหมายแองโกลอเมริกัน (Anglo American) มาใช้ลงโทษผู้ยุยง

ให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย โดยบัญญัติไว้ใน “The Federal Criminal Code Of 1937” มาตราที่ 111-15 มีใจความว่า

“การฆ่าผู้อื่นโดยได้รับความยินยอม ถือว่าเป็นการกระทำที่มีโทษ (Punishable) แต่การยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายหรือการช่วยเหลือให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย จะเป็นการกระทำ ความผิดที่มีโทษก็ต่อเมื่อผู้ยุยงหรือผู้สนับสนุนได้กระทำลงไปโดยมีเจตนาที่ไม่สุจริตเพื่อหวัง ผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดอันเกิดจากการกระทำของตน” (Bohlander, M, 2009)

ดังนั้น ในกรณีที่ญาติของผู้ป่วยที่ป่วยหนัก เห็นผู้ป่วยได้รับความทุกข์ทรมานเกิด ความสงสาร ได้ยุยงให้ผู้ป่วยฆ่าตัวตาย เพื่อจะได้พ้นจากความทุกข์ทรมานนั้น ญาติของผู้ป่วยจึงไม่มีความผิดทางอาญา เนื่องจากญาติของผู้ป่วยไม่มีมูลเหตุชักจูงใจที่เห็นแก่ตัวแต่ อย่างไม่ (Smith, & Hogan, 2021)

สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต ถือว่า การฆ่าตัวตายและพยายามฆ่าตัวตาย ไม่เป็นอาชญากรรม แต่กำหนดความผิดและลงโทษบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นซึ่งต้องพา ตนทำให้บุคคลนั้นฆ่าหรือพยายามฆ่าตัวตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และ กำหนดให้การยุยงบุคคลที่อยู่ในฐานะที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันให้ฆ่าตัวตาย เป็นการกระทำผิด ที่มีโทษ ถ้าบุคคลที่ฆ่าตัวตายเป็นผู้เยาว์หรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะ แต่ไม่สามารถเข้าใจลักษณะ หรือสาระของการกระทำของตนเอง กฎหมายว่าด้วยการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายของ สหภาพ สาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตนี้ เป็นต้นแบบในการร่างประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 ของไทย (Berman, 1963)

กฎหมายอาญาของสาธารณรัฐอินเดีย ได้แก่ The Indian Penal Code มาตรา 306 กำหนดความผิดและลงโทษผู้ยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย โดยลดโทษของผู้ยุยงเป็นให้จำคุก 10 ปี ถ้าผู้ซึ่งฆ่าตัวตายมีอายุ 18 ปี และมีสติสัมปชัญญะดี ถ้าปราศจากเงื่อนไขดังกล่าว (หมายถึง กรณีที่ผู้ฆ่าตัวตายมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือด้อยสติสัมปชัญญะ) ผู้ยุยงอาจถูก ลงโทษจำคุกตลอดชีวิต มาตรานี้ถูกนำไปปรับใช้ในสาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน และ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกาด้วย (Mahmood, 2012)

สรุป แนวความคิดในทางกฎหมายในเรื่องการฆ่าตัวตายของประเทศต่าง ๆ มีทั้งที่ ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมและไม่เป็นอาชญากรรม ซึ่งแม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะมีความ คิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการฆ่าตัวตายว่าจะเป็นอาชญากรรมหรือไม่ แต่ในกรณี ของการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้มีการฆ่าตัวตาย ทุกประเทศต่างมีความเห็นเป็นอย่าง เดียวกันว่าเป็นอาชญากรรม เพราะเหตุว่าผู้ที่ยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นบุคคลภายนอกที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการที่ผู้อื่นฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นการฆ่า ผู้อื่นโดยตรง แต่ก็เป็นกระทำที่ก่อให้เกิดผลซึ่งเป็นการทำลายหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต มนุษย์ จึงสมควรที่จะลงโทษบุคคลภายนอกที่กระทำการดังกล่าว

การกระทำอัตวินิบาตกรรมในมุมมองทางศาสนา

ในมุมมองของศาสนา บุคคลจะมีสิทธิที่จะจบชีวิตตัวเองหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของแต่ละศาสนา กล่าวคือ ในกลุ่มศาสนาที่จัดเป็นกลุ่มศาสนาเทวนิยมนั้น มีความคิดเรื่องเทพเจ้าเป็นศูนย์กลางของศาสนา เทพเจ้าเป็นทั้งเหตุ คือ ผู้ให้สิ่งกำเนิดทั้งปวง เป็นทั้งผล คือ เป้าหมายสูงสุดของสิ่งทั้งปวง เป็นทั้งวิธีการให้คนได้อาศัยเพื่อไปสู่เป้าหมายสูงสุดนั้น ศาสนากลุ่มนี้เชื่อว่า มนุษย์เกิดมาจากการสร้างสรรค์ของพระเจ้า และมนุษย์ต้องตายเพราะความผิดบาปที่บรรพบุรุษของตนไปฝ่าฝืนพระบัญชาของพระเจ้า แนวคิดที่เด่นชัดที่สุดในกลุ่มนี้ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ซึ่งถือว่าชีวิตมนุษย์เป็นสมบัติของพระเจ้า มนุษย์จึงไม่มีสิทธิที่จะกระทำการอัตวินิบาตกรรมได้ โดยขาดความยินยอมจากพระองค์ ในงานเขียนของจอห์น ล็อก (John Locke) เรื่อง The Second Treatise of Civil Government ล็อก กล่าวว่า “มนุษย์ที่มีอยู่ทั้งหมด เป็นผลงานของพระเจ้าผู้สร้างที่ชาญฉลาด ผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่และไม่มีที่สิ้นสุด คนรับใช้ทั้งหมดปกครองโดยพระเจ้าเป็นนายองค์เดียวส่งมายังโลก โดยพระประสงค์และภารกิจของพระองค์ มนุษย์เป็นทรัพย์สินสมบัติของพระองค์ ซึ่งสิ่งที่พระองค์สร้างจะเป็นไปจนวาระสุดท้าย มิใช่ความพึงพอใจของคนอื่น ทุกคนมีพันธะที่จะรักษาชีวิตตนเองและไม่ต้อตั้งจากร่างนี้ไป” (Locke, 1988) ดังนั้น ศาสนากลุ่มนี้ จึงประณามการฆ่าตัวตายว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของพระเจ้า เช่น ศาสนาอิสลาม ประณามการฆ่าตัวตายทุกชนิด โดยไม่มีเงื่อนไข ศาสนาคริสต์ ดำเนินการฆ่าตัวตายว่าเป็นบาปเท่า ๆ กับฆาตกรรม ในสมัยหนึ่ง ศพของผู้ที่ฆ่าตัวตายถูกปฏิเสธที่จะได้รับการทำพิธีฝังศพแบบชาวคริสต์ และศาสนายูดาห์ก็ไม่รับการฆ่าตัวตายทุกชนิด ทุกรูปแบบเช่นกัน (Amundsen, 1996)

การกระทำอัตวินิบาตกรรมในมุมมองทางกฎหมาย

ประเทศหรือรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal And Democratic State) ล้วนแต่ยึดมั่นอยู่ในลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ทั้งสิ้น ลัทธินี้สอนว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งมีลักษณะที่เป็นนามธรรม จะปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปของความสามารถของมนุษย์ในอันที่จะกำหนดชะตากรรมของตนได้ด้วยตนเอง (Self-Determination) และมนุษย์แต่ละคนจะมีความสามารถเช่นว่านี้ได้อย่างแท้จริง ต่อเมื่อแต่ละคนมี “แดนแห่งเสรีภาพ (Sphere Of Individual Liberty)” ภายในแดนแห่งเสรีภาพของตนนี้ แต่ละคนจะคิดหรือกระทำการใด ๆ ก็ได้อย่างอิสระ ปลอดภัยจากการแทรกแซงตามอำเภอใจของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้ปกครองด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐ จึงได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์แต่ละคนจำต้องมีและใช้ไปเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแห่งตน ทั้งในทาง

กายภาพและในทางจิตใจ ซึ่งรวมแล้วนิยมเรียกกันว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” (Fundamental Rights And Liberties) ให้แก่ราษฎร สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนี้มีจำนวนมาก น้อยแตกต่างกันออกไปตามสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของแต่ละประเทศและแต่ละยุคสมัย แต่ในทุกประเทศและทุกยุคสมัยถือกันว่าสิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินเป็น “แก่น (Core)” ของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งสิทธิที่จะตายในมุมมองของกฎหมายมองว่าเป็นเรื่องของเสรีภาพในการตัดสินใจที่จะมีชีวิตอยู่หรือไม่ต่อไป อันเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานประการหนึ่งนั่นเอง (Taylor, 1991)

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา นับได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางมากประเทศหนึ่ง แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะตายมิได้มีบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่มีคำพิพากษาศาลสูงขยายความว่าแฝงอยู่ในสิทธิส่วนตัวของบุคคล (The Right Of Privacy) ซึ่งมีบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 โดยศาลสูงได้วินิจฉัยในคดี Roe V. Wade ว่ารัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว รับประกันไม่ให้รัฐเข้าไปจำกัดเสรีภาพของบุคคล สิทธิส่วนตัวมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมการตัดสินใจของหญิงที่จะทำแท้งลูกของตนหรือไม่ก็ได้ และศาลยังได้วินิจฉัยว่า สิทธิส่วนตัวครอบคลุมไปถึงสิทธิที่จะปฏิเสธการรักษาและสิทธิที่จะตายเข้าไว้ด้วย ดังนี้ สิทธิส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงสิทธิของผู้ใหญ่ที่มีความสามารถสมบูรณ์ (Mature Competent Adult) ปฏิเสธที่จะรับการรักษาตามคำแนะนำของแพทย์เพื่อยืดชีวิตของตนออกไป (เพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของบุคคลที่สาม) หรืออาจจะกล่าวอย่างรวบรัด สิทธิส่วนตัวรวมถึงสิทธิที่จะตายด้วย ซึ่งรัฐไม่ควรเข้าไปขัดขวาง ถ้ามีใช้กรณีที่มีผู้เยาว์หรือทารกในครรภ์ และต้องไม่ปรากฏอันตรายต่อสุขภาพของสาธารณชนแจ้งชัดหรือกระทบกระเทือนต่อสวัสดิการสาธารณะตลอดจนศีลธรรมอันดี ถ้าผู้ใดที่มีความสามารถสมบูรณ์ขณะแสดงเจตนาตัดสินใจที่จะตาย ศาลก็ไม่ควรเข้าไปขัดขวาง แม้ว่าการตัดสินใจของเขาอาจเห็นได้ว่าเป็นการไม่ฉลาด โง่เขลาเบา ปัญญาก็ตาม (Gostin & Gostin, 1993)

ความเป็นมาของความผิดฐานยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย

กฎหมายไทย

ตามหลักกฎหมายอาญาของไทย ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้การฆ่าตัวตายเป็นการกระทำความผิดหรืออาชญากรรม ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 64/2465 วินิจฉัยว่า “การประทุษร้ายแก่ร่างกายหรือชีวิตนั้น ถ้าผู้ใดทำแก่ตัวเอง หามิบทลงโทษไม่ว่า” คำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องนี้เป็นกรณีที่ นายชู นายเท้า และนายขาว ร่วมกันเอายาพิษใส่ปน

ในอาหารเพื่อทดลองยา ทั้งสามคนได้ทดลองกินอาหารดังกล่าว ปรากฏว่านายทำถึงแก่ความตาย นายชูและนายขาวหาความผิดฐานฆ่าคนตายไม่ เพราะนายทำยอมตนเข้ารับประทานอาหารซึ่งตนเองและนายชูเป็นผู้ร่วมกันปณยาพิษนั่นเอง จึงเท่ากับกระทำตัวเอง จะเอาผิดแก่ผู้ใดในฐานะฆ่าคนไม่ได้ จากหลักกฎหมายอาญาดังกล่าว เมื่อการฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิด บุคคลที่มาเกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของบุคคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ช่วยเหลือ สนับสนุน ยุยงส่งเสริม หรือให้คำแนะนำให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตาย จึงไม่มีความผิดต่อมา เมื่อมีการร่างประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป จึงได้มีการกำหนดลักษณะของความผิดเป็นการช่วยเหลือหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายขึ้นใหม่ เป็นความผิดเอกเทศ ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 โดยยกร่างขึ้นตามแบบของประมวลกฎหมายอาญาสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต มาตรา 141 คงดัดแปลงเฉพาะอายุของเด็ก ซึ่งตามกฎหมายของสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต กำหนดไว้ว่ายังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่กฎหมายไทยจำกัดอายุเด็กว่าไม่เกินสิบหกปี (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2563)

กฎหมายฝรั่งเศส

แต่เดิมการฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย ถือว่ามีลักษณะเป็นอาชญากรรม แต่ตั้งแต่สมัยปฏิวัติฝรั่งเศสเป็นต้นมา การฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา โรเบิร์ต บาลินเตอร์ (Robert Badinter) ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้แถลงต่อวุฒิสภาในการเสนอกฎหมายการก่อให้เกิดหรือการช่วยเหลือการฆ่าตัวตายเป็นความผิดอาญาว่า “ปรัชญาพื้นฐานข้อหนึ่งที่ยังคงมั่นคงอยู่ในสังคมของเรา คือ การฆ่าตัวตายซึ่งได้แก่ สิทธิในการละทิ้งชีวิตของตนเอง เป็นสิทธิของบุคคลที่โอนให้แก่กันไม่ได้ สิทธิดังกล่าวเป็นการแสดงออกซึ่งเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์” (Badinter, 2004)

ศาลฝรั่งเศสได้วินิจฉัยว่า “การฆ่าตัวตายอันเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งเจตนาที่น่าเศร้าของปัจเจกบุคคลที่เป็นอิสระ ทั้งในช่วงระยะเวลาที่ตัดสินใจ และในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุผลนั้น ไม่เป็นการกระทำความผิดกฎหมายอาญาแต่อย่างใดเลย” ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการฆ่าตัวตายไม่ว่าด้วยวิธีหรือรูปแบบใด จึงไม่ถือเป็นความผิดทางอาญาไปด้วย (ปราโมทย์ เทียนทอง, 2560)

การที่กฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นความผิด และไม่มีบทกฎหมายที่กำหนดให้การมีส่วนร่วมในการฆ่าตัวตายเป็นความผิด ประกอบกับด้วยเหตุที่การฆ่าตัวตายในฝรั่งเศสมีจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้น (มากกว่าหนึ่งหมื่นรายต่อปี ตามรายงานของ Daily ซึ่งอัตราส่วนของความพยายามในการฆ่าตัวตายต่อการฆ่าตัวตายสำเร็จ

มีถึงกว่าหกต่อสิบ) เป็นตัวเลขที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นช่องว่างทางกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส (Smith, 2010)

ต่อมา รัฐบาลได้เสนอร่างกฎหมายแก้ไขบรรพ 2 ของประมวลกฎหมายอาญาต่อรัฐสภา โดยมีการกำหนดเรื่องการลงโทษผู้ที่ยุยงผู้เยาว์ให้ฆ่าตัวตายไว้ในหมวดที่ 5 ของบทที่ 7 ของลักษณะ 2 แห่งบรรพ 2 ชื่อหมวดว่า “การทำให้ผู้เยาว์ตกอยู่ในอันตราย (De La Mise En Peril Des Mineurs)” ซึ่งต่อมา วุฒิสภาได้เห็นว่ามีความคล้ายกันกับรัฐบัญญัติเลขที่ 87-1133 จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นหมวดเอกเทศโดยใช้ชื่อหมวดว่า “การยุยงให้เกิดการฆ่าตัวตาย (De La Provocation Au Suicide)” ซึ่งประกอบด้วยมาตรา 223-13, 223-14 และ 223-15 ตามประมวลกฎหมายอาญาล่าสุดฉบับปัจจุบัน (Sénat Français, 1987)

กฎหมายอังกฤษ

แต่เดิมหลักกฎหมายอาญาของอังกฤษ ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นความผิดร้ายแรง (Felony) โดยการฆ่าตัวตายเช่นนั้นถือว่าเป็นการฆาตกรรมตนเอง (Self-Murder) แม้ว่าผู้ที่ฆ่าตนเองสำเร็จไม่อาจรับโทษทางอาญาได้ เนื่องจากได้ตายไปแล้ว แต่ตามกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ได้ลงโทษการกระทำความผิดดังกล่าว โดยการยึดทรัพย์สินของผู้ที่ฆ่าตัวตาย นอกจากนี้ ผลที่สำคัญของการบัญญัติให้การฆ่าตัวตายเป็นความผิด คือ การพยายามฆ่าตัวตายที่ไม่เป็นผลสำเร็จ นำไปสู่หลักเกณฑ์ของกฎหมาย ดังนี้ 1. เนื่องจาก D พยายามที่จะกระทำความผิดร้ายแรง (Felony) เขาจึงมีความผิด Misdemeanor ในการพยายามฆ่าตัวตายตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ทั่วไป 2. ถ้าในกรณีที่ D พยายามจะฆ่าตัวตาย แต่เป็นผลให้ผู้อื่นตาย เขาจะมีความผิดฐานฆ่า (Murder) ตามหลักของการโอนเจตนาร้าย (The Doctrine Of Transferred Malice) (Baker, 2002)

แม้ว่าการฆ่าตัวตายจะถูกถือว่าเป็น “อาชญากรรมที่ไม่ร้ายแรงมาก” แต่เจตนาในการฆ่าตัวตายเป็นเจตนาร้ายในความผิดฐานฆ่า (The Mens Rea Of Murder) ยิ่งกว่านั้นบุคคลซึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนการกระทำความผิด (Accessory) หรือผู้ร่วมกระทำความผิด (Principal In The Second Degree) ในการฆ่าตัวตายของบุคคลอื่นมีความผิดในลักษณะทำนองเดียวกับความผิดฐานฆ่า (Murder) ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด (Secondary Party) ซึ่งมีผลให้ผู้รอดชีวิตจากการตกลงกันฆ่าตัวตาย (Suicide Pact) มีความผิดฐานฆ่า (Guilty Of Murder) ด้วย แม้ว่าที่จริงแล้วเขาจะไม่ได้ฆ่าก็ตาม เพราะว่าเขาเป็นผู้ช่วยเหลือและยุยง หรืออย่างน้อยที่สุดเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำความผิดก่อนเกิดเหตุ (An Accessory Before The Fact) ต่อการฆ่าตนเองของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (Ashworth, 2009)

กฎหมายอินเดีย

ตามประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐอินเดีย (The Indian Penal Code 1860) ไม่ได้บัญญัติให้การฆ่าตัวตายเป็นความผิด แต่บัญญัติให้การพยายามฆ่าตัวตายเป็นความผิด ตามมาตรา 309 และการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นความผิด ตามมาตรา 305 ว่าด้วยการยุยงเด็กหรือบุคคลวิกลจริตให้ฆ่าตัวตาย และมาตรา 306 ว่าด้วยการยุยงบุคคลอื่นให้ฆ่าตัวตาย โดยการให้ความคุ้มครองบุคคลจากการฆ่าตัวตาย โดยการยุยงของบุคคลอื่น ตามกฎหมายดังกล่าว มาจากแนวความคิดที่ว่า บุคคลทุกคนในสังคมมีพันธกรณีตามกฎหมายที่จะต้องดูแลบุคคลอื่น โดยไม่ละเลยหน้าที่โดยมิชอบอย่างจงใจและเจตนาที่จะเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้รับวิธีการต่าง ๆ ในการฆ่าตัวตาย ตลอดจนไม่เพิกเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นทำลายตนเองแล้วไม่พยายามที่จะหาทางป้องกันมิให้เขาฆ่าตัวตาย ซึ่งการละเลยหน้าที่และการเพิกเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นฆ่าตัวตายแล้วไม่ช่วยนี้ จะเป็นความผิดต่อเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำในลักษณะกระทำการ เช่น การกระทำการช่วยเหลือ (Active Aid) มิใช่เพียงแต่การละเว้นไม่ช่วยเท่านั้น (Verma, 2016)

จากความเป็นมาของบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า

1. กฎหมายว่าด้วยการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาช่องว่างของกฎหมายระหว่างความผิดฐานฆ่าผู้อื่นกับการเคารพสิทธิที่จะตายของบุคคล ซึ่งส่งผลในทางกฎหมายให้การฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิด
2. ความผิดฐานยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในบางลักษณะเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น เช่น กรณีการตีพิมพ์หนังสือชื่อ “วิธีการฆ่าตัวตาย” ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งผู้เขียนหนังสือได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการในการฆ่าตัวตายตามหนังสือที่เขียนแก่บุคคลที่มีเจตนามาสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม และบุคคลดังกล่าวนำคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการในการฆ่าตัวตายที่ได้รับนั้นมาใช้ในการฆ่าตัวตาย เป็นต้น
3. ความผิดฐานยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายมีเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองชีวิตของบุคคลและคุ้มครองเสรีภาพทางความคิดในส่วนที่เกี่ยวกับอิสระในการตัดสินใจของบุคคล

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความผิดทางอาญานายุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย

ประเด็น	ราชอาณาจักรไทย	ต่างประเทศ
การถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นความผิด	ไม่ถือเป็นความผิด	- อังกฤษ : เคยถือเป็นความผิด แต่ยกเลิกในปี ค.ศ. 1961 - สหรัฐฯ : แตกต่างกันในแต่ละรัฐ บางรัฐถือว่าไม่เป็นความผิด บางรัฐยังมีโทษ - ฝรั่งเศส : ไม่ถือเป็นความผิด
การยุงให้ฆ่าตัวตาย	มีความผิดตามมาตรา 293 ของ ประมวลกฎหมายอาญา	- อังกฤษ: มาตรา 2(1) ของ Suicide Act 1961 กำหนดโทษการช่วยเหลือหรือยุงให้ ฆ่าตัวตาย - สหรัฐฯ: แตกต่างกัน บางรัฐ ถือเป็นฆาตกรรม, บางรัฐมีบทลงโทษเฉพาะ - สวิสเซอร์แลนด์: มีโทษหากมี เจตนาแสวงประโยชน์
การยุงเด็กหรือผู้ไม่มีสติ	มาตรา 293 คุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี	- อินเดีย: มาตรา 305 กำหนด โทษหนักหากผู้ถูกยุงเป็นเด็กหรือวิกลจริต
การกระทำโดยเจตนาที่ไม่เห็นแก่ตัว	ไม่มีบทบัญญัติพิเศษ	- สวิสเซอร์แลนด์: ไม่ถือเป็น ความผิดหากทำด้วยเหตุผลไม่เห็นแก่ตัว เช่น ความ สงสารต่อผู้ป่วย
การช่วยเหลือโดยตรง	มีความผิดในฐานะยุง	- สหรัฐฯ : เช่น รัฐโอไฮโอ ถือว่าการจัดหาพิษให้ผู้อื่นถือเป็นการช่วยเหลือให้ฆ่าตัวตาย
จุดประสงค์ของกฎหมาย	เพื่อคุ้มครองชีวิตและเสรีภาพในการตัดสินใจ	คล้ายคลึงกับไทย แต่ในบางประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส เน้นเสรีภาพในการตัดสินใจที่จะแสวงหาความตายมากกว่า

สรุป

การยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย มีความสัมพันธ์กับมุมมองของแต่ละประเทศเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมหรือไม่ ในกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ แต่เดิมถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม (Self-Murder) และผู้ยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายถือว่ามีความผิดฐานฆ่าคนตาย (Murder) อย่างไรก็ตาม เมื่ออังกฤษได้ยกเลิกการถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นความผิดในปี ค.ศ. 1961 ตามพระราชบัญญัติ Suicide Act. 1961 ได้กำหนดความผิดเฉพาะสำหรับการยุงหรือช่วยเหลือให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายแทน ในสหรัฐอเมริกา ความรับผิดชอบในกรณีนี้แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ บางรัฐถือว่าการฆ่าคนตาย บางรัฐถือว่าไม่เป็นความผิด และบางรัฐมีบทบัญญัติพิเศษสำหรับกรณีนี้ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา (Manslaughter) หรือความผิดเฉพาะเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการฆ่าตัวตาย

ในราชอาณาจักรไทย การฆ่าตัวตายเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 64/2465 ที่ระบุว่าบุคคลที่ประทุษร้ายต่อตนเองจะไม่มีบทลงโทษ อย่างไรก็ตาม การยุงหรือช่วยเหลือให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตาย ถูกกำหนดให้เป็นความผิด

เอกเทศในมาตรา 293 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติตามแบบกฎหมายของสหภาพโซเวียต โดยมีการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของไทย เช่น การคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีเป็นพิเศษ กฎหมายดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองชีวิตมนุษย์และควบคุมเสรีภาพในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการทำลายชีวิตของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2563). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปราโมทย์ เทียนทอง. (2560). *กฎหมายสิทธิมนุษยชนในยุโรป*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Amundsen, D.W. (1996). Suicide and Early Christianity. *The Journal of Religious Ethics*, 24(1), 27–45.
- Ashworth, A. (2009). *Principles of Criminal Law* (6th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Badinter, R. (2004). *Liberty, law, and human condition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baker, J.H. (2002). *An Introduction to English Legal History* (4th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Berman, H.J. (1963). *Justice in the U.S.S.R.: An Interpretation of Soviet Law*. Harvard: Harvard University Press.
- Blackstone, W. (1769). *Commentaries on the Laws of England* (Vol. 4). Oxford: Clarendon Press.
- Bohlander, M. (2009). *Principles of German Criminal Law*. Hart Publishing.
- Davidson, J. (1902). Legal perspective on suicide in Texas: Assisted suicide and poison provision. *Texas Court Reports*.
- Dressler, J. (2019). *Understanding Criminal Law*. 9th ed. Durham: Carolina Academic Press.
- Durkheim, É. (1951). *Suicide: A Study in Sociology*. New York: Free Press.
- Gostin, L.O. & Gostin, K.G. (1993). A Broader Liberty: J. S. Mill, Paternalism, and the “Right to Die”. *The Yale Law Journal*, 103(1), 149-173.
- Harvard Law Review. (1995). Legal Perspectives on Assisted Suicide in the 19th Century United States. *Harvard Law Review*, 108(3), 561-589.

- Herring, J. (2016). *Criminal Law: Text, Cases, and Materials* (8th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan*. Analysis of Social Contract Theory and Justice.
- Illinois Supreme Court. (1903). *Case Law Decisions on Assisted Suicide and Poison Provision*. Illinois Reports.
- Locke, J. (1988). *The Second Treatise of Civil Government*. Amherst, NY: Prometheus Books. (Original work published 1689).
- Mahmood, T. (2012). *The Penal Laws of Pakistan*. Oxford: Oxford University Press.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard: Harvard University Press.
- Sénat français. (1987). *Discussion et adoption de la loi no 87-1133 sur la provocation au suicide*. Paris: Imprimerie du Sénat.
- Smith, A. (2010). *The Evolution of Criminal Law in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Smith, J.C., & Hogan, B. (2021). *Criminal Law*. (15th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Taylor, C. (1991). *The Ethics of Authenticity*. Harvard: Harvard University Press.
- Verma, R. (2016). *Critical Analysis of the Indian Penal Code*. Mumbai: Snow White Publications.

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความแตกต่างของความผิดทางอาญา และความผิดทางปกครอง*

THE PRINCIPLES REGARDING THE DIFFERENCES BETWEEN CRIMINAL OFFENSES AND ADMINISTRATIVE OFFENSES

พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก), พระอธิการจาลึก สณญโต

Phrukhru Kosondhammanusith (Prasit Asoko), Phraathikan Jaluek Sanyato

วัดสวนหงส์ จังหวัดสุพรรณบุรี

Wat Suan Hong, Suphan Buri Province

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mana@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงแนวความคิดในการแบ่งประเภทความผิดทางอาญาซึ่งมีพัฒนาการตามบริบทของสังคมและกฎหมาย แนวคิดดั้งเดิมแบ่งความผิดออกเป็นสองประเภทหลัก คือ “Mala in Se” ซึ่งเป็นความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเองตามธรรมชาติ เช่น การฆ่าและการปล้น ถือเป็นการผิดที่ขัดต่อศีลธรรมและคุณธรรมขั้นพื้นฐาน และ “Mala Prohibita” ซึ่งหมายถึงความผิดที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกฎหมาย เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร หรือการกระทำที่ผิดระเบียบโดยทั่วไป ซึ่งไม่ได้เป็นความชั่วร้ายในตัวเอง แต่ถูกห้ามตามกฎหมายเพราะมีผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการจัดประเภทความผิดก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ปัจจุบันจึงเกิดแนวคิดการแบ่งประเภทใหม่ เช่น “Real Crime” ที่หมายถึงความผิดอาญาแท้ ซึ่งเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และ “Public Torts” หรือการละเมิดต่อสาธารณะ ซึ่งหมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมายแต่ไม่ได้มีลักษณะร้ายแรง เช่น การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ แนวคิดนี้ช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถพิจารณาถึงบริบทและผลกระทบของการกระทำได้ดียิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน บทความยังได้กล่าวถึงโทษทางปกครอง ซึ่งใช้ลงโทษสำหรับความผิดทางปกครองที่ไม่ร้ายแรง เช่น การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบทางปกครอง หรือจราจร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม มาตรการนี้แตกต่างจากโทษอาญาที่ใช้กับการกระทำที่รุนแรงกว่า เช่น การฆ่าหรือการฉ้อโกง โทษทางปกครองมักอยู่ในรูปแบบของโทษทางการเงิน และอยู่ในอำนาจของหน่วยงานปกครอง ในขณะที่โทษอาญามีลักษณะรุนแรงและมีหลาย

*Received November 11, 2024; Revised December 16, 2024; Accepted December 24, 2024

รูปแบบ เช่น การจำคุกหรือการประหารชีวิต ดังนั้น โทษทางปกครองจึงมีความเบากว่าและมีเป้าหมายที่การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ขณะที่โทษทางอาญามีเป้าหมายในการลงโทษและป้องปรามการกระทำที่ร้ายแรง

คำสำคัญ: หลักความรับผิดชอบ; ความผิดทางอาญา; ความผิดทางปกครอง

Abstract

This article discusses the concept of categorizing criminal offenses, which has evolved along with social and legal contexts. Traditionally, offenses were classified into two main categories: “Mala in Se” and “Mala Prohibita”. “Mala in Se” refers to acts inherently evil by nature, such as murder and robbery, which are viewed as morally and ethically wrong at a fundamental level. “Mala Prohibita” on the other hand, refers to actions deemed wrong because they are prohibited by law, like traffic violations or breaches of general regulations, which are not inherently immoral but are forbidden for the sake of public order. As society changes, so too does the conceptualization of crime classification. Today, new categories have emerged, such as “Real Crime”, referring to genuine criminal offenses that have a significant impact on society, and “Public Torts”, which encompass unlawful acts that are not as severe, such as damage to public property. This approach allows for greater flexibility in law enforcement, enabling authorities to consider the context and consequences of each act more effectively. Additionally, the article discusses administrative penalties, which are used for minor administrative violations, such as breaches of administrative regulations or traffic rules. These penalties aim to maintain social order and differ from criminal punishments, which address more serious actions like murder or fraud. Administrative penalties are usually financial and fall under the jurisdiction of administrative authorities, whereas criminal penalties tend to be more severe and diverse, including imprisonment or even capital punishment. Thus, administrative penalties are comparatively lighter and focus on preserving public order, while criminal penalties aim to punish and deter serious offenses.

Keywords: Principles of Liability; Criminal Offense; Administrative Offense

บทนำ

แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งประเภทความผิดทางอาญา การแบ่งแยกประเภทความผิดอาญา (Crime) สามารถแบ่งได้หลายวิธี เช่นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน และความผิดอันยอมความได้ ความผิดที่ต้องการผล และความผิดที่ไม่ต้องการผล อย่างไรก็ตามบทความนี้มุ่งศึกษาการแบ่งแยกประเภทของความผิด โดยพิจารณาจากเนื้อหาของความผิดได้ (ทวิเกียรติ มินะกนิษฐ, 2550) ดังต่อไปนี้

แนวความคิดดั้งเดิม

การแบ่งแยกแบบดั้งเดิม สามารถแบ่งแยกความผิดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ Mala in Se หมายถึง ความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ (Inherently evil) (พิมพ์พิศา ไชยแสง, 2564) ซึ่งเป็นความผิดที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ โดยมนุษย์สามารถรู้ได้ด้วยตัวเองว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด (อุดม รัฐอมฤต, 2560) เช่น การฆ่าผู้อื่น และ Mala Prohibita หมายถึง ความผิดเนื่องจากเป็น การกระทำที่ต้องห้ามตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ จึงไม่ถือว่าเป็นความผิดอาญา (Crime) ที่เป็นความชั่วร้ายตามธรรมชาติ การกำหนดความผิดในลักษณะนี้ เป็นข้อตกลงไม่ใช่ความผิดโดยธรรมชาติ (จิตติ ดิงศรัทย์, 2545) เช่น ความผิดที่จอตรณในที่ห้ามจอด ความผิดเพราะขับรถยนต์ผิดกฎจราจร ความผิดเหล่านี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรมเลย เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ความผิดเพื่อต้องการความเป็นระเบียบของสังคม เป็นข้อตกลงของคนในสังคม เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม (เสนห์ จามริก, 2550) เป็นหลักเกณฑ์การบัญญัติกฎหมายใหม่ ๆ ในสังคม เพื่อแก้ปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากสภาพสังคมพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จนหลักกฎหมายธรรมชาติที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอ

นักกฎหมายในประเทศที่ใช้ระบบ Common law จึงพยายามวางหลักว่าความผิดตามระบบกฎหมายนี้ เดิมเป็นความผิดในรูปแบบ คือ ความผิดโดยธรรมชาติ (Mala in se) และความผิดที่บัญญัติขึ้น (Statutory Crime) เป็นความผิดในลักษณะของ Mala prohibita (Cane, P, 1997) หรือวางหลักว่า ความผิดที่มีเจตนาในทางอาญาเป็นองค์ประกอบ เป็นความผิดแบบ Mala in se ส่วนความผิดที่ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาในทางอาญาเป็นองค์ประกอบ เป็นความผิดแบบ Mala Prohibita แต่หลักเกณฑ์เหล่านี้ก็ไม่อาจนำไปใช้ได้กับความผิดทุกประเภทอย่างได้ผล อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความผิดที่ก่ออันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย มักจะถูกจัดเป็น Mala in se ในขณะที่ความผิดอื่นนอกเหนือจากนี้ จะถูกพิจารณาเป็น Mala Prohibita (Blackstone, 1765)

สรุปว่า แนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการแบ่งประเภทความผิด แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ Mala in Se และ Mala Prohibita โดย Mala in Se หมายถึงความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเองหรือผิดตามธรรมชาติ เช่น การฆ่าผู้อื่น ซึ่งมนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าเป็น

ความผิดโดยไม่ต้องมีบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วน *Mala Prohibita* คือความผิดที่เกิดจากการบัญญัติของกฎหมาย เช่น การจอตกรในทที่ห้ามจอต ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรม แต่กำหนดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม นักกฎหมายในระบบ *Common Law* จึงวางหลักว่า ความผิดที่มีเจตนาในทางอาญาจะจัดเป็น *Mala in Se* ส่วนความผิดที่ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาในทางอาญาจะถือเป็น *Mala Prohibita* อย่างไรก็ตาม หลักนี้ไม่สามารถใช้ได้กับความผิดทุกประเภท

แนวความคิดในปัจจุบัน

ในการแบ่งแยกความผิดอาญาดั้งเดิมนั้น มีข้อจำกัดเนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ความผิดแบบ *Mala in se* และ *Mala Prohibita* อาจมีการเปลี่ยนแปลงกันได้ โดยความผิดเพราะกฎหมายห้าม อาจจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นความผิดที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือความผิดที่เป็นความผิดในตัวเอง อาจจะเปลี่ยนแปลงเป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม หรือไม่มีความผิดอาญาเลยก็ได้ (Dressler, J, 2009) จึงได้พิจารณาการแบ่งแยกความผิดทางอาญาเสียใหม่ เพื่อให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับกฎหมายที่ปรากฏในปัจจุบันมากกว่า จึงจำแนกความผิดทางอาญา (Crime) ออกเป็น 2 ประเภท คือความผิดอาญาโดยแท้ (Real Crime) และความผิดเพราะละเมิดระเบียบสาธารณะ (Public Torts) (Wacks, 2010)

ความผิดเพราะละเมิดระเบียบสาธารณะ (Public Torts) หมายถึง การทำอันตรายต่อรัฐ ซึ่งอาจเทียบได้กับความผิดในทางแพ่ง (Cane, 1997) เช่น การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ การรบกวนสาธารณะ ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิของรัฐที่จะฟ้องทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดได้ความผิดต่อรัฐนี้ ไม่ร้ายแรงพอที่จะเป็นความผิดทางอาญาอย่างแท้จริงได้ บทบังคับในการฝ่าฝืนจึงมีลักษณะเป็นเพียงการชดใช้ค่าเสียหายแก่รัฐเท่านั้น การพิจารณาความผิดใดเป็นความผิดทางอาญาโดยแท้ (Real Crime) หรือความผิดเพราะละเมิดระเบียบสาธารณะสามารถพิจารณาได้จากเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายนั้น ว่าประสงค์จะบังคับเพียงค่าเสียหายให้แก่รัฐ หรือประสงค์จะลงโทษผู้กระทำจริง ๆ (Freeman, 2014)

Rollin M. Perkins ได้กล่าวสรุปลักษณะเฉพาะของความผิดแบบนี้ว่า มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ได้กระทบต่อบุคคลอื่น และไม่เป็นเรื่องที่น่าตำหนิ รวมทั้งได้เสนอด้วยว่า ความผิดดังกล่าว ไม่ควรกำหนดโทษที่รุนแรง โทษสูงสุดควรเป็นแค่โทษปรับ และไม่ควรมีโทษจำคุก (Perkins & Boyce, 1982)

สรุปว่า แนวคิดในปัจจุบันเกี่ยวกับการแบ่งประเภทความผิดอาญาได้ปรับเปลี่ยนจากการใช้แนวคิด *Mala in Se* และ *Mala Prohibita* มาเป็นการจำแนกความผิดอาญาออกเป็น *Real Crime* และ *Public Torts* เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดย *Real Crime* หมายถึงความผิดอาญาโดยแท้ ซึ่งเป็นความผิดที่สมควรได้รับ

การลงโทษทางอาญา ขณะที่ *Public Torts* หมายถึงการกระทำที่ละเมิดต่อสาธารณะ เช่น การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ซึ่งรัฐสามารถฟ้องร้องเพื่อชดเชยค่าเสียหายได้ แต่ไม่ถือเป็นความผิดทางอาญาร้ายแรง Rollin M. Perkins ได้สรุปลักษณะของ *Public Torts* ว่าเป็นความผิดที่ไม่กระทบต่อบุคคลอื่นโดยตรงและไม่ควรกำหนดโทษรุนแรง โดยสูงสุดควรเป็นเพียงโทษปรับเท่านั้น

แนวความคิดโดยพิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมาย

การแบ่งแยกความผิดโดยพิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมาย เป็นการแบ่งความผิดทางอาญา โดยพิจารณาจากสิ่งที่กฎหมายประสงค์คุ้มครอง หรือที่เรียกคุณธรรมทางกฎหมาย (*Rechtsgut*) (Fletcher, 1978)

ตามแนวความคิดในระบบกฎหมาย *Civil law* มีความเห็นว่า การแบ่งแยกความผิดแบบดั้งเดิม ไม่มีคุณค่าในทางวิชาการมากนัก และมีผลในทางทฤษฎีน้อย จึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับความผิดทางอาญา โดยมุ่งเน้นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง เรียกว่าคุณธรรมทางกฎหมาย (Hassemer, 2004)

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ให้นิยามคำว่า “คุณธรรมทางกฎหมาย” ไว้ว่า คุณธรรมทางกฎหมาย มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้ และเป็นสิ่งที่ปรากฏในทางความคิด หรือเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ หรือสิ่งที่เป็คุณค่า กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข มนุษย์ทุกคนต้องเคารพและไม่ละเมิดประโยชน์ (Interest) หรือคุณค่า (Value) ของการอยู่ร่วมกันในสังคม การละเมิดประโยชน์ หรือคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน จึงเป็นการละเมิดคุณธรรมของกฎหมาย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมทางกฎหมาย หมายความว่า ประโยชน์หรือคุณค่าของการอยู่ร่วมกันที่กฎหมายคุ้มครอง หรือประโยชน์ที่กฎหมายประสงค์คุ้มครอง (คณิต ฒ นคร, 2553)

คุณธรรมทางกฎหมาย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล (*Individualrechtsgut*) เช่น ชีวิต ร่างกาย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม (*Universalrechtsgut*) เช่น ความปลอดภัยในการจราจร (คณิต ฒ นคร, 2548)

แนวความคิดของนักกฎหมายในระบบกฎหมาย *Civil law* พิจารณาแบ่งแยกหลักเกณฑ์จากสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง โดยพิจารณาคุณธรรมทางกฎหมายเป็นหลักเกณฑ์ตามแนวคิดนี้ว่า การคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของกฎหมายอาญา กล่าวคือ กฎหมายอาญา มีหน้าที่คุ้มครองสมบัติของประชาชน (Jakobs, 2003)

สมบัติที่ได้รับการยกระดับขึ้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมายในกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นในประมวลกฎหมายอาญา หรือในพระราชบัญญัติอื่น ๆ ล้วนเป็นสมบัติที่สำคัญ ที่จำเป็น

สำหรับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมทั้งสิ้น การคุ้มครองในรูปแบบอื่น จึงไม่เพียงพอ เหตุนี้จึงต้องมีการคุ้มครองโดยกฎหมายอาญา (Bohlander, M, 2009)

ความผิดอาญา (Crime) แต่ละฐาน ได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายอันหนึ่ง หรือหลายอัน ในการทำอันตราย หรือก่ออันตรายต่อการกระทำที่ บทบัญญัติของกฎหมายอาญาต้องการจะคุ้มครองให้เกิดความมั่นคง เท่ากับเป็นการ ก่อให้เกิดผลที่ไม่น่าพึงปรารถนา หรือผลที่ไม่เป็นธรรมขึ้นในทางกฎหมายอาญา จึงมีการ พิจารณาค่าบางประการด้วย (รุ่งโรจน์ ธนาวัฒน์, 2550)

คุณธรรมทางกฎหมาย เป็นผลิตผลของกฎหมายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกล่าวว่า กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ตั้งอยู่บนหลักการคุ้มครองสิทธิสมบัติทั้งหลาย ทั้งที่เป็นทรัพย์สินสมบัติ และสมบัติอื่น ๆ เช่น สมบัติในทางความคิดของบุคคลที่ต้องได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายอาญา และกฎหมายอาญาไม่มีหน้าที่อื่นนอกจากนี้ (Schünemann, B, 1992)

สรุปว่า แนวคิดการแบ่งแยกความผิดโดยพิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมาย (*Rechtsgut*) มุ่งเน้นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง ซึ่งเป็นประโยชน์หรือคุณค่าของการ อยู่ร่วมกันในสังคม แนวคิดนี้มีความสำคัญในระบบกฎหมาย *Civil Law* ที่เห็นว่าการแบ่ง ความผิดแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดในทางทฤษฎี จึงนำแนวคิดคุณธรรมทางกฎหมายมาใช้ โดย จำแนกคุณธรรมทางกฎหมายเป็นสองประเภท คือ คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล เช่น ชีวิต ทรัพย์สิน และคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม เช่น ความปลอดภัยในจราจร แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยเน้นว่ากฎหมายอาญามีหน้าที่ คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินสมบัติและสมบัติทางความคิดของบุคคล เพื่อรักษาความสงบ รียบร้อยและความมั่นคงในสังคม

แนวความคิดโดยพิจารณาจากโทษ

เนื่องจากในความผิดที่มีอัตราโทษแบบหนึ่ง อาจมีหลักเกณฑ์การพิจารณาคดี และ หลักเกณฑ์ทางกฎหมายอาญา ต่างจากความผิดที่มีอัตราโทษอีกแบบหนึ่งได้ เช่น ใน ประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้แยกเป็นความผิดอาญาทั่วไป และความผิดลหุโทษ โดย ที่ความผิดลหุโทษนั้น มีเงื่อนไขบทบัญญัติที่ใช้ต่างจากความผิดอาญาโดยทั่วไป เช่น การไม่ คำนึงถึงองค์ประกอบภายใน ในการกระทำความผิดลหุโทษเลย ตามมาตรา 104 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา (วิชญ์ เครืองาม, 2546) เป็นต้น

การแบ่งแยกความผิดอาญา โดยพิจารณาจากโทษในสหรัฐอเมริกา สามารถ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ Felony และ Misdemeanor (Lafave, 2010)

Felony คือ ความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกในเรือนจำของรัฐ หรือความผิดที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือจำคุกเกินกว่าหนึ่งปีขึ้นไป (Dressler, 2009)

Misdemeanor คือ ความผิดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ความผิดประเภทแบบ Felony และความผิดเล็กน้อย (Petty offense) เป็นส่วนหนึ่งของความผิดแบบ Misdemeanor เพราะความผิดเล็กน้อย มักจะมีอัตราโทษปรับ หรือโทษจำคุก หรือกักขังในระยะเวลาสั้น ๆ (Samaha, 2011)

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เดิมได้มีการแบ่งแยกประเภทความผิดอาญาตามอัตราโทษ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ Verbrechen (ความผิดอุกฉกรรจ์) Vergehen (ความผิดโทษปานกลาง) และ Übertretungen (ความผิดลหุโทษ) (Haseimer, W, 2004) ต่อมา ในปี ค.ศ. 1949 และหลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1952 ฝ่ายนิติบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีการออกรัฐบัญญัติว่าด้วยการละเมิดต่อกฎระเบียบ ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 1968 และปี ค.ศ. 1987 โดยตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1975 ความผิดลหุโทษที่มีโทษปรับ ไม่เกิน 500 มาร์ค หรือโทษจำคุกไม่เกิน 6 สัปดาห์ ได้ถูกยกเลิกไป และนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดต่อกฎระเบียบแทน (Schünemann, 1992)

สรุปว่า แนวคิดการแบ่งแยกความผิดอาญาตามโทษแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยในราชอาณาจักรไทย แยกความผิดอาญาทั่วไปออกจากความผิดลหุโทษ ซึ่งมีบทบัญญัติที่ต่างกัน เช่น ความผิดลหุโทษไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายใน ในสหรัฐอเมริกา แบ่งความผิดเป็น *Felony* ซึ่งมีโทษหนัก เช่น ประหารชีวิต หรือจำคุกเกินหนึ่งปี และ *Misdemeanor* ซึ่งครอบคลุมความผิดเบาว่า ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เดิมแบ่งความผิดเป็น *Verbrechen* (อุกฉกรรจ์) *Vergehen* (โทษปานกลาง) และ *Übertretungen* (ลหุโทษ) แต่ภายหลังได้ยกเลิกความผิดลหุโทษที่มีโทษเบาและนำไปบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการละเมิดต่อกฎระเบียบเพื่อจัดการแยกต่างหาก

ทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐานของความผิดทางปกครอง

ความผิดทางปกครอง (Administrative offense) มีลักษณะคล้ายความผิดทางอาญา (Crime) โดยมีสภาพบังคับ คือ โทษทางปกครอง ความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครอง จึงมีลักษณะร่วมกันในเชิงรูปแบบ แต่หากพิจารณาในเชิงเนื้อหาของความผิดแล้ว ความผิดทั้งสองแบบนี้ย่อมมีความแตกต่างกัน (LaFave, 2010)

ความหมายของความผิดทางปกครอง

ความผิดทางปกครอง (Administrative Offense) เป็นความผิดที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ในการจัดระเบียบความเรียบร้อยในรัฐ เพื่อประโยชน์ในทางปกครอง บริหาร ความผิดเหล่านี้ เกี่ยวข้องกับกิจการต่าง ๆ ที่คนในสังคมต้องประสบอยู่ใน

การดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย ป้องกันความไม่สุจริตระหว่างกัน รวมทั้งระงับการใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน (ศรีสุข อุดมศรี, 2562) เช่น ความผิดตามกฎหมายจราจร ความผิดตามกฎหมายควบคุมอาคาร ความผิดเหล่านี้ เมื่อมีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวรัฐเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อคุ้มครองประโยชน์ในการบริหารงานของรัฐซึ่งรัฐควรกำหนดวิธีการที่สะดวก และมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้อย่างทั่วถึง (ประยูร ประภาพร, 2561)

โทษทางปกครอง

โทษทางปกครอง เป็นสภาพบังคับทางปกครองที่มุ่งใช้กับผู้กระทำที่ฝ่าฝืนความผิดทางปกครอง (Administrative offense) เนื่องจากลักษณะของการทำความผิดทางปกครองไม่มีลักษณะความร้ายแรงและไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ดังนั้น การกำหนดสภาพบังคับสำหรับความผิดดังกล่าว จึงต้องใช้มาตรการที่ไม่มีลักษณะรุนแรงต่อผู้กระทำความผิดดังกล่าว (ศุภวัฒน์ สุวรรณรัตน์, 2558)

ความหมายของโทษทางปกครอง

โทษทางปกครอง เป็นมาตรการลงโทษรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษผู้ฝ่าฝืน หรือผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกฎหมายเช่นเดียวกันกับการลงโทษในรูปแบบอื่น อย่างไรก็ตาม โทษทางปกครองมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากโทษทางอาญา บางประการ เช่น การกำหนดโทษทางปกครอง เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง มิใช่เป็นอำนาจขององค์กรตุลาการ (ประภาส สุขเกษม, 2561) แต่หากเป็นกรณีการลงโทษทางอาญา ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจในการลงโทษดังกล่าว โทษทางปกครองจะอยู่ในลักษณะของการออกนิติกรรมทางปกครอง มิใช่ในรูปคำพิพากษาของศาล หรือกฎหมาย ที่นำมาใช้กับกระบวนการทางปกครอง จะแยกจากกฎหมายที่นำมาใช้กับการกำหนดในลักษณะอื่น (ประกอบ จิตต์เกษม, 2561)

โทษทางปกครอง มีการนิยามความหมายที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดเกี่ยวกับโทษทางปกครองของแต่ละประเทศ (Ziller, 2005) ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีการให้ความหมายของโทษทางปกครองไว้ ดังนี้

หนังสือศัพท์กฎหมายปกครองให้ความหมายของ “โทษทางปกครอง (Sanction administrative) สรุปได้ว่า โทษทางปกครองเป็นมาตรการลงโทษที่องค์กรฝ่ายปกครองกำหนดขึ้น เพื่อลงโทษประชาชนตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ ซึ่งองค์กรที่มีอำนาจในการกำหนดโทษดังกล่าว อาจเป็นองค์กรอิสระทางปกครอง (Autorité administrative indépendante) หรือฝ่ายปกครองในระบบการบังคับบัญชาตามปกติ เช่น โทษทางปกครองนี้อาจเป็นมาตรการที่กำหนดเพิ่มขึ้นจากโทษทางอาญา หรือใช้แทน

โทษทางอาญา แต่ทั้งนี้ จะต้องไม่มีลักษณะของการลิดรอนเสรีภาพของประชาชน (Vedel & Delvolvé, 2003)

ศาสตราจารย์เรอเน่ ชาปุส์ (René Chapus) และศาสตราจารย์ฌอง ริเวโร (Jean Rivero) อธิบายความหมายของ “โทษทางปกครอง” ไว้ว่า โทษทางปกครองเป็นวิธีการหนึ่งในการทำให้ประชาชนปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง โดยนอกเหนือจากการดำเนินการทางอาญาแล้ว ฝ่ายปกครองอาจกำหนดโทษทางปกครอง และใช้การบังคับทางปกครอง เพื่อให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองได้ ซึ่งการกำหนดโทษทางปกครอง ได้แก่ การที่ฝ่ายปกครองเองได้กำหนดโทษทางปกครองแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งแทน หรือเพิ่มเติมจากการดำเนินคดีอาญา (Chapus & Rivero, 2002)

สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) ได้วางแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับความหมายของ “โทษทางปกครอง” ว่าหมายถึง คำสั่งทางปกครองที่เจ้าหน้าที่จัดทำขึ้นภายในเอกสิทธิ์ของฝ่ายปกครอง เพื่อลงโทษการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการละเมิดหน้าที่ทางปกครอง (Obligations administratives) อันได้แก่ หน้าที่ตามกฎหมายที่บุคคลพึงกระทำหรืองดเว้นกระทำ เพื่อประโยชน์แห่งการจัดทำบริการสาธารณะ (ศรชัย วัฒนภักดี, 2561)

โทษทางปกครอง หมายถึง โทษที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองลงแก่ผู้กระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งทางปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสาธารณะสามารถดำเนินการต่อไปได้ (ชาญชัย สุขสมบูรณ์, 2562)

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี “โทษทางปกครอง” จะขึ้นอยู่กับบริบทของการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ และที่กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติว่าด้วยการละเมิดต่อกฎระเบียบ ค.ศ. 1987 โดยมาตรา 1 แห่งรัฐบัญญัติดังกล่าว ให้ความหมายของการกระทำความผิดทางปกครองว่า หมายถึง การกระทำความผิดกฎหมายที่ต้องระวางโทษทางการเงิน หรือโทษปรับ (Geldbusse) ดังนั้น โทษทางปกครอง จึงหมายถึง โทษทางการเงิน หรือโทษปรับที่กำหนดขึ้นสำหรับการกระทำความผิดทางปกครอง (Steinberger, 1987)

แม้จะมีการให้ความหมายของโทษทางปกครองแตกต่างกันดังกล่าวข้างต้น แต่หากพิจารณาลักษณะทั่วไปของโทษทางปกครองดังต่อไปนี้แล้ว ในทุกระบบกฎหมายอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการฝ่าฝืน: โทษทางปกครองเป็นมาตรการลงโทษ เนื่องจากมีการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งทางปกครอง

2. ระดับความร้ายแรงของการฝ่าฝืน: ความผิดที่จะกำหนดให้มีโทษทางปกครองส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่มีการละเมิดหน้าที่ตามกฎหมายที่บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำ เพื่อประโยชน์แห่งการจัดทำบริการสาธารณะ โดยลักษณะของความผิดดังกล่าวจะไม่มีลักษณะเป็นความชั่วร้าย หรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

3. องค์กรผู้มีอำนาจลงโทษ: เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาและกำหนดโทษทางปกครอง ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของการออกคำสั่งทางปกครอง

4. วัตถุประสงค์ของการลงโทษ: การกำหนดโทษทางปกครองมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์แห่งการบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง (ศักดิ์ชัย สายสุนทร, 2561)

สรุปว่า โทษทางปกครองเป็นมาตรการลงโทษที่ใช้กับผู้ฝ่าฝืนความผิดทางปกครอง โดยมุ่งเน้นการรักษาระเบียบและประโยชน์ในด้านการบริหารของรัฐ โทษทางปกครองต่างจากโทษอาญาในแง่ที่ว่าอำนาจของฝ่ายปกครองในการกำหนด ไม่ใช่ศาล และจะอยู่ในรูปแบบของคำสั่งทางปกครอง มากกว่าคำพิพากษา โดยโทษนี้จะไม่เน้นการลิดรอนเสรีภาพ แต่มักเป็นการลงโทษทางการเงิน เช่น โทษปรับ ทั้งนี้ ลักษณะของความผิดที่เข้าข่ายโทษทางปกครองคือการละเมิดที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความเป็นระเบียบและสนับสนุนการจัดบริการสาธารณะ

ความแตกต่างระหว่างความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครอง

จากบริบทของความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครองที่กล่าวแล้วข้างต้น สามารถสรุปเป็นตารางแสดงแทนค่าความแตกต่าง ดังนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครอง:

ประเด็น	ความผิดทางอาญา	ความผิดทางปกครอง
ลักษณะของความผิด	การกระทำที่ถือว่าผิดกฎหมายและมีลักษณะเป็นอันตรายต่อสังคม เป็นความผิดที่อาจมีความชั่วร้ายหรือกระทบศีลธรรมอันดี	การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ข้อบังคับทางปกครอง เพื่อประโยชน์ในการรักษาระเบียบและความปลอดภัยในสังคม
เป้าหมายการคุ้มครอง	คุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมและศีลธรรมอันดี	คุ้มครองการบริหารงานของรัฐและการบริการสาธารณะ
ระดับความร้ายแรง	มักมีความร้ายแรงมากกว่าและเป็นการผิดที่กฎหมายกำหนดให้มีโทษอาญา เช่น จำคุก หรือประหารชีวิต	มักเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทางปกครอง
ผู้มีอำนาจในการพิจารณา	อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม	อยู่ในอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือหน่วยงานทางปกครอง

รูปแบบของโทษ	โทษอาญามีลักษณะหลากหลาย ตั้งแต่โทษปรับ โทษจำคุก ไปจนถึงโทษประหารชีวิต	โทษทางปกครองมักเป็นโทษทางการเงิน เช่น การปรับ หรือคำสั่งให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ
วัตถุประสงค์ของการลงโทษ	เพื่อป้องปรามการกระทำผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคม และรักษาความยุติธรรมในสังคม	เพื่อบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อรักษาระเบียบและประโยชน์ในด้านการบริหารของรัฐ
ตัวอย่างความผิด	การฆ่าผู้อื่น การลักทรัพย์ การฉ้อโกง	การจอดรถในที่ห้ามจอด การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทางอาคาร การละเมิดกฎระเบียบการใช้สถานที่สาธารณะ

สรุป

แนวคิดในการแบ่งประเภทความผิดทางอาญาได้พัฒนาไปตามบริบทของสังคมและกฎหมาย โดยในแนวคิดดั้งเดิมใช้การแบ่งเป็น “Mala in Se” และ “Mala Prohibita” โดย Mala in Se คือความผิดที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ เช่น การฆ่า ส่วน Mala Prohibita เป็นความผิดที่เกิดจากข้อตกลงในกฎหมาย เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร อย่างไรก็ตาม สังคมที่เปลี่ยนแปลงทำให้แนวคิดในปัจจุบันพิจารณาแบ่งความผิดเป็น “Real Crime” และ “Public Torts” โดย Real Crime คือความผิดอาญาแท้ที่สมควรได้รับโทษทางอาญา ขณะที่ Public Torts คือการละเมิดต่อสาธารณะและไม่ร้ายแรงนัก เช่น การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ

สำหรับโทษทางปกครองนั้น เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดทางปกครองที่ไม่มีความรุนแรง โดยรัฐจะใช้มาตรการนี้เพื่อคงความเป็นระเบียบ เช่น ความผิดด้านจราจรและการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับทางปกครอง ซึ่งต่างจากโทษอาญาที่ใช้กับการกระทำร้ายแรงกว่า เช่น การฆ่าหรือการฉ้อโกง โทษทางปกครองจึงอยู่ในอำนาจของหน่วยงานปกครอง ไม่ใช่ศาล และมักเป็นโทษทางการเงิน ขณะที่โทษอาญามีหลากหลายและรุนแรงกว่า

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. (2548). *หลักกฎหมายอาญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____. (2553). *แนวคิดและหลักการในกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จิตติ ตังศวิทย์. (2545). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชาญชัย สุขสมบูรณ์. (2562). *กฎหมายปกครองและบทบาทของฝ่ายปกครองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2550). *นิติศาสตร์พื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกอบ จิตต์เกษม. (2561). *ระบบกฎหมายและกระบวนการทางปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาส สุขเกษม. (2561). *กฎหมายปกครองและโทษทางปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- ประยูร ประภาพร. (2561). *กฎหมายปกครองและการบังคับใช้กฎหมายปกครองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์พิศา ไชยแสง. (2564). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- รุ่งโรจน์ ธนาวัฒน์. (2550). *กฎหมายอาญา: แนวคิดและหลักการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิษณุ เครืองาม. (2546). *การตีความกฎหมายอาญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรชัย วัฒนภักดี. (2561). *กฎหมายปกครองและการตีความในฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสุข อุดมศรี. (2562). *ความผิดทางปกครองและกฎหมายว่าด้วยการปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย สายสุนทร. (2561). *กฎหมายปกครองและบทลงโทษทางปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวัฒน์ สุวรรณรัตน์. (2558). *มาตรการบังคับใช้โทษทางปกครองในระบบกฎหมายไทย*. *วารสารนิติศาสตร์*, 27(2), 45–49.
- เสนห์ จามริก. (2550). *หลักกฎหมายอาญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดม รัฐอมฤต. (2560). *จริยธรรมทางกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Blackstone, W. (1765). *Commentaries on the Laws of England* (Vol. 4). Oxford: Clarendon Press.
- Bohlander, M. (2009). *Principles of German criminal law*. Oxford: Hart Publishing.
- Cane, P. (1997). *The anatomy of tort law*. Oxford: Hart Publishing.

- Chapus, R., & Rivero, J. (2002). *Droit Administratif Général* (17th ed.). Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence.
- Dressler, J. (2009). *Understanding criminal law*. (5th ed.). New York: Lexis Nexis.
- Fletcher, G.P. (1978). *Rethinking criminal law*. Boston: Little, Brown
- Freeman, M.D.A. (2014). *Lloyd's introduction to jurisprudence*. (9th ed.). London: Sweet & Maxwell.
- Hassemer, W. (2004). The Rechtsgut as a central organizing principle in criminal law theory. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 94(4), 715-736.
- Jakobs, G. (2003). *Criminal law: A general part* (translated by K. McCormack). Oxford: Oxford University Press.
- LaFave, W.R. (2010). *Principles of criminal law* (5th ed.). St. Paul: West Academic Publishing.
- Perkins, R.M., & Boyce, R.N. (1982). *Criminal law* (3rd ed.). Mineola, New York: Foundation Press.
- Samaha, J. (2011). *Criminal law* (10th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Schünemann, B. (1992). Reform of minor offenses in German criminal law. *German Law Journal*, 3(1), 50-65.
- Steinberger, H. (1987). *Das Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (OWiG)*. Munich: C.H. Beck.
- Vedel, G., & Delvolvé, P. (2003). *Droit administratif*. (13th ed.). Paris: Presses Universitaires de France.
- Wacks, R. (2010). *Understanding jurisprudence: An introduction to legal theory* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Ziller, J. (2005). *European Administrative Law*. Milton Park: Routledge.

มาตรการการใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์: กฎหมายว่าด้วย การจัดการพระสงฆ์ที่ละเมิดธรรมวินัยในโลกยุคดิจิทัล*

MEASURES ON THE USE OF TECHNOLOGY AND SOCIAL MEDIA BY BHIKKHUS: LEGAL FRAMEWORK FOR ADDRESSING VIOLATIONS OF VINAYA IN THE DIGITAL ERA

พระครูชินวীরบัณฑิต (เอก ชินวโส)

Phrakru Chinnawirabundit (Ek Jinavamsa)

วัดธรรมนาวา พระนครศรีอยุธยา

Wat Dhamnawa, Ayutthaya Province

Corresponding Author E-mail: ekchinawangso@gmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน พระสงฆ์ต้องปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะและให้คำปรึกษาทางจิตใจแก่พุทธศาสนิกชน การใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (YouTube) และ ตี๊กต็อก (TikTok) ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงประชาชนกลุ่มกว้าง รวมถึงเชื่อมโยงชุมชนพุทธทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีโดยพระสงฆ์ยังมีความเสี่ยง เช่น การละเมิดธรรมวินัย พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และการถูกโจมตีทางไซเบอร์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ในสายตาสังคม บทความนี้วิเคราะห์มาตรการที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีในบริบทดิจิทัล โดยเน้นการออกระเบียบควบคุมการใช้งาน การอบรมเกี่ยวกับธรรมวินัยในโลกออนไลน์ การตรวจสอบพฤติกรรม และการลงโทษในกรณีที่ฝ่าฝืน มหาเถรสมาคมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ขณะที่กฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มีส่วนช่วยเสริมสร้างการกำกับดูแล นอกจากนี้ การสนับสนุนจากรัฐและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน มาตรการดังกล่าวมุ่งรักษาความบริสุทธิ์แห่งธรรมวินัย พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาในสังคมดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล; พระสงฆ์; ธรรมวินัย

* Received December 2, 2024; Revised Accepted January 3, 2025; Accepted January 8, 2025

Abstract

In the digital era, where technology and social media play a significant role in daily life, monks must adapt by utilizing technology as a tool to disseminate Dharma and provide spiritual guidance to Buddhist followers. Platforms such as Facebook, YouTube, and TikTok have expanded opportunities to reach wider audiences and connect Buddhist communities both domestically and internationally. However, the use of technology by monks also poses risks, such as violations of monastic discipline, inappropriate behavior, and exposure to cyber-attacks, which may undermine the credibility and public image of monks. This article examines appropriate measures for monks' use of technology in the digital context, emphasizing the establishment of regulatory guidelines, training on monastic discipline in the online environment, monitoring behavior, and imposing sanctions for violations. The Supreme Sangha Council plays a crucial role in setting practices, while laws such as the Sangha Act and legislation on computer-related crimes bolster governance. Additionally, support from the state and the public is vital to fostering practices that align with modern technological contexts. These measures aim to preserve the purity of monastic discipline while enhancing confidence in Buddhism in a rapidly changing digital society.

Keywords: Digital Technology; Monks; Dhamma and Vinaya

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การปรับตัวของพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสอนและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนกลายเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โซเชียลมีเดีย ได้เปิดโอกาสให้พระสงฆ์สามารถเผยแพร่วรรณกรรมไปยังกลุ่มผู้ฟังที่กว้างขึ้น และช่วยเชื่อมโยงกับชุมชนพุทธทั่วโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีในลักษณะนี้ยังมาพร้อมกับความท้าทาย เช่น การแสดงพฤติกรรมที่อาจขัดต่อธรรมวินัยในโลกออนไลน์ การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม หรือการตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์ (พระอนันต์ อภินันโท, 2565) พระสงฆ์ในฐานะผู้ปฏิบัติธรรมและรักษาธรรมวินัยจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสมณสาธูป แม้ในบริบทที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท

มากขึ้น แต่ธรรมเนียมดั้งเดิมที่ถูกวางไว้ไม่ได้ถูกออกแบบให้รองรับบริบทของโลกดิจิทัล ทำให้เกิดคำถามด้านจริยธรรมและข้อจำกัดด้านกฎหมายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีของ พระสงฆ์ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อกำกับดูแลการใช้ เทคโนโลยีโดยพระสงฆ์ ทั้งเพื่อป้องกันการละเมิดธรรมเนียมและรักษาภาพลักษณ์ของ ศาสนาในสังคม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการการใช้ เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์ในบริบทยุคใหม่ รวมถึงแนวทางในการจัดการ กรณีที่พระสงฆ์ละเมิดธรรมเนียมในโลกยุคดิจิทัล เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยี และการรักษาความบริสุทธิ์แห่งธรรมเนียม

การใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเติบโตของโซเชียลมีเดียในยุคปัจจุบันได้ สร้างโอกาสและความท้าทายให้กับทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ ธรรมและทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา การใช้เทคโนโลยีโดยพระสงฆ์เป็น เครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสะดวกในการเผยแผ่ธรรมะไปยังผู้คนในวงกว้างผ่าน แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (YouTube) และ ตี๊กต็อก (TikTok) ซึ่งมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่และผู้ที่ยังอาจไม่มีโอกาสเข้าวัดปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยให้เกิดการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนใน รูปแบบที่สะดวกขึ้น เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตใจผ่านการสนทนาออนไลน์ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์ยังมีข้อท้าทายที่สำคัญ เช่น การแสดง พฤติกรรมหรือเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในโลกออนไลน์ การโพสต์เนื้อหาที่อาจขัดต่อสมณ สารูป รวมถึงการถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือโจมตีในรูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (พระอัครวรภิกษุธีร์ สิริวิฑฒโน (ลุนละวัน), 2560) การใช้เทคโนโลยีในลักษณะดังกล่าวอาจ นำไปสู่การลดทอนความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพุทธ ศาสนาในสายตาสังคมโดยรวม ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์ในยุค ดิจิทัลจึงควรถูกกำกับดูแลด้วยแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมะในโลกออนไลน์ สามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม โดยสอดคล้องกับหลักธรรมวินัย รวมถึงสร้างความ เชื่อมั่นในจริยธรรมและสมณสารูปของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

ความสำคัญของเทคโนโลยีในชีวิตพระสงฆ์

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วย เสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในหลายมิติ ได้แก่ การเผยแผ่ธรรมะ: แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (YouTube) และ ตี๊กต็อก (TikTok) ถูกใช้เป็นส่วนกลางใน การสอนธรรมะ การบรรยายธรรม และการตอบคำถามด้านศาสนา ทำให้คำสอนสามารถ

เข้าถึงผู้คนได้หลากหลายกลุ่มและในพื้นที่ห่างไกล เทคโนโลยีช่วยให้พระสงฆ์สามารถสร้างความสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชนได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนาแบบถ่ายทอดสด หรือการส่งข้อความธรรมะแบบรายวันผ่านโซเชียลมีเดีย พระสงฆ์สามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่เผชิญปัญหาทางจิตใจหรือความทุกข์ในชีวิตได้อย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านแอปพลิเคชันสนทนาและวิดีโอคอล โดยไม่ต้องมีข้อจำกัดเรื่องระยะทางหรือเวลา (พระมหาสุพรเทพ เทวชโย และคณะ, 2567) เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเผยแพร่ธรรมะ แต่ยังช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง

แม้ว่าเทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ แต่การใช้งานที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ดังนี้

การใช้โซเชียลมีเดียในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น การโพสต์เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือการแสดงพฤติกรรมที่ขัดต่อสมณสาธูป อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ในสายตาสังคม การที่พระสงฆ์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะการเผยแพร่ภาพหรือวิดีโอที่ไม่เหมาะสม ดังกรณีข่าวคลิปพระช้อมยิงปืนในป่าโดยมีชายคนหนึ่งยืนกางร่มให้ (สำนักข่าว Thai PBS, 2567) หรือการกระทำที่ถูกบิดเบือนข้อเท็จจริง อาจสร้างความเสียหายต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและลดทอนความเชื่อมั่นในศาสนา การเผยแพร่ภาพหรือวิดีโอของพระสงฆ์ในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม ดังกรณีที่เป็นข่าว ความเหมาะสมกับภาพของชายคนหนึ่งสวมใส่ผ้าที่เป็นลักษณะคล้ายจีวรของพระสงฆ์ ซึ่งโชว์ซิกแพค โดยมีถืออุปกรณ์ยกน้ำหนักเอาไว้ในมือ (มติชนออนไลน์, 2567) ความเสี่ยงเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานและแนวทางที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามการใช้งานเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหา การละเมิดธรรมวินัย การเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมจึงจำเป็น เพื่อรักษาความศรัทธาและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

กฎหมายว่าด้วยการจัดการพระสงฆ์ที่ละเมิดธรรมวินัยในโลกยุคดิจิทัล

ในโลกยุคดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและจัดการพฤติกรรมของพระสงฆ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันการละเมิดธรรมวินัยและรักษาภาพลักษณ์ของพุทธศาสนา

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายฉบับนี้กำหนดหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรสูงสุดในการกำกับดูแลพฤติกรรมของพระสงฆ์ รวมถึงการพิจารณาและลงโทษในกรณีที่พระสงฆ์กระทำความผิดธรรมวินัยหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม (มหาเถรสมาคม, 2564) กฎหมายฉบับนี้จัดตั้งขึ้นเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่พระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นให้คณะสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย กฎหมายดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดระเบียบภายในคณะสงฆ์และความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐ เพื่อสนับสนุนพระพุทธศาสนาในประเทศให้มั่นคงและเจริญรุ่งเรือง กฎหมายฉบับนี้กำหนดบทบาทของมหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรสูงสุด ของคณะสงฆ์ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลและบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ โดยครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจในการกำหนดระเบียบและข้อบังคับสำหรับการปกครองคณะสงฆ์ทั่วประเทศ รวมถึงการส่งเสริมพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหลักธรรมและข้อบัญญัติของศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) กฎหมายให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการแต่งตั้งสมณศักดิ์และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมในด้านความรู้ ความประพฤติ และคุณสมบัติของพระภิกษุ รวมถึงการถอดถอนตำแหน่งในกรณีที่พบว่ามีการกระทำความผิดพระธรรมวินัย (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2505) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ยังเน้นการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งในสายธรรมและบาลี โดยมหาเถรสมาคมมีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งและควบคุมโรงเรียนสงฆ์และมหาวิทยาลัยสงฆ์ ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่พระธรรมในสังคม การพิจารณาแก้ไขปัญหภายในคณะสงฆ์ กฎหมายกำหนดให้มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรกลางในการพิจารณาและแก้ไขข้อขัดแย้ง รวมถึงการดำเนินการทางวินัยในกรณีที่พระภิกษุกระทำความผิด เพื่อรักษาความเรียบร้อยและเสถียรภาพในคณะสงฆ์ (กรมการศาสนา, 2561) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์และรัฐ มหาเถรสมาคมยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานกับภาครัฐ เพื่อร่วมกันพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ โดยรักษาความสมดุลระหว่างบทบาทของคณะสงฆ์และนโยบายของรัฐ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ใช้ควบคุมพฤติกรรมและการเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมหรือสร้างความเสียหายในโลกออนไลน์ หากพระสงฆ์กระทำการที่เข้าข่ายละเมิด เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ การหมิ่นประมาท หรือการปลุกปั่นสังคม ก็อาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมายนี้

2. ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยกำหนดพฤติกรรมที่ถือว่าเป็นความผิด

และระบุบทลงโทษสำหรับการกระทำผิดนั้น ๆ กฎหมายอาญามุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามการกระทำที่เป็นภัยต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของบุคคลและสังคม รวมถึงการรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคลและผลประโยชน์สาธารณะ ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกรณีที่พระสงฆ์กระทำความผิดที่ละเมิดกฎหมายแพ่งหรืออาญา เช่น การฉ้อโกง พระสงฆ์ที่หลอกลวงเพื่อรับเงินบริจาคในลักษณะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจถูกดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 การหมิ่นประมาท การโพสต์ข้อความที่สร้างความเสียหายต่อบุคคลอื่นบนโซเชียลมีเดีย อาจถูกดำเนินคดีตามมาตรา 326 กฎหมายอาญาจึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและลงโทษกรณีที่พระสงฆ์กระทำความผิดซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคม การกำหนดความผิดและบทลงโทษ กฎหมายอาญากำหนดพฤติกรรมที่ถือเป็นความผิดทางอาญา เช่น การฆ่าคน การโจรกรรม การทุจริต และการกระทำที่ละเมิดความปลอดภัยหรือศีลธรรมของสังคม นอกจากนี้ยังระบุบทลงโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำผิด เช่น โทษจำคุก โทษปรับ หรือโทษประหารชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562)

หลักการสำคัญของกฎหมายอาญา

หลักความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual Responsibility): ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในความผิดที่ตนได้กระทำโดยตั้งใจหรือประมาท หลักไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด (Nullum Crimen, Nulla Poena Sine Lege) การกระทำใดที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าเป็นความผิด จะไม่สามารถนำมาลงโทษได้ หลักความเสมอภาค (Equality) ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นหรือสถานะ ประเภทของความผิดทางอาญา กฎหมายอาญาแบ่งความผิดออกเป็นหลายประเภท เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ฆาตกรรม ทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน โจรกรรม ฉ้อโกง ความผิดเกี่ยวกับเพศ ข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ การกบฏ การก่อการร้าย

บทบาทของมหาเถรสมาคม

มหาเถรสมาคม (มส.) เป็นองค์กรสูงสุดที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการและกำกับดูแลคณะสงฆ์ในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม บทบาทของมหาเถรสมาคมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการปกครองทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการส่งเสริมบทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคม การสนับสนุนการศึกษาในคณะสงฆ์ และการประสานงานกับภาครัฐ เพื่อธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) มหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรกำกับดูแลพระสงฆ์ มีหน้าที่สำคัญในการกำหนดแนวทางและมาตรการในการจัดการกรณีพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัย โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล เช่น การออกระเบียบเพื่อกำกับดูแลการใช้โซเชียล

มีเดียของพระสงฆ์ การตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีที่พบการกระทำผิด การลงโทษในกรณีที่พระสงฆ์ฝ่าฝืน เช่น การตักเตือน การสั่งลาสิกขา หรือการดำเนินคดีตามกฎหมาย

1. การปกครองคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและควบคุมการปกครองคณะสงฆ์ทั่วประเทศ โดยออกระเบียบ กฎ และข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการในคณะสงฆ์ดำเนินไปอย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย นอกจากนี้ มหาเถรสมาคมยังทำหน้าที่พิจารณาแก้ไขปัญหายภายในคณะสงฆ์ เช่น ข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับวินัยสงฆ์หรือการบริหารจัดการภายในวัด (กรมการศาสนา, 2561)

2. การส่งเสริมการศึกษาคณะสงฆ์ การศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคณะสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาเถรสมาคมมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งสายธรรมะและบาลี รวมถึงการจัดตั้งและควบคุมโรงเรียนสงฆ์และมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ทั้งในด้านธรรมะและทางโลกที่ทันสมัย

3. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทอีกประการหนึ่งของมหาเถรสมาคมคือการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรมในที่สาธารณะ การจัดอบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป รวมถึงการสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ในโครงการทางสังคมที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

4. การบริหารสมณศักดิ์และตำแหน่งคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีหน้าที่แต่งตั้งและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมในด้านความรู้ ความประพฤติ และความสามารถในการทำงานของผู้ที่ดำรงตำแหน่ง นอกจากนี้ มหาเถรสมาคมยังมีอำนาจในการถอดถอนตำแหน่งสมณศักดิ์หากพบว่ามีกระทำความผิดหรือการปฏิบัติที่ขัดต่อพระธรรมวินัย (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, 2505)

5. การประสานงานระหว่างคณะสงฆ์และรัฐ บทบาทของมหาเถรสมาคมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการบริหารภายในคณะสงฆ์ แต่ยังครอบคลุมถึงการทำงานร่วมกับรัฐบาลและองค์กรอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาและประโยชน์ส่วนรวม เช่น การดำเนินโครงการพัฒนาสังคม การให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564)

จะเห็นได้ว่า กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการจัดการพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ครอบคลุมการปกครอง การแต่งตั้งสมณศักดิ์ การส่งเสริมการศึกษา และการเผยแผ่ธรรมะ กฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ใช้จัดการพฤติกรรมที่ละเมิด เช่น

การหมิ่นประมาทหรือเผยแพร่ข้อมูลเท็จ มหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ มีหน้าที่พิจารณา ลงโทษ และกำหนดมาตรการที่เหมาะสม พร้อมทั้งประสานงานกับรัฐเพื่อ พัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและสร้างสมดุลกับนโยบายของรัฐ

มาตรการป้องกันและแก้ไขกรณีพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยในโลกดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม การใช้เทคโนโลยีโดยพระสงฆ์ที่ไม่เหมาะสมหรือขัดต่อธรรมวินัยอาจสร้างปัญหาต่อภาพลักษณ์ของศาสนาและความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ในสายตาสาธารณชน การป้องกันและแก้ไข ปัญหาเหล่านี้จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและเหมาะสม ดังนี้

การกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยี

ออกระเบียบการใช้เทคโนโลยี มหาเถรสมาคมควรออกระเบียบหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับพระสงฆ์ในการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น ห้ามเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา หรือห้ามแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในโลกออนไลน์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) กำหนดข้อกำหนดว่าพระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อวัตถุประสงค์อะไรได้บ้าง เช่น การเผยแผ่ธรรมะ การสอนศีลธรรม และการติดต่อกับพุทธศาสนิกชนในบริบทที่เหมาะสม (มหาเถรสมาคม, 2564)

การอบรมและให้ความรู้

จัดอบรมเกี่ยวกับธรรมวินัยในโลกดิจิทัล พระสงฆ์ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับธรรมวินัยในบริบทดิจิทัล ให้ความรู้เรื่องจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้พระสงฆ์สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การตรวจสอบและกำกับดูแล

ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ มหาเถรสมาคมควรตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดูแลการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์ รวมถึงการตรวจสอบกรณีที่มีการละเมิดธรรมวินัย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) เปิดช่องทางให้พุทธศาสนิกชนสามารถแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ในโลกออนไลน์ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการตรวจสอบได้รวดเร็ว (มหาเถรสมาคม, 2564)

การลงโทษและฟื้นฟู

มาตรการลงโทษ หากพบว่าพระสงฆ์กระทำความผิด ควรมีการลงโทษตามระดับความรุนแรง เช่น การตักเตือน การลงโทษทางวินัย หรือการสั่งลาสิกขาในกรณีที่กระทำความผิดร้ายแรง หากพระสงฆ์ที่กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงควรได้รับโอกาสในการฟื้นฟู เช่น การจัดอบรมเพิ่มเติม หรือการกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

การป้องกันและแก้ไขกรณีพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยในยุคดิจิทัลต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและครอบคลุม เช่น การกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ออกระเบียบห้ามการเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับศาสนา และส่งเสริมการใช้สื่อในเชิงสร้างสรรค์ ควรจัดอบรมพระสงฆ์เกี่ยวกับธรรมวินัยในบริบทดิจิทัล พร้อมให้ความรู้ด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ อีกทั้งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและเปิดช่องทางรับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หากพบการละเมิด ควรมีบทลงโทษตามความรุนแรง เช่น ตักเตือนหรือสั่งลาสิกขา และสนับสนุนการฟื้นฟูความประพฤติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ สร้างความสมดุลระหว่างการใช้งานเทคโนโลยีและการรักษาธรรมวินัย

บทบาทของรัฐและสังคม

การจัดการกรณีพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยในยุคดิจิทัลไม่สามารถพึ่งพาการกำกับดูแลของคณะสงฆ์เพียงฝ่ายเดียวได้ แต่จำเป็นต้องมีบทบาทที่สอดประสานระหว่างรัฐและสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับพระพุทธศาสนาในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ

บทบาทของรัฐ

การออกกฎหมายและระเบียบที่ชัดเจน รัฐบาลควรพัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีโดยพระสงฆ์ให้ชัดเจน เช่น การกำหนดแนวทางการใช้โซเชียลมีเดีย และการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อป้องกันผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร รัฐควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล เช่น การจัดอบรมด้านเทคโนโลยีและจริยธรรมดิจิทัล รวมถึงการพัฒนากระบวนการตรวจสอบและติดตามการใช้เทคโนโลยี (มหาเถรสมาคม, 2564) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รัฐควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาเถรสมาคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์

บทบาทของสังคม

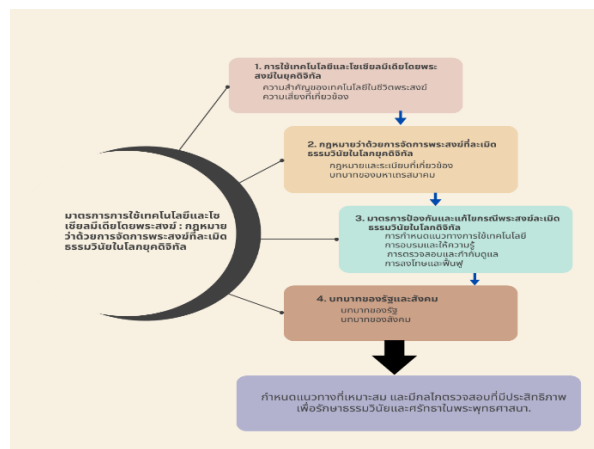
การมีส่วนร่วมของประชาชน พุทธศาสนิกชนควรมีบทบาทในการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสกรณีที่มีการละเมิดธรรมวินัยในโลกออนไลน์ รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในเชิงสร้างสรรค์ การสนับสนุนพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง ชุมชนควรสนับสนุนพระสงฆ์ในการเผยแพร่ธรรมะผ่านเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การช่วยจัดการด้านเทคนิค หรือการส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบที่สร้างประโยชน์ต่อสังคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) การปลูกฝังความรู้ด้านศาสนาในยุคดิจิทัล

สังคมควรส่งเสริมการศึกษาและความเข้าใจในธรรมวินัยในบริบทดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนและพระสงฆ์สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย (มหาเถรสมาคม, 2564)

จากกรณีพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐและสังคม รัฐมีบทบาทในการออกกฎหมายและระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์ พร้อมสนับสนุนงบประมาณ การจัดอบรมด้านเทคโนโลยีและจริยธรรมดิจิทัล ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางจัดการปัญหา การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและแจ้งเบาะแสกรณีที่เกิดการละเมิด รวมถึงการสนับสนุนพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีในเชิงสร้างสรรค์ สื่อออนไลน์ที่มีประโยชน์ การปลูกฝังความรู้ด้านศาสนาในบริบทดิจิทัลให้กับทั้งประชาชนและพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการปรับตัวที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัย

จากเนื้อเรื่องของบทความมาตรการการใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียโดยพระสงฆ์: กฎหมายว่าด้วยการจัดการพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยในโลกยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียของพระสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและแนวทางที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการละเมิดธรรมวินัยและรักษาภาพลักษณ์ของศาสนา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดบทบาทของมหาเถรสมาคมในการกำกับดูแลคณะสงฆ์ รวมถึงออกระเบียบการใช้เทคโนโลยี การเผยแพร่ธรรมะอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการอบรมพระสงฆ์ในด้านจริยธรรมดิจิทัลและธรรมวินัยในโลกออนไลน์ รัฐยังต้องสนับสนุนการจัดการทรัพยากรและความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ขณะที่สังคมมีบทบาทในการเฝ้าระวัง แจ้งเบาะแส และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่สร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ในยุคสมัยใหม่ปรากฏเป็นองค์ความรู้ดังภาพ

องค์ความรู้

จากองค์ความรู้ ได้กรอบแนวทางที่ครอบคลุมทุกด้าน 1. ได้กรอบนโยบายลดความเสี่ยงการการใช้เทคโนโลยีและโซเซียลมีเดียของพระสงฆ์ 2. มีการออกกฎหมายควบคุมป้องกัน 3. ส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเผยแพร่ธรรมะได้อย่างสร้างสรรค์และส่งผลดีต่อสังคมในระยะยาว

สรุป

มาตรการป้องกันและแก้ไขกรณีพระสงฆ์ละเมิดธรรมวินัยในโลกดิจิทัลต้องเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยี และการสร้างกลไกการตรวจสอบและลงโทษที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์และความบริสุทธิ์แห่งธรรมวินัยในสังคมการใช้เทคโนโลยีและโซเซียลมีเดียโดยพระสงฆ์ในโลกยุคดิจิทัลเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ในขณะที่เทคโนโลยีช่วยให้การเผยแพร่ธรรมะเป็นไปอย่างกว้างขวางและเข้าถึงได้มากขึ้น การขาดการควบคุมหรือความรู้ที่เหมาะสมอาจนำไปสู่การละเมิดธรรมวินัยและส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของพุทธศาสนาในสังคม การพัฒนามาตรการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการจัดการและควบคุมการใช้เทคโนโลยีโดยพระสงฆ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาความบริสุทธิ์และศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในโลกดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว.

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2561). *บทบาทคณะสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พระมหาสุพรเทพ เทวชโย และคณะ. (2567). ความจำเป็นของพระสงฆ์ไทยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในปัจจุบัน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(2), 12-24.
- พระอนันต์ อภินันโท และคณะ. (2565). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 13(2), 62-63.
- พระอัคราภิกุทธิ์ สิริวิฑฒโน. (2560). *รูปแบบและกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .
- มหาเถรสมาคม. (2562). *คู่มือธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- มหาเถรสมาคม. (2564). *ธรรมวินัยในโลกดิจิทัล: แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันการละเมิด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- มหาเถรสมาคม. (2564). *แนวทางปฏิบัติของพระสงฆ์ในโลกออนไลน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ศูนย์คุณธรรม. (2563). *บทบาทของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- สำนักข่าว Thai PBS ข่าวอาชญากรรม. (2567). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้น 7 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/344890>
- สำนักข่าว มติชนออนไลน์. (2567). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้น 7 ตุลาคม 2567, จาก https://www.matichon.co.th/education/news_1249175
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *ประมวลกฎหมายอาญา: มาตรา 341 และ มาตรา 326*. สืบค้น 7 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.krisdika.go.th>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *คู่มือการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม.
- _____. (2564). *รายงานประจำปีของมหาเถรสมาคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2564). *แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นรากหญ้า กับทิศทางประชาธิปไตยในอนาคต*

POLITICAL MOVEMENTS OF GRASSROOTS COMMUNITIES AND THE FUTURE OF DEMOCRACY

จักรวาล เหมือนแจ่ม

Jakkawarn Mueanjaem

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: research0027@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของชนชั้นรากหญ้าในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดการเมืองภาคประชาชน (Grassroots Politics) และทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation Theory) ชนชั้นรากหญ้า ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน และชุมชนท้องถิ่น ได้แสดงบทบาทสำคัญในฐานะกลไกที่ช่วยผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและสร้างสมดุลในโครงสร้างอำนาจ การรวมกลุ่ม การเรียกร้องสิทธิ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเป็นลักษณะเด่นของการเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้า ซึ่งไม่เพียงสะท้อนถึงความตื่นตัวทางการเมือง แต่ยังเผยให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่พวกเขาต้องเผชิญ นำเสนอกรณีศึกษาการเคลื่อนไหวของเกษตรกรผู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน แรงงานที่ประท้วงค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรม และชุมชนท้องถิ่นที่ต่อต้านโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนไหวเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย เช่น การปรับปรุงค่าจ้างขั้นต่ำ การจัดสรรที่ดินทำกิน และการพัฒนาสวัสดิการสังคม ทั้งนี้ แม้ชนชั้นรากหญ้าจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างประชาธิปไตย แต่พวกเขายังคงเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ ข้อจำกัดของสถาบันการเมือง และการแทรกแซงจากอำนาจรัฐ บทความยังชี้ให้เห็นถึงทิศทางประชาธิปไตยในอนาคต โดยเน้นความสำคัญของการสนับสนุนชนชั้นรากหญ้าผ่านการกระจายอำนาจ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการให้การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ข้อเสนอแนะเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนซึ่งครอบคลุมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม ไม่เพียงนำเสนอภาพรวมของการเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าในบริบทการเมืองไทย

*Received November 13, 2024; Revised January 6, 2025; Accepted January 8, 2025

ยุคใหม่ แต่ยังเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะพลังหลักที่สามารถผลักดันประชาธิปไตยไทยไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวทางการเมือง; ชนชั้นรากหญ้า; ประชาธิปไตยในอนาคต

Abstract

This article focuses on analyzing the role of grassroots communities in the process of building democracy in Thailand, framed through the concepts of grassroots politics and political participation theory. Grassroots communities, comprising farmers, laborers, and local communities, have played a significant role as mechanisms that drive policy changes and balance power structures. Their key activities include organizing groups, advocating for rights, and participating in decision-making processes. These movements not only reflect political awareness but also expose the structural limitations they face. The article presents case studies of farmers advocating land rights, workers protesting for fair wages, and local communities opposing development projects that adversely affect the environment. These movements have led to significant policy changes, such as improving minimum wages, allocating farmland, and enhancing social welfare systems. However, despite their critical role in fostering democracy, grassroots communities still encounter challenges, including economic inequality, institutional constraints, and state intervention. The article also explores the future direction of democracy, emphasizing the importance of supporting grassroots communities through decentralization, fostering collaborative networks, and providing education to raise awareness of civic rights and responsibilities. These recommendations aim to build a sustainable democracy that is inclusive and responsive to the needs of all societal groups. In addition to providing an overview of grassroots movements within the context of modern Thai politics, the article highlights the importance of civic participation as a driving force capable of propelling Thai democracy toward a sustainable future.

Keyword: Political Movements; Grassroots; Future Democracy

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การเมืองไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและหลายมิติ ตั้งแต่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล ไปจนถึงความพยายามในการเปลี่ยนผ่านจากระบอบการเมืองที่มีลักษณะอำนาจนิยมไปสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ปัญหาโครงสร้างทางสังคมและการกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองไทย โดยเฉพาะชนชั้นรากหญ้า ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีบทบาทสำคัญในสังคมแต่กลับมักถูกมองข้ามในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ชนชั้นรากหญ้า หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กลุ่มคนระดับฐานราก” (Grassroots Communities) ไม่เพียงแต่เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร และผู้มีรายได้น้อยที่ประกอบขึ้นเป็นฐานของโครงสร้างเศรษฐกิจไทย แต่ยังเป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและสามารถสร้างผลกระทบต่องานพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างมีนัยสำคัญ การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นในลักษณะของ “การไม่ใช้ความรุนแรง” (Nonviolent Resistance) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2553) นอกจากนี้ บทบาทของชนชั้นรากหญ้าในฐานะกลุ่มที่สามารถเป็น “พลังเงียบ” (Silent Majority) แต่หากได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเหมาะสม พวกเขาจะกลายเป็นกลไกที่ทรงพลังในการผลักดันประชาธิปไตยและสร้างสมดุลในระบบการเมือง (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2540) การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงความพยายามในการสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมไทย การศึกษาบทบาทของชนชั้นรากหญ้าในระบบการเมืองไทยยุคใหม่มีความสำคัญในหลายมิติ ประการแรก การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยผ่านการเรียกร้องสิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Chambers, 2015) ประการที่สอง การศึกษานี้ช่วยเปิดเผยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชนชั้นรากหญ้าในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ (Ockey, 2004) และประการสุดท้าย การวิจัยในด้านนี้สามารถชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชนชั้นรากหญ้าเพื่อสร้างความสมดุลในโครงสร้างการเมือง

บทความนี้มุ่งเน้นตอบคำถามสำคัญที่ว่า ชนชั้นรากหญ้ามียุทธศาสตร์อย่างไรในกระบวนการประชาธิปไตยของไทย ? โดยจะวิเคราะห์ลักษณะการเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระยะยาวการเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าในประเทศไทยได้สะท้อนถึงศักยภาพและข้อจำกัดของการเมืองภาคประชาชนในบริบทที่ยังคงเต็มไปด้วยความท้าทายทางโครงสร้าง ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงไม่เพียงแต่เป็นการบันทึก

ประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางการเมือง หากยังเป็นการเสนอแนวทางเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในอนาคต

แนวคิดและกรอบทฤษฎี

นิยามคำสำคัญ

ชนชั้นรากหญ้า (Grassroots) หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในระดับฐานรากของโครงสร้างสังคม เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ชุมชนชนบท และกลุ่มประชากรที่มักถูกมองว่าไม่มีอำนาจในเชิงเศรษฐกิจและการเมือง (Walker, 2012) กลุ่มนี้เป็นทั้งผู้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายของรัฐและเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงกดดันต่อระบบการเมืองผ่านการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของตน

คำว่า “รากหญ้า” สื่อถึงบทบาทของกลุ่มคนเหล่านี้ในฐานะรากฐานของสังคมที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด แต่ขาดการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิเสียงที่เพียงพอในโครงสร้างอำนาจ ทั้งนี้ ชนชั้นรากหญ้ามักถูกมองว่าเป็น “ผู้เงียบเสียง” (silent majority) ที่มีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคม แต่บทบาททางการเมืองมักถูกลดทอนหรือถูกจำกัด

คุณลักษณะสำคัญของชนชั้นรากหญ้า

1. สถานะทางเศรษฐกิจ ชนชั้นรากหญ้ามักประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน เช่น การเกษตร การก่อสร้าง งานบริการ หรืออาชีพที่ไม่มีความมั่นคงสูง รายได้ของกลุ่มนี้มักต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ และอาจต้องพึ่งพาระบบสวัสดิการของรัฐ
2. บทบาททางสังคม แม้จะเป็นกลุ่มที่ถูกมองข้ามในเชิงนโยบาย แต่ชนชั้นรากหญ้าเป็นผู้ผลิตอาหาร แรงงาน และทรัพยากรที่สำคัญสำหรับระบบเศรษฐกิจ การกระทำของพวกเขามีผลกระทบต่อเสถียรภาพของสังคมโดยรวม
3. สถานะทางการเมือง ชนชั้นรากหญ้ามักขาดการเข้าถึงกลไกการตัดสินใจทางการเมืองในระดับสูง แต่ในขณะเดียวกันก็มีศักยภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงผ่านการเคลื่อนไหวหรือแรงกดดันทางสังคม

บริบทของชนชั้นรากหญ้าในไทย

ในประเทศไทย ชนชั้นรากหญ้าประกอบด้วยกลุ่มคนในพื้นที่ชนบทเป็นหลัก โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการพึ่งพาอาชีพเกษตรกรรม และในเมืองที่มีแรงงานข้ามถิ่นและแรงงานรับจ้างในอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ชนชั้นรากหญ้าในไทยยังต้องเผชิญกับปัญหาโครงสร้าง เช่น ความเหลื่อมล้ำในทรัพยากร การขาดสิทธิที่ดิน และข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณะ

ประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ระบบการปกครองที่มีพื้นฐานอยู่บนหลักการของการปกครองโดยประชาชน ซึ่งประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายและทิศทางของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านการเลือกตั้งผู้แทน หรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (Dahl, 1989) ประชาธิปไตยเน้นถึงความเสมอภาคในทางการเมือง โดยมอบสิทธิในการออกเสียง การแสดงความเห็น และการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจของรัฐให้แก่ประชาชนทุกคนในลักษณะที่เท่าเทียม

ในบริบทของบทความนี้ ประชาธิปไตย ถูกมองว่าเป็นระบบที่ไม่เพียงแต่เป็นกลไกของการเลือกตั้งหรือการปกครองโดยเสียงข้างมาก แต่ยังหมายถึงการสร้างพื้นที่ที่ทุกกลุ่มในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นรากหญ้า สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา

ประชาธิปไตยในบริบทของชนชั้นรากหญ้า

ประชาธิปไตยในบริบทนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเลือกตั้งหรือการมีรัฐบาลที่มาจากเสียงข้างมาก แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่เปิดกว้างสำหรับกลุ่มชนชั้นรากหญ้า ซึ่งมักเป็นกลุ่มที่ถูกกีดกันหรือถูกลดบทบาทในการตัดสินใจระดับนโยบาย ตัวอย่างเช่น ในกรณีของประเทศไทย การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้า เช่น กลุ่มเกษตรกรผู้เรียกร้องการปฏิรูปที่ดิน หรือแรงงานที่เรียกร้องสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม ได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการผลักดันประชาธิปไตยที่มีความเท่าเทียมมากขึ้น

ความสำคัญของประชาธิปไตยต่อชนชั้นรากหญ้า

ประชาธิปไตยที่แท้จริงไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากกลุ่มชนชั้นรากหญ้าไม่ได้รับการยอมรับและไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจ การปฏิรูปประชาธิปไตยที่แท้จริงจึงต้องรวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพและสร้างช่องทางให้ชนชั้นรากหญ้ามีส่วนร่วมในระดับที่เท่าเทียมกับกลุ่มชนชั้นนำ

การวิเคราะห์ประชาธิปไตยในบริบทของชนชั้นรากหญ้า

ประชาธิปไตยในบริบทของชนชั้นรากหญ้าคือการแสวงหาความเท่าเทียม ความยุติธรรม และโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของพวกเขา ชนชั้นรากหญ้าในประเทศไทยไม่ได้เป็นเพียงกลุ่มประชากรที่สร้างฐานเศรษฐกิจของประเทศ แต่ยังเป็นตัวแทนของเสียงที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมและความต้องการการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยที่แท้จริง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและชนชั้นรากหญ้า ประชาธิปไตยที่แท้จริงควรเปิดโอกาสให้ชนชั้นรากหญ้าเข้าถึงสิทธิและเสียงในการกำหนดนโยบายระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่ในความเป็นจริง ประชาธิปไตยในประเทศไทยมักถูกรองรับโดยชนชั้นนำและกลุ่มที่มีอำนาจ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชนชั้นรากหญ้า ชนชั้นราก

หญ้าในไทย เช่น เกษตรกรและแรงงาน มักมีบทบาทเพียงในฐานะผู้ลงคะแนนเสียงในช่วงการเลือกตั้ง แต่ไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในเชิงโครงสร้าง นโยบายที่มาจากรัฐบาลที่ผ่านการเลือกตั้งจึงมักไม่ได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชนชั้นรากหญ้า การขาดการมีส่วนร่วมนี้สะท้อนถึงความบกพร่องของประชาธิปไตยในเชิงปฏิบัติ

2. การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของชนชั้นรากหญ้า ชนชั้นรากหญ้าในไทยได้พยายามสร้างพื้นที่ทางการเมืองของตนเองผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเรียกร้องสิทธิในที่ดิน การประท้วงของแรงงานเพื่อเรียกร้องค่าจ้างที่เป็นธรรม และการเรียกร้องทรัพยากรในชุมชน สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามในการสร้างประชาธิปไตยในมิติที่กว้างกว่าเพียงการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเหล่านี้มักเผชิญกับอุปสรรคจากโครงสร้างทางการเมือง เช่น การใช้กฎหมายควบคุมเสรีภาพ การปิดกั้นพื้นที่สื่อ และการข่มขู่ผู้เคลื่อนไหว การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของชนชั้นรากหญ้าจึงไม่ได้เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง

3. ประชาธิปไตยในมุมมองของชนชั้นรากหญ้า สำหรับชนชั้นรากหญ้า ประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงเพียงกระบวนการทางการเมืองในเชิงพิธีกรรม เช่น การเลือกตั้ง แต่หมายถึงการได้รับสิทธิในทรัพยากร สิทธิเสียงในนโยบาย และความเท่าเทียมในโอกาส เช่น การเข้าถึงการศึกษา บริการสุขภาพ และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ประชาธิปไตยในมุมมองของชนชั้นรากหญ้าจึงเกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำในโครงสร้างสังคม การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และการสร้างกลไกที่ทำให้เสียงของพวกเขาได้รับการยอมรับในเชิงปฏิบัติ

4. ความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ การวิเคราะห์ประชาธิปไตยในบริบทของชนชั้นรากหญ้าชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนา “ประชาธิปไตยที่มีความหมาย” (Substantive Democracy) มากกว่าประชาธิปไตยในเชิงพิธีกรรม (Procedural Democracy) แม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบการเลือกตั้งและกลไกที่ดูเหมือนเป็นประชาธิปไตย แต่ในเชิงลึกแล้วระบบนี้ยังไม่ได้สร้างความเท่าเทียมอย่างแท้จริง ความคิดเห็นของผู้เขียนคือ การสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงในไทยต้องเริ่มต้นด้วยการปฏิรูปโครงสร้างที่ลดการผูกขาดอำนาจและทรัพยากรโดยชนชั้นนำ รัฐต้องส่งเสริมการกระจายอำนาจและสร้างกลไกที่เอื้อให้ชนชั้นรากหญ้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในระดับที่สำคัญ นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองในชนชั้นรากหญ้าคือหัวใจสำคัญ การสนับสนุนให้ประชาชนในระดับฐานรากมีความเข้าใจในศักยภาพและสิทธิของตนเองจะช่วยสร้างแรงกดดันเชิงบวกต่อระบบการเมือง และทำให้ประชาธิปไตยไทยก้าวไปสู่ความยั่งยืน

5. ผลกระทบต่อประชาธิปไตยในอนาคต หากชนชั้นรากหญ่ายังคงมีบทบาทและการเคลื่อนไหวที่เข้มแข็งมากขึ้น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น

- นโยบายที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง: รัฐบาลที่มาจากประชาธิปไตยจะต้องพัฒนานโยบายที่ครอบคลุมชนชั้นรากหญ้าเพื่อรักษาฐานเสียง
- ความตื่นตัวในระดับชุมชน: การมีส่วนร่วมของชนชั้นรากหญ้าจะเพิ่มระดับความตื่นตัวในประชาสังคม ทำให้เกิดการตรวจสอบและสมดุลอำนาจ
- การลดช่องว่างทางอำนาจ: ระบบประชาธิปไตยจะพัฒนาไปในทางที่ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ประชาธิปไตยในบริบทของชนชั้นรากหญ้าคือการแสวงหาความยุติธรรมและสิทธิที่แท้จริงในระบบการเมืองที่มีถูกครอบงำโดยชนชั้นนำ การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในไทยต้องอาศัยการพัฒนากระบวนการที่ทำให้ชนชั้นรากหญ้ามีส่วนร่วมในเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่เพียงในฐานะฐานเสียงเลือกตั้ง แต่ในฐานะตัวแสดงสำคัญในระบบการเมืองที่สามารถกำหนดทิศทางของประเทศได้อย่างแท้จริง

การเคลื่อนไหวทางการเมือง (Political Movements) คือกิจกรรมหรือกระบวนการที่กลุ่มบุคคลหรือองค์กรใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในนโยบายหรือโครงสร้างทางการเมือง การเคลื่อนไหวนี้อาจเกิดขึ้นผ่านการประท้วง การรวมกลุ่ม หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (Tarrow, 2011) การเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประท้วง การรวมกลุ่มเพื่อเจรจาต่อรอง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือแม้แต่วาระนานาชาติ ทั้งนี้ เป้าหมายหลักของการเคลื่อนไหวคือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจหรือกระบวนการนโยบายให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นรากหญ้าในบริบทการเมืองไทยยุคใหม่

การเคลื่อนไหวทางการเมืองในบริบทของชนชั้นรากหญ้าในประเทศไทยเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจและความพยายามของกลุ่มประชาชนระดับฐานรากในการสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้กับตนเอง โดยในยุคการเมืองไทยสมัยใหม่ ชนชั้นรากหญ้าได้กลายเป็นกลุ่มผู้เล่นสำคัญที่ไม่เพียงแต่ส่งเสียงเรียกร้องสิทธิ แต่ยังมีส่วนในการกำหนดทิศทางของประชาธิปไตยในประเทศไทย

1. ปัจจัยที่ผลักดันการเคลื่อนไหวทางการเมือง

1.1 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ชนชั้นรากหญ้าในไทยต้องเผชิญกับความไม่เท่าเทียมในด้านทรัพยากร โอกาส และสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การขาดสิทธิในที่ดินทำกิน การเข้าถึงบริการสาธารณะที่ไม่เพียงพอ และรายได้ที่ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องความเปลี่ยนแปลง (Walker, 2012)

1.2 การปิดกั้นทางการเมือง ชนชั้นรากหญ้ามักถูกจำกัดการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองระดับสูง แม้พวกเขาจะเป็นฐานเสียงสำคัญในการเลือกตั้ง แต่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น การรวมศูนย์อำนาจและการผูกขาดทรัพยากรโดยชนชั้นนำ ส่งผลให้กลุ่มนี้ต้องใช้วิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสร้างแรงกดดันต่อระบบ

1.3 ความตื่นตัวทางการเมือง การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าได้รับแรงผลักดันจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในยุคหลัง พ.ศ. 2540 ซึ่งกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและศักยภาพของตนเองในการมีส่วนร่วมในระบบการเมือง

2. ลักษณะของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

2.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ชนชั้นรากหญ้าในไทยได้รวมตัวกันในรูปแบบของเครือข่าย เช่น เครือข่ายเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และชุมชนท้องถิ่น การเคลื่อนไหวเหล่านี้มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในที่ดิน การแก้ไขปัญหาหนี้ท่วม และการเข้าถึงโครงการพัฒนา (Chambers, 2015)

2.2 การใช้กลยุทธ์ที่ไม่ใช้ความรุนแรง ชนชั้นรากหญ้าในไทยส่วนใหญ่มักใช้กลยุทธ์ที่ไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การยื่นข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานรัฐ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างกระแสความตื่นตัวในสังคม

2.3 การสร้างอัตลักษณ์ทางการเมือง ชนชั้นรากหญ้าได้สร้างอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการเน้นย้ำถึงความสำคัญของพวกเขาในฐานะผู้ผลิตทรัพยากรที่หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของประเทศ และผู้มีส่วนร่วมสำคัญในระบบประชาธิปไตย

3. ผลกระทบของการเคลื่อนไหว

3.1 การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหลายประการ เช่น การจัดสรรที่ดินทำกินในบางพื้นที่ การเพิ่มค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชนบท

3.2 การตื่นตัวทางการเมืองในระดับประเทศ การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าได้สร้างแรงกระเพื่อมทางการเมืองในระดับประเทศ ทำให้ชนชั้นนำและรัฐบาลต้องตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มนี้ในฐานะฐานเสียงสำคัญ และนำไปสู่การถกเถียงเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ

3.3 ความขัดแย้งและความท้าทาย แม้ว่าการเคลื่อนไหวจะสร้างแรงกดดันต่อระบบ แต่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างชนชั้นรากหญ้ากับชนชั้นนำยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นรากหญ้าในไทย สะท้อนให้เห็นถึงพลังของประชาชนในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจ แม้ว่ากลุ่มนี้จะเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น การผูกขาดอำนาจของชนชั้นนำ แต่ความพยายามใน

การสร้างเครือข่ายและใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายได้พิสูจน์ว่าชนชั้นรากหญ้าสามารถเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ลึกซึ้งกว่าเดิม เช่น การลดความเหลื่อมล้ำในทรัพยากรและการกระจายอำนาจที่แท้จริง การเสริมสร้างความตื่นตัวและศักยภาพของชนชั้นรากหญ้าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างระบบการเมืองที่ยุติธรรมและครอบคลุมในอนาคต

การเมืองภาคประชาชนในบริบทของไทย

ในประเทศไทย การเมืองภาคประชาชนมักเกี่ยวข้องกับกลุ่มชนชั้นรากหญ้าที่รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมและสิทธิที่พวกเขาควรได้รับ ตัวอย่างที่โดดเด่นคือการรวมตัวของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายที่ดิน หรือกลุ่มแรงงานที่ประท้วงเรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ การเมืองภาคประชาชนเหล่านี้แสดงถึงพลังของประชาชนในการสร้างแรงกดดันต่อรัฐ และในหลายกรณีก็สามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายได้ ตัวอย่างเช่น เครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ (Northern Farmers Network) และเครือข่ายสิทธิในที่ดินของภาคอีสาน ได้รวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับการสูญเสียที่ดินทำกินจากการพัฒนาโครงการของรัฐ การเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความตื่นตัวในระดับชุมชน แต่ยังดึงดูดความสนใจในระดับชาติและกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงนโยบาย (Chambers, 2015)

การเมืองภาคประชาชนกับประชาธิปไตย

การเมืองภาคประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน เพราะมันเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะชนชั้นรากหญ้า มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การเคลื่อนไหวจากระดับล่างช่วยให้การตัดสินใจของรัฐสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ไม่ใช่เพียงแต่ผลประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นนำ

ในเชิงทฤษฎี การเมืองภาคประชาชนช่วยส่งเสริม “ประชาธิปไตยเชิงปฏิบัติ” (substantive democracy) ซึ่งหมายถึงการสร้างระบบการเมืองที่ไม่ใช่แค่มีการเลือกตั้ง แต่ยังต้องมีการกระจายอำนาจและการยอมรับในสิทธิของทุกกลุ่มในสังคม

ชนชั้นรากหญ้าคือกลุ่มคนที่เป็นรากฐานของโครงสร้างสังคม ซึ่งมักประกอบด้วยเกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน และชุมชนชนบท แม้ว่าพวกเขาจะมีบทบาทสำคัญในเชิงเศรษฐกิจและสังคม แต่กลับถูกลดทอนบทบาททางการเมืองและมักขาดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบาย การนิยามชนชั้นรากหญ้าในทางวิชาการจึงสะท้อนความเป็น “ผู้เจียนเสีย” ที่อาจไร้อำนาจในเชิงสัญลักษณ์ แต่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ประชาธิปไตยในบริบทชนชั้นรากหญ้าจึงไม่ได้หมายถึงแค่การมีสิทธิเลือกตั้งหรือการ

ปกครองโดยเสียงข้างมาก แต่ยักรวมถึงการสร้างพื้นที่ให้พวกเขาสามารถแสดงออกและมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขา

การวิเคราะห์บทบาทของชนชั้นรากหญ้าในกระบวนการประชาธิปไตยเผยให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่จำกัดศักยภาพของกลุ่มนี้ การรวมศูนย์อำนาจและการครอบงำโดยชนชั้นนำเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยในประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมหรือเท่าเทียมเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ชนชั้นรากหญ่ายังคงต่อสู้เพื่อสิทธิของตนผ่านการเคลื่อนไหว เช่น การเรียกร้องสิทธิในที่ดินและค่าจ้างที่เป็นธรรม การเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่เพียงสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในระดับชุมชน แต่ยังท้าทายโครงสร้างอำนาจในระดับชาตินอกจากนี้ การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในมุมมองของชนชั้นรากหญ้าไม่ได้หยุดอยู่เพียงกระบวนการทางการเมืองเชิงพิธีกรรม แต่ยังมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ การกระจายอำนาจ และการสร้างกลไกที่ทำให้เสียงของพวกเขาได้รับการยอมรับในเชิงปฏิบัติ การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในประเทศไทยจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนชนชั้นรากหญ้าผ่านการลดอุปสรรคทางโครงสร้าง การเสริมสร้างศักยภาพ และการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะช่วยให้พวกเขามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมโดยรวม

บริบทการเมืองไทยยุคใหม่

ประเทศไทยในยุคการเมืองสมัยใหม่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างอำนาจและระบบการเมือง ตั้งแต่การก้าวผ่านระบบการเมืองแบบอำนาจนิยม (authoritarianism) ไปสู่ความพยายามในการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กระบวนการเปลี่ยนผ่านนี้เต็มไปด้วยความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ และข้อจำกัดในสถาบันทางการเมือง

พัฒนาการทางการเมือง

จากอำนาจนิยมสู่ประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการก้าวเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยในประเทศไทย เหตุการณ์นี้นำไปสู่การยุติระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และการก่อตั้งรัฐธรรมนูญฉบับแรก ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญที่วางรากฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตยในประเทศ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2555) อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองไทยกลับถูกครอบงำโดยกลุ่มทหารและชนชั้นนำทางเศรษฐกิจมาโดยตลอด การรัฐประหารซ้ำซากในช่วงศตวรรษที่ 20 ได้สร้าง “วงจรอุบาทว์” ทาง

การเมือง ซึ่งรัฐประหารแต่ละครั้งมักนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวและการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง (ธนศ อภรณ์สุวรรณ, 2560)

ลักษณะของการปกครองแบบอำนาจนิยมที่ดำรงอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะบทบาทของกลุ่มทหารในฐานะผู้มีอำนาจทางการเมือง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาของประชาธิปไตยในเชิงโครงสร้าง ทั้งยังส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจของประชาชนต่อระบบการเมือง (อานันท์ ปันยารชุน, 2546) แม้ว่าจะมีช่วงเวลาที่ประชาธิปไตยได้รับการฟื้นฟู เช่น ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แต่การพัฒนาประชาธิปไตยในไทยยังคงเผชิญกับความไม่มั่นคงและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ อันเป็นผลจากโครงสร้างอำนาจที่ยังคงรวมศูนย์อยู่ในมือของชนชั้นนำ (อนุก เหล่าธรรมทัศน์, 2540)

ประชาธิปไตยยุคใหม่

วิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ได้สร้างแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอด รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” กลายเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปการเมืองไทย รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มสิทธิเสรีภาพของประชาชน ขยายบทบาทขององค์กรอิสระเพื่อความโปร่งใสในระบบการเมือง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ประเทศไทยในยุคการเมืองสมัยใหม่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงสำคัญในโครงสร้างอำนาจและระบบการเมือง นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ที่ยุติระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเริ่มต้นประชาธิปไตย การรัฐประหารซ้ำซากตลอดศตวรรษที่ 20 ทำให้การเมืองไทยตกอยู่ในวงจรอุบาทว์ การรวมศูนย์อำนาจในกลุ่มทหารและชนชั้นนำส่งผลให้ประชาธิปไตยขาดเสถียรภาพและประชาชนขาดความไว้วางใจในระบบการเมือง แม้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งถูกเรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” จะพยายามสร้างความโปร่งใสและเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ได้สะท้อนถึงความเปราะบางของประชาธิปไตยไทย ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าและพลังประชาธิปไตยใหม่ยังคงดำเนินอยู่ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและอุดมการณ์ที่ซับซ้อน

การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้า

ชนชั้นรากหญ้าในประเทศไทยเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ

และสิทธิมนุษยชน การเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชั้นรากหญ้ามี่ลักษณะที่หลากหลายและสะท้อนถึงความพยายามของพวกเขาในการสร้างความเท่าเทียมในระบบการเมือง

ลักษณะของการเคลื่อนไหว

การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเดียวกัน เช่น การขาดสิทธิในที่ดินทำกิน การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาค่าจ้างแรงงานต่ำ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2553) การรวมตัวเหล่านี้ก่อให้เกิดเครือข่ายที่แข็งแกร่ง เช่น เครือข่ายเกษตรกรหรือกลุ่มแรงงานที่สามารถสร้างแรงกดดันต่อภาครัฐและภาคธุรกิจ การเรียกร้องสิทธิเป็นหัวใจสำคัญของการเคลื่อนไหว ชนชั้นรากหญ้าใช้การชุมนุม การยื่นคำร้อง และกิจกรรมที่สร้างการรับรู้ในสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น ค่าจ้างที่เป็นธรรม สิทธิในที่ดิน และการเข้าถึงบริการสาธารณะ (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2540) การแสดงออกดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงการทำทลายอำนาจเดิม แต่ยังเป็นการยืนยันถึงสิทธิเสรีภาพในฐานะพลเมือง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ “ทิศทางประชาธิปไตยในอนาคต”

จากภาพอธิบายได้ทิศทางของประชาธิปไตยในอนาคตที่เกิดจากการสนับสนุนชนชั้นรากหญ้าต่อประชาธิปไตยในอนาคต 1. การกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจจากรัฐส่วนกลางไปยังท้องถิ่นช่วยให้ชนชั้นรากหญ้าสามารถมีบทบาทในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นได้โดยตรง การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ และส่งเสริมให้กลุ่มคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง การกระจายอำนาจเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่ครอบคลุม ซึ่งทุกกลุ่มในสังคมสามารถแสดงออกถึงความต้องการได้อย่างเท่าเทียม 2. การศึกษาเพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ การให้ความรู้แก่ชนชั้นรากหญ้าเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมือง รวมถึงวิธีการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระยะยาว การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขจัดความไม่รู้ที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับฐานราก เมื่อประชาชนตระหนักถึงศักยภาพและบทบาทของตนในระบบการเมือง พวกเขาจะกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง 3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การรวมตัวของชนชั้นรากหญ้าผ่านเครือข่ายระดับท้องถิ่นและระดับชาติสร้างความเข้มแข็งในเชิงกลยุทธ์ เช่น การร่วมกันเรียกร้องสิทธิเชิงนโยบาย เครือข่ายเหล่านี้ช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองของกลุ่มชนชั้นรากหญ้าและสร้างพื้นที่ในการสนทนาระหว่างรัฐและประชาชน ความร่วมมือระหว่างชุมชนองค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ ยังสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4. การสร้างแรงกดดันเชิงบวกต่อรัฐ การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าสามารถสร้างแรงกดดันให้รัฐปรับปรุงนโยบายให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น แรงกดดันดังกล่าวยังส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบของระบบการเมือง รัฐบาลที่ตอบสนองต่อความต้องการของชนชั้นรากหญ้าสะท้อนถึงการพัฒนาประชาธิปไตยที่ครอบคลุมและเป็นธรรม การสนับสนุนชนชั้นรากหญ้าผ่านการกระจายอำนาจ การศึกษา และการสร้างเครือข่าย จะสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยที่ทุกกลุ่มในสังคมมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร การตัดสินใจ และโอกาสในการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคตจะมีความครอบคลุม ตอบสนองความต้องการของประชาชน และส่งเสริมความเท่าเทียมในโครงสร้างสังคมและการเมือง

สรุป

ประเทศไทยในบริบทการเมืองยุคใหม่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและความพยายามในการปรับตัวจากระบบการเมืองแบบอำนาจนิยมไปสู่ประชาธิปไตย แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จะเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยในประเทศ แต่กระบวนการนี้กลับเต็มไปด้วยความท้าทาย ทั้งจากการรัฐประหารซ้ำซากและ

การครอบงำของกลุ่มทหารและชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ซึ่งสร้างวงจรอุบาทว์ในระบบการเมือง ความเปราะบางของโครงสร้างประชาธิปไตยถูกย้ำชัดเจนนีกครั้งจากรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ที่สะท้อนถึงความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าและพลังประชาธิปไตยใหม่ ในมิติของชนชั้นรากหญ้า กลุ่มนี้ถูกกำหนดให้มีบทบาทเป็น “ผู้เสียเปรียบ” ในระบบโครงสร้างที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้าได้แสดงถึงศักยภาพในการทำทลายอำนาจที่ครอบงำ โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเดียวกัน ผลกระทบของการเคลื่อนไหวของชนชั้นรากหญ้ามีความสำคัญต่อทั้งระดับนโยบายและสังคมโดยรวม การเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชนบท และการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ล้วนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากแรงกดดันต่อภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในหมู่ประชาชน ทำให้ตระหนักถึงสิทธิและศักยภาพของพวกเขาในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง แม้ว่าจะมีความสำเร็จบางส่วน แต่การตอบโต้จากรัฐ เช่น การใช้กฎหมายควบคุมเสรีภาพและการจำกัดการแสดงออก ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำทลายความยั่งยืนของประชาธิปไตยในประเทศไทย จากการวิเคราะห์ พบว่าการสร้างประชาธิปไตยที่แท้จริงในประเทศไทยไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของชนชั้นรากหญ้า การกระจายอำนาจ การลดอุปสรรคทางโครงสร้าง และการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในระดับรากฐานคือปัจจัยสำคัญที่สามารถผลักดันให้ระบบการเมืองไทยพัฒนาสู่ความยั่งยืน การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ประชาธิปไตยที่มีความหมายไม่ได้ขึ้นอยู่กับทางเลือกตั้งหรือกลไกเชิงพิธีกรรมเท่านั้น แต่ยังต้องรวมถึงการสร้างพื้นที่ที่ทุกกลุ่มในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่มักถูกมองข้าม มีโอกาสในการกำหนดทิศทางของประเทศได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2553). *การต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2555). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2560). *รัฐศาสตร์การเมืองไทย: การเปลี่ยนผ่านของระบอบการปกครอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2540). *การเมืองไทยกับสังคมพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2540). *ประชาธิปไตยในบริบทสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2546). *มองอนาคตประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Chambers, P. (2015). The Role of Grassroots Movements in Thai Political Change. *Journal of Asian Studies*, 74(3), 563-582.
- Dahl, R.A. (1989). *Democracy and Its Critics*. London: Yale University Press.
- Ockey, J. (2004). *State Power and Democracy in Thailand*. Milton Park: Routledge.
- Tarrow, S. (2011). *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Walker, A. (2012). *Thailand's Political Peasants: Power in the Modern Rural Economy*. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin Press.

อาบัติ วินัยเรื่องของพระ ในทัศนะการลงโทษทางอาญา*

OFFENSE AND DISCIPLINE OF MONKS IN THE PERSPECTIVE OF CRIMINAL PUNISHMENT

พระอธิการจาลึก สญญโต, พระครูชินวীরบัณฑิต (เอก ชินวโส)

Phraathikan Jaluek Sanyato, Phrakhr Chinnaveerabandit (Ek Chinawangso)

วัดจุกกะเฌอ จังหวัดชลบุรี

Wat Chuk Ka Cho Chonburi Province

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mana@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

อาบัติในพระพุทธศาสนาหมายถึงการละเมิดกฎเกณฑ์ของสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมสงฆ์ และสร้างความศรัทธาแก่ศรัทธา การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์อาบัติในบริบทของทัณฑวิทยา โดยเน้นสองมิติหลัก ได้แก่ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง และการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งมีเป้าหมายและวิธีการที่แตกต่างกัน มิติการข่มขู่ยับยั้งเน้นการสร้างความเกรงกลัวผ่านการกำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจน เช่น การดำหนิในที่สาธารณะ และการลงโทษตามกฎหมายของสงฆ์ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลาบจำและลดพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำ ในขณะที่มิติการแก้ไขฟื้นฟูมุ่งเน้นการปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด โดยใช้การสอนธรรมะ การให้ความรู้ในพระวินัย และการเจริญสติ สมาธิ และปัญญา เพื่อแก้ไขปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการกระทำผิด ผลการศึกษาพบว่า อาบัติสามารถแบ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการละเมิดได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ การขาดความละอาย การขาดความรู้เกี่ยวกับพระวินัย และการขาดสติหรือสมาธิ แนวทางการป้องกันที่มีประสิทธิภาพคือการจัดการศึกษาและฝึกฝนพระภิกษุในด้านดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้และลดแนวโน้มการกระทำผิด โดยเฉพาะในกลุ่มปุณณที่ ยังไม่ได้บรรลุนิพพาน ขณะที่พระอเสขะที่เป็นพระอรหันต์จะไม่มีแนวโน้มการกระทำผิดเนื่องจากละกิเลสได้หมดสิ้นแล้ว ทั้งนี้การจัดการอาบัติตามพระวินัยมิได้สะท้อนการลงโทษในเชิงบังคับที่สร้างความเจ็บปวด แต่เป็นการดำหนิและฟื้นฟูเพื่อให้พระภิกษุสามารถพัฒนาตนเองให้กลับมาสู่ความบริสุทธิ์ การวิเคราะห์ผ่านกรอบทัณฑวิทยาแสดงให้เห็นมุมมองที่สมดุลระหว่างการป้องปรามและการแก้ไขพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: อาบัติ; วินัยของพระ; ทัณฑวิทยา

*Received November 28, 2024; Revised December 18, 2024; Accepted December 24, 2024

Abstract

In Buddhism, offenses (abatti) refer to violations of monastic rules established by the Buddha to maintain order within the monastic community and inspire faith among lay followers. This study analyzes offenses through the lens of penology, focusing on two primary dimensions: deterrence and rehabilitation, each with distinct goals and methods. The deterrence approach emphasizes creating fear of punishment through explicit regulations, such as public reprimands and sanctions, to dissuade monks from repeated violations. In contrast, the rehabilitation approach focuses on improving the behavior of offenders by teaching Dhamma, providing knowledge of monastic discipline, and fostering mindfulness, concentration, and wisdom to address underlying factors that lead to misconduct. The study identifies three key factors contributing to offenses: a lack of moral shame, insufficient knowledge of monastic rules, and inadequate mindfulness or concentration. Effective prevention strategies involve educating and training monks in these areas to enhance awareness and reduce the likelihood of misconduct, especially among *puthujjana* (ordinary monks) who have not yet attained spiritual insight. Conversely, *asekha* (arahants) are free from defilements and have no tendency to commit offenses. Management of offenses within Buddhist monastic discipline does not reflect coercive or physically painful punishments but rather employs reprimands and rehabilitative measures to enable monks to restore their purity. Analyzing offenses through the framework of penology highlights a balanced approach between deterrence and constructive rehabilitation, aligning with Buddhist principles and offering a model applicable to contemporary societal contexts effectively.

Keywords: Offenses; Monastic Discipline; Penology

บทนำ

อาบัติในพระวินัยเป็นหลักการที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ในพฤติกรรมของพระภิกษุและเป็นกลไกสำคัญในการธำรงความเป็นระเบียบในสังคมสงฆ์ คำว่า “อาบัติ” ซึ่งมีรากศัพท์จากบาลีและสันสกฤต หมายถึงการถึงหรือการต้องโทษจากการล่วง

ละเมิดกฎเกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ความหมายนี้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของ พระศาสดาในการสร้างมาตรฐานพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่พระภิกษุ โดยอาบัติเกิดขึ้นจากการประพฤติดั้งโดยเจตนาและความพลั้งเผลอ พร้อมทั้งกำหนดกระบวนการแก้ไขที่เน้น การพัฒนาตนเองมากกว่าการลงโทษ พระพุทธเจ้าทรงฝึกบุคคลให้พัฒนาตนด้วยวิธีแห่ง สันติ อันเป็นแนวทางที่แตกต่างจากการลงโทษในสังคมทั่วไป บทความนี้จะพิจารณา ความหมายของอาบัติ เหตุแห่งอาบัติ ตลอดจนกระบวนการออกจากอาบัติตามพระธรรม วินัย เพื่อให้เห็นถึงปรัชญาและกระบวนการทางจริยธรรมที่ลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา

อาบัติและการออกจากอาบัติในพระวินัย

อาบัติ

คำว่า อาบัติ หรือ “อาปตติ” เป็นทั้งภาษาบาลีและสันสกฤต มาจาก อา+ปท อา อุปสรรค แปลว่า ถึง ปท ธาตุ แปลว่า ไป จึงแปลว่า การต้อง การถึง หรือธรรมชาติที่ พระภิกษุพึงต้อง พึงถึง (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2545) ว่าโดยความหมาย อาบัติ หมายถึง โทษทางวินัยของพระสงฆ์ความผิดพลาด การละเมิด การกระทำผิด การกระทำผิดกฎเกณฑ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ความถึงวิตีกมโทษ คือการล่วง ละเมิดสิกขาบท ธรรมชาติที่ภิกษุพึงต้อง พึงถึง ด้วยการประพฤตินอกพระบัญญัติ (สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตฺโต), 2548) กิริยาที่ล่วงละเมิดพระบัญญัติและมีโทษ เหนือตน และโทษจากการละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม (พระวินัยธรรมสหาย ธมมปาโล, 2562)

ฉะนั้น อาบัติ จึงแปลว่า ความถึง ความต้อง หากเปรียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นรั้วกัน พฤติกรรมของพระภิกษุ การที่พระภิกษูก้าวล่วงรั้วนั้นแล้วแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ต่าง ๆ ออกมา เรียกว่า อาบัติ เมื่อได้กำหนดพฤติกรรมบางอย่างว่าเป็นความผิดแล้ว เมื่อ พระภิกษุได้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมหรือได้กระทำความผิดที่ถือเป็นความผิดดังกล่าวนั้น จึงมีความผิดติดตัว トラบเท่าที่ยังไม่โดนลงโทษตามกฎหมาย เรียกว่า อาบัติ และเมื่อมี ความผิดเพราะได้ล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม ก็ต้องโดนลงโทษเหมือนอย่างสังคมทั่วไป เรียกว่า การออกอาบัติ (พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, 2564)

พระภิกษุที่ละเมิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สำหรับพระสงฆ์ และสำหรับสงฆ์จะต้องอาบัติ อาบัติ หมายถึง โทษหรือมาตรการต่าง ๆ ที่ทำให้พระภิกษุต้องปฏิบัติตาม หรือฝึกฝนมา กขึ้น เพื่อป้องกันการละเมิดกฎเกณฑ์ครั้งแรกและการละเมิดกฎเกณฑ์ซ้ำ และโทษหรือ มาตรการนั้น ไม่ใช่การลงโทษด้วยศาสตราวุธใด ๆ ที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดทางด้าน ร่างกายและจิตใจ ดังที่พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสรับรองไว้ว่า “ข้าพระองค์ฝึกคนเพราะ อาศัยอาญาและศาสตราวุธ แต่น่าอัศจรรย์พระองค์ (พระพุทธเจ้า) ฝึกคนโดยไม่ใช้อาญา

และไม่ใช้ศาสตราวุธเลย” สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงฝึกคนให้พัฒนาตนเอง โดยไม่ใช้คำสั่งบังคับ และการลงโทษด้วยความรุนแรง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2520)

คัมภีร์ปวิวาร ซึ่งเป็นคัมภีร์สุดท้ายของพระวินัยปิฎก แต่งขึ้นในลังกา หลังพุทธกาลราวประมาณ 200 ปี ได้แสดงเหตุของอาบัติ 6 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2541) ได้แก่

1. เพราะไม่ละอาย “อลัชชิตา” หมายถึง พระภิกษุรู้ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นความผิด เพราะพระพุทธเจ้าได้กำหนดกฎเกณฑ์ห้ามไว้แล้ว ตั้งใจล่วงละเมิด โดยไม่ละอายต่อความเป็นพระภิกษุของตนเอง ไม่เกรงกลัวการลงโทษและบาปกรรมทั้งหลาย เป็นผู้เก๋อยาก

2. เพราะไม่รู้ “อญญาณาตา” หมายถึง พระภิกษุไม่รู้ว่าพระพุทธเจ้าได้บัญญัติเป็นกฎเกณฑ์ไว้แล้ว จึงละเมิด ซึ่งอาจเป็นกฎเกณฑ์นอกพระปาติโมกข์ ที่ไม่ได้เน้นย้ำด้วยการสวดทุกกึ่งเดือน

3. เพราะสงสัย “กุกุจจกตตา อกปิเย กปิยสญญิตา” หมายถึง พระภิกษุสงสัยในพฤติกรรมบางอย่างว่า ได้มีพระพุทธบัญญัติเป็นกฎเกณฑ์ไว้หรือไม่ และยังไม่ทันถามท่านผู้รู้ให้สิ้นความสงสัย และกระทำลงไป หากมีบัญญัติไว้ก็ปรับอาบัติตามความผิด หากไม่มีบัญญัติไว้ก็ปรับอาบัติ เพราะความสับสน เพราะผิวนกระทำโดยไม่ถามท่านผู้รู้ให้สิ้นความสงสัย

4. เพราะสำคัญในของที่ไม่สมควรว่าสมควร “อกปิเย กปิยสญญิตา” หมายถึง ได้กระทำการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้ามไว้ ด้วยความเข้าใจผิดว่ากระทำได้

5. เพราะสำคัญในของที่สมควรว่าไม่สมควร “อกปิเย กปิยสญญิตา” หมายถึง ได้กระทำการที่พระพุทธเจ้ามิได้บัญญัติห้ามไว้ ด้วยความเข้าใจผิดว่ากระทำไม่ได้

6. เพราะลืมนสติ “สติสมโมสา” หมายถึง หลงลืม ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่มีพระบัญญัติให้กระทำ เช่น พระภิกษุได้ผ้าซึ่งนอกเหนือจากไตรจีวร ต้องทำวิกัปให้ผู้อื่นครอบครองร่วมกันภายใน 10 วัน หากจำไม่ได้เก็บไว้เกิน 10 วันไป จะต้องอาบัติ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2520)

ประเภทของอาบัติ

อาบัติ ที่หมายถึง ความผิดและโทษ ว่าโดยชื่อมี 7 ประเภท ได้แก่ ปาราชิก สังฆาติเสส ฤทธัจจยัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนีย ทุกกฏ และทุกภาษิต แต่ละประเภทมีความหมาย ดังนี้

1. ปาราชิก แปลว่า ความพ่ายแพ้ กล่าวคือ การเคลื่อน ความผิดพลาด ความห่างไกลจากพระสัทธรรม เป็นบทคุณศัพท์ของบุคคล แปลว่า เป็นผู้พ่ายแพ้ เป็นบทคุณศัพท์ของอาบัติ แปลว่า ทำบุคคลให้พ่ายแพ้ คือ ทำให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุ เป็น

บทคุณศัพท์ของสิกขาบท แปลว่า ปรับอาบัติปาราชิก (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

2. สังฆาติเสส แปลว่า การละเมิดที่ต้องอาศัยสงฆ์ในการกระทำความผิดในเบื้องต้น และกรรมที่เหลือ ที่ชื่อว่า สังฆาติเสส เพราะอรรถว่า สงฆ์เท่านั้นยอมให้ปรีวาสำหรับอาบัตินั้น ลากกลับมาที่เดิม ให้มันด เรียกลับเข้าหมู่ ภิกษุมารูป กระทำไม่ได้ บุคคลเดียว กระทำไม่ได้ เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า สังฆาติเสส เป็นอาบัติที่มีความหนักรองจากอาบัติปาราชิก แต่ยังสามารถแก้ไขได้ มีวิธีการซับซ้อน และต้องใช้เวลานานในการแก้ไขอาบัติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

3. ถุลลัจจัย แปลว่า อาบัติหนา อาบัติหยาบ ในบรรดากลุ่มอาบัติที่เป็นเทศนาคามินี คือ อาบัติที่พ้นได้ด้วยการแสดง กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบกับอาบัติ 4 กองที่เหลือ ได้แก่ อาบัติปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนีย ทุกกฏ พุพผาสิตแล้ว อาบัติถุลลัจจัยหนักที่สุด และเป็นบาทฐานของอาบัติปาราชิกด้วย อาบัติตั้งแต่ถุลลัจจัยลงมา เป็นอาบัติจากการละเมิดกฎเกณฑ์โดยตรง และเป็นอาบัติจากความผิดที่ไม่ครบองค์ประกอบ (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร), 2537)

4. ปาจิตตีย์ แปลว่า อาบัติที่ยังกุศลให้ตกไป ทำอริยมรรคให้เสียไป ทำจิตให้ลุ่มหลง โดยแยกเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ คือ อาบัติที่ต้องสลະสิ่งของที่ทำให้ต้องอาบัติแล้วจึงแสดงอาบัติ และสุทธิกปาจิตตีย์ คือ อาบัติที่แสดงอย่างเดียบบ้าง หรือต้องรื้อทุบทำลายก่อนแล้วจึงแสดงอาบัติบ้าง (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2535)

5. ปาฏิเทสนีย แปลว่า จะพึงแสดงคืน อาบัติที่จะพึงแสดงคืน ความผิดที่พึงแสดงคืนด้วยการกล่าวขอโทษ เพราะต้องธรรมนำดีเตียน เป็นลหุกาบัติ คือ เป็นอาบัติเบา รองลงมาจากอาบัติปาจิตตีย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

6. ทุกกฏ แปลว่า การทำไม่ดี การทำพลาด อีกอย่างหนึ่ง ทุกกฏ ที่ชื่อว่า ผิด เพราะละเมิดพระบัญญัติ ที่ชื่อว่า แยัง เพราะแย่งกุศล ที่ชื่อว่า พลาด เพราะย่างขึ้นสู่อริยมรรคไม่ได้ อาบัติทุกกฏ ปรากฏในสิกขาบทในพระปาติโมกข์และนอกพระปาติโมกข์ ซึ่งอย่างหลังมีจำนวนนับไม่ถ้วน มีโอกาสที่พระภิกษุทั่วไปจะพลาดพลั้งและสร้างความเสียหายได้มาก (พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์), 2528)

7. พุพผาสิต แปลว่า พุดคำชั่ว พุดไม่ดี พุดเสียหาย เป็นอาบัติเบาที่สุดที่เกี่ยวข้องกับคำพุด เป็นความผิดเกี่ยวกับวัจจกรรม ในระดับใกล้เคียงกับทุกกฏ เช่น พระภิกษุว่ากล่าวพระภิกษุอื่นเพื่อให้ได้รับความอภัยต้องอาบัติพุพผาสิต (อมร ราชธรรมนิเทศ, 2549) เป็นต้น

การออกจากอาบัติ

พระภิกษุที่รู้ตัวว่าต้องอาบัติ จะต้องออกจากอาบัติอย่างรวดเร็ว การออกจากอาบัติซึ่งมิได้สะท้อนถึงการลงโทษที่นิยมใช้ในบ้านเมืองมาอย่างยาวนาน หรือการแก้ไขฟื้นฟูที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นแนวคิดสมัยใหม่แต่เป็นกระบวนการที่ผู้ต้องอาบัติต้องดำเนินการด้วยตนเองโดยอาศัยปัจเจกชนและคณะสงฆ์ เพื่อปลดปล่อยตนออกจากอาบัติ และกลับมาบริสุทธิ์อีกครั้ง สามารถจำแนกได้ 3 ระดับ (อมร ราชธรรมนิเทศ, 2554) ดังนี้

1. การพ้นจากสภาพความเป็นพระภิกษุ

พระภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุทันที และเป็นพระภิกษุอีกไม่ได้ตลอดชีวิต เสมือนบุคคลที่ตายแล้ว ไปไม่แก่ที่หล่นออกจากขั้ว ก้อนหินที่แตกเป็นเสี่ยง และต้นตาลยอดด้วน ที่ไม่สามารถเจริญงอกงามได้อีก จึงขาดคุณสมบัติที่จะศึกษาในสิกขาบท ที่พระสงฆ์ได้ศึกษาร่วมกัน มิอาจเข้าร่วมสังฆกรรมทุกอย่าง ผู้ต้องอาบัติจะต้องรู้ตัว และมีจิตสำนึกว่า มิได้เป็นพระภิกษุอย่างที่เคยเป็นมา จึงเข้าไปหาพระภิกษุเพื่อกล่าวคำลาสิกขาให้เรียบร้อย หลังจากนั้น จะเป็นสามเณร สมาทานศีล 10 หรือจะเป็นคฤหัสถ์ทั่วไปก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้นั่นเอง เพราะผู้ต้องอาบัติปาราชิก มิได้ศึกษาในสิกขาบท และมีอาจเข้าร่วมสังฆกรรมได้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ผู้เป็นอาบัติปาราชิกทำสังฆกรรมมิได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2545)

2. การประพตฺวิภูฐานวิธี

วิภูฐานวิธี เป็นวิธีการออกจากอาบัติสังฆาติเสสที่มีความซับซ้อนมาก ประกอบด้วยเนื้อหาในหลายชั้นธกะ ได้แก่ ปาวิราสิกชั้นธกะ สมุจจยชั้นธกะ มี 4 อย่าง คือ ปวิวาส มานัต อพทาน และมุลาယปฏิกัสสนา มานัตและอพทานเป็นวิธีปฏิบัติที่ผู้ต้องอาบัติจะต้องผ่านทุกรูป ส่วนปวิวาสและปฏิกัสสนาอาจมีขึ้นหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของผู้ต้องอาบัติทั้งก่อนและในระหว่างประพตฺวิภูฐานวิธี การประพตฺวิภูฐานวิธี มีขั้นตอนและรายละเอียดที่ต้องปฏิบัติจำนวนมาก ผู้ต้องอาบัติจะต้องดำเนินการเข้าไปหาสงฆ์ เพื่อขอวิธีปฏิบัติตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย หากมีการปกปิดอาบัติและต้องอาบัติซ้ำในระหว่างปฏิบัติ ปวิวาส จะเป็นวิธีปฏิบัติเบื้องต้น มานัต และปฏิกัสสนา เป็นวิธีปฏิบัติอยู่ในลำดับถัดไป อพทาน เป็นลำดับสุดท้าย หากไม่มีการปกปิดอาบัติและไม่มีการต้องอาบัติซ้ำ มานัต จะเป็นวิธีปฏิบัติเบื้องต้น ส่วนอพทาน เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งการขอปวิวาสมานัตและปฏิกัสสนา ผู้ต้องอาบัติสามารถดำเนินการกับสงฆ์ 4 รูป ขึ้นไป ส่วนการอพทาน ผู้ต้องอาบัติจะต้องดำเนินการขอกับสงฆ์ 20 รูป ขึ้นไป เท่านั้น (พระราชมุนี (วิจิตร สิริสมปโน), 2539)

3. การแสดงอาบัติ

การแสดงอาบัติ หมายถึง การยอมรับโดยเปิดเผยว่าตนต้องอาบัติ กระทำโดยพระภิกษุ 2 ฝ่าย คือ พระภิกษุผู้แสดงอาบัติ และพระภิกษุผู้รับอาบัติ จะเป็นพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง พระภิกษุเป็นคณะหรือสงฆ์ก็ได้ และห้ามต้องอาบัติอย่างเดียวกัน หากแสดงทำให้ต้องอาบัติทุกกฏเพิ่มเติม การแสดงอาบัติใช้ออกจากอาบัติถุลลัจจัยจนถึงอาบัติทุพภาสิต โดยมีวิธีปฏิบัติ 2 อย่าง คือ ถ้าพระภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนีย์ ทุกกฏ และทุพภาสิต พึงเข้าไปหาเพื่อนสหธรรมิก หรือคณะหรือสงฆ์ แล้วจึงแสดงอาบัติ ถ้าพระภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะได้วัตถุสิ่งของไม่ถูกต้องตามวินัย หรือมีขนาดเกินที่กำหนดไว้ จะต้องทำลาย ตัด หรือรื้อถอนก่อน จึงแสดงอาบัติได้ ส่วนพระภิกษุผู้ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ จะต้องสละจีวร บาตร เป็นต้น แก่เพื่อนสหธรรมิก คณะหรือสงฆ์ก่อน จึงแสดงอาบัติ (พระมหาโชดก ปญญาวชิโร, 2544)

กรณีพระภิกษุต้องอาบัติที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ ต้องบอกเรื่องการต้องอาบัตีก่อนจึง สละสิ่งของให้แก่พระภิกษุรูปหนึ่ง หรือแก่พระภิกษุหลายรูป เป็นคณะหรือแก่สงฆ์ จึงแสดงอาบัติ กรณีต้องอาบัติอย่างเดียวกัน พึงแสดงอาบัติอย่างเดียวกัน กรณีต้องอาบัติเพราะได้หรือครอบครองวัตถุสิ่งของบางอย่าง พึงทุบ ทำลาย รื้อ ตัด วัตถุสิ่งของนั้นก่อน จึงแสดงอาบัติ หากต้องอาบัติปาฏิเทสนีย์ พึงแสดงอาบัติที่แตกต่างกับการแสดงอาบัติข้างต้น โดยเปล่งวาจาขอโทษกับพระภิกษุอื่น (พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), 2540)

ฉะนั้น คำว่า “การออกจากอาบัติ” บ่งบอกเพียงอาการหรือกิริยาการออกไปจากความผิดและโทษเท่านั้น พระวินัยไม่เคยใช้คำว่า “ทณฺฑ” ซึ่งแปลว่า การลงโทษ ในบริบทของการละเมิดกฎเกณฑ์ของสงฆ์เลย จึงมิได้สะท้อนถึงวิธีการลงโทษที่ให้ผลร้าย โดยสร้างความเจ็บปวดแก่ร่างกาย หรือการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทั้งมิได้สะท้อนถึงวิธีการปรับปรุง แก้ไข หรือเยียวยา รักษาพฤติกรรมของบุคคล แต่เมื่อพิจารณาถึงการนำไปใช้การออกจากอาบัติ มีไว้เพื่อตอบโต้ หรือดำเนินพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสมณธรรม และดำเนินพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคม ว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกครั้งที่พระภิกษุทุกรูปได้ละเมิดกฎเกณฑ์ และไม่ละเว้นแก่พระภิกษุใหม่ หรือพระภิกษุชั้นเถระ หรือมหาเถระ ไม่ว่าจะเป็นปุถุชน หรือพระอริยบุคคล ส่วนพระภิกษุปกติที่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จะไม่มีกรออกจากอาบัติใด ๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้น การออกจากอาบัติ และการลงโทษ จึงมีลักษณะการนำไปใช้อย่างเดียวกัน คือ เพื่อดำเนินพฤติกรรมที่เป็นความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำวิชาการเกี่ยวกับการลงโทษที่เรียกว่า ทนฺทวิทยา ของนักวิชาการชาวตะวันตก มาวิเคราะห์การออกจากอาบัติของพระสงฆ์ เพื่อแสดงให้เห็นแง่มุมอื่น ๆ ของการออกจากอาบัติ ตามทฤษฎีทางทนฺทวิทยา ซึ่งประกอบด้วย การลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง และการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ตามลำดับ (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), 2537)

สรุป

อาบัติ (บาลี: อาปตติ) หมายถึง โทษทางพระวินัยของพระภิกษุ ซึ่งเกิดจากการละเมิดกฎเกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ โดยแบ่งเป็น 7 ประเภท ได้แก่ ปาราชิก, สังฆาทิเสส, ถุลลัจจัย, ปาจิตตีย์, ปาฏิเทสนีย์, ทุกกฏ และพุทฺธภาสิต ซึ่งมีลักษณะความรุนแรงและวิธีการจัดการแตกต่างกัน

เหตุของอาบัติมี 6 ประการ เช่น การไม่ละอายต่อความผิด (อลัชชิตา), การไม่รู้ว่ามีผิด (อนญฺญาณตา), การสงสัยในกฎเกณฑ์ (กุกกัจจกตตา) เป็นต้น โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดของพระภิกษุในการปฏิบัติตามพระวินัย

การออกจากอาบัติเป็นกระบวนการฟื้นฟูความบริสุทธิ์ของพระภิกษุที่กระทำความผิด โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. การพ้นจากความเป็นพระภิกษุ: กรณีต้องอาบัติปาราชิก จะขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที
2. การประพฤติกุณฐานวิธี: วิธีการซับซ้อนที่ต้องดำเนินการกับสงฆ์ เช่น การปริวาส มานัต อัมภาน
3. การแสดงอาบัติ: การยอมรับความผิดและแสดงต่อสงฆ์เพื่อปลดปล่อยอาบัติ โดยมีวิธีที่เหมาะสมกับประเภทของอาบัติ

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง เน้นโทษที่หนักหน่วงแก่ผู้กระทำความผิด ให้เกิดความเกรงกลัวและเข็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิดอีก วัตถุประสงค์สุดท้ายของการลงโทษตามทฤษฎีนี้ จึงเป็นไปเพื่อการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิด สังคมจะได้มีความสุข อาบัติที่รุนแรงซึ่งมองว่าเฉียบขาดทำให้เกิดความลำบากกายใจแก่ผู้ต้องอาบัติ

แนวคิดของทฤษฎีเกี่ยวกับข่มขู่ยับยั้ง

ทฤษฎีการยับยั้งข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence theory) เป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม ของซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) (ค.ศ. 1738-1794) นักปราชญ์ด้านกฎหมาย ชาวอิตาลี และเจอรามี เบนแธม (Jeremy Bentham) (ค.ศ. 1748-1832) นักปรัชญา ชาวอังกฤษ และสำนักอาชญาวิทยาวิพากษ์ดั้งเดิม ของนักปรัชญาหลายท่าน เช่น รอชชี การ์ราร์ด (Rossi Garrard) เป็นต้น ทฤษฎีสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม เป็นแนวคิดริเริ่มการลงโทษที่สมควรแก่ความผิด ปฏิเสธการลงโทษที่โหดเหี้ยมทารุณ ซึ่งในขณะนั้น คริสตจักรมีอำนาจมากในการลงโทษ โดยอ้างพระเจ้า การใช้กฎหมาย และการลงโทษตามอำเภอใจ ไม่เป็นธรรม ชนชั้นล่างได้รับโทษสถานหนัก ในขณะที่ชนชั้นสูงที่กระทำความผิดแบบเดียวกันรับ

โทษสถานเบา หรืออาจไม่มีความผิดเลย ส่วนทฤษฎีสำนึกอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิม มีหลักการพื้นฐานของทฤษฎีคล้ายกับทฤษฎีสำนึกอาชญาวิทยาดั้งเดิม แต่ได้พัฒนาข้อยกเว้นไม่ต้องลงโทษบุคคลบางประเภท เช่น ผู้ป่วยจิตเวช เพื่อให้การลงโทษเหมาะสมกับผู้กระทำผิด เพราะบุคคลบางประเภทไม่สมควรได้รับโทษ (Garrand, 1982)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง มีมุมมองต่อการกระทำผิดว่า มนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Free will) คือ มีความอิสระและเหตุผลในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยพิจารณาถึงความทุกข์และความสุขจากการกระทำ มนุษย์ทั่วไปย่อมเห็นแก่ความสุขของตนเองเสมอ ถ้าบุคคลพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำจะทำให้เกิดความสุขมากกว่าความทุกข์ ก็จะตัดสินใจเลือกกระทำการนั้น นัยตรงข้าม ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า จะได้รับความทุกข์มากกว่าความสุขที่คาดหวัง ก็จะตัดสินใจเลือกไม่กระทำการ การละเมิดกฎเกณฑ์ก็เช่นกัน ถ้าบุคคลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การละเมิดกฎเกณฑ์ทำให้เกิดผลลัพธ์ซึ่งทำให้เกิดความสุขมากกว่า เช่น การฆ่าชิงทรัพย์เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่ต้องการ ก็ตัดสินใจทำ โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น สังคมที่เขาอาศัยอยู่ รวมไปถึงประเทศชาติ แต่หากเขาได้เห็นว่า โทษที่ได้รับจากการละเมิดกฎเกณฑ์จะทำให้เขาต้องเจ็บปวดกาย ใจ ทั้งทรัพย์สินที่ได้รับมาก็ถูกยึดคืนกลับไป ไม่คุ้มกับการกระทำ เขาก็จะไม่กล้าที่จะฆ่าชิงทรัพย์ของผู้อื่น ฉะนั้น โทษที่รุนแรงซึ่งกระทำต่อร่างกาย จิตใจของผู้ละเมิดตามกฎหมาย จะช่วยยับยั้งการกระทำละเมิดนั้นได้ ตามทฤษฎีนี้ โทษที่รุนแรงจึงช่วยป้องกันการกระทำผิดได้ (Bentham, 1789)

อานิสงส์จากมุมมองของทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง

ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งมองว่า อาบัติ คือ พฤติกรรมที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมสงฆ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคลและส่วนรวม สาเหตุการต้องอาบัติตามทฤษฎีที่ปรากฏในคัมภีร์ปาวาร คือ การละเมิดกฎเกณฑ์ด้วยไม่ละอาย และไม่เกรงกลัวโทษในทางพระวินัยและในทางธรรม ควรลงโทษเพื่อข่มขู่ให้หลบจำ ส่วนแนวทางการป้องกันการต้องอาบัติตามทฤษฎี คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์อย่างแม่นยำ จึงจะป้องกันการต้องอาบัติได้ (Beccaria, 1764)

พระพุทธเจ้า ทรงกำหนดอาบัติจากการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่ทรงบัญญัติ ตามแนวทางของทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงตำหนิผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงในท่ามกลางสงฆ์ เมื่อมีพระภิกษุกระทำผิดครั้งแรก เป็นต้นว่า “โมฆบุรุษ การกระทำของเธอไม่สมควร ไม่คล้ายตามไม่เหมาะสม ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำเลย เธอบวชในธรรมวินัยที่เรากล่าวดีแล้ว ไฉนจึงไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ได้ตลอดชีวิตเล่า.....” การตำหนิ มุ่งชี้ให้ผู้ฟังเห็นถึงความประพฤติที่ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ขัดขวางทางพ้นทุกข์ เป็นเยี่ยงอย่างที่ไม่ดีแก่ผู้อื่น ทำลายความศรัทธาของศฤงคาร และตรัส

ถึงโทษของความเป็นคนเลี้ยยาก และคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย เป็นต้น เหตุที่ทรง
 ตำหนิเช่นนี้ ก็เพื่อให้พระภิกษุได้สำรวมระวัง แต่หากวิเคราะห์ในมุมมองของการข่มขู่ขัยยัง
 จะเห็นถึงความรุนแรงของถ้อยคำ และน้ำเสียง ทำให้ผู้กระทำผิดได้เกรงกลัว การตำหนิของ
 พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ปกครอง และเพื่อประกาศข่มขู่ผู้กระทำผิด และพระภิกษุทั้งหลายได้
 รับรู้ว่าการกระทำผิดครั้งแรกจะยังไม่ต้องอาบัติ แต่หลังจากที่ได้บัญญัติสิกขาบท ผู้กระทำ
 ผิดจะต้องอาบัติ และต้องออกจากอาบัติ ไม่เว้นแม้แต่พระภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ (Walpola,
 1959)

เนื่องจากอาบัติของสงฆ์ ไม่ได้มีสภาพบังคับอย่างเด็ดขาด เหมือนกับโทษของสังคัม
ทั่วไป พระพุทธเจ้าจึงใช้ประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ในภายหน้า เป็นเครื่องข่มขู่ คือ
การไม่บรรลุดุคฺคธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในชาตินี้ อันเป็นเป้าหมายของความเป็นสมณะ
เพราะปฏิบัติตรงกันข้ามกับความเป็นสมณะ และการไปสู่มฤตยูมิในชาติต่อไป เพราะไม่ทำ
หน้าที่ของสมณะให้สมบูรณ์ และตรัสถึงวัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัย 10 ประการ
ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้ เราจะบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย โดยอาศัยอำนาจ
ประโยชน์ 10 ประการ” (Harvey, 2000)

สรุป การบัญญัติอาบัติในพระวินัย สะท้อนหลักการข่มขู่ยับยั้งในเชิงจิตวิทยา มากกว่าการลงโทษรุนแรงตามแนวคิดของโลกทางกฎหมาย โดยพระพุทธเจ้าใช้ประโยชน์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลายจำและป้องกันการละเมิดซ้ำ การบัญญัติ สิกขาบทยังมุ่งเน้นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสงฆ์ และสร้างแรงจูงใจให้พระภิกษุ ปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของสงฆ์และสังคมโดยรวม

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ที่มุ่งตรงไปที่การแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำผิด เพื่อให้กลับตนเป็นคนดี และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยเน้นการแก้ไขเป็นรายบุคคลให้สำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หลีกเลี่ยงวิธีการลงโทษที่ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคุณลักษณะของบุคคล จึงเป็นการซ่อมแซมสมาชิกที่บกพร่องเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีคุณภาพ พร้อมกับการป้องกันการกระทำความผิด

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) เชื่อในเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ มีแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมมนุษย์ เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด ซึ่งมองว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมการกระทำของตนได้อย่างอิสระ แต่เป็นไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งหล่อหลอมให้มีอุปนิสัยหรือพฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง

ร่วมกัน เช่น ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม เป็นต้น การลงโทษควรเน้นไปที่การแก้ไขที่ปัจจัยเหล่านั้น อันเป็นสาเหตุให้บุคคลกระทำความผิด โดยการจำแนกผู้กระทำความผิดตามลักษณะของบุคคล เพื่อศึกษาหาสาเหตุของการกระทำความผิด พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขที่ตรงจุด ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้แก้ไขตนเอง และกลับตัวไม่ให้อัลด้าลึกไปสู่การกระทำความผิดมากขึ้น หลีกเลี่ยงวิธีการลงโทษที่ทำลายคุณลักษณะและศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งทำให้เกิดรอยมลทินหรือเป็นโอกาสให้เรียนรู้การกระทำความผิดจากผู้อื่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิด ในมุมมองของทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู การลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดไม่มีประโยชน์ต่อการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เช่น การลงโทษจำคุกกระยะสั้นแก่ผู้กระทำความผิดสถานเบา ในทางตรงข้าม การจำคุกจะสร้างตราบาปให้แก่ผู้กระทำความผิด กลายเป็นนักโทษโดยไม่จำเป็น เมื่อออกมาจากเรือนจำก็จะมีสถานะเคยเป็นนักโทษ หรือผู้ต้องขัง ยิ่งไปกว่านั้น อาจเป็นโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้เรียนรู้การกระทำความผิดอื่น ๆ จากนักโทษที่อยู่ในเรือนจำ ทฤษฎีนี้ จึงหลีกเลี่ยงโทษจำคุก โดยให้ลงโทษด้วยวิธีอื่นแทน เช่น การปรับเป็นเงิน การรอลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติ หากจำคุก ก็ให้มีการลดวันต้องโทษ การให้การศึกษาและวิชาชีพ ในระหว่างจำคุก เป็นต้น หลีกเลี่ยงหรืองดเว้นการลงโทษที่รุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นการทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นเหตุให้เกิดบาดแผลทางกาย หรือจิตใจ ทำให้เกิดความอับอาย หรือวิตกกังวลต่อภาพลักษณ์ หน้าตาของตนเอง ที่สำคัญเป็นอุปสรรคการกลับเข้าสู่สังคมแก่ผู้กระทำความผิด ดังนั้น ตามหลักการของทฤษฎีนี้ เมื่อลงโทษผู้กระทำความผิดจนผู้กระทำความผิดแก้ไขตนเองได้แล้ว ควรหยุดการลงโทษทันที เพราะการลงโทษต่อไป ไม่มีประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำความผิด (Andrews & Bonta, 2010)

อาบัติจากมุมมองของทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู

อาบัติตามทฤษฎีนี้มองว่า เป็นโรคที่จะต้องได้รับการเยียวยาแก้ไขจึงจะหายจากโรค ในกรณีนี้ จะต้องศึกษาหาปัจจัยที่เป็นสาเหตุก่อน จึงจะเยียวยาได้ถูกต้อง ในคัมภีร์ปวิวาร ได้รวบรวมปัจจัยผลักดันให้ต้องอาบัติไว้ 6 ประการ เมื่อสังเคราะห์แล้ว ได้ปัจจัย 3 ประการ คือ 1. เพราะขาดความละอาย มีแนวโน้มในการแก้ไขด้วยการสั่งสอนธรรม เพื่อให้ละอายต่อความชั่ว กลัวผลของบาป 2. เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับพระวินัย มีแนวโน้มในการแก้ไขด้วยการให้ความรู้ และวิธีการแสวงหาความรู้ 3. เพราะสติและสมาธิมีกำลังอ่อน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรักษาศีล เจริญสติ และสมาธิมากขึ้น (Gombrich, 1988)

ตามแนวทางของทฤษฎีนี้ พระสงฆ์สามารถป้องกันการต้องอาบัติไว้ก่อนโดยการพิจารณากลุ่มบุคคลที่มีแนวโน้มในการกระทำความผิด พระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1. ปุณฺณ 2. พระเสขะ 3. พระอเสขะ ปุณฺณ คือ พระภิกษุผู้ยังมิได้บรรลุปะเป็นพระอริยบุคคลชั้นใดชั้นหนึ่ง ซึ่งกำลังฝึกฝนตนเอง เพื่อให้เป็นพระอริยบุคคล พระเสขะ คือ

พระภิกษุผู้ยังต้องศึกษาจนกว่าจะเป็นพระอรหันต์ ส่วนพระอเสขะ คือ พระผู้จบการศึกษาแล้ว ได้แก่ พระผู้บรรลुพระอรหัตตผล หรือพระอรหันต์

พระภิกษุผู้เป็นปุถุชนยังมีกิเลสผลักดันให้กระทำความผิด จึงมีแนวโน้มในการละเมิดสิกขาบทและต้องอาบัติได้ทุกเมื่อ ควรให้การศึกษาเกี่ยวกับพระวินัย สอนธรรมให้ละเอียด ชั่ว กลัวบาป และต้องสำรวมอินทรีย์ คือ การมีสติ ระวังตา เมื่อได้เห็นรูป การมีสติ ระวังหู เมื่อได้ยินเสียง การมีสติ ระวังจมูก เมื่อได้ดมกลิ่น การมีสติ ระวังลิ้น เมื่อได้ลิ้มรส การมีสติ ระวังกาย เมื่อได้สัมผัส และการมีสติ ระวังใจ เมื่อถูกต้องธรรมารมณ์ นอกจากนี้ หมั่นฝึกจิตใจให้ได้สมาธิจนถึงขั้นฌาน และมีความสุขในความสงบ จนไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจของกิเลส และบรรลुวิปัสสนาญาณ เป็นเหตุให้ละกิเลสได้หมดสิ้น พระเสขะที่เป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบันขึ้นไป ควรให้การศึกษาเกี่ยวกับพระวินัย และสำรวมอินทรีย์ และหมั่นเจริญปัญญาให้ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ส่วนพระอรหันต์ เป็นผู้ไม่มีกิเลสชักนำให้กระทำความผิด จึงไม่มีแนวโน้มในการกระทำความผิด และไม่ต้องอาบัติ เพราะถูกใจทว่าได้ละเมิดสิกขาบทบางข้อ แต่อาจจะละเมิดสิกขาบทบางประเภท และต้องอาบัติ เช่น เรื่องการไม่ช่วยทำธุระสงฆ์ เป็นต้น จึงควรให้การศึกษาเกี่ยวกับพระวินัยจนมีความรอบรู้เกี่ยวกับพระวินัย จึงเป็นการป้องกันการกระทำความผิดตามแนวทางของทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟู (Keown, D, 2001)

สรุป

อาบัติในพระพุทธศาสนา หมายถึง การละเมิดกฎเกณฑ์ของสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ เพื่อควบคุมพฤติกรรมและความประพฤติของพระภิกษุ โดยมีเป้าหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยและศรัทธาของคฤหัสถ์ที่มีต่อสงฆ์ อาบัติแบ่งออกเป็นหลายประเภท ตั้งแต่อาบัติที่ร้ายแรง เช่น ปาราชิก ซึ่งทำให้พระภิกษุพ้นจากสถานะความเป็นพระทันที ไปจนถึงอาบัติเล็กน้อย เช่น ทุพภาสิต ที่เกี่ยวข้องกับการพูดไม่เหมาะสม ในบริบทของการบริหารจัดการอาบัติ การออกจากอาบัติถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยฟื้นฟูสถานะของพระภิกษุและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยเน้นความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ในมุมมองของทัณฑวิทยา อาบัติสามารถวิเคราะห์ได้ผ่านสองแนวคิดหลัก ได้แก่ การข่มขู่ยับยั้งและการแก้ไขฟื้นฟู การข่มขู่ยับยั้ง มุ่งเน้นการสร้างเกรงกลัวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิด เช่น การแสดงโทษหรือการตำหนิอย่างชัดเจนในที่สาธารณะ ขณะที่การแก้ไขฟื้นฟู มุ่งเน้นการปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด โดยเน้นการให้ความรู้ในพระวินัย การสอนธรรมะเพื่อเสริมสร้างสติ สมาธิ และปัญญา อันจะช่วยลดปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการละเมิดกฎเกณฑ์อีกในอนาคต ทั้งนี้ การจัดการอาบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มีลักษณะเฉพาะที่ไม่เน้นความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจ แต่ใช้การชี้แนะและสร้างจิตสำนึก เพื่อให้พระภิกษุสามารถฟื้นฟูตนเองและกลับมาดำรง

สถานะสมณะได้อย่างเหมาะสม การวิเคราะห์อาบัติผ่านแนวคิดทัศนวิทยาจึงช่วยเพิ่มมิติในการเข้าใจบทบาทของการออกอาบัติและการลงโทษในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่สมดุลระหว่างการข่มขู่เพื่อป้องปรามและการฟื้นฟูเพื่อพัฒนาสมณะเพศให้มั่นคงในพระธรรมวินัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พระไตรปิฎกฉบับธรรมโฆษณ: ภาคอธิบายวินัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- _____. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2540). *พระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโชดก ปญฺญาวชิโร. (2544). *คำอธิบายวินัยปิฎก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิชินวร.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2545). *อรรถกถาพระวินัยปิฎก เล่ม 5: สมนันตปาสาทิกา ภาค 5* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ. (2564). *การตีความพระบัญญัติและการออกอาบัติในพระวินัยปิฎก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระราชวรมนี (วิจิตร สิริสมปโน). (2539). *การศึกษาวินัยปิฎกเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พุทธศาสน.
- พระวินัยธรรมสหาย อัมมปาโล. (2562). *การวิเคราะห์การละเมิดพระบัญญัติในพระวินัยปิฎก*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมพระวินัยศึกษา.
- พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2528). *อรรถกถาพระวินัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2545). *พระวินัยในชีวิตสังคม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- สมเด็จพระมหาธีรราช (พิมพ์ ธรรมธโร). (2537). *พระวินัยปิฎก เล่มที่ 1 อาทิจรกรรมจริยกัณฑ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. (2520). *พระวินัยปิฎกแปลและอรรถกถาอธิบาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พุทธิมคฺโต). (2548). *สารานุกรมพระไตรปิฎกธรรมบท* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *คู่มือพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2535). *พระวินัยในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- อมร ราชธรรมนิเทศ. (2549). *ธรรมะวินัยในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- Andrews, D.A. & Bonta, J. (2010). *The psychology of criminal conduct* (5th ed.). New Providence: LexisNexis.
- Beccaria, C. (1764). *On crimes and punishments*. Milan: Paola Frisi.
- Bentham, J. (1789). *An introduction to the principles of morals and legislation*. London: T. Payne and Son.
- Gombrich, R. F. (1988). *Theravāda Buddhism: A social history from ancient Benares to modern Colombo*. London: Routledge.
- Harvey, P. (2000). *An introduction to Buddhist ethics: Foundations, values, and issues*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Keown, D. (2001). *Buddhist ethics: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.

อิทธิพลของระบอบประชาธิปไตยกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484*

THE INFLUENCE OF THE DEMOCRATIC SYSTEM ON
THE SANGHA ACT B.E. 2484 (1941)

พระเทพวชิรโกศล (เทพธีรวงศ์ ขนติโก), วรพรรณ จันทรากุลศิริ, พระครูธรรมธรรฐาพร ปภสฺสโร

Phrathepwachirakosol (Thepthirawong Khanthiko), Woraphan Chandrakulsiri,

Phrakhrudhammathorn Sathaphorn Pabhassara

วัดบางนานอก กรุงเทพมหานคร

Wat Bangna Nok, Bangkok

Corresponding Author E-mail: sathaphorn.mana@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่สะท้อนถึงการบูรณาการแนวคิดประชาธิปไตยเข้าสู่โครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยในช่วงต้นของการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นเครื่องมือที่รัฐบาลใช้ในการกำกับดูแลและจัดการคณะสงฆ์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยที่เริ่มเป็นที่ยอมรับและขยายตัวในสังคมไทยในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของระบอบประชาธิปไตยที่มีต่อโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ผ่านพระราชบัญญัตินี้ โดยพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการบริหารที่มีความเป็นระบบ การกระจายอำนาจในการบริหารจากระดับสูงสู่ระดับท้องถิ่น และการปรับตัวของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงแนวทางการกำหนดบทบาทของคณะสงฆ์ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบทบาทของผู้นำทางศาสนาและการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในแต่ละระดับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ส่งผลให้เกิดการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งตำแหน่งทางสงฆ์อย่างมีระบบ การกระจายอำนาจส่งเสริมให้คณะสงฆ์ในแต่ละภูมิภาคสามารถดำเนินการตามบริบทของตน และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น แนวคิดประชาธิปไตยยังผลักดันให้เกิดการเพิ่มบทบาทของประชาชนในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สร้างระบบที่โปร่งใส และเน้นการตรวจสอบได้

คำสำคัญ: อิทธิพล; ระบอบประชาธิปไตย; พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484

*Received November 12, 2024; Revised December 17, 2024; Accepted December 24, 2024

Abstract

The Sangha Act B.E. 2484 (1941) represents a significant turning point, reflecting the integration of democratic principles into the governance structure of the Thai monastic community. Initially, the Act served as a tool for government oversight and management of the Sangha to align with democratic ideals, which were increasingly recognized and expanded upon in Thai society following the political change of 1932. This article aims to examine and analyze the impact of the democratic system on the administrative structure of the Sangha through this Act, considering the systemic administrative changes, decentralization of authority from central to local levels, and the Sangha's adaptation to democratic principles. It also discusses guidelines for defining the role of the Sangha in operations consistent with the role of religious leaders and the involvement of monks at each level. The Sangha Act B.E. 2484 resulted in a clear administrative structure, with a systematic appointment of monastic positions. Decentralization enabled the Sangha in various regions to operate within their contexts, allowing for quicker responses to local issues. Democratic ideas further encouraged an increase in public participation in decision-making related to religious matters, promoting a transparent and accountable system.

Keywords: Influence; Democracy; Sangha Act B.E. 2484

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 นำมาซึ่งการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยในราชอาณาจักรไทย อันส่งผลกระทบไม่เพียงแค่ฝ่ายอาณาจักร แต่ยังแผ่ขยายไปถึงฝ่ายพุทธจักรด้วย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ถือเป็นผลผลิตที่สะท้อนอิทธิพลของระบอบประชาธิปไตยต่อโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์อย่างเด่นชัด การเรียกร้องของพระภิกษุรุ่นใหม่ที่มีหวังการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่พวกเขาเห็นว่าไม่เป็นธรรม เป็นแรงผลักดันสำคัญที่นำไปสู่การจัดทำกฎหมายฉบับนี้ โดยสะท้อนความพยายามปรับปรุงคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับระบอบใหม่ แม้กระบวนการจัดทำกฎหมายจะเผชิญกับความขัดแย้งเกี่ยวกับลัทธิวินัยที่เป็นปัญหาเรื้อรัง แต่สุดท้ายกลับสามารถก้าวผ่านอุปสรรคเหล่านั้นด้วยการประนีประนอมและการจัดการเชิงการเมือง จนกระทั่งมีการ

ประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2484 ซึ่งนับเป็นกฎหมายสำคัญของการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ไทยในยุคใหม่

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484: อิทธิพลของระบอบประชาธิปไตย

เหตุการณ์อภิวัดณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อระบอบการเมืองและระบบกฎหมายของฝ่ายอาณาจักรดังที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้ว ผลของการอภิวัดณ์ครั้งนี้ยังเกิดขึ้นกับฝ่ายพุทธจักรอีกด้วย กล่าวได้ว่า ก้าวแรกของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เกิดจากการข้อเรียกร้องของภิกษุหนุ่มกลุ่มหนึ่ง ที่ไม่พึงใจต่อโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ โดยต่างเห็นพ้องต้องกันว่า โครงสร้างอันไม่เป็นธรรมนี้ เชื่อมโยงอยู่กับระบอบการปกครองแบบเก่าซึ่งได้สิ้นสุดลงแล้ว และเมื่อการปกครองฝ่ายบ้านเมืองเปลี่ยนรูปเป็นประชาธิปไตย การปกครองคณะสงฆ์ก็สมควรได้รับการ “ปฏิสังขรณ์” ให้มีลักษณะสอดคล้องต้องกันด้วย ซึ่งข้อเรียกร้องดังกล่าวสอดคล้องกับท่าทีของรัฐบาล ที่ต้องการปรับปรุงการพระศาสนาในเวลานั้น โดยมีมูลเหตุจูงใจหลายประการ แม้ในขั้นดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติฉบับนี้ของฝ่ายการเมืองจะประสบกับอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นอันเกี่ยวข้องกับ “ลัทธินิคาย” (ศรีสุภา จันทรเดชะ, 2562) ซึ่งเป็นปมปัญหาในวงการคณะสงฆ์มาอย่างช้านาน กระนั้นข้อขัดข้องดังกล่าวก็ถูกล่วงไปได้ด้วยการประนีประนอมตามวิถีแห่งการเมือง และมีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2484 (นันทนา มนตรีลาวัลย์, 2561)

โครงสร้างของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้วพบว่า ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก 2 ประการ คือ การจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งอนุโลมตามแบบอย่างของ “ระบอบประชาธิปไตย” ที่ฝ่ายอาณาจักรใช้เป็นแม่บทของการปกครองประเทศอยู่ในเวลานั้น และการรวมนิคายสงฆ์อันเป็นเจตนารมณ์สำคัญของกฎหมายฉบับนี้ ที่ประสงค์ให้ธรรมยุติกนิคายและมหานิกายได้สมัครสมานสามัคคีรวมเป็นนิคายเดียวกัน (วศิน อินทสระ, 2560) ซึ่งทั้ง 2 ประเด็น สามารถอธิบายได้โดยลำดับ ดังนี้

รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์อย่างประชาธิปไตย

สมเด็จพระสังฆราช: อำนาจบัญชาการคณะสงฆ์

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช” บทบัญญัติถึงพระราชอำนาจในการตั้งประมุขสงฆ์ลักษณะนี้ ไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ทั้งนี้ เป็นเพราะกฎหมายฉบับดังกล่าว ตราขึ้นภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่กษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพเป็นล้นพ้นดังทราบกันอยู่แล้ว การสถาปนาสมเด็จพระ

พระสังฆราช จึงเป็นเรื่องที่อยู่ในพระราชอำนาจโดยสภาพ และไม่จำเป็นต้องเขียนรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด (กรมการศาสนา, 2546) เมื่อมีการปกครองระบอบใหม่แล้ว ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ จึงได้กำหนดถึงพระราชอำนาจในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชขึ้นไว้ด้วย อนึ่งมาตรา 5 มิได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ตลอดจนคุณสมบัติของพระเถระ ผู้จะได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชไว้แต่อย่างใด ซึ่งกรณีเป็นเช่นเดียวกับมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ตราขึ้นใช้บังคับในเวลาต่อมา (พิชญ์ ศุภผล, 2558)

สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่ง “สกลมหาสังฆปริณายก” คือ ประมุขสูงสุดแห่งคณะสงฆ์ (มาตรา 6) เจตนารมณ์ของมาตราดังกล่าว ประสงค์ให้สมเด็จพระสังฆราชอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ เทิดทูนไว้เหนือภิกษุทั้งหลาย แต่พระองค์ไม่ได้ใช้อำนาจบัญชาการคณะสงฆ์เองโดยตรง การใช้อำนาจเช่นนั้น จะต้องดำเนินตามวิธีการที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด ซึ่งได้จัดวางให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปแบบการปกครองอย่างประชาธิปไตยของฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ในเบื้องต้นได้มีการแบ่งแยก “อำนาจบัญชาการคณะสงฆ์” ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ อำนาจในการบัญญัติ “สังฆาณัติ” อันเป็นกฎเกณฑ์เพื่อใช้บังคับในหมู่สงฆ์ สมเด็จพระสังฆราชทรงใช้ตามคำแนะนำของสังฆสภา (มาตรา 7) อำนาจบริหารการคณะสงฆ์ ทรงใช้ทางคณะสังฆมนตรี (มาตรา 8) และอำนาจในการวินิจฉัยอธิกรณ์ ทรงใช้ทางคณะวินัยธร (มาตรา 9) (ชัยพล รัตนวงศ์, 2563) โครงสร้างดังกล่าวเทียบได้กับฝ่ายอาณาจักรที่กษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจอธิปไตยตามที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ทรงใช้เท่านั้น และต้องใช้ตามวิถีทางที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย ตามหลักการปกครองในระบอบ Constitutional Monarchy ในระบอบเช่นนี้ กษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านนิติบัญญัติทางรัฐสภา ด้านบริหารทางคณะรัฐมนตรี และด้านตุลาการทางศาลการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ลักษณะข้างต้น มุ่งหมายให้องค์กรผู้ใช้อำนาจทั้ง 3 ฝ่าย ต่างตรวจสอบถ่วงดุลกันและกันซึ่งการถ่วงดุลอำนาจอย่างนี้ คือ เป้าหมายของการแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจออกเป็น 3 ฝ่ายตามที่ปรากฏในกฎหมายคณะสงฆ์ด้วยเช่นกัน (บัณฑิต รัตนวานิช, 2559)

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บรรดาการกระทำของสมเด็จพระสังฆราชที่เป็นลายลักษณ์อักษรอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ จะต้องมีบุคคลลงนามรับสนอง โดยปกติ ได้แก่ สังฆมนตรีรูปใดรูปหนึ่ง ตามมาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า “...สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์นั้น ต้องมีสังฆมนตรีรูปหนึ่งลงนามรับสนอง” อย่างไรก็ตาม กรณีการตั้งประธานและรองประธานสังฆสภา ตามมาตรา 12 การเรียกประชุมวิสาหมัญสังฆสภา ตามมาตรา 20 และการตั้งคณะสังฆมนตรี ตามมาตรา 28 กฎหมายบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนอง ก็ย่อมเป็นไปตามนั้น

แบบแผนการปฏิบัติที่กล่าวข้างต้นนี้ (ธีรศักดิ์ จารุจันทร์, 2557) อนุโลมมาจากหลักการในระบอบ Constitutional Monarchy ที่กษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงกระทำผิดไม่ได้ (the King can do no wrong) คำอธิบาย คือ ในรัฐที่ใช้ระบอบการปกครองเช่นนี้ กษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของรัฐ (Head of State) ย่อมแยกต่างหากเป็นคนละคนกับหัวหน้าของรัฐบาล (Head of Government) ผู้มีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินลักษณะทวินิยม (dualism) ดังกล่าวนี้นี้ ย่อมทำให้กษัตริย์ไม่ต้องทรงรับผิดชอบในผล ซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล แต่โดยที่รัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้กษัตริย์ต้องลงพระปรมาภิไธยในเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินด้วย (จิรพัฒน์ สิริบรรณ, 2559) ดังนั้น เพื่อให้การไม่ต้องรับผิดชอบข้างต้นเป็นไปโดยบริบูรณ์ ราชอาณาจักรประชาธิปไตยจึงได้คิดค้นเทคนิคทางกฎหมาย เรื่องการลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ (countersign) ขึ้นมา สำหรับใช้ถ่ายโอนความรับผิดชอบจากกษัตริย์ไปยังบุคคลอื่น โดยเทคนิคเช่นนี้ การลงพระปรมาภิไธยของกษัตริย์ในกิจใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน จึงต้องมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเสมอ (ซึ่งโดยปกติคือ หัวหน้าของรัฐบาล เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น) และบุคคลดังกล่าว ย่อมต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นในกิจนั้น ๆ แทนกษัตริย์ด้วย และภายใต้หลักการอย่างเดียวกันนี้ สมเด็จพระสังฆราช จึงไม่ต้องทรงรับผิดชอบในบรรดาการกระทำใด ๆ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่มีผู้ลงนามรับสนองเช่นกัน (สมหมาย วงศ์สุรวัฒน์, 2561)

ในมาตรา 10 บัญญัติว่า “ถ้าไม่มีสมเด็จพระสังฆราช หรือสมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราว ให้สังฆนายกหรือสังฆมนตรีซึ่งรักษาการแทนทำหน้าที่บัญชาการคณะสงฆ์แทนสมเด็จพระสังฆราช” มาตรา 10 คือ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช ในกรณีที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง หรือพระองค์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นการชั่วคราว แม้ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช จะไม่มีวาระการดำรงตำแหน่ง แต่ก็อาจว่างลงได้ด้วยเหตุหลายประการ (สมหมาย วงศ์สุรวัฒน์, 2561) ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 มิได้กำหนดเกี่ยวกับกรณีนี้ไว้ กระนั้นโดยทั่วไปแล้ว อาจมีได้ตั้งแต่ทรงสิ้นพระชนม์อันยอมทำให้ตำแหน่งว่างลงโดยสภาพ ทรงพ้นจากความเป็นภิกษุ ทรงลาออก และกษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถอดออกจากตำแหน่ง ซึ่งแม้จะมีได้บัญญัติถึงพระราชอำนาจเช่นนี้ไว้โดยชัดแจ้ง ก็สามารถตีความได้ว่า เมื่อกฎหมายบัญญัติให้ทรงสถาปนาได้ ก็ย่อมมีอำนาจถอดถอนได้อยู่ในตัว ส่วนกรณีไม่ทรงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ จะต้องเป็นเหตุที่เกิดขึ้นชั่วคราวเท่านั้น จะเป็นการประจำตลอดไปหาได้ไม่ ซึ่งในประการหลังนี้ จะต้องมีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ใหม่ เมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขการปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชตามที่กำหนดไว้แล้ว เห็นได้ว่ามาตรา 10 คือ บทบัญญัติเกี่ยวกับ “การรักษาราชการแทน” และ “การรักษาการในตำแหน่ง”

นั่นเอง โดยการรักษาราชการแทน คือ กรณีที่ผู้เป็นเจ้าของอำนาจไม่สามารถใช้อำนาจได้ เพราะไม่อยู่ เช่น ไปราชการต่างประเทศ หรือเพราะมีอุปสรรคอื่นขัดขวาง เช่น เจ็บป่วย จนไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ส่วนการรักษาราชการในตำแหน่ง เป็นกรณีที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เพราะผู้ดำรงตำแหน่งตาย ลาออกหรือครบวาระ ข้อความคิดเหล่านี้ มีรากฐานมาจากหลักกฎหมายทั่วไปเรื่อง “หลักความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ” ซึ่งทำให้องค์กร เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อรักษาความต่อเนื่องของการปฏิบัติหน้าที่ (สมภพ ชนะวิทย์, 2559)

สังขสภา: อำนาจบัญญัติสังขานัตติ

มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 บัญญัติถึงองค์ประกอบของ “สังขสภา” ซึ่งอาจเทียบได้กับองค์กรนิติบัญญัติของฝ่ายอาณาจักร ความว่า “สังขสภา ประกอบด้วยสมาชิกมีจำนวนรวมกันไม่เกินสี่สิบห้ารูป คือ (1) พระเถระชั้นธรรมชั้นไป (2) พระคณาจารย์เอก และ (3) พระเปรียญเอก...” สังขสภาเป็นองค์กรที่ฝ่ายการเมืองผู้ผลักดันให้มีการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากบทบัญญัติว่าด้วยสังขสภา คือ ส่วนที่มีเนื้อหาและรายละเอียดมากที่สุด ด้วยเหตุที่เป็นองค์กรสำคัญ กฎหมายจึงกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกสังขสภาไว้ในระดับสูง คือ ประกอบด้วยพระเถระชั้นธรรมชั้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มของพระภิกษุที่มีอาวุโสสูงในทางสมณศักดิ์ พระคณาจารย์เอก และพระเปรียญเอก ซึ่งหมายถึงพระผู้สอบไล่ได้เปรียญธรรมตั้งแต่ประโยค 7-9 อย่างไรก็ดี แม้จะประสงค์ให้สังขสภาเทียบได้กับสภาผู้แทนราษฎรของฝ่ายบ้านเมือง แต่เมื่อพิจารณาที่มาของสมาชิกสังขสภา กลับมิได้มาจากการเลือกตั้ง เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีผู้วิเคราะห์ว่า น่าจะเป็นเพราะในทัศนะของผู้บัญญัติกฎหมายนั้น หากกำหนดให้สมาชิกสังขสภามาจากการเลือกตั้งแล้ว อาจสุ่มเสี่ยงต่อการขัดพระธรรมวินัยได้ เนื่องจากในการเลือกตั้ง จำต้องมีการโฆษณาหาเสียงเพื่อให้เกิดความนิยมต่อพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ ย่อมกระทบกระเทือนในทางพระวินัยได้หลายประการ อีกทั้งคงเพราะการเลือกตั้งเป็นกิจในทางการเมือง ซึ่งฝ่ายศาสนาควรงดเว้นอย่างเด็ดขาด โดยในขณะที่มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ขึ้นใช้บังคับ คณะสงฆ์มีประกาศลงวันที่ 23 กันยายน 2480 ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมืองด้วย มิพักต้องกล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่ต้องการส่งเสริมให้คณะสงฆ์เกิดความสามัคคี เลิกแบ่งแยกลัทธินิกายโดยเด็ดขาด ซึ่งผู้บัญญัติกฎหมายคงเห็นว่า หากกำหนดให้พระสงฆ์เป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกสังขสภาดังเช่นการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ย่อมเกิดผลร้ายในทางแตกความสามัคคีได้ และด้วยเหตุที่สมาชิกสังขสภามีได้มาจากการเลือกตั้งนี้เอง จึงทำให้ตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งประจำ ไม่มีวาระการดำรงตำแหน่งเหมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการมีวาระถือเป็น

สาระสำคัญเนื่องจากตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย ทางผู้แทนเรียกร้องว่าต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าไปในสภา เพื่อทำหน้าที่แทนตนเองได้เป็นระยะ ๆ ทั้งนี้ การพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสังฆสภา เป็นไปตามมาตรา 15 คือมรณภาพ พ้นจากความเป็นภิกษุ ลาออก และสังฆสภาวินิจฉัยให้ออก โดยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของสมาชิกที่มาประชุม (นันทนา มนต์ริลาวัลย์, 2561)

อนึ่ง มาตรา 11 วรรคท้าย ยังกำหนดไว้ด้วยว่า หากพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง คือ (1) พระเถระชั้นธรรมขึ้นไป (2) พระคณาจารย์เอก และ (3) พระเปรียญเอก มีจำนวนเกินกว่า 45 รูป อันเป็นจำนวนสมาชิกของสังฆสภา ก็ให้เป็นสมาชิกตามลำดับ คือ พระเถระชั้นธรรมขึ้นไป พระคณาจารย์เอก แล้วจึงพระเปรียญเอก และต้องถือตามลำดับอาวุโส (วิสุทธิ์ จันทรกุล, 2562)

องค์ประชุมของสังฆสภากำหนดไว้ในมาตรา 14 คือ ต้องมีสมาชิมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม การแสดงเจตนาขององค์กรกลุ่มเช่นสังฆสภาต้องเกิดขึ้นจากการประชุมปรึกษาหารือในหมู่สมาชิกขององค์กร ทั้งนี้ การประชุมสมาชิกขององค์กรกลุ่มจะชอบด้วยกฎหมาย ก็ต่อเมื่อมีสมาชิมาประชุมครบ “องค์ประชุม” อันหมายถึง จำนวนสมาชิกขั้นต่ำที่จะต้องมาประชุม เพื่อให้องค์กรกลุ่มนั้นมีความสามารถที่จะประชุมและมีมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ในทางฝ่ายบ้านเมืองปัญหาว่าสภาควรจะมีสมาชิกเท่าใด จึงเป็นองค์ประชุม รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ บัญญัติไว้แตกต่างกัน แต่โดยทั่วไปแล้วถือกันว่าอย่างน้อยต้องมีสมาชิมาประชุมกึ่งหนึ่ง จึงจะประชุมได้ ทั้งนี้เพราะลัทธิประชาธิปไตยนั้น ย่อมถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ อนึ่ง องค์ประชุมนี้ ต้องมีอยู่ตลอดเวลาที่มีการประชุม และในกรณีเป็นที่สงสัยว่าสมาชิกที่ยังประชุมอยู่จะมีจำนวนไม่ครบองค์ประชุม ย่อมเป็นสิทธิของสมาชิกสภาฯ ที่จะขอให้ประธานตรวจสอบ และหากตรวจสอบแล้วปรากฏว่า มีสมาชิกสภาฯ อยู่ในที่ประชุมไม่ครบองค์ประชุม ประธานต้องสั่งพักการประชุมหรือเลิกประชุมเสียแล้วแต่กรณี (วิสุทธิ์ จันทรกุล, 2562)

คณะสังฆมนตรี: อำนาจบริหารการคณะสงฆ์

ตามมาตรา 28 กำหนดองค์ประกอบของคณะสังฆมนตรี ว่าประกอบด้วยสังฆนายกคนหนึ่ง และสังฆมนตรีอีกไม่เกิน 9 รูป ทั้งนี้ ตามมาตรา 29 สังฆนายกและสังฆมนตรีอย่างน้อย 4 รูป ต้องเลือกจากสมาชิกของสังฆสภา นอกนั้นจะเลือกจากพระภิกษุผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสังฆสภาก็ได้ บทบัญญัติเช่นนี้เป็นไปในการทำนองเดียวกับกฎเกณฑ์ทางฝ่ายบ้านเมืองที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 มาตรา 46 ประกอบมาตรา 47 ที่บัญญัติว่า ในคณะรัฐมนตรีที่ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอย่างน้อย 14 นาย และ

อย่างมาก 24 นายนั้น นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีก 14 นาย จะต้องเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้น จะเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ มาตรา 31 บัญญัติเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของสังฆมนตรี โดยแยกออกเป็น 2 กรณี คือ การพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และการพ้นจากตำแหน่งเป็นรายบุคคล (วศิน อินทสระ, 2560)

การพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ประกอบด้วย (1) เมื่อรับหน้าที่ในการบริหารการคณะสงฆ์มาครบ 4 ปี คณะสังฆมนตรีย่อมพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ในฝ่ายบ้านเมืองนั้น สภาผู้แทนราษฎรมีอายุ 4 ปี เท่ากับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และด้วยเหตุที่คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมาจากความเห็นชอบของสภา ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้สภามีอำนาจควบคุมการทำงานของรัฐบาลได้แล้ว เมื่อสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุลง หรือมีการยุบสภา คณะรัฐมนตรียังต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะเมื่อสภาผู้แทนราษฎรที่จะให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีหมดอายุ หรือถูกยุบเสียแล้ว ก็เป็นกรณีที่ถือไม่ได้ว่าคณะรัฐมนตรียังคงได้รับความไว้วางใจจากสภาต่อไป ในขณะที่สังฆสภา เป็นองค์กรที่มีความต่อเนื่อง ไม่มีการสิ้นอายุ เนื่องจากสมาชิกสังฆสภา ไม่มีวาระการดำรงตำแหน่งแบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น คือ คณะสังฆมนตรี ไม่ได้มาจากความเห็นชอบของสังฆสภา การมีวาระ 4 ปี ของฝ่ายบริหารอย่างคณะสังฆมนตรี ตามมาตรา 31 จึงไม่ใช่ด้วยเหตุผลอันเกี่ยวข้องกับอายุขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ แบบเดียวกับคณะรัฐมนตรี เรื่องวาระของคณะสังฆมนตรี จึงน่าจะเป็นเพราะกฎหมายประสงค์ให้ผู้ที่มีความสามารถได้มีโอกาสผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาทำหน้าที่บริหาร อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ (Spirit) ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ศรีสุภา จันทรเดชะ, 2562) (2) คณะสังฆมนตรีลาออกทั้งคณะ ซึ่งย่อมเป็นไปโดยสภาพในทางฝ่ายบ้านเมืองนั้น การลาออกก็เป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะคณะรัฐมนตรีมีความรับผิดชอบทางการเมือง และในทางการเมืองนั้นไม่มีทางที่จะบังคับขึ้นใจให้บุคคลใดต้องรับผิดชอบ ในเมื่อเขาไม่ปรารถนา กล่าวอีกนัยหนึ่ง การดำรงตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีเป็นเรื่อง “สิทธิ” ไม่ใช่เรื่อง “หน้าที่” และการลาออกก็เป็นการใช้สิทธิอย่างหนึ่ง (พิชญ์ ศุภผล, 2558) (3) ความเป็นสังฆนายกสิ้นสุดลง สังฆนายกเป็นหัวหน้าของคณะสังฆมนตรี เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารการคณะสงฆ์ เมื่อความเป็นสังฆนายกอันเป็นหัวหน้าสิ้นสุดลง ผู้ร่วมคณะก็ควรจะสิ้นสุดลงด้วย หลักเช่นนี้ปรากฏในการปกครองฝ่ายบ้านเมืองเช่นเดียวกันในระบบรัฐบาลแบบรัฐสภานั้น เพราะนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล และได้รับความไว้วางใจจากสภาให้ประกอบคณะรัฐมนตรี ฉะนั้น เมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง จึงมิได้กระทบเฉพาะตัวนายกรัฐมนตรี หากยังมีผลให้คณะรัฐมนตรีทั้งคณะต้องสิ้นสุดลงด้วย (ชัยพล รัตนวงศ์, 2563)

ส่วนการที่ส่งมนตรีพ้นจากตำแหน่งเป็นรายบุคคลนั้น ได้แก่ (1) ถึงแก่ภรรณาภพ ซึ่งเป็นเหตุตามธรรมชาติ (2) พ้นจากความเป็นภิกษุ ซึ่งย่อมทำให้ขาดคุณสมบัติของการเป็นสังฆมนตรี (3) ลาออก ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความเป็นสังฆมนตรีเป็น “สิทธิ” ไม่ใช่ “หน้าที่” เมื่อสังฆมนตรีรูปใดไม่ประสงค์จะรับผิดชอบทาง “การเมือง” ในการบริหารคณะสงฆ์อีกต่อไป ย่อมมีสิทธิที่จะลาออกได้ และ (4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ถวายความเห็นให้ลาออก ซึ่งถือเป็นมาตรการในการเข้ามาควบคุมกิจการคณะสงฆ์ของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลดังกล่าวไปแล้ว (บัณฑิต รัตนวานิช, 2559)

คณะวินัยธร: อำนาจวินิจฉัยอธิกรณ์

มาตรา 50 กำหนดให้อำนาจพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์เป็นของคณะวินัยธร บทบัญญัตินี้ประสงค์ให้คณะวินัยธรมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับองค์กรตุลาการในฝ่ายบ้านเมือง ที่มีรับผิดชอบเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี เห็นได้จากมาตรา 52 ที่บัญญัติรับรองความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของคณะวินัยธรไว้ ทำนองเดียวกับการรับรองความเป็นอิสระของตุลาการในการพิพากษาคดี ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยสังฆสภาได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 51 ออกสั่งขานัตริเบียบคณะวินัยธร พ.ศ. 2485 แบ่งการพิจารณาของคณะวินัยธรรออกเป็น 3 ชั้น คือ คณะวินัยธรชั้นต้น คณะวินัยธรชั้นอุทธรณ์ และคณะวินัยธรชั้นฎีกา นอกจากนี้ ยังได้ออกสั่งขานัตริให้ใช้ประมวลระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ พ.ศ. 2486 เพื่อกำหนดวิธีพิจารณาของคณะวินัยธรให้เป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ไม่พึงเข้าใจว่าการใช้อำนาจวินิจฉัยอธิกรณ์ของคณะวินัยธรเป็น “การกระทำทางตุลาการ” เช่นเดียวกับองค์กรศาล เพราะหากพิจารณาตามหลักการจัดองค์การของรัฐแล้ว ย่อมต้องจัดให้คณะวินัยธรเป็นองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ไม่ใช่ฝ่ายตุลาการ กล่าวคือ มีสถานะเป็น “คณะกรรมการ ซึ่งมีอำนาจทำการพิจารณาทางปกครอง” อำนาจที่คณะวินัยธรใช้ในการวินิจฉัยอธิกรณ์ จึงเป็นอำนาจทางปกครอง ไม่ใช่อำนาจตุลาการ (ธีรศักดิ์ จารุจันทร์, 2557)

อนึ่ง มาตรา 57 บัญญัติให้พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ก็มีบทบัญญัติคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของบรรดาข้าราชการสงฆ์ไว้เช่นกัน คือ มาตรา 42 ซึ่งเอาโทษในความผิดฐานขัดอำนาจเจ้าพนักงานแก่คุหศีล ผู้ขัดขึ้นต่อพระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ ซึ่งกระทำการตามอำนาจหน้าที่เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ตราบขึ้นภายหลังกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ใช้บังคับแล้ว มาตรา 57 ของพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2484 จึงกำหนดให้พระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งทางปกครองเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา โดยประสงค์ให้ได้รับความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่ ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงาน

ตามกฎหมายดังกล่าว อันนับว่าเป็นการรัดกุมมากยิ่งขึ้น กระนั้นพึงตราไว้ด้วยว่าการที่มาตรา 57 บัญญัติไว้ข้างต้น ย่อมบังคับถึงอำนาจและหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อมี “อำนาจ” ในทางการปกครองคณะสงฆ์เหมือนกับเจ้าพนักงานแล้ว หากกระทำผิดใน “หน้าที่” ก็จะต้องเป็นผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำความผิด ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญาด้วยกัน (วิชญ์ วรรณ, 2561)

บทบัญญัติว่าด้วยการรวมนิายสงฆ์

มาตรา 60 บัญญัติว่า “ก่อนที่จะได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วนแต่อย่างช้าต้องไม่เกินแปดปีนับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ห้ามมิให้ออกสงฆ์สามัคคี กติกาสงฆ์ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กฎกระทรวง หรือระเบียบใด ที่จะบังคับให้ต้องเปลี่ยนลัทธิอันใด นิมนต์บิณฑบาตและปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว” จากกฎหมายอันเป็น “บทเฉพาะกาล” ข้างต้น เห็นว่ามาตรา 60 กำหนดเงื่อนไขและเงื่อนไขในการกระทำกิจบางอย่างไว้ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

มาตรานี้ วางเงื่อนไขว่า ถ้ายังมิได้ทำการสังคายนาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วน จะตรากฎเกณฑ์ใด ๆ อันมีผลในทางบังคับให้ต้องเปลี่ยน “ลัทธิอันใดนิมนต์บิณฑบาตและปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว” ไม่ได้ โดยลัทธิเช่นว่านั้น ก็คือ ลัทธินิกายของคณะสงฆ์ไทย อันได้แก่ มหานิกายและธรรมยุติกนิกายนั่นเอง ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากถ้อยบัญญัติแล้ว เงื่อนไขที่กำหนดไว้ย่อมสิ้นผลลง เมื่อทำการสังคายนาพระธรรมวินัยครบถ้วน อันทำให้สามารถออกกฎเกณฑ์บังคับให้เปลี่ยนลัทธินิกายเช่นว่านั้นได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นหลักประกันให้กิจอันมุ่งประสงค์เป็นไปในระยะเวลาที่แน่นอน มาตรา 60 ที่กำหนดเงื่อนไขไว้ดังข้างต้น จึงบัญญัติเงื่อนไขไว้ด้วยว่า หากพ้น 8 ปี นับแต่วันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ แม้จะยังทำสังคายนาพระธรรมวินัยไม่แล้วเสร็จ เงื่อนไขที่บัญญัติข้อห้ามไว้เช่นนั้น ก็เป็นอันสิ้นผล ทำให้การออกกฎเกณฑ์เพื่อบังคับให้เปลี่ยนลัทธินิกาย ไม่ใช่การอันต้องห้ามตามกฎหมายนี้อีกต่อไป (สมภพ ธนะวิทย์, 2559)

กล่าวได้ว่าประเด็นเกี่ยวกับการรวมนิกายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484ถือเป็นเรื่องที่ผู้มีอำนาจ ทั้งในฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายคณะสงฆ์ ต่างเห็นว่าสำคัญกว่าข้อใด ๆ ในกฎหมายฉบับนี้ และไม่อาจก้าวล่วงเสียได้ สำหรับรัฐบาลแล้ว เรื่องนี้ถือเป็นเป้าหมายที่ต้องผลักดันให้เกิดขึ้นด้วยเหตุผลเรื่องความมั่นคงของรัฐประชาธิปไตยที่เพิ่งก่อตัวในเวลานั้น ส่วนทางฝ่ายคณะสงฆ์ทั้งมหานิกายและธรรมยุติกนิกายต่างล้วนพยายามรักษาผลประโยชน์แห่งคณะหรือนิกายของตนเป็นสำคัญ และด้วย “วาระทางการเมือง” ของทุกฝ่าย จึงส่งผลให้กระบวนการจัดทำพระราชบัญญัตินี้ มิได้เป็นไปโดยราบรื่น ทั้งต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคอย่างมากมาย ที่สุดแล้วปัญหาสำคัญอันนี้ก็เป็นอันยุติลงด้วยการประนีประนอม กล่าวคือ ผ่อนผันให้บทบัญญัติเรื่องการรวมนิกายสงฆ์มีสถานะเป็นบท

เฉพาะกาล ซึ่งจะทำให้ได้ต่อเมื่อมีการสังคายนาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วนเสียก่อน แต่เงื่อนไขที่กำหนดไว้นี้ จะต้องเกิดขึ้นภายในเวลาไม่เกิน 8 ปี ดังได้อธิบายมาแล้ว (นันทนา มนตรีลาวัลย์, 2561)

การจัดโครงสร้างคณะสงฆ์ตามหลักการแบบประชาธิปไตยและความพยายามรวมnikายสงฆ์: ผลทางการเมืองจากการตรากฎหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ที่มีโครงสร้างอิงตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยของฝ่ายอาณาจักร กล่าวคือ สร้างระบบถ่วงดุลแห่งอำนาจระหว่างองค์กรต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติได้ก่อให้เกิดปัญหาอีกด้านหนึ่ง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์ไม่คุ้นเคยกับการปกครองในลักษณะนี้มาก่อน ในสังฆสภาซึ่งสมาชิกประกอบด้วยพระเถระผู้เป็นชั้นอุปัชฌาย์อาจารย์ และพระอนุเถระผู้เป็นชั้นศิษย์ เมื่อต้องเข้าประชุมอภิปรายถกเถียงเสนอแนะกันในฐานะสมาชิก บรรยายกาศดังนี้ เป็นเหตุให้พระเถระผู้ใหญ่หลายรูปที่เป็นสมาชิกสังฆสภารู้สึกอึดอัด กลับเห็นไปในทางที่ว่า การกระทำดังกล่าวคือ การขาดสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส การประชุมสังฆสภาในระยะต่อมา จึงไม่ค่อยมีพระเถระผู้ใหญ่เข้าร่วมเท่าใดนัก ตรงกันข้ามกับสมาชิกสังฆสภาที่เป็นพระผู้น้อยกลับมีความกระตือรือร้นเข้าประชุมอย่างสม่ำเสมอ อำนาจบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรีนั้น ก็ปรากฏว่าไม่ได้ผลแน่นอนเด็ดขาด เหมือนคณะรัฐมนตรีที่สั่งบังคับส่วนราชการ เพราะการใช้อำนาจเด็ดขาดแก่ผู้ละเมิดฝ่าฝืนกระทำไม่ได้โดยยาก ส่วนอำนาจวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธรก็ไม่ได้ผลดีนักเช่นกัน เนื่องจากไม่มีเครื่องมือเครื่องมือนในการบังคับการเหมือนฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ไม่มี “ตำรวจพระ” ที่จะสืบสวนสอบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด มีแต่ต้องกล่าวถึงว่าการพิจารณาตัดสินอธิกรณ์ ซึ่งเปรียบได้กับการตัดสินคดีความในทางโลก เป็นเรื่องทางเทคนิค จำต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญ และการอบรมบ่มเพาะอย่างเป็นพิเศษ ในภาพรวม จึงอาจกล่าวได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ภายใต้หลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่มีประสิทธิผลมากนัก และสภาพที่เกิดขึ้นนี้ได้ถูกบรรยายไว้ในเหตุผลของการประกาศใช้กฎหมายคณะสงฆ์ฉบับใหม่ ภายหลังการยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ด้วย ความว่า “โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่...” (วิสุทธิ์ จันทรกุล, 2562)

อนึ่งใน พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดความผันผวนทางการเมืองอย่างมาก ทั้งในฝ่ายอาณาจักรและในคณะสงฆ์เอง พระเถระในฝ่ายธรรมยุติกนิกายจำนวน 22 รูป นำ

โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณวโร เจริญ สุขบท) ได้เข้าชื่อกันยื่นหนังสือลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2490 ถึงสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ (สุจิตโต ม.ร.ว.ชื่น นพวงศ์) สมเด็จพระสังฆราช เนื้อหาของหนังสือโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ที่จัดให้คณะสงฆ์มีการปกครองเป็นรูปการเมืองอย่างฝ่ายอาณาจักรนั้น ปรากฏชัดว่าเป็นไปโดยขัดกับวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย ตลอดจนถึงศาสนประเพณีแต่ดั้งเดิม ที่ดำเนินไปอย่างอาจารย์ปกครองศิษย์ เคารพกันตามอาวุโสการประชุมในสังฆสภาที่เปิดโอกาสให้พระชั้นศิษย์ อภิปรายโต้เถียงกับพระชั้นอุปัชฌาย์อาจารย์ ย่อมเป็นเหตุให้เสื่อมความนับถือยำเกรง (วคิน อินทรสุข, 2560)

หนังสือของคณะพระเถระธรรมยุต ยังตั้งข้อสังเกตด้วยว่า เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าจำนวนพระในฝ่ายธรรมยุติกนิกายมีน้อยกว่าฝ่ายมหานิกายมาก เมื่อเป็นเช่นนั้น ย่อมมีผลให้ฝ่ายมหานิกายเข้าเกณฑ์ที่จะเป็นสมาชิกสังฆสภาได้จำนวนมากกว่าฝ่ายธรรมยุตเป็นเงาตามตัว และหากมีการโต้เถียงกันระหว่างฝ่าย ๆ ที่มีเสียงข้างน้อยย่อมแพ้ฝ่ายที่มีเสียงข้างมากพระราชบัญญัตินี้ แม้มิได้ระบุถึงนิกายก็จริงอยู่ แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็เข้าเรื่องที่จะให้ฝ่ายที่มีเสียงข้างมาก กลืนฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย จึงตกอยู่ในฐานะ “เขียนกฎหมายซ่อนเงื่อน” และความข้อนี้ ผู้ทรงอำนาจในสมัยนั้น ย่อมรู้ดีและพึงอนุমানได้ตั้งแต่ต้นทั้งหลายทั้งปวงนี้ เห็นได้ชัดว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ออกมาเพื่อเปลี่ยนแปลงการพระศาสนาให้เป็นไปตามความประสงค์ของฝ่ายอาณาจักร (ศรีสุภา จันทรเดชะ, 2562)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในการทำให้พระสงฆ์มหานิกายและธรรมยุติกนิกายกลับมารวมเป็นนิกายเดียวกันอีกครั้ง ในนามคณะสงฆ์ไทย หรือ “พระสงฆ์สยามวงศ์” แนวนโยบายดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายอย่างเด่นชัด สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ติสสเทโว แพ พงษ์पालะ) สมเด็จพระสังฆราชจากฝ่ายมหานิกาย ซึ่งได้รับสถาปนาเมื่อ พ.ศ. 2481 มีพระดำรัสในรัฐพิธีเปิดประชุมสามัญแห่งสังฆสภา เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2485 ความตอนหนึ่งว่า “ตามที่รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 นั้น...กรณีกิจแรกและสำคัญที่สุดซึ่งท่านได้รับเกียรติให้เป็นผู้ปฏิบัติ คือ การทำสังคายนาพระไตรปิฎก...เพราะเมื่อทอดทิ้งปล่อยให้ปฏิบัติกันไปคนละทาง การปฏิบัติก็ฟั่นเฟือนผิดเพี้ยน ไม่เป็นระเบียบและทำให้เกิดการแตกแยกไม่มีสามัคคี...” ทั้งนี้ การสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นเงื่อนไขของการรวมนิกายสงฆ์ ตามหลักเกณฑ์ในบทเฉพาะกาล ตามมาตรา 60 หรือในคราวที่พระภิกษุวัดพิชัยญาติการาม จังหวัดธนบุรี ซึ่งได้ออนไปเป็นธรรมยุติกนิกายระยะหนึ่ง ได้เข้าเฝ้าขอแสดงตนกลับเป็นมหานิกายตามเดิม ทรงมีพระดำรัสตอบหนึ่งว่า “...อันที่จริงคณะสงฆ์แห่งชาติไทยเดิมก็เป็นสงฆ์หมู่เดียว เพิ่งมาแยกออกเป็น 2 นิกายในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ พระสงฆ์มหานิกายก็คือ พระสงฆ์หมู่เดิม นิกายที่ถือเป็นนานาสังวาสก์

ต่อสงฆ์หมู่เดิม แยกออกเป็นคณะหนึ่งเรียกว่า ธรรมยุติกนิกาย ส่วนคณะมหานิกาย ถ้าพระธรรมยุตต์ไม่ถือเป็นนิกายสงฆ์ก็ไม่มีรังเกียจ เพราะถือว่าพระธรรมยุตต์สืบเชื้อสายมาจากสงฆ์หมู่เดิม คือ มหานิกายนี้เอง...” ขณะที่พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายนั้น ในระยะเริ่มแรกยังคงมีท่าทีวางเฉยต่อเจตนารมณ์ดังกล่าว (พิชญ์ ศุภผล, 2558)

ผลกระทบของระบอบประชาธิปไตยที่มีต่อโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 มีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์ โครงสร้างการบริหารถูกปรับให้ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น เช่น การแต่งตั้งตำแหน่งทางสงฆ์ การกระจายอำนาจจากศูนย์กลางไปสู่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้คณะสงฆ์ในภูมิภาคต่าง ๆ สามารถดำเนินงานได้ตามบริบทและแก้ปัญหาในพื้นที่ได้รวดเร็วขึ้น

2. การบูรณาการแนวคิดประชาธิปไตย การปกครองคณะสงฆ์ได้รับการออกแบบให้คล้ายกับระบบประชาธิปไตยของฝ่ายบ้านเมือง เช่น การแบ่งแยกอำนาจระหว่างองค์กร เช่น สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร สังฆสภาได้รับบทบาทคล้ายสภาผู้แทนราษฎร และคณะสังฆมนตรีคล้ายคณะรัฐมนตรี

3. การรวมนิกายสงฆ์ พระราชบัญญัติฉบับนี้พยายามสร้างความสามัคคีระหว่างมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย โดยเน้นการลดความขัดแย้งและสร้างความเป็นเอกภาพในคณะสงฆ์

4. การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในสังคมประชาธิปไตย แนวคิดประชาธิปไตยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องทางศาสนา สร้างระบบโปร่งใส และเน้นการตรวจสอบได้ เพื่อให้คณะสงฆ์เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและศีลธรรมของสังคม

5. การขัดแย้งและข้อจำกัด แม้โครงสร้างดังกล่าวจะเน้นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่ก็พบปัญหาความไม่คุ้นเคยของคณะสงฆ์ เช่น พระเถระผู้ใหญ่บางรูปมองว่าการอภิปรายในสังฆสภาอาจกระทบต่อความเคารพผู้อาวุโส และการบังคับใช้อำนาจในระดับปฏิบัติยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดเครื่องมือหรือกลไกเชิงบังคับเหมือนฝ่ายอาณาจักร

โดยรวม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เป็นเครื่องมือสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการผสมผสานแนวคิดประชาธิปไตยเข้ากับการปกครองคณะสงฆ์ แม้ว่าจะยังมีความท้าทายในการปรับตัวของระบบปกครองคณะสงฆ์ในบริบทดังกล่าว

สรุป

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐใช้กำกับดูแลและปรับโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ในราชอาณาจักรไทยให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย โดยการบังคับใช้กฎหมายนี้มีผลให้เกิดการปรับโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์อย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งตำแหน่งทางสงฆ์อย่างเป็นระบบ และกระจายอำนาจบริหาร

ไปสู่ระดับท้องถิ่น ทำให้คณะสงฆ์ในแต่ละภูมิภาคสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องทางศาสนาและสร้างระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ยังเน้นการรวมนิกายมหานิกายและธรรมยุติกนิกายให้เป็นเอกภาพเดียวกัน เพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในคณะสงฆ์ โดยการปรับโครงสร้างดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการสร้างระบบการปกครองของคณะสงฆ์ที่สอดคล้องกับการเมืองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์อภิวุฒัน พ.ศ. 2475 ที่เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2546). *ประวัติศาสตร์การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จิรพัฒน์ สิริบรรณ. (2559). *การเมืองการปกครองในระบบ Constitutional Monarchy ของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชัยพล รัตนวงศ์. (2563). *บทบาทของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- ธีรศักดิ์ จารุจันทร์. (2557). *การปกครองคณะสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา มนต์ริลาวัลย์. (2561). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บัณฑิต รัตนวานิช. (2559). *กฎหมายคณะสงฆ์กับพระราชอำนาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พิชญ์ ศุภผล. (2558). *การเมืองการปกครองไทยและกฎหมายคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วศิน อินทรสุข. (2560). *การปรับปรุงกฎหมายคณะสงฆ์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- วิษณุ วรรณุญ. (2561). *การจัดการและการปกครองคณะสงฆ์ตามกฎหมายคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รามคำแหง.
- วิสุทธิ จันทรกุล. (2562). *การพัฒนากฎหมายและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสุภา จันทรเดชะ. (2562). *บทบาทของสงฆ์กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สมภพ ชนะวิทย์. (2559). *กฎหมายและโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหมาย วงศ์สุรวัฒน์. (2561). *การแยกอำนาจในระบอบ Constitutional Monarchy*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาวุธเปลี่ยนโลกกับการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์* WEAPONS THAT CHANGE THE WORLD AND THAI POLITICS IN THE ERA OF GLOBALIZATION

พระมหาวรวัฒน์ อภินันโท (วิชัย), พระรฤทธิ วรฤทธิญาณ (เชียนโคกกรวด)

Phramaha Worawat Apinantho (Wichai), Phra Rarit Varlddhlnano (Khiankhokkrud)

วัดสันปุลยสะหลีเวียงแก้ว

Wat San Pu Loei Sali Wiang Kaew

Corresponding Author E-mail: wichaiworawat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์แนวคิด “อาวุธเปลี่ยนโลก” ของเนลสัน แมนเดลา มองว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สุดในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง ประชัญนี้แสดงถึงการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคและความยุติธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่ในชั้นเรียนแต่สามารถขยายตัวผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสื่อออนไลน์กลับมีบทบาทที่ทั้งสร้างสรรค์และเป็นภัยในเวลาเดียวกัน ส่งเสริมการเปิดเสรีทางความคิดและความรู้ให้แก่ประชาชนในเชิงการเมืองไทย การศึกษาแบบประชัญแมนเดลาในการพัฒนาและเสริมสร้างการเข้าถึงข้อมูลสามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองได้มากขึ้น สื่อออนไลน์ในไทยยังสามารถถูกใช้โดยผู้มีอำนาจเพื่อควบคุมและเผยแพร่ข้อมูลที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน ผลที่ตามมาคือ การแบ่งแยกทางสังคมและการปิดกั้นโอกาสในการคิดเห็นต่างซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเป็นประชาธิปไตยและเสรีภาพในการแสดงออกการวิเคราะห์นี้เน้นไปที่การบูรณาการแนวคิดแมนเดลาในบริบทของการเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีสติและมีความรับผิดชอบ เพื่อยับยั้งการบิดเบือนข้อมูลและการควบคุมที่เกินควร ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในสังคม

คำสำคัญ: การเมืองไทย; ยุคโลกาภิวัตน์; เนลสัน แมนเดลา

*Received January 02, 2025; Revised January 31, 2025; Accepted February 18, 2025

Abstract

This article analyzes Nelson Mandela's "world-changing weapon" concept, which views education as the most powerful tool for creating social and political change. This philosophy represents the struggle for equality and justice through the learning process of the people. In the era of globalization, education is not limited to the classroom but can be expanded through online media, which plays both a constructive and a detrimental role at the same time, promoting the liberalization of ideas and knowledge for the people in Thai politics. Studying Mandela philosophy in developing and enhancing access to information can help promote greater understanding and public participation in the political process. Online media in Thailand can also be used by those in power to control and disseminate information that is in line with their own interests. The result is social division and the closure of opportunities for dissent, which is an obstacle to democracy and freedom of expression. This analysis focuses on integrating Mandela's ideas into the context of Thai politics in the era of globalization, emphasizing the promotion of understanding in using online media mindfully and responsibly to prevent information distortion and excessive control in creating sustainable changes in society.

Keywords: Thai Politics; Ara of Globalization; Nelson Manda

บทนำ

การศึกษาเป็นอาวุธที่มีพลังมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงโลก คำกล่าวของเนลสัน แมนเดลา ยังคงทรงพลังและมีความหมายในปัจจุบัน ในยุคของโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีและสื่อสารพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), 2564) การศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่ในห้องเรียนอีกต่อไป แต่ขยายขอบเขตสู่สื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงทุกคนได้อย่างกว้างขวาง สถานการณ์นี้เปิดโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาสังคมและการเมืองไปพร้อมกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่ยื่นมาให้เราต้องพิจารณา การศึกษาออนไลน์ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้คนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสะดวก แต่ยังสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น การเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่หลากหลายนี้สามารถ

กระตุ้นนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในระดับที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เรียนมีโอกาสนำมาทำงานร่วมกันจากทุกมุมโลก การศึกษาในรูปแบบนี้จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูนความรู้ แต่ยังกลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การศึกษาออนไลน์ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต เช่น การคิดเชิงวิจักษ์ การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูง

ในวงการการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและแม่นยำเป็นสิ่งที่ประชาชนควรมีเพื่อสร้างการตัดสินใจที่มีคุณภาพ การศึกษาในยุคนี้ไม่ได้แค่เรียนรู้จากตำราเรียนหรืออาจารย์ แต่ยังสามารถเรียนรู้จากการแชร์ข้อมูล การพูดคุย และอภิปรายในสังคมออนไลน์อย่างมีสติ เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองที่รู้คุณค่าของประชาธิปไตยและเสรีภาพ การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองจึงไม่เพียงแต่เป็นสิทธิ แต่ยังเป็นความรับผิดชอบที่ทุกคนควรตระหนักถึง เพื่อให้เสียงของประชาชนได้รับการสะท้อนและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคมการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมนี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้และทักษะในการวิจักษ์ข้อมูล เพื่อให้ประชาชนสามารถแยกแยะระหว่างข่าวจริงกับข่าวปลอม และเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจทางการเมืองอย่างรอบคอบ การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตย และทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529)

บทความนี้เป็นน่านำแนวคิดของแมนเดลามาปรับใช้ในบริบทของการเมืองไทยจะช่วยให้สร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยการส่งเสริมการศึกษาและการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ ประชาชนจะมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคีในสังคม

อาวุธเปลี่ยนโลกกับการเมืองไทย

แนวคิด “อาวุธเปลี่ยนโลก” ของเนลสัน แมนเดลา

เนลสัน แมนเดลาเชื่อว่าการศึกษาเป็นอาวุธที่มีพลังสูงสุดในการเปลี่ยนแปลงโลก เขามองว่า การศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความรู้และทักษะของบุคคลแต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางสังคมหรือเศรษฐกิจ (Callinicos, 2004) สิ่งนี้เป็นหัวใจหลักในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรมการศึกษาช่วยให้บุคคลสามารถท้าทายสถานะที่เป็นอยู่

ได้ ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์วิพากษ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งในที่สุดนำไปสู่พลเมืองที่มีข้อมูลและมีส่วนร่วมมากขึ้น การศึกษาช่วยให้บุคคลสามารถหลุดพ้นจากวงจรแห่งความยากจนและการกดขี่ ส่งเสริมความรู้สึกเป็นตัวแทนที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของสังคม การศึกษาช่วยให้บุคคลสนับสนุนสิทธิของตนและสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งจำเป็นต่อการสร้างชุมชนที่มีความยืดหยุ่น การศึกษาส่งเสริมความรู้สึกของการเสริมอำนาจซึ่งกระตุ้นให้บุคคลสนับสนุนสิทธิและสิทธิของผู้อื่น ในที่สุดมีส่วนช่วยในการสร้างชุมชนที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ การศึกษายังช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมและแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความท้าทายใหม่ ๆ ที่ต้องการวิธีการแก้ไขที่ทันสมัยและเหมาะสม

การประยุกต์ใช้ในบริบทของการเมืองไทย

1. การศึกษาและการเรียนรู้

การศึกษาในประเทศไทยยังคงต้องการการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นธรรมในกระบวนการทางการเมือง ส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การรวมการศึกษาพลเมืองเข้ากับหลักสูตรสามารถทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสร้างชุมชนของพวกเขา (ญดา สัตตะจุตวงศ์, 2565) การลงทุนในการปฏิรูปการศึกษาที่จัดลำดับความสำคัญของการศึกษาพลเมืองจะช่วยให้บุคคลมีส่วนร่วมกับกระบวนการประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนสิทธิของตนภายในสังคมการปรับปรุงการศึกษาพลเมืองไม่เพียง แต่จะเสริมอำนาจให้กับบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีข้อมูลมากขึ้น ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่สถาบันประชาธิปไตยที่แข็งแกร่งขึ้นและความสามัคคีทางสังคมที่มากขึ้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2559) การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการศึกษาพลเมืองควรเริ่มต้นตั้งแต่ระดับพื้นฐานในโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนมีโอกาสเข้าใจและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่

2. การใช้สื่อออนไลน์

สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ไปยังประชาชน การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การควบคุมข้อมูลและการสื่อสารในสื่อออนไลน์ยังคงเป็นปัญหา ซึ่งผู้มีอำนาจสามารถใช้ข้อมูลเท็จหรือบิดเบือนเพื่อควบคุมภาพลักษณ์ตนเองและส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคม

3. การส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม

การนำนโยบายที่เน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณะโดยไม่มีการแบ่งแยก จะช่วยเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคม การสร้างความเข้าใจและการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน จะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม (ญาดา สัตตะรุจาวงษ์, 2565)

ดังนั้น การศึกษาเป็นอาวุธที่มีพลังมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงโลก การส่งเสริมการศึกษาและการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ในบริบทของการเมืองไทยสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง การรณรงค์เพื่อความเท่าเทียมและความยุติธรรมต้องได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนของสังคม

สติปัญญาเยาวชนไทยถดถอย ผู้มีอำนาจร่ำรวยในยุคโลกาภิวัตน์ของผู้นำ พรรค

สติปัญญาเยาวชนไทยถดถอย และผู้มีอำนาจร่ำรวยในยุคโลกาภิวัตน์ของผู้นำพรรค สามารถแบ่งออกเป็นหลายประเด็นสำคัญ ดังนี้

สติปัญญาเยาวชนไทยถดถอย

1. การศึกษาและการเข้าถึงทรัพยากร

1.1 คุณภาพการศึกษา การศึกษายังคงมีความไม่เสมอภาคในแง่ของคุณภาพและการเข้าถึง การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ, 2555) เช่น ครูที่มีคุณภาพ หนังสือเรียน และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถส่งผลกระทบต่อสติปัญญาของเยาวชนถดถอย เยาวชนไม่สามารถพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นได้เต็มที่

1.2 การพัฒนาทักษะที่หลากหลาย การขาดการเรียนรู้ที่เป็นอิสระและการพัฒนาทักษะที่หลากหลายสามารถทำให้เยาวชนขาดโอกาสในการพัฒนาสติปัญญา การจำกัดในการเรียนรู้แบบท่องจำหรือเน้นผลทดสอบมากกว่านี้สามารถส่งผลให้เยาวชนขาดความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา

2. สภาพแวดล้อมทางสังคมและครอบครัว

2.1 ครอบครัวที่ไม่ให้การสนับสนุนที่เพียงพอ สถาบันครอบครัวที่ไม่สามารถให้การสนับสนุนที่เพียงพอและการสนับสนุนทางอารมณ์ที่มั่นคงสามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเยาวชน เยาวชนที่ขาดความมั่นใจและความมั่นคงอาจเผชิญกับความยากลำบากในการเรียนรู้และพัฒนา

2.2 ชุมชนที่ขาดการสนับสนุน การขาดกิจกรรมชุมชนและการสนับสนุนทางสังคมสามารถทำให้เยาวชนขาดสถานที่และโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนสามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2543)

ผู้มีอำนาจร่ายในยุคของผู้นำพระราช

1. การรวบรวมทรัพยากรและการใช้อำนาจ

1.1 การใช้ทรัพยากรในการควบคุมอำนาจ ผู้มีอำนาจสามารถใช้ทรัพยากรในการควบคุมสถานการณ์และรักษาภาพลักษณ์ที่ดี การใช้ทรัพยากรในการสร้างความขัดแย้งและการแบ่งแยกในสังคมสามารถทำให้ผู้มีอำนาจสามารถควบคุมสถานการณ์และใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งได้

1.2 การปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร รัฐบาลพระราชอาจใช้นโยบายที่ปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร เช่น การจำกัดการเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณะ เพื่อรักษาความร่ำรวยและอำนาจของตนเอง (ประยัต หงส์ทองคำ, 2561)

2. การใช้สื่อออนไลน์ในการควบคุมข้อมูล

2.1 การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้มีอำนาจสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการควบคุมข้อมูลและการสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองสามารถช่วยลดความขัดแย้งและสร้างภาพลักษณ์ที่ดี

2.2 การใช้ข้อมูลเท็จสร้างความขัดแย้ง การใช้ข้อมูลเท็จหรือบิดเบือนในการสร้างความขัดแย้งและความเข้าใจผิดในสังคมสามารถช่วยให้ผู้มีอำนาจสามารถควบคุมสถานการณ์และลดความเสี่ยงในการทำทลายอำนาจได้

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญาเยาวชนถดถอยและผู้มีอำนาจร่ายในยุคโลกาภิวัตน์ของผู้นำพระราช การขาดการสนับสนุนทางการศึกษาและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้สามารถทำให้สติปัญญาของเยาวชนถดถอย ในขณะที่ผู้มีอำนาจสามารถใช้ทรัพยากรและสื่อออนไลน์ในการควบคุมข้อมูลและการสื่อสารเพื่อรักษาภาพลักษณ์และลดความขัดแย้ง การบูรณาการปัจจัยเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความเป็นธรรมและมีความสามัคคีมากขึ้น

วิเคราะห์แนวคิด “อาวูรเปลี่ยนโลก” ของเนลสัน แมนเดลา กับการเมืองไทย ที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้มีอำนาจทางสังคม

การวิเคราะห์แนวคิด “อาวูรเปลี่ยนโลก” ของเนลสัน แมนเดลา กับการเมืองไทย
ที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้มีอำนาจทางสังคมสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเด็นสำคัญ ดังนี้

แนวคิดการศึกษาเป็นอาวูรเปลี่ยนโลก

เนลสัน แมนเดลาเชื่อว่าการศึกษาคือเป็นอาวูรที่มีพลังสูงสุดในการเปลี่ยนแปลงโลก
โดยการศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความรู้และทักษะของบุคคลแต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญ
ในการเสริมสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม การศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้
ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมมากขึ้น

การประยุกต์ใช้ในการเมืองไทยที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้มีอำนาจทางสังคม

1. การควบคุมการศึกษาและการเสริมสร้างอำนาจ

1.1 การควบคุมระบบการศึกษา ผู้มีอำนาจทางสังคมสามารถใช้การควบคุม
ระบบการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสถานะและรักษาอำนาจของตนเอง การควบคุมข้อมูลเนื้อหา
การศึกษาและการกำหนดนโยบายทางการศึกษาเช่น การเปิดหรือปิดหลักสูตรที่มีอิทธิพล
ต่อมุมมองทางการเมืองของเยาวชน

1.2 การจำกัดการเข้าถึงการศึกษา การจำกัดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มี
คุณภาพ สำหรับประชาชนส่วนใหญ่สามารถทำให้เยาวชนขาดโอกาสในการพัฒนา
สติปัญญาและทักษะที่จำเป็น ส่งผลให้การเติบโตและการพัฒนาสังคมในระยะยาวถูกยับยั้ง

2. การใช้สื่อออนไลน์ในการควบคุมข้อมูลและความคิดเห็น

2.1 การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้มีอำนาจสามารถใช้สื่อ
ออนไลน์ในการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูล และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของตนเอง ข้อมูลที่
เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์สามารถถูกควบคุมและตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพื่อรักษา
ภาพลักษณ์และลดการวิจารณ์

2.2 การบิดเบือนและการปล่อยข้อมูลเท็จ การใช้ข้อมูลเท็จหรือบิดเบือนในการ
สร้างความขัดแย้งและการแบ่งแยกในสังคมสามารถทำให้ผู้มีอำนาจทางสังคมสามารถ
ควบคุมสถานการณ์และลดความเสี่ยงจากการท้าทายอำนาจ

3. การใช้ทรัพยากรในการเสริมสร้างอำนาจ

3.1 การให้ทรัพยากรแก่กลุ่มผู้สนับสนุน การให้ทรัพยากร เช่น การสนับสนุน
ทางเศรษฐกิจแก่กลุ่มที่สนับสนุนตนเองสามารถช่วยเสริมสร้างความจงรักภักดีและรักษา
ฐานการสนับสนุนสำหรับผู้มีอำนาจ

3.2 การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อควบคุมสังคม ผู้มีอำนาจทางสังคมสามารถใช้สิทธิทางเศรษฐกิจในการควบคุมและบริหารประเทศในทางที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของตนเอง การลงทุนในโครงการใหญ่ที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มผู้สนับสนุนเฉพาะกลุ่ม

ดังนั้น การศึกษาเป็นอาวุธที่มีพลังมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงโลก แต่ในบริบทของการเมืองไทย การควบคุมการศึกษาและการใช้สื่อออนไลน์และทรัพยากรในการรักษาภาพลักษณ์และอำนาจของผู้มีอำนาจทางสังคมสามารถขัดขวางการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพและความเป็นธรรม ผลที่ตามมาคือ เยาวชนขาดโอกาสในการพัฒนาสติปัญญาและทักษะที่จำเป็นในการเติบโตและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การบูรณาการปัจจัยเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความเป็นธรรมและมีความสามัคคีมากขึ้น

สรุป

การวิเคราะห์แนวคิด “อาวุธเปลี่ยนโลก” ของเนลสัน แมนเดลา แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง การศึกษาไม่เพียงแต่เสริมสร้างความรู้และทักษะของบุคคล แต่ยังเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคมในบริบทของการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์ สื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักทางการเมือง การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรมจะช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจของประชาชน ในขณะเดียวกัน ผู้มีอำนาจยังสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการควบคุมและสร้างความขัดแย้งเพื่อรักษาและเสริมสร้างอำนาจของตนเอง การศึกษาและการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบเป็นการบูรณาการแนวคิดของแมนเดลา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง การใช้ความรู้และสติปัญญาในการสร้างความเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยที่มีความสามัคคีและเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการศึกษาและใช้สื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างอนาคตที่ดีกว่า ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและโอกาสในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคมจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และทำให้ประชาชนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศ การสร้างระบบการศึกษาที่เข้าถึงได้และมีคุณภาพสำหรับทุกคนจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการ

พัฒนาสังคมที่ยั่งยืน และช่วยให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชีวิตของตนเองและสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- ญาดา สัตตะรุจาวงษ์. (2565). เนลสัน แมนเดลา เพื่ออิสรภาพของชาวแอฟริกาใต้. สืบค้น 20 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/30022>.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543). วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2561). การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2555). 16 นิทานกตัญญู 12 นิทานเรียนรู้พลัน : เล่านิทานธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- ลิขิต ชีระเวคิน. (2529). วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2564). ข้อกำหนดเนลสัน แมนเดลา. กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย.
- สมบัติ อารังญวงศ์. (2559). การเมืองไทย. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Callinicos, L. (2004). *Oliver Tambo: Beyond the Engeli Mountains*. Africa: New Africa Books.

วิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของฌอง ฌาค รุสโซ*

ANALYSIS OF JEAN-JACQUES ROUSSEAU'S POLITICAL PHILOSOPHICAL IDEAS

พระจอม มหาปณฺโญ

Phra Jom Mahapankio

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phrabidicxmm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้จะวิเคราะห์แนวคิดของรุสโซและพิจารณาว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองไทยในยุคปัจจุบันการสำรวจแนวคิดของรุสโซ เผยให้เห็นข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะของการปกครองและเสรีภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นในพลวัตทางการเมืองไทยร่วมสมัย การใช้แนวคิดเหล่านี้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงความท้าทายและโอกาสที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น การนำเสนอแนวคิดของรุสโซในบริบทนี้จะช่วยให้เราเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และวิธีที่เสียงของพลเมืองสามารถส่งผลต่อทิศทางและนโยบายของรัฐบาล การวิเคราะห์นี้ยังเปิดโอกาสให้เราได้พิจารณาถึงบทบาทของสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้มีอำนาจ ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างระบบการปกครองที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวคิด; ปรัชญาการเมือง; ฌอง ฌาค รุสโซ

Abstract

This article analyzes Rousseau's ideas and considers their relevance to contemporary Thai politics. Exploring Rousseau's ideas reveals important insights into the nature of governance and individual freedom, which can be reflected in contemporary Thai political dynamics. Using these ideas to analyze the political situation in Thailand can help us gain a deeper

*Received February 5, 2025; Revised February 19, 2025; Accepted February 21, 2025

understanding of the challenges and opportunities facing society. Presenting Rousseau's ideas in this context helps us see the importance of citizen participation in political decision-making, and how citizen voices can influence government direction and policies. This analysis also allows us to consider the role of political institutions and the relationship between citizens and those in power, which can lead to the creation of a sustainable and effective governance system that responds to the needs of the people in the present era.

Keywords: Concept; Political Philosophy; Jean-Jacques Rousseau

บทนำ

ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) เป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองและสังคมในยุคเรืองโรจน์ของเขา มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานแนวคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่ แนวคิดของเขาเกี่ยวกับ “สัญญาประชาคม” (Social Contract) และ “เจตจำนงทั่วไป” (General Will) ได้ส่งอิทธิพลต่อระบบการปกครองในหลายประเทศทั่วโลก (ฌ็อง-ฌัก รูสโซ, 2555) รวมถึงประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ความคิดของเขายังคงสะท้อนในการอภิปรายร่วมสมัยเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลการกำกับดูแลและบทบาทของประชาชนในการสร้างสังคมของพวกเขา อิทธิพลของรูสโซยังเห็นได้ในงานวรรณกรรมและปรัชญาที่ต่อมา ซึ่งได้พัฒนาความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพและความเท่าเทียมกันในสังคมอย่างลึกซึ้ง ทำให้เขาเป็นหนึ่งในบุคคลสำคัญที่มีส่วนผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายประเทศ ความคิดของเขายังได้ส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาตนเอง โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของประสบการณ์ส่วนตัวในการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้นผ่านการศึกษาที่มีคุณภาพ (สิทธิ บุตรอินทร์, 2554) การมีส่วนร่วมของเขาในด้านการศึกษได้ส่งผลให้เกิดแนวทางใหม่ในการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกระตุ้นให้คนรุ่นหลังตั้งคำถามเกี่ยวกับอำนาจและความยุติธรรมในสังคมอย่างต่อเนื่อง อิทธิพลของรูสโซยังขยายไปถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในยุคปัจจุบัน โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานและความรับผิดชอบร่วมกันที่ยังคงเป็นหัวใจสำคัญในการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและเสรีภาพทั่วโลกการวิเคราะห์แนวคิดของรูสโซช่วยให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคนี้ และยังเป็นแรงบันดาลใจในการต่อสู้เพื่อสิทธิของกลุ่มต่าง ๆ ที่ถูกละเลยหรือกดขี่

ดังนั้น แนวคิดปรัชญาการเมืองของฌอง ฌาค รูสโซมีความสำคัญและเป็นแรงบันดาลใจในการกำหนดความคิดทางการเมืองสมัยใหม่ การเมืองไทยในยุคปัจจุบันยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเสรีภาพ การนำแนวคิดของรูสโซมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยอาจเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเมืองที่มีความยั่งยืน

แนวคิดปรัชญาการเมืองของฌอง ฌาค รูสโซ

แนวคิดปรัชญาการเมืองของฌอง ฌาค รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) เป็นหนึ่งในแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการเมืองและสังคมในยุคปัจจุบัน รูสโซเป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่มีชีวิตอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 18 แนวคิดของเขามีความสำคัญอย่างมากในการก่อตั้งทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่ แนวคิดของเขากลับมาเกี่ยวกับสัญญาทางสังคมและแนวคิดเรื่องทั่วไปจะมีรูปร่างความคิดประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้งโดยเน้นถึงความสำคัญของการตัดสินใจโดยรวมและเสรีภาพของแต่ละบุคคลภายในสังคมแนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของประชาธิปไตยในยุโรป แต่ยังได้มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองทั่วโลกในศตวรรษที่ 19 และ 20 อีกด้วย การวิเคราะห์แนวคิดของรูสโซจึงช่วยให้เราเข้าใจถึงรากฐานทางปรัชญาที่สนับสนุนหลักการประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคมร่วมสมัย ซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญในการอภิปรายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในปัจจุบัน

1. สัญญาประชาคม (Social Contract) รูสโซเชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นจากข้อตกลงร่วมกันของประชาชน โดยประชาชนต้องเสียสละเสรีภาพบางส่วนเพื่อให้เกิดระเบียบและความยุติธรรมในสังคม รัฐต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม มิใช่เพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แนวคิดของสัญญาทางสังคมเน้นว่าอำนาจทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายมาจากความยินยอมของผู้ปกครองทำให้มั่นใจได้ว่ารัฐบาลดำเนินการเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนทุกคนแทนที่จะสนับสนุนกลุ่มเฉพาะทฤษฎีสัญญาทางสังคมเน้นถึงความสำคัญของข้อตกลงร่วมและความรับผิดชอบทำให้มั่นใจว่าอำนาจทางการเมืองถูกนำไปใช้ในลักษณะที่สะท้อนถึงเจตจำนงและสวัสดิการของชุมชนทั้งหมดการสร้างรัฐที่มีความยุติธรรมและเป็นประชาธิปไตยจึงต้องอิงอยู่บนหลักการเหล่านี้ ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างแท้จริง (จินดา จินตนาเสรี, 2517)

2. เจตจำนงทั่วไป (General Will) รูสโซเสนอแนวคิด “เจตจำนงทั่วไป” ซึ่งหมายถึงเจตนารมณ์ของประชาชนทั้งหมดที่มุ่งสร้างสังคมที่ดีและเป็นธรรม รัฐบาลมีหน้าที่รับใช้และปฏิบัติตามเจตจำนงทั่วไป ไม่ใช่ผลประโยชน์ของชนชั้นปกครอง แนวคิดนี้เน้นว่าการกำกับดูแลที่แท้จริงควรสะท้อนถึงเจตจำนงร่วมของประชาชน เพื่อให้แน่ใจว่านโยบาย

และการตัดสินใจจะทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคนแทนที่จะเลือกไม่กี่คนการสร้างสังคมที่เป็นธรรมนี้ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เสียงของประชาชนถูกได้ยิน แต่ยังส่งเสริมความรับผิดชอบและความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม โดยทำให้เกิดการตระหนักรู้และความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของพวกเขา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน (กิตติศักดิ์ ปรกิติ, 2546)

3. การปกครองโดยประชาชน รุสโซสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจทางการเมือง รัฐบาลควรเป็นเพียงตัวแทนที่ใช้ประชาชนไม่ใช่ผู้ปกครองที่ใช้อำนาจโดยพลการ สาระสำคัญของปรัชญานี้เน้นว่าความชอบธรรมที่แท้จริงมาจากการยินยอมและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ปกครองทำให้นั่นใจได้ว่าอำนาจทางการเมืองจะถูกนำไปใช้ในลักษณะที่สะท้อนถึงเจตจำนงและความต้องการของชุมชน ปรัชญานี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองและความรับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ประชาชนได้รับอำนาจในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา การปกครองที่มีส่วนร่วมนี้ยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบในหมู่ประชาชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตย การเน้นการมีส่วนร่วมของพลเมืองไม่เพียง แต่ส่งเสริมความรู้สึกของชุมชน แต่ยังส่งเสริมความรับผิดชอบในหมู่ผู้นำเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายสอดคล้องกับความต้องการและแรงบันดาลใจของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่เพียงแต่เป็นหลักการพื้นฐานในการปกครอง แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในระบบการเมือง ทำให้ผู้มีอำนาจต้องตอบสนองต่อเสียงเรียกร้องและข้อกังวลของประชาชนอย่างจริงจัง (ปัญญา บริสิทธิ์, 2529)

ดังนั้น แนวคิดปรัชญาการเมืองของฌอง ฌาค รุสโซมีความสำคัญในการกำหนดทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่ การเน้นความสำคัญของสัญญาทางสังคม อำนาจอธิปไตย ความเท่าเทียมและความยุติธรรม ความเป็นธรรมชาติ และการศึกษาและการพัฒนา เป็นแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเสรีภาพ การเน้นที่เจตจำนงร่วมและการมีส่วนร่วมของพลเมืองได้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเคลื่อนไหวทางประชาธิปไตยจำนวนมากทั่วโลกโดยสนับสนุนรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง การส่งเสริมแนวคิดเหล่านี้ยังช่วยให้เกิดการพัฒนากฎหมายและเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การเมืองไทยในยุคปัจจุบันและความเชื่อมโยงกับแนวคิดของรุสโซ

การเมืองไทยในปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล รัฐสภาแบ่งเป็นสองสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ระบบการเลือกตั้งใช้ระบบแบ่งเขตคะแนนสูงสุด แนวคิดของรุสโซเกี่ยวกับ “สัญญาประชาคม” และ “ประชาธิปไตย” มีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 เริ่มต้นจากการปฏิรูปการปกครองในปี พ.ศ. 2435 และพัฒนาต่อเนื่องในประวัติศาสตร์การเมืองไทย (อชิตพนธ์ เพียรสุขประเสริฐ, 2567)

1. ประชาธิปไตยและสัญญาประชาคมในประเทศไทย แม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบประชาธิปไตย แต่การดำเนินนโยบายของรัฐบาลมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชน ข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการสัญญาประชาคมที่เป็นธรรมมากขึ้น ความต้องการสัญญาทางสังคมที่เท่าเทียมกันมากขึ้นมีความชัดเจนมากขึ้นเนื่องจากประชาชนแสวงหาความโปร่งใสและความรับผิดชอบจากผู้นำเพื่อให้แน่ใจว่าเสียงของพวกเขาจะได้ยินอย่างแท้จริงในเวทีทางการเมือง การต่อสู้อย่างต่อเนื่องเพื่อกระบวนการประชาธิปไตยที่ครอบคลุมมากขึ้นเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดนโยบายที่มีผลโดยตรงต่อชีวิตของประชาชน การต่อสู้อย่างต่อเนื่องเพื่อกระบวนการประชาธิปไตยที่ครอบคลุมมากขึ้นเน้นถึงความจำเป็นในการปฏิรูปที่เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนและทำให้มั่นใจว่าเสียงของพวกเขาเป็นสิ่งสำคัญในการกำกับดูแลการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและมีความยั่งยืนต้องอาศัยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมถึงการศึกษาและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในระบบประชาธิปไตยของประเทศ (สุภางค์ จันทวานิช, 2561)

2. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและเจตจำนงทั่วไป ประเทศไทยเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลและกลุ่มที่เรียกร้องการเปลี่ยนแปลง การขาดความเป็นเอกภาพของเจตจำนงทั่วไปทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐไม่สามารถตอบสนองประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความตึงเครียดทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความไม่สงบทางสังคมและการขาดความไว้วางใจในสถาบันของรัฐทำให้ความพยายามซับซ้อนในการบรรลุความเป็นฉันทามติและดำเนินการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ ความวุ่นวายทางการเมืองอย่างต่อเนื่องไม่เพียง แต่ขัดขวางการกำกับดูแลที่มี

ประสิทธิภาพ แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความไม่แน่นอนที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความสามัคคีทางสังคมภายในประเทศ ความวุ่นวายทางการเมืองอย่างต่อเนื่องยังขัดขวางการลงทุนจากต่างประเทศและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นอีกความวุ่นวายทางการเมืองที่ดำเนินต่อไปยังนำไปสู่การลดผลกระทบในหมู่ประชากร ทำให้ความพยายามซับซ้อนในการส่งเสริมการสนทนาและการประนีประนอมระหว่างกลุ่มฝ่ายตรงข้าม การสร้างความเข้าใจร่วมกันและการฟื้นฟูความไว้วางใจในสถาบันของรัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดความตึงเครียดและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว (พระมหากษัตริย์ อนุตตรโร (อันวิเศษ), 2565)

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองไทย แม้ว่าจะมีการเลือกตั้งและโครงสร้างประชาธิปไตย แต่ในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังถูกจำกัดในหลายรูปแบบ เช่น การควบคุมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุม ซึ่งขัดกับหลักการของรัฐโซที่สนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการปกครองตนเอง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตย และทำให้เสียงของประชาชนสามารถสะท้อนถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนานโยบายที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบต่อรัฐบาล รวมถึงทำให้เกิดการตอบสนองที่ดีขึ้นต่อความต้องการของสังคม การสร้างช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดเวทีเสวนาและการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร จะเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจในระดับชุมชน (ภุริทัศน์ ชาติน้ำเพชร, 2564)

ดังนั้น การเมืองไทยในยุคปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของฌอง ฌาค รุโซ ในหลายด้าน ความสำคัญของสัญญาทางสังคม อำนาจอธิปไตยของประชาชน และความเท่าเทียมและความยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเมืองไทย การนำแนวคิดของรุโซมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยอาจเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเมืองที่มีความยั่งยืน การรวมแนวคิดของรุโซสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและสนับสนุนสิทธิของตน ในขณะที่ส่งเสริมความสามัคคีทางสังคมและความรับผิดชอบร่วมกัน การสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมกันนั้นต้องอาศัยการศึกษาและการตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืนในอนาคต การสร้างความตระหนักรู้เหล่านี้ต้องเริ่มต้นจากระบบการศึกษาและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาท

2. การส่งเสริมเจตจำนงทั่วไป การเมืองไทยควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างสามัคคี และขจัดความแตกแยกทางสังคม โดยสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจทาง การเมืองมากขึ้นผ่านการลงประชามติและการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี นอกจากนี้ควร ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของพวกเขา ส่งเสริมวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นซึ่งเสริมสร้างกระบวนการ ประชาธิปไตยและส่งเสริมสามัคคีทางสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ ครอบคลุมซึ่งส่งเสริมการสนทนาและความร่วมมือระหว่างกลุ่มที่หลากหลาย จะส่งเสริม ความเข้าใจซึ่งกันและกันและกันและปูทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทย การสร้าง สภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและส่งเสริมการสนทนาระหว่างกลุ่มที่ หลากหลาย ไม่เพียง แต่จะช่วยเพิ่มความเข้าใจซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่ยังสร้างรากฐาน สำหรับการพัฒนายั่งยืนในสังคมไทย การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน

และประชาสังคมในการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง โดยให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมอย่างสงบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถเพิ่มขึ้นได้โดยการใช้โปรแกรมการศึกษาที่แจ้งให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของพวกเขาส่งเสริมให้พวกเขามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการประชาธิปไตย โปรแกรมการศึกษาพลเมืองยังสามารถส่งเสริมความรู้สึกของชุมชนและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่ประชาชนกระตุ้นให้พวกเขามีส่วนร่วมในการอภิปรายและกิจกรรมที่ส่งเสริมค่านิยมและการปฏิบัติทางประชาธิปไตย การสร้างแพลตฟอร์มที่เปิดกว้างสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวคิดระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย และทำให้เสียงของประชาชนถูกได้ยินอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

ดังนั้น การนำแนวคิดของฌอง ฌาค รูโซมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทย สามารถช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรม ความเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างสัญญาทางสังคม การสนับสนุนอำนาจอธิปไตยของประชาชน การสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรม การส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนา การสร้างระบบการตรวจสอบและการควบคุม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางที่อาจช่วยพัฒนาการเมืองไทยให้มีความยั่งยืนและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การดำเนินการตามหลักการเหล่านี้สามารถปูทางสู่ภูมิทัศน์ทางการเมืองที่ครอบคลุมมากขึ้น ส่งเสริมการสนทนาและความร่วมมือระหว่างกลุ่มสังคมที่หลากหลายเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในสังคมจะเป็นกุญแจสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และส่งเสริมให้ทุกคนมีเสียงในการตัดสินใจที่ส่งผลต่ออนาคตของประเทศ

สรุป

แนวคิดของฌอง ฌาค รูโซ ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน แม้ว่ารัฐธรรมนูญและโครงสร้างการปกครองของไทยจะมีลักษณะประชาธิปไตย แต่ในทางปฏิบัติยังมีอุปสรรคที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่ หากประเทศไทยสามารถนำแนวคิดสัญญาประชาคมและเจตจำนงทั่วไปมาปรับใช้ในการบริหารประเทศได้อย่างแท้จริง จะช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมและความโปร่งใสในระบบการเมือง รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีเสียงในการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขาเอง การสร้างสังคมที่มีส่วนร่วมและยั่งยืนจะต้องอาศัยการศึกษาและการตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมือง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แท้จริงและยั่งยืนต่อไป การดำเนินการตามหลักการเหล่านี้อาจนำไปสู่พลเมืองที่มีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่บุคคลรู้สึกมีอำนาจในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการประชาธิปไตย และการพัฒนานี้จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐและประชาชน ทำให้เกิดการสนับสนุนในการตัดสินใจทางการเมืองที่สะท้อนถึงความต้องการและผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง ในการสร้างกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ จะเป็นก้าวสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างแท้จริง การสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการอภิปรายอย่างเปิดเผยจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และยังสามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2546). *การปฏิรูประบบกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จินดา จินตนาเสรี. (2517). *สัญญาประชาคม*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์ จำกัด.
- ณ็อง-ฌัก รูโซ. (2555). *ความเรียงว่าด้วยต้นกำเนิดและรากฐานแห่งความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ชาติ* (ศุภชัย ศุภผล แปล). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์ จำกัด.
- ปัญญา บริสิทธิ์. (2529). *วรรณกรรมเชิงปรัชญาฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 18*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหากษัตริย์ อนุตตรโร (อันวิเศษ). (2565). *ปรัชญาสังคมการเมืองของฌอง ฌาคส์ รูโซ*. *วารสารปารมิตา*, 4(1), 36-46.
- ภูริทัศน์ ชาน้ำเพชร. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(1), 42-55.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. (2554). *ปรัชญาเปรียบเทียบมนุษย์ตะวันออกกับตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชิตพนธ์ เพียรสุขประเสริฐ. (2567). *ฌอง ฌาคส์ รูโซ : ตัวบทต้นธารคนสำคัญแห่งประชาธิปไตย*. สืบค้น 15 มกราคม 2568, จาก <https://www.saraka.deelite.com/faces/jean-jacques-rousseau/>

การพัฒนากลไกข่าวกรองในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย :
บทบาทของรัฐและความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์*
DEVELOPMENT OF AN INTELLIGENCE MECHANISM FOR MAINTAINING
NATIONAL SECURITY IN THAILAND: THE ROLE OF THE STATE AND
CHALLENGES IN THE ERA OF GLOBALIZATION

ภูวดิษฐ์ นันทสกุลสิทธิ์

Phuwaditz Nunthasakulzit

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: dr.phuwaditz.n23@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนากลไกข่าวกรองในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย โดยเน้นไปที่บทบาทของรัฐและความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ ประสิทธิภาพของกลไกข่าวกรองเหล่านี้มีความสำคัญต่อการจัดการกับภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอก ทำให้มั่นใจว่ากลยุทธ์ความมั่นคงของประเทศยังคงแข็งแกร่งเมื่อเผชิญกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประสิทธิภาพของกลไกข่าวกรองเหล่านี้มีความสำคัญต่อการจัดการกับภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอก ทำให้มั่นใจได้ว่ากลยุทธ์ด้านความปลอดภัยของประเทศยังคงแข็งแกร่งท่ามกลางพลวัตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของภูมิทัศน์โลก การพัฒนากลไกข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างระบบการแบ่งปันข้อมูลและวิเคราะห์ภัยคุกคามอย่างรอบด้าน การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ

คำสำคัญ: ความมั่นคงแห่งชาติ; บทบาทของรัฐ; ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

This article presents an approach to the development of intelligence mechanisms to maintain Thailand's national security, focusing on the role of the state and the challenges in the era of globalization, which are important matters for maintaining national security and safety. The effectiveness of these intelligence mechanisms is important for dealing with both internal and external threats, ensuring that the country's security strategy remains strong in the face of rapidly changing global dynamics. The effectiveness of these intelligence mechanisms is important for dealing with both internal and external threats, ensuring that the country's security strategy remains strong in the face of rapidly changing global dynamics. The development of effective intelligence mechanisms therefore requires cooperation between various agencies, both public and private, to create a comprehensive system for sharing information and analyzing threats. Raising awareness of threats at the community level and engaging the public are also important factors in strengthening national security.

Keywords: National Security; The Role of The State; The Ara of Globalization

บทนำ

ความมั่นคงแห่งชาติเป็นหัวใจสำคัญของเสถียรภาพของประเทศ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเมือง และเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบข่าวกรองจึงมีบทบาทสำคัญในการติดตาม วิเคราะห์ และคาดการณ์ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น การพัฒนากลไกข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพเป็นภารกิจหลักของรัฐในการรักษาความมั่นคงและปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ รัฐบาลทำกิจกรรมเป็นบางโอกาส เช่น การควบคุมความขัดแย้งในสังคม และการจัดการกับปัญหากับประเทศอื่น นโยบายสาธารณะคือการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม บุคคลที่มีบทบาทในระบบการเมือง ได้แก่ ผู้อาวุโสทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ตุลาการ นักบริหารที่ปรึกษา ประมุขของประเทศ และผู้นำทางการเมืองอื่น ๆ ซึ่งได้รับการยอมรับในฐานะผู้มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม (Easton, 1955) ข้อมูลข่าวกรองทางยุทธศาสตร์มีความสำคัญต่อประเทศไทยในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้สามารถรับรู้ข้อมูลของประเทศ

ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่เป็นกลาง เป็นมิตร หรือเป็นศัตรู ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้สามารถวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจครั้งแรกนี้เป็นการกำหนดแนวทางทั่วไปในวงกว้าง สำหรับการนำไปปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (William, 1976) ข้าราชการทางยุทธศาสตร์มีความสำคัญเมื่อทหารต้องปฏิบัติงานระดับยุทธศาสตร์ ในระดับประเทศต้องการข้าราชการนี้มาก โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย และกองบัญชาการกองทัพไทย รวบรวมข่าวสารและผลิตเป็นข่าวกรองทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารให้กับกองบัญชาการกองทัพไทยและกระทรวงกลาโหม (ศูนย์รักษาความปลอดภัยกองบัญชาการทหารสูงสุด, 2532) ข้าราชการเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและการปฏิบัติการทางทหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในที่สุดมีส่วนช่วยในกลยุทธ์ความมั่นคงและการป้องกันแห่งชาติการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์ที่สามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น ในยุคโลกาภิวัตน์ การรักษาความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องที่สำคัญและท้าทายมากขึ้น รัฐบาลต้องพัฒนากลไกข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพเพื่อรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น การพัฒนากลไกข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพสามารถทำให้รัฐมีข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนในการตัดสินใจและวางแผนในการรักษาความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงแห่งชาติเป็นหัวใจสำคัญของเสถียรภาพของประเทศ โดยมีระบบข่าวกรองที่มีบทบาทสำคัญในการติดตาม วิเคราะห์ และคาดการณ์ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น ในการนี้ระบบข่าวกรองมีบทบาทสำคัญในการติดตาม วิเคราะห์ และคาดการณ์ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น เพื่อรักษาความมั่นคงและปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ ระบบข่าวกรองที่แข็งแกร่งไม่เพียงแต่ช่วยในการระบุภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อรับประกันความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยของประชาชน การพัฒนาระบบข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

บทบาทของรัฐในการพัฒนากลไกข่าวกรอง

รัฐมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลไกข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ หน่วยงานเหล่านี้ต้องมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสามารถรับมือกับภัยคุกคามที่หลากหลายและซับซ้อนได้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรอง รัฐต้องเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานข่าวกรองให้มีความทันสมัย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรองเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลข่าวกรองเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในทุกระดับ การพัฒนานี้สามารถทำได้โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ หนึ่งในแนวทางการพัฒนาระบบงานด้านข่าวกรองคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ข้อมูลที่เข้ากับระบบงานและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบงานด้านข่าวกรองให้มีความมีประสิทธิภาพนั้นสามารถตอบสนองต่อแผนพัฒนาองคมนตรีปี 60-64 ซึ่งรองรับร่างยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กท. พ.ศ. 2560-2579 และร่างยุทธศาสตร์ทหารกองทัพบกไทย (นิโรธ ทองม่วง, 2563) การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแบบบูรณาการในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาแผนปฏิบัติการ และเสนอแนะแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบงานข่าวกรองแบบบูรณาการ โดยใช้เทคนิคการจับคู่ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อพัฒนาระบบงานข่าวกรองของสำนักข่าวกรองแห่งชาติให้เป็นสำนักข่าวกรองอัจฉริยะที่ทันสมัย (กฤติยา แก้วมหากาฬ, 2564)

2. การเสริมสร้างบุคลากรด้านข่าวกรอง การเสริมสร้างบุคลากรด้านข่าวกรองเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการป้องกันและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเสริมสร้างบุคลากรด้านข่าวกรอง ดังนี้

2.1 การคัดเลือกบุคลากร การคัดเลือกบุคลากรเป็นขั้นตอนสำคัญในการรับบุคลากรที่มีความสามารถและคุณสมบัติที่เหมาะสมในการทำงานด้านข่าวกรอง บุคลากรควรมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศและความสามารถในการทำงานภายใต้แรงกดดัน

2.2 การฝึกอบรมและพัฒนา การฝึกอบรมและพัฒนาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเสริมสร้างทักษะและความรู้ของบุคลากรด้านข่าวกรอง การฝึกอบรมควรครอบคลุมทั้งทักษะทางเทคนิค เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การติดตามและสืบสวน และทักษะทางสังคม เช่น การสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร

2.3 การสร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและเสริมสร้างบุคลากรด้านข่าวกรอง บุคลากรควรได้รับการสนับสนุนและแรงจูงใจในการทำงาน เช่น การให้รางวัลและการยกย่องผลงาน การเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและการให้โอกาสในการเจริญเติบโตและพัฒนาตนเอง

2.4 การเสริมสร้างความร่วมมือ การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของข่าวกรอง ความร่วมมือสามารถทำได้ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล การทำงานร่วมกันในโครงการต่าง ๆ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่ง

2.5 การใช้เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของข่าวกรอง บุคลากรควรมีความรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีในการรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูล การใช้เทคโนโลยียังสามารถช่วยในการติดตามและตรวจสอบภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2567)

ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรอง และการเสริมสร้างบุคลากรด้านข่าวกรอง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรองการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรองมีบทบาทสำคัญในการรับประกันความมั่นคงของประเทศและกระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรองไม่เพียง แต่เสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจที่มีข้อมูลและตอบสนองมากขึ้นในภาครัฐและภาคการป้องกันด้วยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านข่าวกรองมีความสำคัญต่อการส่งเสริมแนวทางเชิงรุกต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทำให้มั่นใจได้ว่าผู้ตัดสินใจจะได้รับข้อมูลทันเวลาและถูกต้องเพื่อจัดการกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนานี้ยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนในระดับโลก

ความท้าทายในการพัฒนาข่าวกรองในยุคโลกาภิวัตน์

ความท้าทายในการพัฒนาข่าวกรองในยุคโลกาภิวัตน์มีหลายประการ เช่น ภัยคุกคามทางไซเบอร์ การโจมตีทางไซเบอร์เป็นภัยคุกคามที่สำคัญและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ระบบข่าวกรองต้องมีการพัฒนาเพื่อสามารถตรวจจับและป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ที่ซับซ้อนและมีความหลากหลาย มีการจัดการกับข้อมูลที่มีปริมาณมากและซับซ้อนเป็นความท้าทายที่สำคัญ ข้อมูลต้องถูกเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำและทันเวลา หากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจในระดับโลกสามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติได้ ระบบข่าวกรองต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรองเป็นสิ่งสำคัญ แต่ความท้าทายที่เกิดขึ้นคือการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่มั่นคงระหว่างประเทศต่างๆ ในเรื่องเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญใน

การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบข่าวกรอง แต่การติดตามและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเป็นความท้าทายที่ต้องเผชิญ และต้องจัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการทำงานด้านข่าวกรองเป็นสิ่งสำคัญ บุคลากรต้องได้รับการฝึกอบรมในทักษะที่เกี่ยวข้องและมีความเข้าใจในสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (ก้องภพ เอี่ยมสมบูรณ์, 2565)

ในยุคโลกาภิวัตน์ การพัฒนาเทคโนโลยีข่าวกรองเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ต้องการการปรับตัวและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ความท้าทายเหล่านี้รวมถึง ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) คือ การเพิ่มขึ้นของข้อมูลที่มีปริมาณมากและหลากหลาย ทำให้หน่วยข่าวกรองต้องพัฒนาเทคโนโลยีในการรวบรวม วิเคราะห์ และสกัดข้อมูลที่มีความสำคัญออกมามีประสิทธิภาพ

2. ความเร็วในการตัดสินใจ ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารมีเวลาน้อยลงในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ บางครั้งอาจต้องตัดสินใจทันที (Real Time) ที่เกิดเหตุการณ์ ดังนั้น การดำเนินงานข่าวกรองในปัจจุบันจึงควรคำนึงถึงความรวดเร็ว แม่นยำ และถูกต้อง

3. การประสานงานกับผู้ใช้ข่าว หน่วยงานข่าวกรองต้องใช้เทคนิคขั้นสูงเพื่อที่จะล่วงรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้ข่าวและประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กร การสนับสนุนข่าวกรองแก่ผู้ใช้ข่าวกลายเป็นการสร้างความสัมพันธ์มากกว่าเหตุการณ์ปกติ (Kim, 2562)

4. การปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการทำงานข่าวกรอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล (รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล, 2566)

5. การรักษาความน่าเชื่อถือและจริยธรรม การรักษาความน่าเชื่อถือและจริยธรรมในการทำงานข่าวกรองเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถคงเจตนารมณ์คุณค่าที่ยึดโยงกับประชาชน และตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป (วิลาสินี พิพิธกุล, 2566)

ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีด้านข่าวกรองในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ และบุคลากรด้านข่าวกรอง เพื่อที่จะรับมือกับความท้าทายอันหลากหลายและซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลและความร่วมมือข้ามพรมแดนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการกับภัยคุกคามและความท้าทายระดับโลกที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจและความ

โปร่งใสในหน่วยงานเหล่านี้ยังมีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพด้านข่าวกรองและการตอบสนองต่อภัยคุกคามระดับโลกได้อย่างทันเวลา

แนวทางการพัฒนาข่าวกรองเพื่อความมั่นคงของไทยในอนาคต

แนวทางการพัฒนาข่าวกรองเพื่อความมั่นคงของไทยในอนาคตนั้นมีหลายประการที่สำคัญ ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การพัฒนาระบบงานด้านข่าวกรองในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่ง เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และจัดการข้อมูลข่าวกรองได้อย่างดี ตัวอย่างเช่น การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การจัดเก็บและการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำ รวมถึงการประมวลผลข้อมูลเพื่อเปลี่ยนข้อมูลดิบให้เป็นข้อมูลที่สามารถใช้งานได้ นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยให้การสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบข่าวกรองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้รัฐสามารถรับมือกับภัยคุกคามและรักษาความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาเครือข่ายข่าวภาคประชาชน การพัฒนาเครือข่ายข่าวภาคประชาชนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรายงานข่าวสารที่สำคัญ การให้ความรู้และอบรมประชาชนเกี่ยวกับการสังเกตและการรายงานข่าวสาร รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและการเข้าใจสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีผลต่อความมั่นคงเป็นสิ่งที่จำเป็น นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนจะเพิ่มความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการรายงานข่าวสาร ภาครัฐควรสนับสนุนการใช้แอปพลิเคชัน และแพลตฟอร์มออนไลน์ในการส่งข้อมูล รวมถึงการติดตามและประมวลผลข้อมูลเพื่อความแม่นยำ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประชาชนและองค์กรต่าง ๆ จะทำให้ข้อมูลมีความหลากหลายและทันสมัย การเชื่อมโยงเหล่านี้จะช่วยพัฒนาเครือข่ายข่าวภาคประชาชนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษาความมั่นคงของประเทศ

3. การบูรณาการกลไกการทำงาน การบูรณาการกลไกการทำงานของหน่วยงานข่าวกรองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องสำคัญ สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน หน่วยงานต่าง ๆ ควรสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็ง ใช้เทคโนโลยีในการบูรณาการข้อมูล เทคโนโลยีช่วยรวบรวม จัดเก็บ

และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จัดตั้งคณะทำงานร่วม การจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานจะเสริมการบูรณาการ ผูกอบรมและพัฒนาบุคลากร บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมทักษะที่เกี่ยวข้องและเข้าใจกระบวนการทำงานร่วมกัน สื่อสารและประสานงาน การสื่อสารและการประสานงานต้องมีประสิทธิภาพและแข็งแกร่ง ประเมินผลและปรับปรุง หน่วยงานควรประเมินผลการทำงานและปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างความน่าเชื่อถือและจริยธรรม การสร้างความน่าเชื่อถือและจริยธรรมในการทำงานข่าวกรองเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรมเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ได้แก่

4.1 ความถูกต้องและเป็นธรรม (Accuracy and Fairness) การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ นักข่าวกรองต้องรับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดและหลีกเลี่ยงการแพร่กระจายข้อมูลที่ผิดพลาดหรือบิดเบือน ข้อมูลที่ให้ต้องเป็นข้อเท็จจริงและไม่ควรมีการบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือการเมือง

4.2 การรักษาความลับ (Confidentiality) การรักษาความลับของข้อมูลที่ได้รับเป็นสิ่งสำคัญ นักข่าวกรองต้องมีจริยธรรมในการรักษาความลับของข้อมูลและไม่เผยแพร่ข้อมูลที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ การละเมิดความลับของข้อมูลอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อการรักษาความมั่นคง

4.3 ความเป็นกลาง (Impartiality) นักข่าวกรองควรทำงานอย่างเป็นกลางและไม่มีความเอนเอียง ความเป็นกลางช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับความน่าเชื่อถือและไม่ถูกบิดเบือน การมีความเป็นกลางยังช่วยให้นักข่าวกรองสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

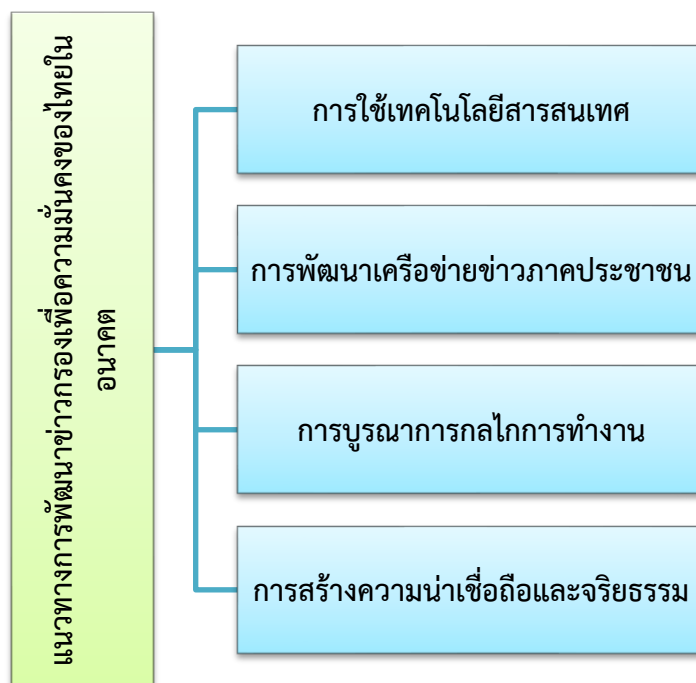
4.4 การรับผิดชอบ (Accountability) นักข่าวกรองต้องมีความรับผิดชอบในการทำงานของตน การรับผิดชอบช่วยให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง นักข่าวกรองควรรับผิดชอบต่อการกระทำและการตัดสินใจของตนและยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

4.5 การเคารพสิทธิมนุษยชน (Respect for Human Rights) นักข่าวกรองต้องมีจริยธรรมในการเคารพสิทธิมนุษยชน การทำงานข่าวกรองไม่ควรละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือใช้วิธีการที่ผิดจริยธรรมในการรวบรวมข้อมูล การเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมในการทำงานข่าวกรอง

4.6 การศึกษาและการฝึกอบรม (Education and Training) การศึกษาและการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและจริยธรรม นักข่าวกรองควรได้รับ

การศึกษาและการฝึกอบรมในด้านจริยธรรมและการรักษาความน่าเชื่อถือ การศึกษาและการฝึกอบรมช่วยเสริมสร้างความรู้และความเชี่ยวชาญในการทำงานข่าวกรอง

ดังนั้น การพัฒนาข่าวกรองเพื่อความมั่นคงของไทยในอนาคตต้องการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร และการสร้างเครือข่ายข่าวภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามและรักษาความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

ในการพัฒนากลไกข่าวกรองเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องทำเพื่อรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน รัฐบาลต้องพัฒนากลไกข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยเพื่อสามารถรับมือกับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของรัฐในการพัฒนากลไกข่าวกรอง รัฐบาลต้องจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลข่าวกรอง หน่วยงานเหล่านี้ต้อง

มีความเชี่ยวชาญและมีทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินงาน ได้มีการคัดเลือกและพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการทำงานชั่วคราวเป็นสิ่งสำคัญ รัฐบาลต้องจัดการฝึกอบรมและสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากร โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลชั่วคราว เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ให้มีการสร้างความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานชั่วคราวโดยการจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้การประสานงานและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

ความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์ ในการโจมตีทางไซเบอร์เป็นภัยคุกคามที่สำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ ระบบชั่วคราวต้องมีการพัฒนาเพื่อรับมือกับการโจมตีทางไซเบอร์ที่มีความซับซ้อน ในการจัดการข้อมูลที่มีปริมาณมากและซับซ้อนเป็นความท้าทายที่สำคัญ ระบบชั่วคราวต้องมีความสามารถในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลเหล่านี้ และในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจในระดับโลกทำให้รัฐต้องมีความสามารถในการปรับตัวและรับมือกับภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น โดยจะต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยี เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบชั่วคราว การติดตามและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นในการรักษาความทันสมัย และมีการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลชั่วคราวเป็นสิ่งสำคัญ แต่ความท้าทายที่เกิดขึ้นคือการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่มั่นคง

ดังนั้น การพัฒนากลไกชั่วคราวเพื่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทยต้องการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร และการสร้างเครือข่ายชาวภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามและรักษาความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา แก้วมหากาฬ. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบงานชั่วคราวแบบบูรณาการ ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก <https://sscthailand.org/assets/mobileapp/stdjob/1401.pdf>.
- ก้องภพ เอี่ยมสมบูรณ์. (2565). การสื่อสารทางการเมืองในสื่อยุคดิจิทัลสมัยปัจจุบัน. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 1-10.

- นิโรธ ทองม่วง. (2563). *แนวทางการพัฒนาระบบงานด้านข่าวกรองด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศกองข่าว กองทัพอากาศที่ 1*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก <http://awc.ac.th/storage/research/436.pdf>
- วิลาสินี พิพิธกุล. (2566). *AI และอนาคตของห้องข่าว*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/334402>.
- ศูนย์รักษาความปลอดภัยกองบัญชาการทหารสูงสุด. (2532). *คู่มือข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โรงเรียนรักษาความปลอดภัยศูนย์รักษาความปลอดภัย (หมายเลข ขก ศ. 1-1001)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์รักษาความปลอดภัยกองบัญชาการทหารสูงสุด.
- สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2567). *แผนบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำนักข่าวกรองแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก https://www.nia.go.th/media/pub_documents/แผนบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลปี_2567_kJyLltl.pdf.
- Easton D. (1955). *The Political System*. New York: Knopf.
- Kim. (2562). *โอกาสและความท้าทายในการปฏิรูประบบข่าวกรอง*. สืบค้น 20 มกราคม 2568, จาก https://www.ianalysed.com/2019/09/blog-post_40.html.
- William, W.B. (1976). *Implementation Analysis and Assessment. Policy Analysis*. 1(3), 267-292.

แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนด้วยหลักศีล 5*

GUIDELINES FOR CREATING SUSTAINABLE ORGANIZATIONAL CULTURE WITH THE FIVE PRECEPTS

พระมหาจักรพัฒน์ อาภาโส (เคนดี้)

Phramaha Jakraphat Arphaso (Kendee)

วัดอ่างแก้ว จังหวัดระยอง

Wat Ang Kaew, Rayong Province

Corresponding Author E-mail: sairoong.bub@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดจากหลักพุทธธรรม และทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ การศึกษาพบว่าหลักศีล 5 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการบูรณาการหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความซื่อสัตย์และโปร่งใสในการดำเนินงาน การรักษาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในองค์กร การสื่อสารด้วยความจริงใจ การส่งเสริมสติและความรับผิดชอบ บทความนี้เสนอแนวทางการนำไปปฏิบัติผ่านการกำหนดนโยบาย การพัฒนาบุคลากร และการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กร; ความยั่งยืน; หลักศีล 5

Abstract

This academic article presents an approach to apply the Five Precepts in Buddhism to create a sustainable organizational culture by analyzing and synthesizing concepts from Buddhist principles and modern management theories. The study found that the Five Precepts can be applied as a framework to create a tangible organizational culture through the integration of five important principles: respect for human rights and dignity, honesty and transparency in operations, maintaining appropriate relationships in the organization, communicating with sincerity, and promoting mindfulness and

*Received January 5, 2025; Revised January 29, 2025; Accepted February 23, 2025

responsibility. This article presents an approach to implementation through policy formulation, personnel development, and participation creation to lead to sustainable organizational development in economic, social, and environmental aspects.

Keywords: Organizational Culture Development Guidelines; Sustainability; Five Precepts

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กรเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดทิศทางและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืนจึงเป็นความท้าทายสำคัญของผู้บริหารในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน องค์กรจำเป็นต้องมีหลักการที่มั่นคงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และกำกับพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อให้สามารถรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าขององค์กรไว้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการ และการสร้างความยั่งยืน (Schein, 2010) ซึ่งเห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่องค์กรต้องปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งจึงเป็นความท้าทายสำคัญของผู้บริหารในทุกระดับ (สมชาย ภาณุสนธิวัฒน์, 2563)

ในขณะที่องค์กรธุรกิจทั่วโลกกำลังแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ได้นำเสนอมุมมองที่น่าสนใจว่า หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะศีล 5 (อง.ปญจก. (ไทย) 22/213/356) เป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขและยั่งยืน สอดคล้องกับงานของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมาตรฐานสากลของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข แม้ว่าหลักศีล 5 จะเป็นหลักธรรมที่มีมาแต่โบราณ แต่หลักการและเหตุผลเบื้องหลังยังคงมีความทันสมัยและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กรสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม

การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 (อง.ปญจก. (ไทย) 22/213/356) ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรนั้น (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2558) เสนอว่าต้องมีการบูรณาการระหว่างหลักธรรมกับ

ศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ โดย (Collins & Porras, 2011) ได้แสดงให้เห็นว่าองค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนล้วนมีค่านิยมหลักที่แข็งแกร่งและไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของศีล 5 ที่เป็นหลักจริยธรรมที่คงทนและเป็นสากล เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย สร้างระบบการทำงาน และพัฒนาพฤติกรรมของบุคลากรได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน โดยวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักศีลแต่ละข้อกับการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการนำไปปฏิบัติและตัวอย่างความสำเร็จขององค์กรที่ได้นำหลักการนี้ไปใช้ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในองค์กรไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับมาตรฐานด้านจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

บทความนี้ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ส่วน คือ ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรและความท้าทายในปัจจุบันเป็นอย่างไร หลักศีล 5 และความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้เป็นอย่างไร แนวทางการนำหลักศีล 5 มาปรับใช้ในบริบทองค์กรเป็นอย่างไร ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านไว้ ดังความสังเขปต่อไปนี้

วัฒนธรรมองค์กรและความท้าทายในปัจจุบัน

ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรไว้เป็น 2 ประเด็น ประกอบด้วย ความหมายของวัฒนธรรมองค์กรคืออะไร ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรเป็นอย่างไร องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรมีอะไรบ้าง และความท้าทายในปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรมีอะไรบ้าง ดังความสังเขปต่อไปนี้

ความหมายของวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กร คือ แบบแผนของสมมติฐานพื้นฐานที่กลุ่มได้คิดค้นค้นพบหรือพัฒนาขึ้นในกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดการกับปัญหาการปรับตัวจากภายนอกและการบูรณาการจากภายใน (Schein, 2010) วัฒนธรรมองค์กร คือ ระบบความหมายร่วมที่สมาชิกในองค์กรยึดถือ ซึ่งทำให้องค์กรแตกต่างจากองค์กรอื่น (Daft, 2015) วัฒนธรรมองค์กร ยังเป็นระบบของความหมายร่วมที่ถูกสร้างขึ้นโดยสมาชิกในองค์กร ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและวิธีการปฏิบัติงาน (Deal & Kennedy, 2015) วัฒนธรรมองค์กร คือ ค่านิยม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติที่สมาชิกในองค์กรยึดถือและใช้ในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Robbins, 2003)

ดังนั้น วัฒนธรรมองค์กรเป็นระบบความหมายร่วมที่สมาชิกในองค์กรยึดถือ ประกอบด้วยชุดความเชื่อ ค่านิยม และแนวปฏิบัติที่สร้างอัตลักษณ์เฉพาะ แตกต่างจาก

องค์กรอื่น และกำหนดพฤติกรรมการทำงาน เกิดจากระบบการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาการปรับตัว สร้างความเป็นหนึ่งเดียว และพัฒนาองค์กร เปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญที่หล่อหลอมจิตวิญญาณ สร้างความผูกพัน และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กรเปรียบเสมือนชีวิตจิตใจที่หล่อหลอมพฤติกรรมและทิศทางการดำเนินงานขององค์กร เป็นพลังเชื่อมโยงที่มองไม่เห็นแต่สัมผัสได้ ซึ่งกำหนดอัตลักษณ์และความแตกต่างระหว่างองค์กร องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมองค์กรไม่ได้เป็นเพียงแค่โครงสร้างทางทฤษฎี หากแต่เป็นพลวัตที่มีชีวิต ขับเคลื่อนด้วยความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมที่สมาชิกในองค์กรร่วมสร้างและธำรงรักษา ความเป็นองค์กรจึงไม่ได้วัดจากผลประกอบการหรือขนาดเพียงอย่างเดียว แต่วัดจากภาวะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านการกระทำ การสื่อสาร และวิถีปฏิบัติของสมาชิกในองค์กร โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ค่านิยมร่วม (Shared Values) ค่านิยมร่วมเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร เป็นความเชื่อพื้นฐานที่สมาชิกทุกคนยึดถือร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ การให้เกียรติ นวัตกรรม หรือความรับผิดชอบ ค่านิยมเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศนำทางพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคลากร ช่วยสร้างทิศทางเดียวกันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในองค์กร (Cameron & Quinn, 2011)

2. บรรทัดฐาน (Norms) บรรทัดฐานคือแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการแต่ทุกคนในองค์กรเข้าใจและยอมรับร่วมกัน เป็นกรอบพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยไม่จำเป็นต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การแต่งกาย วิธีการสื่อสาร มารยาทในการประชุม หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน บรรทัดฐานช่วยควบคุมและกำกับพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่องค์กรต้องการ (Schein (2010)

3. พิธีการและพิธีกรรม (Rituals and Ceremonies) พิธีการและพิธีกรรมเป็นกิจกรรมที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมและความเชื่อขององค์กร อาทิ พิธีมอบรางวัล งานเลี้ยงฉลองความสำเร็จ พิธีต้อนรับพนักงานใหม่ หรือกิจกรรมประจำปี กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความรู้สึกร่วม กระชับความสัมพันธ์ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในองค์กร (Deal & Kennedy, 1982)

4. โครงสร้างสัญลักษณ์ (Symbolic Structures) โครงสร้างสัญลักษณ์เป็นองค์ประกอบที่สื่อถึงอัตลักษณ์และค่านิยมขององค์กรผ่านทางภาพลักษณ์ เช่น โลโก้ ตราสัญลักษณ์ การออกแบบสำนักงาน เครื่องแบบ หรือแม้กระทั่งการตกแต่งภายใน สัญลักษณ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างการรับรู้ภายนอก แต่ยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจและเป็นส่วนหนึ่งให้กับสมาชิกในองค์กร (Daft, 2015)

5. ระบบการสื่อสาร (Communication Systems) ระบบการสื่อสารเป็นช่องทางที่สะท้อนวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นแบบทางการหรือไม่เป็นทางการ ครอบคลุมตั้งแต่การประชุม อีเมล การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ไปจนถึงการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ รูปแบบการสื่อสารจะบ่งบอกถึงระดับความเป็นทางการ การเคารพลำดับชั้น และวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในองค์กร (Robbins, 2003)

6. แบบแผนพฤติกรรม (Behavior Patterns) แบบแผนพฤติกรรมคือรูปแบบการปฏิบัติที่สมาชิกในองค์กรยึดถือและปฏิบัติซ้ำๆ จนกลายเป็นวิถีปกติ สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อขององค์กรอย่างชัดเจน เช่น วิธีการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การให้ความสำคัญกับลูกค้า หรือทัศนคติต่อการทำงานเป็นทีม แบบแผนพฤติกรรมเหล่านี้จะค่อยๆ หล่อหลอมและกำหนดเอกลักษณ์ขององค์กร (Gouesnonc, 1991)

ดังนั้น วัฒนธรรมองค์กรเป็นระบบความหมายร่วมที่สมาชิกในองค์กรยึดถือ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ค่านิยมร่วม ซึ่งเป็นหลักความเชื่อพื้นฐานที่กำหนดทิศทางการทำงาน บรรทัดฐานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นทางการแต่ทุกคนยอมรับ พิธีการและพิธีกรรมที่สร้างความรู้สึกร่วมและเอกลักษณ์ โครงสร้างสัญลักษณ์ที่สื่อถึงค่านิยมองค์กร ระบบการสื่อสารที่สะท้อนวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน และแบบแผนพฤติกรรมที่สมาชิกปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกลายเป็นวิถีปกติ องค์ประกอบเหล่านี้ทำงานประสานกันอย่างซับซ้อน หล่อหลอมให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่มีชีวิต มีพลวัต และมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน

ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กรเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว (Schein, 2010) ได้อธิบายว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นแบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมร่วมที่สมาชิกในองค์กรยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมีอิทธิพลต่อวิถีคิด การตัดสินใจ และการกระทำของบุคลากรในทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Cameron & Quinn, 2011) ที่พบว่าองค์กรที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจะมีผลการดำเนินงานที่เหนือกว่าองค์กรที่มีวัฒนธรรมอ่อนแอ

วัฒนธรรมองค์กรทำหน้าที่เสมือนเข็มทิศที่ชี้นำพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่มีกฎระเบียบชัดเจน (Deal & Kennedy, 2015) ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรช่วยลดความจำเป็นในการควบคุมอย่างเป็นทางการ เนื่องจากสมาชิกในองค์กรจะมีความเข้าใจร่วมกันว่าอะไรคือสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ นอกจากนี้ (วิจารณ์พานิช, 2562) ยังพบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

วัฒนธรรมองค์กรยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความผูกพันและความจงรักภักดีของพนักงาน งานวิจัยของ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2563) แสดงให้เห็นว่าองค์กรที่มีวัฒนธรรมที่เน้นการให้คุณค่ากับบุคลากรและการพัฒนาจะมีอัตราการลาออกที่ต่ำกว่าและมีระดับความผูกพันของพนักงานที่สูงกว่า สอดคล้องกับ (Collins & Porras, 2011) ที่พบว่าบริษัทชั้นนำระดับโลกล้วนให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและมีเอกลักษณ์

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจทวีความรุนแรง วัฒนธรรมองค์กรกลายเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่สำคัญ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ลอกเลียนแบบได้ยาก (Barney, 2014) อธิบายว่าวัฒนธรรมองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีคุณค่า และยากต่อการลอกเลียนแบบจะเป็นแหล่งที่มาของความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุนทร วงศ์ไวยวรรณ, 2564) ที่เสนอว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างและความยั่งยืนให้กับองค์กร

ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรสามารถสรุป การสร้างเอกลักษณ์และความแตกต่าง กำหนดอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ขององค์กร สร้างความแตกต่างจากองค์กรอื่น การส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน ชื่นำการตัดสินใจและพฤติกรรมของบุคลากร ลดความจำเป็นในการควบคุมอย่างเป็นทางการ การสร้างความผูกพันและแรงจูงใจ สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เพิ่มความทุ่มเทและความจงรักภักดี การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นรากฐานการพัฒนาในระยะยาว สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน

ความท้าทายในปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กร

ความท้าทายในปัจจุบันของวัฒนธรรมองค์กรมีหลายประการที่สำคัญ โดย (Schein, 2010) ได้วิเคราะห์ว่าองค์กรในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลส่งผลกระทบอย่างมากต่อวัฒนธรรมองค์กร โดยองค์กรต้อง ปรับวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีใหม่ เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารและการประสานงาน พัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร (Westerman et al., 2014)

2. ความหลากหลายของบุคลากร องค์กรสมัยใหม่ต้องจัดการกับความหลากหลายทั้งความแตกต่างระหว่างช่วงวัย (Generation Gap) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ความแตกต่างด้านทัศนคติและค่านิยม (Kane et al., 2019)

3. การทำงานแบบไฮบริดและระยะไกล การทำงานรูปแบบใหม่สร้างความท้าทายในการ รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์กร สร้างความผูกพันระหว่างพนักงาน พัฒนาภาวะผู้นำในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (วิจารณ์ พานิช, 2562)

4) การรักษาสมดุล ความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่าง ความยืดหยุ่นกับความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงกับการรักษาค่านิยมหลัก ประสิทธิภาพกับความยั่งยืน (สมชาย ภาสนวิวัฒน์, 2563)

5. การบริหารการเปลี่ยนแปลง ความสำคัญของการจัดการกับ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากบุคลากร การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติ (Kotter, 2018)

ความท้าทายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและหาแนวทางรับมือที่เหมาะสม องค์กรที่ประสบความสำเร็จต้องสามารถปรับตัวและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาแก่นและค่านิยมหลักขององค์กรไว้ได้

ปัญหาในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืน

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนพบปัญหาหลายประการที่ทำทลายความสำเร็จขององค์กร (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) ซึ่งให้เห็นว่า ปัญหาสำคัญในการพัฒนาองค์กรตามหลักพุทธธรรมคือการขาดความเข้าใจที่ถูกต้องและการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้นำองค์กร

ปัญหาด้านผู้นำเป็นอุปสรรคสำคัญ (วัชรระ งามจิตระเจริญ, 2561) วิเคราะห์ว่า การขาดความมุ่งมั่นและการสนับสนุนจากผู้บริหาร รวมถึงการที่ผู้นำไม่เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้การสร้างวัฒนธรรมองค์กรไม่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมชาย ภาสนวิวัฒน์, 2563) ที่พบว่า วิสัยทัศน์และทิศทางที่ไม่ชัดเจนของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรล้มเหลว ในด้านบุคลากร (พระมหาสุชาติชัย วชิรเมธี, 2562) เสนอว่า การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและการขาดความเข้าใจเป็นปัญหาที่พบบ่อย โดยเฉพาะในองค์กรที่มีความหลากหลายของช่วงวัย นอกจากนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2564) ยังชี้ให้เห็นว่า การขาดแรงจูงใจและความไม่พร้อมในการปรับตัวของบุคลากรเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาองค์กร

การสื่อสารเป็นอีกปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2560) ซึ่งให้เห็นว่า การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของเนื้อหาไม่ทั่วถึง ข้อมูลที่คลุมเครือ และการขาดการรับฟังความคิดเห็น เป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในองค์กร ด้านการวัดและประเมินผล (ระวี ภาวิไล, 2561) วิเคราะห์ว่า องค์กรมักประสบปัญหาในการกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสม การขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการประเมินผลที่ไม่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2563) ที่พบว่า การขาดระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพทำให้องค์กรไม่สามารถพัฒนาและปรับปรุงได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในองค์กร

หลักศีล 5 และความเหมาะสมในการนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ

ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ไว้เป็น 2 ส่วนด้วยกัน ประกอบด้วย หลักศีล 5 คืออะไร ความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้เป็นอย่างไรมีสาระสำคัญดังนี้

ความหมายศีล 5

ศีล 5 เป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสร้างสันติสุขในสังคม (อง.ปญจก. (ไทย) 22/213/356) ศีล 5 เป็นหลักความประพฤติที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่มีอารยธรรม เมื่อมนุษย์ตั้งอยู่ในศีล 5 ย่อมสามารถพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างมั่นคง (พระธรรมปิฎก, 2558) ศีล 5 มีความสำคัญในฐานะเป็นหลักประกันของสังคม โดยข้อที่หนึ่ง ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นการเคารพสิทธิในชีวิต ข้อที่สอง อทินนาทานา เวรมณี เป็นการเคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ข้อที่สาม กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เป็นการเคารพในคู่ครองของผู้อื่น ข้อที่สี่ มุสาวาทา เวรมณี เป็นการรักษาสัจจะความจริงใจต่อกัน และข้อที่ห้า สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี เป็นการรักษาสติสัมปชัญญะของตน

ศีล 5 มิใช่เพียงข้อห้าม แต่เป็นการฝึกฝนพัฒนาตนให้มีพฤติกรรมที่ดีงาม โดยมีเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน การรักษาศีลจึงไม่ใช่การบังคับ แต่เป็นความสมัครใจที่จะพัฒนาตนให้มีชีวิตที่ดีงาม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2560) ศีล 5 เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้มีจิตใจที่ดีงาม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (พระมหาจุติชัย วชิรเมธี, 2562) ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมในสามมิติ คือ มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ มิติด้านการพัฒนาจิตใจ และมิติด้านปัญญา การรักษาศีล 5 จึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน (วัชรระ งามจิตรเจริญ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2563) ที่พบว่า ชุมชนที่มีการส่งเสริมการรักษาศีล 5 มีปัญหาสังคมน้อยกว่าและมีความสุขมวลรวมสูงกว่าชุมชนทั่วไป

ความหมายของศีล 5 ตามพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ปาณาติปาตา เวรมณี (เว้นจากการปลงชีวิต) ที.ส. (ไทย) 9/192/64 “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑอาวุธ และศัสตราวุธ มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งหวังประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่” เจตนางตเว้นจากการฆ่าสัตว์ การทำลาย

ชีวิต ไม่เปิดเผยชีวิตและร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย การสำรวมระมัดระวังไม่ให้ล่วงละเมิดต่อชีวิตของสัตว์ทั้งปวง

2. อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้) ที.สี. (ไทย) 9/193/65 “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ถือเอาแต่ของที่เขาให้ หวังแต่ของที่เขาให้ มีตนเป็นคนสะอาด ไม่เป็นขโมย” เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ไม่ถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยอาการขโมย การเคารพในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น

3. กาเมสุมิฉจาจารา เวรมณี (เว้นจากการประพฤติดีกาม) ที.สี. (ไทย) 9/194/66 “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการประพฤติดีกาม ไม่เกี่ยวข้องด้วยการล่วงละเมิดทางกามในสตรีที่มารดา บิดา พี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว หรือญาติปกครอง” เจตนางดเว้นจากการประพฤติดีกาม ไม่ล่วงละเมิดในคูครองของผู้อื่น การสำรวมในกาม ไม่ประพฤติดีกาประเวณี

4. มุสาวาทา เวรมณี (เว้นจากการพูดเท็จ) ที.สี. (ไทย) 9/195/67 “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ พูดแต่คำจริง ดำรงความสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน ควรเชื่อถือได้ ไม่พูดลวงโลก” เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ พูดปด ไม่กล่าวคำเท็จโดยมีเจตนาให้ผู้อื่นเข้าใจผิด การรักษาสัจจะ พูดแต่คำจริง

5. สุราเมรัยมัชฌิมาทฏฐาณา เวรมณี (เว้นจากน้ำเมา) ที.สี. (ไทย) 9/196/68 “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท” เจตนางดเว้นจากการดื่มน้ำเมา และของมีนเมาทุกชนิด ไม่เสพของมีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท การรักษาสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาทน้ำเมา

ดังนั้น ศีล 5 คือรากฐานของอารยธรรมมนุษย์ เป็นหลักประกันของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชีวิตให้เข้าถึงจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดีกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากของมีนเมา

หลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ

หลักศีล 5 เป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานที่มีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในทุกระบิบทของสังคม เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์และการอยู่ร่วมกัน โดยไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในพระพุทธศาสนา แต่เป็นหลักสากลที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ได้อธิบายว่า ศีล 5 เป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้มีอารยธรรม และเป็นหลักประกันความสงบสุขของสังคม

1. บริบทขององค์กร การนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมการทำงานที่โปร่งใส เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบ (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2562) ได้เสนอว่า องค์กรที่นำหลักศีล 5 มาเป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการจะมีความเข้มแข็ง และยั่งยืน เพราะบุคลากรมีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกัน

2. บริบทของการศึกษา ศีล 5 มีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม การปลูกฝังศีล 5 ให้แก่เยาวชนจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาปัญญา ทำให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม

3. บริบทของการพัฒนาชุมชนและสังคม ศีล 5 มีความเหมาะสมในการนำมาเป็นหลักในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน พระไพศาล วิสาโล (2564) ได้เสนอว่า ชุมชนที่ยึดมั่นในศีล 5 จะมีความสงบสุข มีความไว้วางใจกัน และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เพราะสมาชิกในชุมชนมีหลักในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

4. บริบทของการแก้ปัญหาสังคม ศีล 5 มีความเหมาะสมในการนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด หรือปัญหาความรุนแรงในสังคม วชิระ งามจิตต์เจริญ ได้วิเคราะห์ว่า การส่งเสริมให้คนในสังคมยึดมั่นในศีล 5 จะช่วยลดปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. บริบทระหว่างประเทศ ศีล 5 มีความเหมาะสมในการนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสันติภาพและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะเป็นหลักจริยธรรมที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

ดังนั้น การนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้จึงมีความเหมาะสมในทุกบริบท เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้จริง และสามารถสร้างประโยชน์ได้ทั้งในระดับบุคคล องค์กร ชุมชน สังคม และระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมต้องการหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนด้วยหลักศีล 5

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนเป็นความท้าทายสำคัญขององค์กรในปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำหลักศีล 5 ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรให้มีความยั่งยืน

การประยุกต์ใช้ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี ในองค์กรเน้นการเคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคลากร การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย

และการส่งเสริมสุขภาพที่ดีของพนักงาน รวมถึงการป้องกันการคุกคามและการกลั่นแกล้งในที่ทำงาน ซึ่งจะช่วยให้พนักงานรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน จัดทำนโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงาน กำหนดมาตรการป้องกันการคุกคามและกลั่นแกล้ง จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี สร้างระบบการรับฟังและแก้ไขปัญหาของพนักงาน พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพที่ดี

การประยุกต์ใช้ศิลปะข้อที่ 2 อทินนาทานา เวมณี นำมาใช้ในการสร้างความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ในองค์กร การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเคารพทรัพย์สินทางปัญญา และการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ ซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรในระยะยาว กำหนดนโยบายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน สร้างระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส จัดทำระบบการรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง

การประยุกต์ใช้ศิลปะข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวมณี ปรับใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในองค์กร การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ การป้องกันการคุกคามทางเพศ และการรักษาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างบุคลากร ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เคารพซึ่งกันและกัน จัดอบรมเรื่องการเคารพสิทธิส่วนบุคคล พัฒนาช่องทางการร้องเรียนที่เป็นความลับ ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศในองค์กร

การประยุกต์ใช้ศิลปะข้อที่ 4 มุสวาทา เวมณี นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กร การรายงานข้อมูลที่ถูกต้อง การรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการส่งเสริมวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดเผยและจริงใจ ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจในองค์กร พัฒนาระบบการสื่อสารที่โปร่งใส กำหนดมาตรฐานการรายงานข้อมูล สร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่จริงใจ จัดทำคู่มือการสื่อสารองค์กร พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้ศิลปะข้อที่ 5 สุราเมรยัมชชปมาทฐฐานา เวมณี ปรับใช้ในการส่งเสริมสติและความรับผิดชอบในการทำงาน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยห่างไกลสิ่งเสพติด การพัฒนาวิจรรณญาณในการตัดสินใจ และการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน กำหนดนโยบายปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีสติในการทำงาน พัฒนาระบบการตัดสินใจที่รอบคอบ สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดสิ่งเสพติด ส่งเสริมความรับผิดชอบในการทำงาน

การนำหลักศิลปะ 5 มาสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและสนับสนุนการนำหลักศิลปะ 5 มาปฏิบัติอย่างจริงจัง ผลลัพธ์ที่

องค์กรจะได้รับจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามหลักศีล 5 คือการมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง บุคลากรมีความสุขและความผูกพันต่อองค์กร ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และองค์กรมีความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรในสายตาของสังคม

ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนด้วยหลักศีล 5 จึงเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อองค์กร บุคลากร และสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

แนวทางปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนด้วยหลักศีล 5

แนวทางปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนด้วยหลักศีล 5 เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากร จัดอบรมให้ความรู้เรื่องศีล 5 พัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้ในงานสร้างผู้นำต้นแบบในทุกระดับ
2. การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม สื่อสารนโยบายอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การติดตามและประเมินผล กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ นำผลมาปรับปรุงและพัฒนา
4. การให้รางวัลและยกย่อง มอบรางวัลแก่ผู้ปฏิบัติดีเด่น ยกย่องหน่วยงานต้นแบบเผยแพร่ตัวอย่างความสำเร็จ
5. การพัฒนาระบบสนับสนุน จัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสนับสนุน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในองค์กร จัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ
6. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเวทีแบ่งปันประสบการณ์ พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติ
7. การบูรณาการกับระบบงาน เชื่อมโยงกับระบบประเมินผลงาน บูรณาการกับแผนพัฒนาบุคลากร ผสมผสานเข้ากับระบบการจัดการความรู้ สอดแทรกในกระบวนการทำงาน
8. การสร้างความยั่งยืน พัฒนาผู้สืบทอดในทุกระดับ สร้างระบบการถ่ายทอดความรู้ กำหนดแผนการพัฒนาระยะยาว เชื่อมโยงกับกลยุทธ์องค์กร

ผลกระทบของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนด้วยหลักศีล 5

1. ผลกระทบด้านบุคลากร การพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมที่ดีงาม สุขและความพึงพอใจในการทำงานเพิ่มขึ้น ความผูกพันต่อองค์กรสูงขึ้น การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การลดความขัดแย้งในที่ทำงาน

2. ผลกระทบด้านองค์กร วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและมีเอกลักษณ์ ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีในสายตาสังคม การลดต้นทุนในการควบคุมและตรวจสอบ ความสำเร็จในการแข่งขันที่ยั่งยืน

3. ผลกระทบด้านสังคม การเป็นต้นแบบองค์กรที่ดี การสร้างคุณค่าให้แก่สังคม การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน การได้รับการยอมรับจากชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

4. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลประกอบการที่มั่นคง การเติบโตทางธุรกิจอย่างยั่งยืน การลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ การเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน

5. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

6. ผลกระทบด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างสมดุลในการพัฒนา การบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การสร้างคุณค่าร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาที่ตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับอนาคต

ดังนั้น ผลกระทบเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อองค์กรมีการนำหลักคิด 5 มาปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกระดับในองค์กร

องค์ความรู้

แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนในปัจจุบันประกอบด้วยกระบวนการองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ผสมผสานกับหลักคิด 5 เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืน องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านเริ่มจากค่านิยมร่วมที่มุ่งเน้นนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษยสัมพันธ์ ต่อมาคือบรรทัดฐานที่เน้นความยืดหยุ่นในการทำงานทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เคารพความหลากหลายของบุคลากร พร้อมกำหนดมาตรฐานการสื่อสารที่ชัดเจน

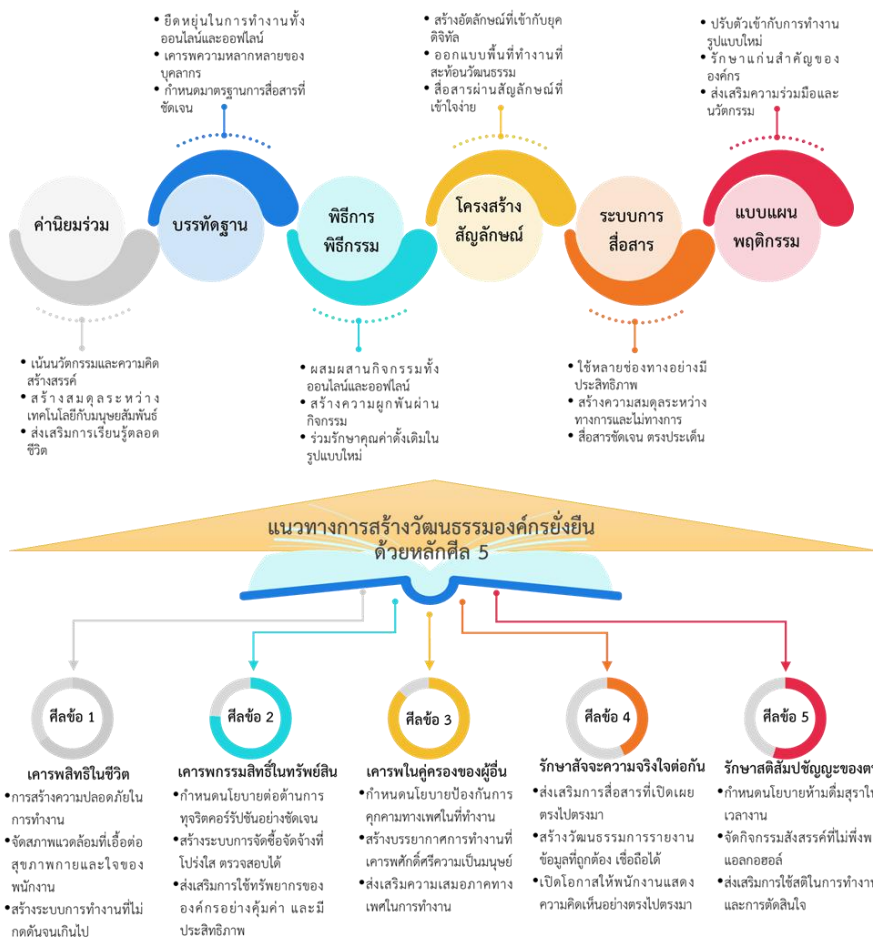
ในด้านพิธีการและพิธีกรรม องค์กรผสมผสานกิจกรรมทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อสร้างความผูกพันและรักษาคุณค่าดั้งเดิมในรูปแบบใหม่ ส่วนโครงสร้างสัญลักษณ์มุ่งสร้างอัตลักษณ์ที่เข้ากับยุคดิจิทัล ออกแบบพื้นที่ทำงานที่สะท้อนวัฒนธรรม และสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย

ระบบการสื่อสารเน้นการใช้หลายช่องทางอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสมดุลระหว่างการสื่อสารทางการและไม่เป็นทางการ ด้านแบบแผนพฤติกรรมมุ่งการปรับตัวเข้ากับการ

ทำงานรูปแบบใหม่ ขณะที่ยังรักษาแก่นสำคัญขององค์กรและส่งเสริมความร่วมมือและนวัตกรรม

การนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ เริ่มจากการเคารพสิทธิในชีวิตด้วยการสร้างความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน การเคารพทรัพย์สินผ่านนโยบายต่อต้านทุจริตและระบบการจัดการที่โปร่งใส การเคารพในคู่ครองของผู้อื่นด้วยการป้องกันการคุกคามและส่งเสริมความเสมอภาค การรักษาสิ่งจะความจริงใจผ่านการสื่อสารที่เปิดเผยและการรายงานข้อมูลที่ถูกต้อง และการรักษาสติสัมปชัญญะด้วยนโยบายด้านสิ่งเสพติดและการส่งเสริมการใช้สติในการทำงาน

การผสมผสานแนวคิดทั้งสองนี้จะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ทันสมัย และยั่งยืน ตอบสนองความต้องการในยุคปัจจุบันขณะที่ยังคงรักษาคุณค่าพื้นฐานที่สำคัญไว้

ภาพที่ 1 แนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรยั่งยืนด้วยหลักศีล 5

สรุป

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนด้วยหลักศีล 5 เป็นแนวทางที่มีความสำคัญและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะในยุคที่องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักศีล 5 ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในองค์กรมีแนวทางที่ชัดเจน ดังนี้ ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี เคารพสิทธิในชีวิต การสร้างความปลอดภัยในการทำงาน จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพกายและใจของพนักงาน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ จัดกิจกรรมออกกำลังกาย และตรวจสุขภาพประจำปี สร้างระบบการทำงานที่ไม่กดดันจนเกินไป มีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน กำหนดนโยบายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันอย่างชัดเจน สร้างระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เคารพในคู่ครองของผู้อื่น กำหนดนโยบายป้องกันการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศในการทำงาน ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี รักษาสิ่งจะความจริงใจต่อกัน ส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผยมองตรงไปตรงมา สร้างวัฒนธรรมการรายงานข้อมูลที่ต้องถูกต้อง เชื่อถือได้ เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา พัฒนาการสื่อสารที่โปร่งใสและจริงใจ และ ศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชฌิมาทักขณานา เวรมณี รักษาสติสัมปชัญญะของตน กำหนดนโยบายห้ามดื่มสุราในเวลางาน จัดกิจกรรมสังสรรค์ที่ไม่พึ่งพาแอลกอฮอล์ ส่งเสริมการใช้สติในการทำงาน และการตัดสินใจ การนำไปปฏิบัติให้เกิดผลต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านการพัฒนาบุคลากร การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผล การให้รางวัลและยกย่อง และการพัฒนาระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างและสนับสนุนอย่างจริงจัง ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามหลักศีล 5 มีหลายมิติ ทั้งด้านบุคลากรที่มีการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมที่ดีงาม มีความสุขและความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น ด้านองค์กรที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็งและผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ด้านสังคมที่ได้องค์กรต้นแบบที่ดีและสร้างคุณค่าแก่สังคม ด้านเศรษฐกิจที่มีการเติบโตอย่างมั่นคง ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สร้างสมดุลในทุกมิติ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยหลักศีล 5 จึงเป็นแนวทางที่ไม่เพียงช่วยพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ แต่ยังสร้างคุณค่าและประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในทุกองค์กร ดังแผนภาพต่อไปนี้

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2561). *พุทธวิธการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *ศีล 5 คือหลักประกันของสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).
- พระไพศาล วิสาโล. (2564). ศีล 5 กับการแก้ปัญหาสังคมร่วมสมัย. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 28(2), 1-15.
- วชิรเมธี. (2562). *ศีล 5 มิติใหม่: กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสังคมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- ระวี ภาวิไล. (2561). การประยุกต์ใช้ศีล 5 ในสังคมสมัยใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 45-62.
- วัชร งามจิตรเจริญ. (2561). *พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2562). *การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2563). *การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). *ศีล 5 ฉบับชาวบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลีธัมม.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2563). การศึกษาผลของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(7), 167-182.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2558). การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 34(2), 1-15.
- Cameron, K.S., & Quinn, R.E. (2011). *Diagnosing and Changing Organizational Culture: Based on the Competing Values Framework* (3rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Collins, J.C., & Porras, J.I. (2011). *Built to last: Successful Habits of Visionary Companies* (3rd ed.). New York: Harper Business.
- Daft, R. L. (2015). *Organization theory and design* (12th ed.). Boston: Cengage Learning.

- Deal, T.E., & Kennedy, A.A. (1982). *Corporate Cultures*. Boston: Addison-Wesley.
- Gouesnonc, R. (1991). *Corporate culture: Diagnosis and change*. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- Kane, G.C., et al. (2019). *The Technology Fallacy: How People are the Real Key to Digital Transformation*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Robbins, S.P. (2003). *Organizational behavior* (10th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Schein, E.H. (2010). *Organizational Culture and Leadership* (5th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Westerman, G., et al. (2014). *Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation*. Massachusetts: Harvard Business Review Press.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อป้องกันภาวะ ซึมเศร้าในสังคมไทย*

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES WITH PUBLIC ADMINISTRATION FOR DEPRESSION PREVENTION IN THAI SOCIETY

อรุณรักษ์ ธนเลิศลาภ

Arunrak Thanalertlap

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: arunrak99@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 กับการบริหารจัดการภาครัฐสามารถเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ (การตระหนักรู้ถึงปัญหาภาวะซึมเศร้า) สมุทัย (การระบุสาเหตุของปัญหา เช่น ความเครียดทางเศรษฐกิจและความกดดันทางสังคม) นิโรธ (การหาวิธีบรรเทาและขจัดทุกข์) และมรรค (แนวทางปฏิบัติที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิต เช่น สมาธิและการเจริญสติ) การนำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้ในนโยบายสุขภาพจิตของภาครัฐช่วยให้เกิดการดูแลเชิงป้องกันและลดอัตราการเกิดโรคซึมเศร้าได้อย่างเป็นระบบ การสนับสนุนโครงการฝึกสมาธิในสถานศึกษา การเสริมสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งช่วยเหลือทางจิตใจ และการรณรงค์ลดการตีตราทางสังคมต่อผู้ป่วยเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ การบูรณาการหลักพุทธศาสนากับการบริหารจัดการภาครัฐยังช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม ทำให้สังคมไทยมีความเข้มแข็งทางจิตใจและสามารถรับมือกับความทุกข์ได้อย่างมีสติและปัญญา

คำสำคัญ: อริยสัจ 4; การบริหารภาครัฐ; ภาวะซึมเศร้า; สุขภาพจิต

Abstract

Depression is a significant mental health issue that affects individuals, families, and society in Thailand. Integrating the Four Noble Truths with public

*Received February 14, 2025; Revised February 24, 2025; Accepted February 25, 2025

administration provides an effective approach to preventing and addressing this issue. The Four Noble Truths include Dukkha (recognizing the problem of depression), Samudaya (identifying its causes such as economic stress and social pressure), Nirodha (finding ways to alleviate and eliminate suffering), and Magga (practices that promote mental well-being, such as meditation and mindfulness). Applying these principles to public mental health policies enables proactive care and a systematic reduction of depression cases. Supporting mindfulness training in educational institutions, strengthening communities as sources of psychological support, and reducing social stigma against individuals with depression are practical measures. Furthermore, integrating Buddhist principles into public administration enhances the overall well-being of the population, fostering a society with greater mental resilience and the ability to cope with distress through wisdom and mindfulness.

Keywords: Four Noble Truths; Public Administration; Depression; Mental Health

บทนำ

World Health Organization (2023) กล่าวถึงโรคซึมเศร้าว่า เป็นโรคทางจิตที่พบบ่อย เป็นโรคที่ผู้ป่วยจะมีอารมณ์ซึมเศร้าหรือสูญเสียความสุขหรือความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเวลานาน ภาวะซึมเศร้าแตกต่างจากอารมณ์แปรปรวนทั่วไปและความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ภาวะซึมเศร้าสามารถส่งผลกระทบต่อทุกด้านของชีวิต รวมถึงความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และชุมชน ภาวะซึมเศร้าอาจเกิดจากหรือนำไปสู่ปัญหาที่โรงเรียนและที่ทำงาน โรคซึมเศร้าสามารถเกิดขึ้นกับใครก็ได้ ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเป็นโรคซึมเศร้ามากกว่าผู้ชาย ประชากรประมาณ 3.8% ประสบภาวะซึมเศร้า ประชากรประมาณ 280 ล้านคนทั่วโลกมีภาวะซึมเศร้า โดย 1. ภาวะซึมเศร้าพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชายประมาณ 50% ทั่วโลก สตรีมีครรภ์และสตรีที่เพิ่งคลอดบุตรมากกว่า 10% ประสบภาวะซึมเศร้า 2. ทุกปีมีผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายมากกว่า 700,000 คน ซึ่งการฆ่าตัวตายเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับสี่ในกลุ่มอายุ 15–29 ปี แม้ว่าจะมีการรักษาโรคทางจิตที่ได้ผลแล้ว แต่ประชากรในประเทศที่มีรายได้น้อยและปานกลางมากกว่า 75% ยังไม่ได้รับการรักษาใด ๆ 3. อุปสรรคต่อการรักษาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การขาดการลงทุนด้านการดูแลสุขภาพจิต การขาดผู้ให้บริการดูแลสุขภาพที่มีการฝึกอบรม และการตีตราทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับโรคทางจิต

ชญาดา จิรจิตติถาวร (2567) กล่าวว่าคนไทยมีแนวโน้มป่วยสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาจำนวน 2 ล้านคน แต่ผู้มีปัญหาเพิ่มมาถึง 10 ล้านคน หรือกว่า 10% ของจำนวนประชากร ทำให้มีผู้ที่ไม่ได้รับการรักษาจำนวนมาก ซึ่งจากสำรวจคนกรุงเทพฯ พบว่า 7 ใน 10 คนมีภาวะหมดไฟทำงาน และจากสายด่วนกรมสุขภาพจิตกว่าร้อยละ 50 รับคำปรึกษาเรื่องความเครียด ประกอบกับ สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุว่าปัญหาสุขภาพจิตในสังคมไทยยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบให้แต่ละกลุ่มวัยต้องเผชิญกับปัญหาทางจิตใจที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเองและบุคคลในสังคมรอบข้างและอาจนำไปสู่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการยกระดับประสิทธิภาพในการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากทุกภาคส่วน

ในปี 2562 องค์การอนามัยโลกระบุว่า 1 ใน 8 ของคนทั่วโลกมีปัญหาด้านสุขภาพจิต หรือคิดเป็นจำนวนกว่า 970 ล้านคนทั่วโลก สถานการณ์ดังกล่าวรุนแรงขึ้นเมื่อโลกเผชิญกับวิกฤต COVID-19 ที่ส่งผลให้ประชาชนทั่วโลกเกิดความวิตกกังวลและได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่พบผู้ป่วยจิตเวชมารับบริการมากขึ้น จากจำนวน 1.3 ล้านคนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เป็น 2.8 ล้านคน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 และ 2.9 ล้านคน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 หากพิจารณาเฉพาะตัวเลขดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์ด้านสุขภาพจิตของประเทศไทยมีความรุนแรงขึ้น แต่อาจไม่ได้เป็นปัญหามากนัก เนื่องจากสัดส่วนผู้ป่วยต่อประชากร คือ 1 ต่อ 24 เท่านั้น ซึ่งยังมีความแตกต่างจากสัดส่วนระดับโลกค่อนข้างมาก

การบูรณาการ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2543) อธิบายความหมายของ “บูรณาการ” ว่าเป็นกระบวนการนำหน่วยย่อยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน มาประสานเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างสมดุลและกลมกลืนจนกลายเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว โดย Beane (1991) เสนอว่า การบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะบูรณาการเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์ และ Taylor (1919) ยังให้ความหมายของคำว่าบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์จากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวคิดนี้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ความรู้ทางด้านพุทธิพิสัย หรือความรู้ทางปัญญา ความรู้ทางด้านทักษะพิสัย ซึ่งเป็นความสามารถด้านทักษะการปฏิบัติ และ จิตพิสัย ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ส่วน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ให้ความหมายว่า “บูรณาการ” คือการทำให้สิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์ไม่มีสิ่งใดขาดหาย หรือเป็น

การรวมสิ่งหนึ่งเข้ากับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งเดิมเพิ่มพูนหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกัน

การบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4

การเจ็บป่วยทางจิตนั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังตัวอย่างการเจ็บป่วยทางจิตของนางกิสสาโคตรมี ซึ่งมีบุตรกำลังน่ารักน่าเอ็นดูได้ตายลงไป นางกิสสาก็เสียใจแทบเป็นบ้า เพราะนางมีลูกคนเดียวนางได้อุ้มลูกน้อยผู้ไร้วิญญาณไปบ้านโน้นเรือนนี้ ขอให้ชาวบ้านช่วยรักษาลูกนางให้ฟื้นคืนมา จะเห็นได้ว่า โรคซึมเศร้านั้นอาจกล่าวได้ว่ามีมานานตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว แม้ในยุคนั้นจะยังไม่มีนิยามโรคซึมเศร้าอย่างเป็นทางการ แต่อาการที่เกี่ยวข้องก็มีให้เห็น ตั้งแต่อาการเศร้าเล็กน้อยไปจนถึงความทุกข์รุนแรงถึงขั้นคิดฆ่าตัวตายอย่างใดก็ตาม ในสมัยนั้นผู้ที่มีความทุกข์มักจะไปพึ่งพระธรรมจากพระพุทเจ้า ซึ่งช่วยให้จิตใจสงบและคลายทุกข์ลงได้ บางคนถึงกับบรรลุนิพพานในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่โสดาบันจนถึงพระอรหันต์ ขณะที่บางคนก็น้อมนำพระรัตนตรัยมาเป็นที่พึ่ง และใช้หลักอริยสัจ 4 ในการพิจารณาความทุกข์ของตนเอง ทำให้สามารถก้าวข้ามความเศร้าโศกไปได้ หนึ่งในเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงภาวะซึมเศร้าในสมัยพุทธกาลคือเรื่องของนางกิสสาโคตรมี นางต้องเผชิญกับความทุกข์ใจอย่างหนักจากการสูญเสียลูกอันเป็นที่รัก ความโศกเศร้านั้นฝังลึกและยาวนานจนส่งผลกระทบต่อจิตใจของนาง เมื่อนางไม่ได้รับการปลอบประโลมอย่างถูกต้อง จึงเกิดอาการที่คล้ายกับโรคซึมเศร้าในปัจจุบัน การที่จิตตกอยู่ในความทุกข์อย่างหนักและยึดติดกับอดีต ทำให้นางมองไม่เห็นความจริงของชีวิต นั่นคือสัจธรรมที่ว่าทุกสรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยง ซึ่งสอดคล้องกับทุกข์ในอริยสัจ 4 อย่างใดก็ตาม เมื่อพระพุทเจ้าได้ทรงแสดงธรรมให้นางกิสสาโคตรมีให้เห็นความจริงของสังสารวัฏ นางจึงสามารถปล่อยวางและพ้นจากความทุกข์ได้ในที่สุด

เรื่องราวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ในอดีตมนุษย์ก็ต้องเผชิญกับความทุกข์ทางใจ และการเยียวยาในยุคนั้นเกิดขึ้นผ่านการเข้าใจธรรมะและการฝึกจิต ซึ่งช่วยให้ผู้คนรับมือกับทุกข์ได้ดีขึ้น ไม่ต่างจากแนวทางการบำบัดทางจิตวิทยา ซึ่งในปัจจุบันที่เน้นให้ผู้ป่วยเข้าใจตัวเองและเรียนรู้ที่จะปล่อยวางเพื่อก้าวผ่านภาวะซึมเศร้าไปได้ การเจ็บป่วยทางจิตมีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังตัวอย่างของ นางกิสสาโคตรมี ผู้ประสบกับความโศกเศร้าอย่างรุนแรงเมื่อลูกเพียงคนเดียวของนางเสียชีวิต ด้วยความรักและความอาลัย นางจึงอุ้มร่างไร้วิญญาณของลูกเดินไปตามบ้านเรือนต่าง ๆ เพื่อขอความช่วยเหลือ หวังให้มีใครสักคนช่วยทำให้ลูกของนางฟื้นคืนมา เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า ภาวะซึมเศร้าและความทุกข์ทางใจมีอยู่มาตั้งแต่อดีต และอาจมีตั้งแต่อาการเบาไปจนถึงระดับรุนแรงที่นำไปสู่ความคิดฆ่าตัวตายได้

พระไพศาล วิสาโล (2563) ได้เสนอแนวทางในการบรรเทาอาการซึมเศร้า ดังนี้ การทำกิจกรรมที่ใช้ร่างกายและจิตใจ การทำงานที่ต้องใช้มือหรือร่างกาย เช่น การทำสวน ปลุกต้นไม้ ถักหมวก หรือปักผ้า ช่วยดึงจิตใจออกจากความคิดที่ทำให้ซึมเศร้า การเลี้ยงสัตว์ การมีสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข ที่ได้รับการฝึกมาเพื่อชวนเล่นและสร้างปฏิสัมพันธ์ สามารถช่วยลดอาการซึมเศร้าได้ การช่วยเหลือผู้อื่น การออกไปช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำงานอาสาสมัคร ช่วยให้เรหลุดพ้นจากความเศร้า และเพิ่มความสุขในใจ การฝึกสติและสมาธิ การใช้เวลากับลมหายใจเข้า-ออก วันละ 5-10 นาที ช่วยให้จิตใจสงบและลดความเครียด การปฏิบัติตามแนวทางเหล่านี้สามารถช่วยบรรเทาอาการซึมเศร้า และเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระศรีสรวงศ์ สิริภทโท (ตรีวิเศษศรี) (2563) พบว่า การป้องกันภาวะซึมเศร้าในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4 สามารถทำได้ใน 3 ด้านหลัก โดยเริ่มจาก 1. การดูแลตนเอง (Self) ซึ่งเน้นการเข้าใจและยอมรับสภาวะทุกข์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปรับตัวให้เหมาะสมโดยยึดหลักสันโดษและการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เพื่อลดความกดดันและสร้างสมดุลทางอารมณ์ 2. การอยู่ร่วมกับสังคม (Social) ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม การมีเมตตาต่อผู้อื่น รวมถึงการเสียสละและแบ่งปัน ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ลดความโดดเดี่ยว และสร้างสังคมที่อบอุ่น ซึ่งส่งผลดีต่อสภาพจิตใจ 3. การพัฒนาตนเอง (Development) โดยอาศัยแนวทางของมรรคมีองค์ 8 มุ่งเน้นการมีความเห็นชอบ ความคิดที่ถูกต้อง และการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงช่วยป้องกันภาวะซึมเศร้าเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างจิตใจให้เข้มแข็ง พร้อมรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและปัญญา

Quyet, et al. (2022) กล่าวถึงหลักอริยสัจ 4 กับการจัดการภาวะซึมเศร้า ประกอบด้วย 1. ทุกข์ ระบุอาการซึมเศร้าที่แสดงออกทางกายและจิตใจเป็นความทุกข์ที่ต้องทำความเข้าใจ 2. สมุทัย สาเหตุเกิดจากอวิชชา การยึดติดกับความคาดหวัง และการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามหลักปัจจุสมุปบาท 3. นิโรธ เป้าหมายคือการดับทุกข์ผ่านการปล่อยวางและพัฒนาปัญญา 4) มรรค ใช้มรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางในการบำบัด เช่น การพัฒนาความเข้าใจที่ถูกต้อง การมีสติ และการฝึกสมาธิ Dhakal (2021) ได้กล่าวว่า หลักอริยสัจ 4 เชื่อมโยงกับภาวะซึมเศร้าโดยอธิบายว่าความทุกข์ (ทุกข์) เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นได้กับทุกคนรวมถึงภาวะซึมเศร้า มีสาเหตุ (สมุทัย) มาจากความยึดมั่นถือมั่นและการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง แต่สามารถดับทุกข์ได้ (นิโรธ) ผ่านการปฏิบัติตามแนวทาง (มรรค) ที่ถูกต้องเพื่อเยียวยาและบำบัดด้วยการพัฒนาปัญญา ศีล และสมาธิ อีกทั้ง Jayasuriya (2021) ได้กล่าวถึงอริยสัจ 4 คือหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทุกข์ คือ ความทุกข์ในชีวิต เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย พัลลพราภ สมุทัย คือ สาเหตุของทุกข์ คือ ตัณหา ความอยาก นิโรธ คือ การดับทุกข์ คือ การบรรลุนิพพาน มรรค คือ วิธีดับทุกข์

คือ การปฏิบัติตามมรรคม็องค์ 8 เมื่อเข้าใจและปฏิบัติตามอริยสัจ 4 นี้ จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

การบริหารภาครัฐแนวใหม่

Hood Christopher (1991) กล่าวถึงแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ หรือการจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นการบูรณาการกันระหว่างแนวคิดเศรษฐศาสตร์สถาบันแนวใหม่ (New Institutional Economics) กับเทคนิควิธีการจัดการต่าง ๆ ของภาคธุรกิจหรือแนวคิดการจัดการนิยม (Managerialism) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับภาครัฐในการตัดสินใจต่อสินค้าสาธารณะ (Public Goods) หรือบริการสาธารณะ (Service Goods) ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนและสังคมโดยรวม ลักษณะสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีกระบวนการบริหาร ดังนี้ 1. เน้นการบริหารงานแบบมืออาชีพ (Professional Management) โดยอาศัยผู้บริหารที่มีทักษะสูง มีความเป็นอิสระ และมีความคล่องตัวในการบริหารงาน 2. การกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินงานอย่างชัดเจน ถือเป็นปัจจัยสำคัญ โดยต้องมีการระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจทิศทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับภาระรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability for Results) มากกว่าการมุ่งเน้นที่ขั้นตอนหรือกระบวนการเพียงอย่างเดียว (Accountability for Process) 3. ให้ความสำคัญต่อการควบคุมผลสัมฤทธิ์ จากเดิมที่เน้นการควบคุมปัจจัยนำเข้า และการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ไปสู่การมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน โดยมีตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชื่อมโยงให้เข้ากับการจัดสรรทรัพยากร และการให้รางวัล 4. การปรับปรุงโครงสร้างองค์การ เพื่อนำไปสู่การกระจายงานไปยังหน่วยงานขนาดเล็ก (Disaggregating Public Bureaucracies) ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความคล่องตัวและเหมาะสมกับภารกิจมากขึ้น โดยอาจมีการจ้างเหมางานบางส่วน (Contracting-out) เพื่อลดภาระของหน่วยงานหลักและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ 5. การเปิดให้มีการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะ (Contestability) เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการลดต้นทุนการดำเนินงาน พร้อมกับยกระดับมาตรฐานของบริการให้สูงขึ้น โดยใช้ระบบสัญญาบังคับเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพงาน 6. ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้ทันสมัย โดยนำแนวทางของภาคเอกชนมาใช้ (Business-like Approach) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซับซ้อน และทำให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น 7. เสริมสร้างวินัยในการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน ให้เกิดความประหยัด และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

การบริหารภาครัฐแนวใหม่หรือการจัดการภาครัฐแนวใหม่ มุ่งเน้นการนำเทคนิคและวิธีการของภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐและบริการสาธารณะ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นรัฐบาลรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการสำคัญคือ การกระจายอำนาจ การลดความเป็นระบบราชการ และการส่งเสริมการแข่งขันทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งนี้ มีเป้าหมายสำคัญคือการมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนและการบริหารงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมโดยรวม

ลักษณะอาการของภาวะซึมเศร้า

จิตติพร ศุภสิทธิ์ธำรง (2565) กล่าวถึงโรคซึมเศร้าว่าเป็นความผิดปกติทางอารมณ์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยในหลายด้าน ทั้งความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม โดยผู้ป่วยมักมีอาการเศร้าหมอง เฉยชา และขาดความสนใจในกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญ อาการที่พบได้บ่อยประกอบด้วย ความรู้สึกเศร้า ว่างเปล่า สิ้นหวัง หงุดหงิดง่าย ขาดความสนใจในกิจกรรมที่เคยชื่นชอบ มีปัญหาการนอน ทั้งนอนมากเกินไปหรือนอนไม่หลับ รู้สึกเหนื่อยล้า ไม่มีแรงจูงใจ มีการเปลี่ยนแปลงของความอยากอาหารและน้ำหนักตัว รวมถึงมีอาการวิตกกังวล คิดซ้ำ พุดซ้ำ และมีปัญหาด้านสมาธิและความจำ

อาการของโรคซึมเศร้ามีความแตกต่างกันตามช่วงวัย ในเด็กอาจแสดงออกผ่านการเกะติดผู้ปกครอง ไม่อยากไปโรงเรียน หรือมีอาการเจ็บปวดตามร่างกาย ส่วนในวัยรุ่นมักพบอาการหงุดหงิด มองโลกในแง่ร้าย แยกตัวจากสังคม และอาจนำไปสู่การใช้สารเสพติดหรือการทำร้ายตนเอง สำหรับผู้สูงอายุ โรคซึมเศร้านักแสดงออกผ่านการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ความจำเสื่อมถอย อาการเจ็บปวดตามร่างกาย และอาจมีความคิดฆ่าตัวตายโดยเฉพาะในเพศหญิง การรักษาโรคซึมเศร้าต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ทั้งการใช้ยาและการทำจิตบำบัด เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นและสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ

วิธีบรรเทาเมื่อเกิดภาวะซึมเศร้า

แนวทางการรักษาโรคซึมเศร้าที่สำคัญคือการใช้ยาแก้อาการซึมเศร้า โดยเฉพาะในผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรง ส่วนผู้ที่มีอาการไม่รุนแรง แพทย์อาจให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการฝึกปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือหากิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด นอกจากนี้ อาจมีการใช้ยาแก้อาการซึมเศร้าหรือยาคลายกังวลร่วมด้วยในช่วงที่จำเป็น เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวได้

อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง มาโนช หล่อตระกูล (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงวิธีการรักษา ที่ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ

1. โรคซึมเศร้าเป็นภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลของสารเคมีในสมอง รวมถึงปัจจัยด้านจิตใจและสิ่งแวดล้อม การรักษาจึงต้องใช้หลายแนวทางร่วมกันเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ 1. การรักษาด้วยยา เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการรักษา เนื่องจากช่วยปรับสมดุลสารเคมีในสมองและบรรเทาอาการซึมเศร้า ผู้ป่วยที่ได้รับยาอย่างเหมาะสมมักจะรู้สึกดีขึ้นหลังจากใช้ยาไปสักระยะ แต่ถึงแม้อาการจะดีขึ้นแล้ว ยังจำเป็นต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 6-12 เดือน เพื่อป้องกันการกลับมาเป็นซ้ำ ทั้งนี้ โรคซึมเศร้าเป็นโรคที่มีแนวโน้มกลับมาเป็นซ้ำได้สูง ผู้ป่วยจำนวนมากอาจมีอาการกำเริบซ้ำหรือกลับมาเป็นอีกหลังจากหยุดยาเร็วเกินไป ดังนั้นจึงแนะนำให้รับประทานยาอย่างต่อเนื่องตามคำแนะนำของแพทย์ แม้จะรู้สึกสบายดีแล้วก็ตาม ในบางกรณี แพทย์อาจแนะนำให้ใช้ยาในระยะยาวเพื่อควบคุมอาการและลดความเสี่ยงของการกลับมาเป็นซ้ำ โดยเฉพาะในผู้ที่เคยมีอาการรุนแรงหรือเป็นโรคซึมเศร้าซ้ำหลายครั้ง 2. การรักษาทางจิตใจ นอกจากการใช้ยาแล้ว การบำบัดทางจิตใจ ก็เป็นอีกวิธีที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถรับมือกับภาวะซึมเศร้าได้ดีขึ้น วิธีนี้รวมถึงการพูดคุยกับจิตแพทย์ หรือนักจิตบำบัด ซึ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยได้ทำความเข้าใจตัวเองมากขึ้น ตระหนักถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า และพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม การรักษาแบบบูรณาการ การใช้ทั้งยาและการบำบัดทางจิตใจร่วมกันมักให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด เพราะยาแก้ซึมเศร้าจะช่วยปรับสมดุลสารเคมีในสมอง ขณะที่การบำบัดทางจิตใจช่วยให้ผู้ป่วยพัฒนาแนวทางการรับมือกับปัญหาทางอารมณ์ในระยะยาว การดูแลสุขภาพกายและใจอย่างเหมาะสมนั้น เช่น การออกกำลังกาย การนอนหลับให้เพียงพอ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการฝึกผ่อนคลายความเครียด ก็มีส่วนสำคัญในการช่วยบรรเทาอาการซึมเศร้าและป้องกันการกลับมาเป็นซ้ำ ถึงแม้โรคซึมเศร้าจะเป็นภาวะที่ต้องใช้เวลาในการรักษา แต่หากได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ผู้ป่วยสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สรุป

การนำหลักอริยสัจ 4 มาบูรณาการกับการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อป้องกันภาวะซึมเศร้าในสังคมไทยสามารถสร้างแนวทางเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้หลักทุกข์ เพื่อทำความเข้าใจภาวะซึมเศร้าว่าเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่ต้องได้รับการแก้ไข สมุทัยช่วยให้ภาครัฐสามารถระบุสาเหตุที่แท้จริง เช่น ความเครียดทางเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว และแรงกดดันทางสังคม ซึ่งนำไปสู่การวางแผนแก้ไขที่ตรงจุด นิโรธ เน้นการสร้างแนวทาง

ป้องกันที่ยั่งยืน เช่น การส่งเสริมสุขภาพจิตเชิงบวก และการสนับสนุนชุมชนให้เป็นแหล่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขณะที่ มรรค เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้ประชาชนพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ลดความเครียด และปรับมุมมองต่อปัญหา ซึ่งอาจถูกนำมาใช้ผ่านโครงการฝึกสมาธิ สติบำบัด หรือหลักสูตรจิตวิทยาเชิงพุทธ

เมื่อนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้กับการบริหารภาครัฐ จะช่วยให้เกิดแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะซึมเศร้าที่ครอบคลุมทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม โดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 สามารถนำมาสู่วิธีการแก้ปัญหาซึมเศร้าที่เป็นระบบ เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา “ทุกข์” อย่างละเอียด การค้นหาสาเหตุที่แท้จริง “สมุทัย” การกำหนดเป้าหมายในการบำบัดรักษา “นิโรธ” และการวางแผนการรักษาที่เหมาะสม “มรรค” ภาครัฐสามารถกำหนดนโยบายด้านสุขภาพจิตที่ไม่เพียงมุ่งเน้นการรักษา แต่ยังเน้นการป้องกันเชิงรุก เช่น การให้การศึกษาเรื่องสุขภาพจิตในโรงเรียน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพจิต และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม นอกจากนี้ การลดการตีตราทางสังคมต่อผู้ป่วยซึมเศร้าผ่านการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและการสนับสนุนจากผู้นำศาสนา สามารถช่วยให้ประชาชนเข้าถึงการรักษาได้มากขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้คือสังคมที่มีความเข้าใจต่อสุขภาพจิตมากขึ้น และลดอัตราการเกิดภาวะซึมเศร้าในระยะยาว การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการภาครัฐในการแก้ปัญหาซึมเศร้านี้ ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา และการพัฒนาสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะซึมเศร้าในสังคมไทย

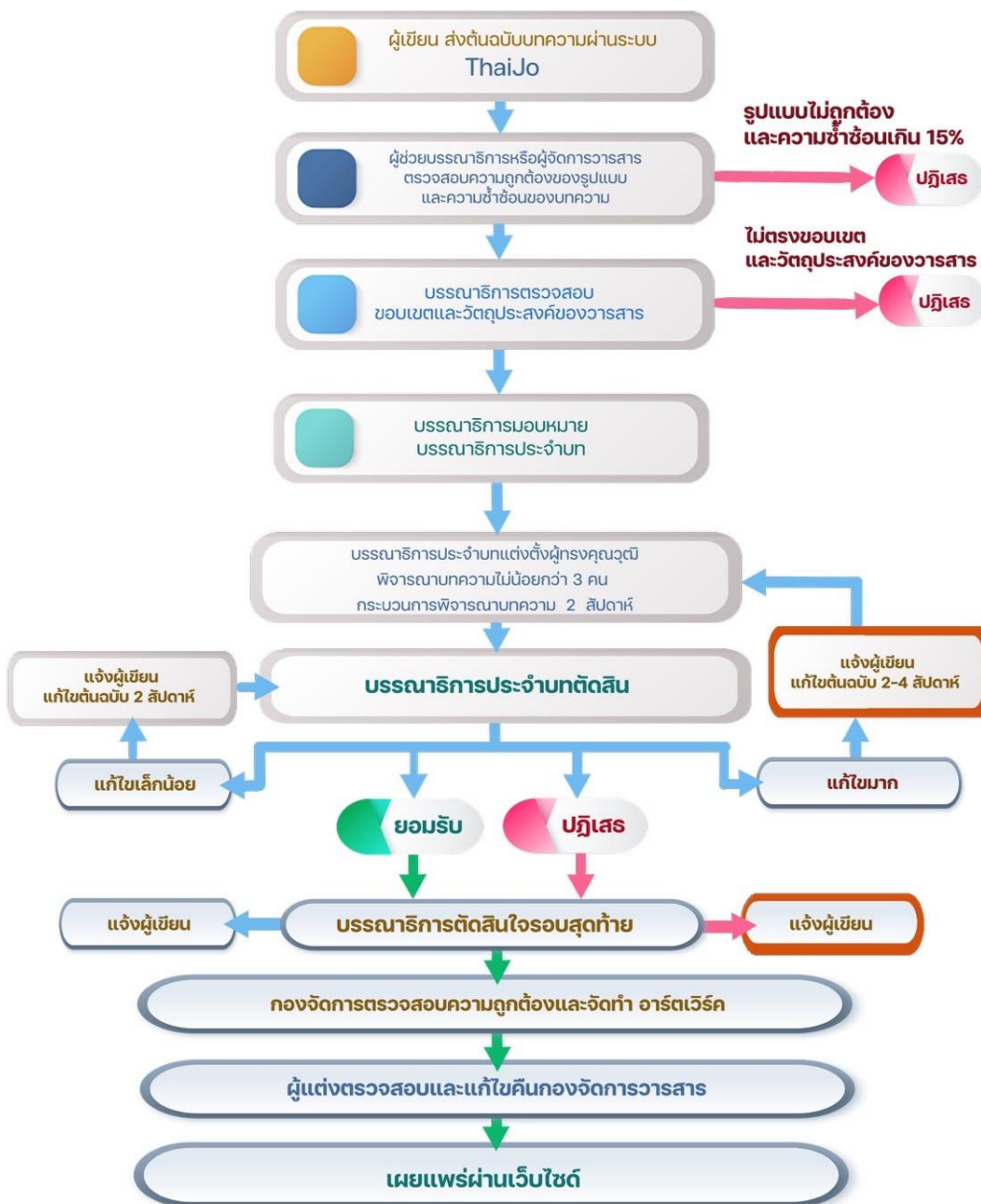
เอกสารอ้างอิง

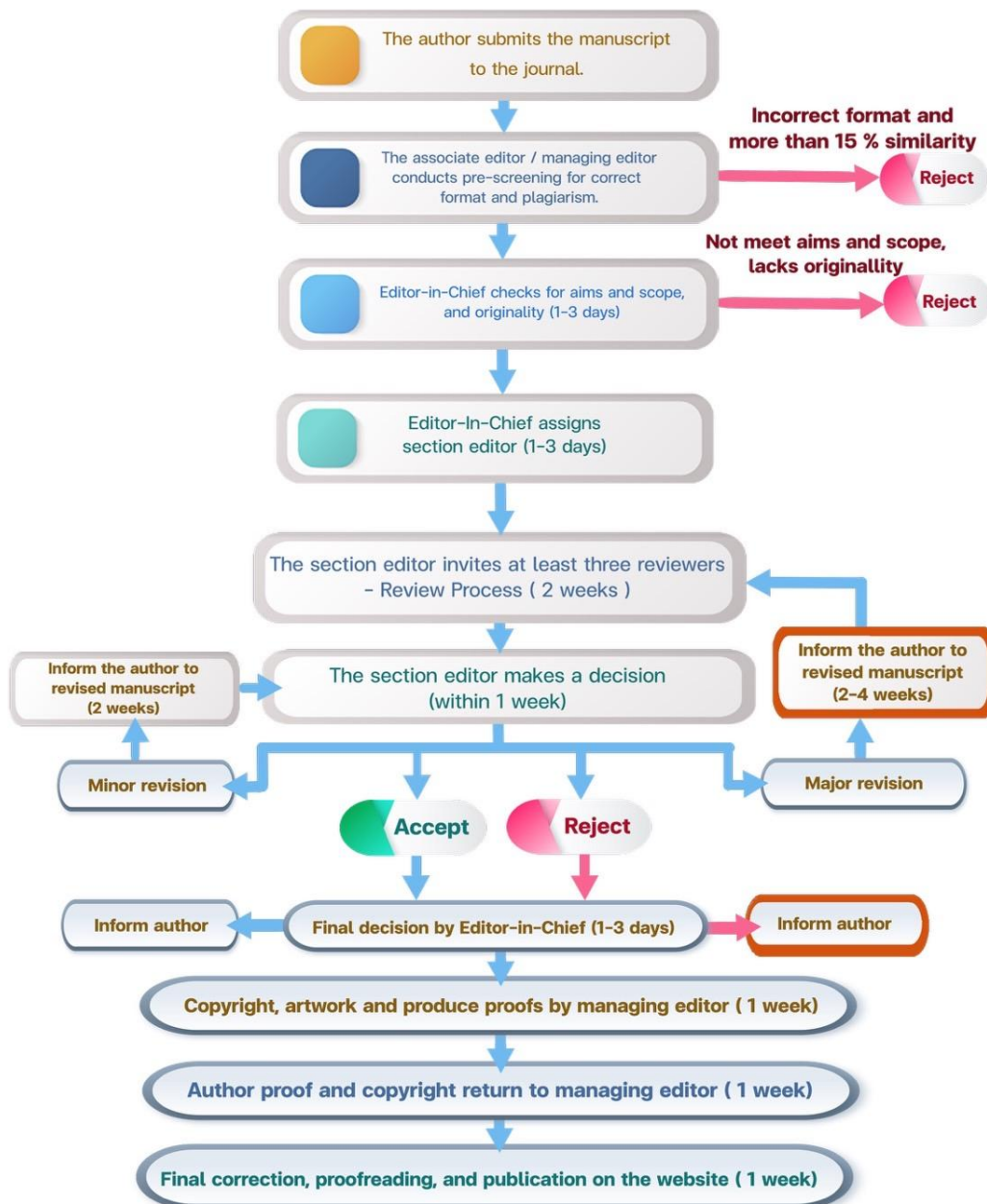
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- ชญาดา จิริกิตติถาวร. (2567). *คาดคนไทยป่วยสุขภาพจิต มากกว่าผู้รับการรักษา 5 เท่า*. สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-35>
- ฐิติพร ศุภสิทธิ์ธารง. (2565). *โรคซึมเศร้า (Depression) อาการ สาเหตุ และการป้องกัน*. สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.medparkhospital.com/disease-and-treatment/depression>
- พระศรีสุวงศ์ สิริกัทโท (ตริวิเศษศรี). (2563). การป้องกันสภาวะซึมเศร้าเพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตในสถานการณ์โควิด – 19 ตามหลักอริยสัจ 4. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 21(2), 135-146.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2563). เยียวยาใจให้หายซึมเศร้า. สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.visalo.org/article/bud_bodhiyalai58.html
- มานิช หล่อตระกูล. (ม.ป.ป.). *การรักษาโรคซึมเศร้า*. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/05282014-1001>
- Beane, J. A. (1991). *Curriculum Planning and Development*. Boston: Allyn and Bacon.
- Dhakal, D. R. (2021). Foundations of Buddhism. *Research Nepal Journal of Development Studies*, 4(1), 74-75.
- Hood, C. (1991). Public Management for All Seasons? *Public Administration*, 69(1), 4-19.
- Jayasuriya, K.S. (2021). *The Four Noble Truths in Theravada Buddhism* [Conference presentation]. International Buddhist Studies Conference, Bangkok, Thailand.
- Quyet, N. T., Lan, P. T., & Phuong, N. T. (2022). The Four Noble Truths: An integrative Buddhist philosophy of life. *European Journal of Science and Theology*, 18(6), 49-58.
- Taylor, F.W. (1919). *The principles of scientific management*. Haper and Brothers.
- World Health Organization. (2023). Depressive disorder (depression). Retrieved February 11, 2025, from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ตุมภิกขุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพญฺลในโกศทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุมนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (อิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่ย่อ)/
สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ,
ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้าย
ที่ตีพิมพ์.

ธิดา หนัมนี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารสหวิทยาการ
นวัตกรรมปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่ย่อ, หน้า เลขหน้าที่ย่อ).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประจักษ์. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราช
กิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.
ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./Title of Tripitaka./
Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./Title of the book/(Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)./Title of the book/(xth
ed.)/(pp-pp)/Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.
(Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./Title of Article./In Title of Encyclopaedia/(Pages)/Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In
Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank
(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./Title of Article./Title of Journal./Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./Column Name./Title of Newspaper./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./Title/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./

Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./Title/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง ตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

จิตฺติวุฒิ หนัณมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารสหวิทยาการ นวัตกรรมปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานธ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1,
อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
Retrieved March 20, 2020, from [https://thebuddhistcentre.com /text/who-
was-buddha](https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha).
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings).....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

(16 pt) results of the research answer all objectives.

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, “I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a full page of a worksheet designed for handwriting practice. It features 18 evenly spaced, horizontal dashed lines that run across the entire width of the page. The background is plain white, providing a clear space for writing. There are no margins, text, or other markings on the page.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

(16 pt.) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.